

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ :
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา และคณะ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ทุนสนับสนุนการวิจัยจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ :
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

คณะผู้วิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอุมา เจริญสุข
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิกา ตั้งประภา
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ สุกทันพรกุล
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตา ตุลย์เมธากการ
6. อาจารย์ ดร.พนิดา ศกุนตนาค

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ทุนสนับสนุนการวิจัยจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัย เรื่อง การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

คณะนักวิจัย

ผศ.ดร.วิไลลักษณ์	ลังกา	หัวหน้าโครงการวิจัย
ผศ.ดร.อรอุมา	เจริญสุข	นักวิจัยร่วม
ผศ.ดร.ทวิกา	ตั้งประภา	นักวิจัยร่วม
ผศ.ดร.อิทธิพัทธ์	สุวทันพรกุล	นักวิจัยร่วม
ผศ.ดร.มนตา	ตุลย์เมธากการ	นักวิจัยร่วม
ดร.พนิดา	ศกุนตนาค	นักวิจัยร่วม
คณะศึกษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	

ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)

จำนวนเงิน 498,000 บาท (สี่แสนเก้าหมื่นแปดพันบาทถ้วน)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 6 ข้อ ซึ่งคณะผู้วิจัย แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ โดย **ระยะที่ 1** เป็นการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ส่วน **ระยะที่ 2** เป็นการศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง และ**ระยะที่ 3** เป็นการศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายฯ และเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ซึ่งแต่ละระยะมีการดำเนินงานและผลการดำเนินงานสรุปได้ดังนี้

ระยะที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบ ปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ เป็นการศึกษาและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยประกอบด้วยผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่ายผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนทางศาสนา ผู้แทนจากสาธารณสุข และผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่นผู้ประกอบการ จังหวัดกรุงเทพมหานคร นครปฐม และพระนครศรีอยุธยา ที่ครอบคลุมสถานศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ สถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา รวมจำนวนทั้งสิ้น 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลจากการศึกษาพบว่า สามารถสรุปประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและ บุหรี่ไปปฏิบัติในสถานศึกษา ได้เป็น 4 ประเด็น คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกระบวนการ ด้านรูปแบบ กิจกรรมที่นำมาใช้ และด้านการประเมินผลกิจกรรม โดยเมื่อพิจารณาในแต่ละระดับสถานศึกษาฯ สรุปได้ดังนี้

สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนส่วนใหญ่มีแนวทางด้านการบริหารจัดการ คล้ายคลึงกันคือ ประชาสัมพันธ์โครงการเมื่อรับทราบนโยบาย วางแผนให้กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ อยู่ใน แผนงานของโรงเรียน สร้างการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนโดยรอบเพื่อช่วยดูแลพฤติกรรมของ นักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้นักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วม ดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อประเมินความสำเร็จและ รับทราบปัญหาอุปสรรคเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด ด้านกระบวนการการดำเนินงาน สถานศึกษาส่วนใหญ่มี กลไกขับเคลื่อนให้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่สามารถดำเนินไปได้ตามแผนงานหรือแผนปฏิบัติที่ วางไว้นั้น ด้วยการดำเนินงานใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การสร้างความตระหนัก ส่งเสริม และสนับสนุน ด้านที่ 2 การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ักเรียน และด้านที่ 3 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ด้าน รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่โรงเรียนนำมาใช้เพื่อตอบสนองนโยบาย ฯ มี หลากหลายกิจกรรมดังนี้ 1) การสร้างนักเรียนแกนนำ ให้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจาก เหล้า บุหรี่ และสารเสพติดอื่น ๆ เพื่อนำมาขยายผลสู่ักเรียนคนอื่น ๆ 2) การรณรงค์ให้ความรู้ผ่านกิจกรรม หรือโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้น และเชื่อมโยงกับโครงการอื่น ๆ ที่ส่วนกลางมอบหมายให้โรงเรียนดำเนินการ และ 3) การปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่ักเรียน ด้านการประเมินผลกิจกรรม โรงเรียนใช้วิธีการประเมิน ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในหลากหลายรูปแบบ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะ การสังเกตพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียน การขาดเรียน และการจัดกิจกรรมสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่ที่พบในโรงเรียน คือ การสูบบุหรี่ แต่ไม่พบปัญหาเรื่อง การดื่มสุราในโรงเรียน

สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา มีแนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน โดยสถานศึกษาบางแห่งได้ดำเนินการโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการสถานศึกษาสีขาว โครงการพักปลอดรูด มะเร็ง ก่อนที่จะมีการกำหนดนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ดังนั้น เมื่อมีการกำหนดนโยบายนี้ ขึ้นมาสถานศึกษาจึงสามารถจัดทำโครงการได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียน ทั้งนี้ สถานศึกษา บางแห่งมีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานและ ช่วยกันป้องกันและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนในพื้นที่ ส่วนด้านกระบวนการการดำเนินงาน สถานศึกษา กำหนดให้ฝ่ายปกครองทำหน้าที่หลักในการ “ป้องกันปราบปราม บำบัด” ร่วมกับครูประจำชั้น โดยมุ่งเน้น การห้ามสูบบุหรี่ ไม่มีการจัดพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่ในสถานศึกษา จัดกิจกรรมรณรงค์ อบรมให้ความรู้ และ จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง สร้างความร่วมมือกับภายนอกสถานศึกษา เช่น สารวัตรนักศึกษา เครือข่ายครูอาจารย์จากสถานศึกษาต่าง ๆ โรงพยาบาลและหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อบำบัดนักเรียนที่มี พฤติกรรมติดสารเสพติด เหล้า และบุหรี่ โดยจัดประชุมผู้ปกครองและติดตามผลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านรูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ พบว่า สถานศึกษามีรูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ในลักษณะที่หลากหลาย ได้แก่

1) การอบรมให้ความรู้กับนักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักต่อโทษของเหล้า บุหรี่ และยาเสพติด 2) การจัดกิจกรรมรณรงค์ในเชิงป้องกันปัญหา ยาเสพติด โดยเชิญบุคลากรจากหลากหลายสาขาวิชาชีพ เช่น ตำรวจ ทหาร นักจิตวิทยา เป็นต้น มาร่วมกันจัดโครงการ 3) การติดป้ายรณรงค์การลด ละ เล้าและบุหรี่ในสถานศึกษา 4) การสอดแทรกสาระเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ในรายวิชาตามหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การให้คำปรึกษาและการเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยครูประจำชั้น 6) การเทศนาโดยพระเพื่อให้นักเรียนได้คติเตือนใจในการใช้ชีวิต 7) การมีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาในการประสานงานเพื่อป้องกันและแก้ปัญหา และ 8) การปราบปรามและขอความร่วมมือเทศบาลออกตรวจร้านค้าใกล้สถานศึกษา

ขณะที่ด้าน *การประเมินผลกิจกรรม* แบ่งได้เป็นสองส่วน คือ 1) การประเมินผลโครงการภาพรวม ด้วยการถอดบทเรียนความสำเร็จ ปัญหา แนวทางการแก้ไขจากการดำเนินโครงการ 2) การประเมินที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ด้วยการรวบรวม ติดตาม และสรุปผล จัดทำเป็นประวัติของนักเรียนที่มีปัญหา โดยสถานศึกษาจะมีการติดตามผลนักเรียนที่มีปัญหาทุก 1-2 สัปดาห์ โดยให้นักเรียนมารายงานตัว และครูประจำชั้นใช้การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเพื่อนำข้อมูลไปสู่การพัฒนาการเรียนต่อไป ซึ่งผลการประเมินประสิทธิภาพพบว่า ปัญหาของนักเรียนกลุ่มเดิมลดลงทั้งเรื่องบุหรี่ และยาเสพติดในสถานศึกษา แต่อย่างไรกลับ พบว่ามีผู้เสพและผู้ค้ารายใหม่เกิดขึ้นทุกปี ทำให้สถานการณ์การเสพยาเสพติดทรงตัว ไม่มีแนวโน้มดีขึ้น ป้ายรณรงค์ต่าง ๆ โดนฉีก เผลา ทำลาย สำหรับรายที่เต็มใจเข้ารับการรักษา บำบัดพบว่า นักเรียนมีอาการดีขึ้น แต่รายที่ติดหนักมักจะพบแพทย์ในช่วงแรก ๆ และหายไปในช่วงหลัง

สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา มีการบริหารจัดการเพื่อนำนโยบายเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดเหล้า และบุหรี่สู่การปฏิบัติโดยตรงในบริบทของมหาวิทยาลัยยังไม่ชัดเจนเข้มข้นมากนัก แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับโทษภัยของเหล้าและบุหรี่ โดยมีโครงการรณรงค์ และเผยแพร่เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่เพื่อสร้างความตระหนักให้นักศึกษาอยู่บ้าง โดยในด้าน *กระบวนการการดำเนินงาน* มหาวิทยาลัยกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบดำเนินการ มีการประชาสัมพันธ์ และสื่อสารไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในส่วนของงานกิจการนักศึกษา ซึ่งหากมองการดำเนินงานในมิติ “ป้องกัน ปราบปราม บำบัด” พบว่ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ดำเนินงานอยู่ในขั้น “ป้องกัน” เท่านั้น ส่วนการดำเนินงานในขั้น “ปราบปราม และบำบัด” ยังไม่พบการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน อย่างไรก็ตามพบว่า มีนักศึกษาบางคนขอเข้ารับคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาการติดบุหรี่กับอาจารย์สาขาจิตวิทยา เป็นการส่วนตัว ขณะที่รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ สามารถจัดได้ 5 รูปแบบ ดังนี้ 1) การจัดโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ของมหาวิทยาลัย เช่น การจัดกิจกรรมมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ เป็นการบรรยายให้ความรู้ในการปฐมพยาบาลนักศึกษาใหม่ 2) การจัดกิจกรรมของชมรมนักศึกษา โดยบางชมรมมีกิจกรรมเกี่ยวกับเหล้า บุหรี่ เช่น ชมรมเกี่ยวกับสุขภาพ 3) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดเหล้า/บุหรี่ ด้วยป้ายนิเทศ เอกสาร แผ่นพับ 4) การสอดแทรกเรื่องราวและประสบการณ์เกี่ยวกับโทษของเหล้าและบุหรี่ในการจัดการเรียนการสอนโดยอาจารย์ผู้สอน และ 6) การให้คำปรึกษานักศึกษาที่มีปัญหาชีวิต มีความเสี่ยง รวมไปถึงนักศึกษาที่ติดเหล้า/บุหรี่ เป็นรายบุคคล สำหรับด้าน *การประเมินผลกิจกรรม* พบว่ายังไม่ชัดเจนมากนัก ส่วนใหญ่เน้นประเมินผลการจัดกิจกรรม/โครงการในภาพรวม แต่ไม่ได้มุ่งเน้นประเมินหรือติดตามการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของผลลัพธ์หรือผลกระทบจากโครงการปลอดเหล้า บุหรี่

สำหรับการศึกษาประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยนำเสนอแยกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ และ 2) ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน โดยในแต่ละประเด็นสรุปผลได้ดังนี้

1) ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ผลจากการศึกษาพบว่า สถานศึกษาทุกระดับมีความตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษา ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการกำหนดบทลงโทษและกฎกติกาในสถานศึกษาที่ชัดเจนและปฏิบัติอย่างเข้มงวดจริงจัง โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เมื่อมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เข้ามา สถานศึกษาก็มีการรณรงค์และจัดกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถลดปริมาณของเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับเหล้าหรือเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ บุหรี่ และสารเสพติดอื่น ๆ ได้ แต่ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมปัญหาคือสภาพแวดล้อมในครอบครัว ชุมชน และสังคม หากยังคงไม่ตระหนักถึงปัญหาของเหล้าและบุหรี่ ก็อาจทำให้พฤติกรรมของนักเรียนไม่ได้รับการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง ขณะที่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาบางแห่งเห็นว่านักศึกษามีวุฒิภาวะและมีความเป็นผู้ใหญ่สามารถตัดสินใจต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ และนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาเหล้า บุหรี่ไม่ได้เป็นปัญหาใหญ่ในสถานศึกษาของตนเอง จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม สำหรับสถานศึกษาที่เห็นตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ว่ามีผลกระทบต่อสังคมในภาพรวม ได้กำหนดกฎและมาตรการในการดูแลนักศึกษาอย่างเข้มงวด โดยอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่านโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ จะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อบุคคล สถานศึกษา และชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สร้างความรู้สึกลดภัย เป็นการฝึกการบริหารจัดการกับตนเอง ลดปัญหาความรุนแรงทางอารมณ์ และส่งเสริมสุขภาพให้กับคนในชุมชน

2) ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน พบว่า สถานศึกษาทุกระดับมีความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นได้จากการที่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน และช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียน แม้ครูบางคนจะไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงก็ตาม ขณะที่นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น มีจำนวนนักเรียนที่สูบบุหรี่ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปีส่งผลให้โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น ขณะที่ในระดับอาชีวศึกษานักเรียนมีความตระหนักและการเปลี่ยนแปลงยังไม่ชัดเจนมากนัก เนื่องจากสภาพแวดล้อมในครอบครัวของนักเรียนมีผู้ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ หรือนักเรียนไม่ได้อยากลด ละ เลิก พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ ส่วนระดับอุดมศึกษา แม้ว่าอาจารย์และนักศึกษาจะมีความตระหนักต่อโทษ ผลเสียหรือผลกระทบของเหล้า บุหรี่ แต่นักศึกษาบางส่วนยังคงดื่มสุราและสูบบุหรี่ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพราะถือว่าเป็นสิทธิและการดำเนินชีวิตของนักศึกษาในแต่ละบุคคล

การศึกษาผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ในครั้งนี้ พบว่าสถานศึกษาทุกระดับสะท้อนถึงผลกระทบของนโยบายฯ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอผลในภาพรวมโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ ผลกระทบทางบวก และผลกระทบทางลบ สรุปได้ดังนี้

1) ผลกระทบทางบวก

ผลกระทบทางบวกของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ที่มีต่อสถานศึกษาและชุมชนจากการดำเนินโครงการของสถานศึกษานั้น คือการที่สถานศึกษาได้ดำเนินโครงการด้วยกิจกรรมและรูปแบบที่หลากหลาย สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียน นักเรียนได้รับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ แม้จะไม่ทุกคน แต่ก็พบความสำเร็จกับนักเรียนส่วนหนึ่ง และยังมีผลกระทบบางส่วนที่เกิดขึ้นกับชุมชน ดังนี้

1.1) การดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ เป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่อบายมุขอื่น ๆ ดังนั้น การกำหนดนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ จึงเป็นการสกัดกั้นหรือขจัดเงื่อนไขของการก่อตัวทางพฤติกรรมที่เป็นอบายมุขที่ขยายผลมาจากเหล้าและบุหรี่ ซึ่งหากปล่อยปละละเลยหรือไม่มีการตีกรอบตามความเหมาะสม ก็เสมือนเป็นการส่งเสริมโดยไม่ได้มีเจตนา

1.2) นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เป็นการสกัดกั้นการมีผู้เสพหน้าใหม่ กล่าวคือ นักเรียนหรือนักศึกษาเข้าถึงเหล้าและบุหรี่ได้ยากขึ้น เพราะวุฒิภาวะของเด็กอยู่ในระดับที่ถูกชักจูงได้ง่ายเหล้าและบุหรือน่าจะเป็นต้นทางที่ลุกลามไปสู่สารเสพติดอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในวงกว้าง เช่น สุขภาพไม่แข็งแรง การทะเลาะวิวาท การค้าประเวณีในเพศหญิง หรือการค้ายาเสพติดในเพศชาย และประการสำคัญ คือ การนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเป็นบทบาทและความรับผิดชอบตามวัย

1.3) นโยบายเป็นผลดีต่อชุมชน ซึ่งหากผลสัมฤทธิ์ของนโยบายนี้ขยายผลจากสถานศึกษาออกไปสู่ชุมชน โดยที่ไม่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือเป็นการขายที่จำกัดประเภทของเครื่องดื่มที่ให้บริการทั่วไปและในสถานบันเทิงยามวิกาล ก็เป็นการลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น คดีอาชญากรรม การจี้ปล้น การทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุทางการจราจร การเสพและค้ายาเสพติด และด้วยความร่วมมือของชุมชนที่ช่วยกันขจัดเงื่อนไขที่จะสร้างปัญหาต่าง ๆ นั้น ชุมชนเองก็ได้รับผลดีจากพฤติกรรมการบริโภคและการเสพที่ลดลง และยังเป็นการช่วยเหลือเยาวชนบางส่วน ไม่ให้เข้าถึงเหล้าและบุหรี่ หรือสารเสพติดอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

2) ผลกระทบทางลบ

จากการศึกษาพบเพียงผลกระทบของนโยบายที่ทำให้สถานศึกษาต้องดำเนินการทำรายงานผลการดำเนินโครงการต่อต้านสังกัดเพิ่มขึ้น ซึ่งนโยบายในลักษณะนี้มีความซ้ำซ้อนกับสิ่งที่สถานศึกษาได้ดำเนินการและมีนโยบายอื่น ๆ อีกหลายโครงการที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สถานศึกษาจึงควรต้องบูรณาการโครงการเพื่อตอบสนองนโยบายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ ในทางชุมชนนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไม่ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อร้านค้าที่มีสินค้าประเภทนี้จำหน่าย ซึ่งอาจจะขายได้ในปริมาณที่น้อยลงบ้างแต่ก็ยังขายได้เรื่อย ๆ

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม นำเสนอแยกตามระดับของสถานศึกษาสรุปได้ดังนี้

สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี โดยผู้บริหารต้องมีความทุ่มเท ตั้งใจและจริงจังกับการทำงาน กระตุ้นให้ครูทุกคนตระหนักและเห็นความสำคัญของบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน มอบหมายงานและสร้างระบบงานที่ชัดเจน โดยติดตามการทำงานอย่างต่อเนื่องทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกไปสู่ภายนอกโรงเรียนในหลากหลายรูปแบบ 2) ครูร่วมมือกันดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างเต็มที่ สามัคคีและทุ่มเททำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยความเต็มใจ สื่อสารการทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้หลักจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนที่มีปัญหา 3) ระบบที่มงานนักเรียนมีความเข้มแข็ง นักเรียนในโรงเรียนมีการทำงานร่วมกัน เพื่อคอยดูแลพฤติกรรมของเพื่อนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการนักเรียนในห้องเรียน สภานักเรียนของโรงเรียน และรายงานให้ครูทราบเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา 4) สถานศึกษามีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการบูรณาการวิสัยทัศน์และนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนานักเรียน 5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อช่วยกันดูแลสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียน

ขณะที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา คือ ภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียน สภาพแวดล้อมที่นักเรียนอาศัยอยู่ และปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนในช่วงวัยรุ่น โดยมีประเด็นย่อยคือ 1) พ่อแม่ผู้ปกครองขาดการดูแลเอาใจใส่นักเรียน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด 2) การเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของคนในครอบครัวหรือบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ เนื่องจากบางครอบครัวดื่มเหล้าและสูบบุหรี่เป็นกิจวัตร โดยเฉพาะในวันเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่มักทำที่บ้าน ทำให้เด็กซึมซับพฤติกรรมและ/หรือเข้าใจผิดว่าการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้ใคร จึงเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรืออาจเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของดารารหรือบุคคลที่ตนเองชื่นชอบตามที่ได้รับข้อมูลทางสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ ได้แก่ 1) บทลงโทษผู้ที่จำหน่ายเหล้าและบุหรี่ให้แก่เยาวชนยังไม่เข้มงวดเท่าที่ควร เยาวชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และ 2) ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนตามพัฒนาการในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงวัยอยากรู้อยากลอง และต้องการการยอมรับในกลุ่มเพื่อน

สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 1) การขับเคลื่อนนโยบายที่จำกัดเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา

เกิดจากความร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้สื่อ ป้ายประชาสัมพันธ์ และการบอกต่อกัน เพื่อให้เห็นถึงโทษจากการบริโภคหรือเสพ และประโยชน์ที่จะได้รับสำหรับผู้ที่สามารถเลิกได้ 2) การปรับสภาพแวดล้อมรอบสถานศึกษา โดยไม่ให้ใบอนุญาตกับร้านค้าในการจำหน่ายเหล้าและบุหรี่ 3) การบังคับใช้กฎหมายต้องมีประสิทธิภาพ และควรใช้กฎหมายและมาตรฐานเดียวกันกับทุกร้านค้าโดยไม่เลือกปฏิบัติ 4) การจัดลำดับพื้นที่ดำเนินการตามความเร่งด่วน โดยสังคมครอบครัว เป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวเด็กและเยาวชนมากที่สุด รองลงมาคือ สังคมโรงเรียนหรือสถานศึกษา รายล้อมไปด้วยเพื่อนร่วมห้องเรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่มีความหลากหลาย และชุมชน เป็นพื้นที่แวดล้อมหรือมีอาณาเขตติดต่อกับสถานศึกษา โดยทั้ง 3 พื้นที่ต้องดำเนินนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน 5) ความร่วมมือของทุกฝ่ายในสถานศึกษาและการประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา อาจารย์ทุกคนร่วมแรงร่วมใจกันสอดส่องดูแลนักศึกษา รวมถึงมีกลยุทธ์ในการดำเนินการที่เน้นการใช้จิตวิทยาแก้ปัญหาก่อนที่จะใช้กฎหมาย โดยมีหน่วยงานสาธารณสุข องค์กรทางศาสนา มามีส่วนร่วมในการคัดกรอง บำบัด และอบรมพัฒนาจิตใจให้กับนักเรียน 6) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรณรงค์โครงการ โดยสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นช่องทางสำคัญในการติดต่อประสานการติดตามนักเรียน

ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา มีดังนี้ 1) ปัจจัยด้านครอบครัวของนักเรียน เพราะปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้นบางส่วนเกิดจากครอบครัวของนักเรียนที่เป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตน ผู้ปกครองบางส่วนไม่เห็นความสำคัญในการแก้ปัญหา รวมถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของนักเรียนอาจเป็นแหล่งที่มีเหล้าและบุหรี่ ทำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย 2) ลักษณะของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นลักษณะทวิภาคี มีการฝึกงานในสถานประกอบการในสภาพสังคมชีวิตจริงที่นักเรียนอาจมีความเสี่ยง ทำให้การควบคุม ดูแลนักเรียนที่อยู่ภายนอกสถานศึกษาอาจไม่ทั่วถึง ทำให้ไม่อาจควบคุมพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ได้เท่าที่ควร 3) การมีรายได้และการเข้าถึงเหล้าและบุหรี่ เนื่องจากนักเรียนบางคนที่มีความสามารถในการหาเงิน มีรายได้รับงานเสริม ทำให้โอกาสในการซื้อหาเหล้าและบุหรี่มีมากขึ้น 4) ครูหรือผู้รับผิดชอบโครงการขาดความสามารถในการถอดบทเรียน ขาดทักษะในการสรุปองค์ความรู้จากการดำเนินงานโครงการ ขาดการสะท้อนคิดแลกเปลี่ยนบทเรียนซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคคลอื่น ๆ ทำให้ข้อค้นพบในการดำเนินโครงการยังขาดการต่อยอดหรือพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อไป

สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

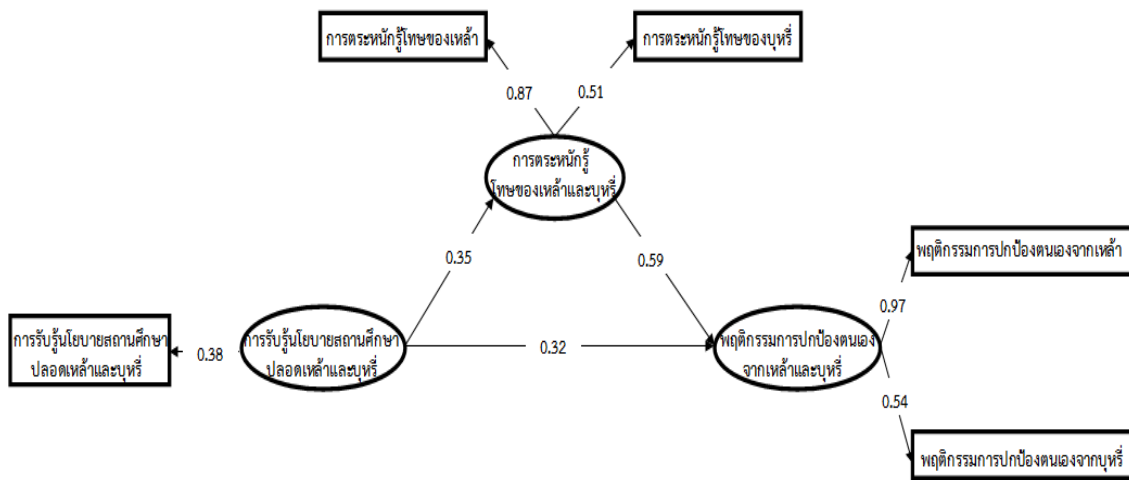
ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ 1) ความร่วมมือจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารหรือ ผู้เสพ ผู้ขาย และผู้กำหนดนโยบาย ด้วยความจริงจังในภาคปฏิบัติและปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน 2) กระบวนการและวิธีการในภาคปฏิบัติ ได้แก่ การกำหนดแนวทางปฏิบัติ กลไกการขับเคลื่อนนโยบาย และการสร้างความตระหนักถึงโทษภัยของเหล้าและบุหรี่ ซึ่งไม่ปรากฏให้เห็นในระยะสั้น แต่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาว 3) การคัดสรรกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนค่านิยมและให้เกิดทัศนคติที่ถูกต้องในการสร้างความสุขให้กับ

ตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเหล่าและบุหรื 4) การดำเนินนโยบายแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับหน่วยงานในพื้นที่ ในบริบทของชุมชน เพื่อให้มีการขับเคลื่อนนโยบายตามแนวทางอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมกับประสานความร่วมมือจากกลุ่มจิตอาสาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วม 5) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยจัดการประชุมชี้แจงสำหรับบุคลากร นักศึกษา และคนในชุมชน 6) การมีกระบวนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม มีการติดตามและรายงานผลโดยมีผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาโครงการหรือการดำเนินการในระยะต่อไป

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคซึ่งทำให้นโยบายไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์อาจเป็นผล มาจากการขาดจิตสำนึกของผู้ที่เกี่ยวข้อง การละเลยโดยไม่บังคับใช้กฎหมาย การผลิตสินค้ากระทำโดยรัฐ และสภาพทางสังคมของชุมชน โดยพบประเด็นย่อยดังนี้ 1) ความชัดเจนของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรืในระดับอุดมศึกษายังไม่มี ความชัดเจนเป็นรูปธรรม เนื่องจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละแห่ง มีบริบทเชิงพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน คุณลักษณะและวิถีชีวิตของนักศึกษาก็มีความแตกต่างกัน จึงควรมีการระบุนโยบายเฉพาะหรือกำหนดขอบเขตในเชิงรายละเอียดที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นมาตรฐานและบรรทัดฐานกลางที่ใช้ร่วมกัน 2) การจัดโครงการกิจกรรมที่ไม่น่าสนใจและไม่ดึงดูดใจสำหรับนักศึกษา 3) การขาดจิตสำนึกของผู้บริโภคสินค้าและผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการ รวมถึงการขาดความชัดเจนในการควบคุมกำกับดูแลให้เป็นไปตามนโยบายของสถานศึกษา 4) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนี้มีอยู่แล้ว แต่ขาดความเป็นรูปธรรมในการนำกฎหมายนั้นมาควบคุมด้วยการบังคับใช้ 5) แหล่งผลิตสินค้าดำเนินงานโดยรัฐ ดังนั้น จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ทั้งนี้ สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันที่ยังคงมีเหล่าและบุหรืในทุกพื้นที่ มีการบริโภคและมีการจำหน่ายอยู่ทั่วไป จึงไม่อาจอนุมานได้ว่านโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรืจะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงในสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน 6) สภาพทางสังคมของชุมชนที่มีความเป็นเอกเทศ แยกออกจากสถานศึกษาอย่างชัดเจน เป็นสังคมปัจเจกที่มีความเป็นอิสระ และไม่มีประเด็นที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่อกัน 7) ช่วงวัยของการมีอิสระทางความคิดของนักศึกษา รวมถึงการมีวุฒิภาวะที่แตกต่างกัน

ระยะที่ 2 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรืของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยระยะนี้ เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ในสถานศึกษาภาคกลาง จำนวน 1,342 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า (rating scale) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling (SEM)) ผลจากการศึกษาพบว่าโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรืมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=3.35$, $df=1$, $p=.06$, $GFI=1.00$, $AGFI=0.99$, $CFI=1.00$, $RMSEA=0.04$, $SRMR=0.01$) โดยพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรืได้รับอิทธิพลทางตรงจากการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรื มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.59 และได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรื มีค่าสัมประสิทธิ์

อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.32 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.21 ตามลำดับ

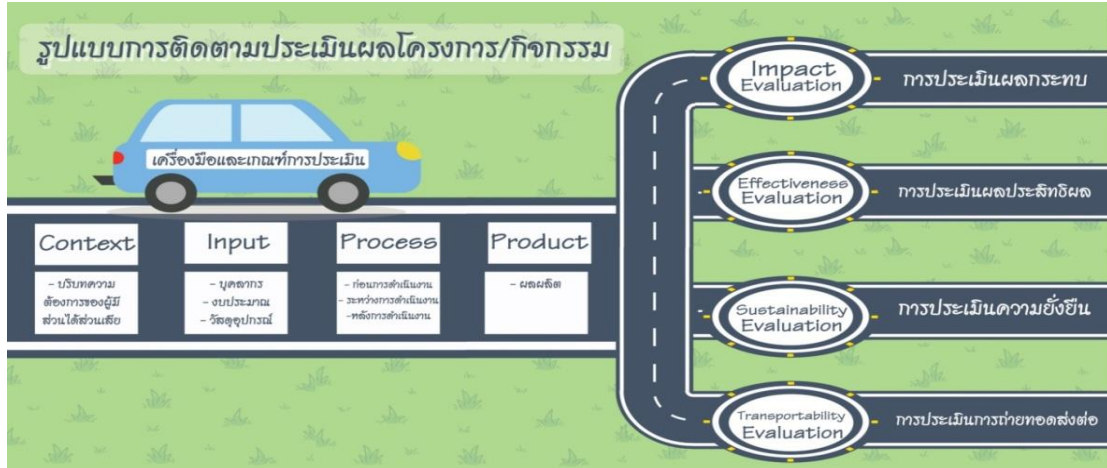
$\chi^2 = 3.35, df=1, p=.06, GFI=1.00, AGFI=0.99, CFI=1.00, RMSEA=0.04, SRMR=0.01$

ภาพประกอบ โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่
ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง (ภาพรวม)

ระยะที่ 3 การศึกษารูปแบบการติดตามประเมินผลนโยบายฯ และเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยระยะนี้ เป็นผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่าย ผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่นที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและผู้เรียน และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัดประเมินผลจำนวน 10 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

จากผลการวิจัยพบว่ากระทรวงศึกษาธิการได้มีการจัดประชุมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยการรายงานผลในที่ประชุมติดตามการดำเนินงานในลักษณะข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ทั้งนี้ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้ตั้งข้อสังเกตว่าสารสนเทศที่ได้เป็นข้อมูลในมุมมองกว้าง อาจยังไม่สะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริง ซึ่งการประชุมติดตามผลเพียงปีละ 1 ครั้ง อาจไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนการดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ และในช่วงที่ผ่านมาพบว่าผู้บริหารระดับสูงไม่ได้ทราบผลการประเมินในมิติของประสิทธิผล ผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังประกาศนโยบาย ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษารูปแบบการติดตามประเมินผลนโยบายฯ ซึ่งเป็นกรอบการประเมินในภาพกว้าง แสดงให้เห็นถึงมิติกระบวนการในการติดตามประเมินผล รูปแบบการประเมินผลนโยบายฯ นี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดการประเมินของสตัฟเฟิลบีม CIPPIEST ที่มีมิติการประเมิน 7 มิติ ได้แก่ การประเมินบริบท

การประเมินปัจจัย การประเมินกระบวนการ การประเมินผลกระทบ การประเมินประสิทธิผล การประเมินความยั่งยืน และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ ซึ่งในแต่ละมิติมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพประกอบ รูปแบบการติดตามประเมินผลฯ

การประเมินบริบท เป็นการประเมินก่อนการดำเนินงาน เพื่อตัดสินใจวางแผน โดยพิจารณาความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษาและชุมชนที่ต้องดำเนินกิจกรรม/โครงการนั้นความเหมาะสมของวัตถุประสงค์และเป้าหมายกิจกรรม/โครงการ และความสอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัด

การประเมินปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินก่อนดำเนินงาน เพื่อกำหนดโครงสร้างการดำเนินงาน โดยพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของกิจกรรม/โครงการ ความเหมาะสมและความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เวลา เทคโนโลยี ระบบข้อมูลสารสนเทศ แผนการดำเนินงาน

การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินระหว่างดำเนินงาน เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติ โดยหาข้อบกพร่องของการดำเนินกิจกรรม/โครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยบันทึกหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นหาจุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนาของกิจกรรม/โครงการ

การประเมินผล เป็นการประเมินเพื่อทบทวนกิจกรรม/โครงการ โดยจำแนกออกเป็น (1) การประเมินผลกระทบซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับเกินกว่าที่กำหนดไว้ ทั้งผลในทางบวกและทางลบ (2) การประเมินประสิทธิผล เพื่อตรวจสอบว่ากิจกรรม/โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ (3) การประเมินความยั่งยืน เพื่อพิจารณาความต่อเนื่อง วิธีการรักษาไว้ซึ่งความสำเร็จของกิจกรรม/โครงการ และ (4) การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อเพื่อพิจารณาว่ามีการนำกิจกรรม/โครงการไปประยุกต์หรือปรับปรุงใช้ในที่อื่น ๆ หรือไม่

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ควรใช้เครื่องมือหลากหลายประเภท เช่น บันทึกการประชุม การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสังเกตและบันทึกข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับ ในกระบวนการต่าง ๆ ต่อเนื่องกันครบวงจร

จากการข้อค้นพบดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยเป็นข้อเสนอแนวทางตามความรับผิดชอบของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียน นักศึกษา สามารถแบ่งได้ 3 ระดับ คือ หน่วยงานระดับนโยบาย หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานระดับสถานศึกษา รายละเอียดดังต่อไปนี้

หน่วยงานระดับนโยบาย: สื่อสาร ส่งเสริม สนับสนุน

1) ผลการวิจัยพบว่าแนวทางหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวและตระหนักถึงโทษของเหล้าและบุหรี่ คือ การประชาสัมพันธ์โทษของเหล้าและบุหรี่ผ่านสื่อสาธารณะ ดังนั้นหน่วยงานระดับนโยบายจึงควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โทษของเหล้าและบุหรี่ เพื่อเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมาร่วมรณรงค์ต่อต้านเหล้าและบุหรี่ และ/หรืออาจจัดเป็นโครงการประกวดสื่อประชาสัมพันธ์ใช้กลไกเครือข่ายทางสังคมในการขับเคลื่อน โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ

2) ผลการวิจัยพบว่าครูและบุคลากรในสถานศึกษาแต่ละแห่งมีจำนวนไม่เพียงพอ ทั้งยังมีภาระงานอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบ และครูทั่วไปยังขาดความสามารถในการแนะนำให้คำปรึกษาผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง ดังนั้น หน่วยงานระดับนโยบายควรส่งเสริมให้ครูมีศักยภาพในการให้คำปรึกษา และสถาบันการผลิตครูควรปลูกฝังให้มีความสามารถพื้นฐานของนิสิตนักศึกษาครูทุกคน

หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา: สื่อสาร ส่งเสริม สนับสนุน

1) ผลการวิจัยพบว่าสถานศึกษารับทราบนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ แต่ไม่ทราบวิธีการ/แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ดังนั้นเขตพื้นที่การศึกษาควรเพิ่มเติมข้อมูลสารสนเทศวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษา

2) ผลการวิจัยพบว่าการติดตามประเมินผลจากหน่วยงานระดับนโยบายและระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จที่สำคัญ ดังนั้น เขตพื้นที่การศึกษาควรมีระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยมีรูปแบบการติดตามประเมินผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพรวมทั้งร่วมมือกับสถานศึกษาในการแก้ปัญหาอย่างทันที่

3) ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมเชิงพื้นที่ที่จัดบนฐานความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง ดังนั้น เขตพื้นที่ที่ควรสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ เพื่อบูรณาการทรัพยากรและองค์ความรู้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

หน่วยงานระดับสถานศึกษา: ป้องกัน ปรามปราม เปลี่ยนแปลง

1) ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและมีพฤติกรรมปกป้องตนเองได้ดีในกลุ่มผู้เรียนที่ยังไม่สูบบุหรี่หรือดื่มเหล้า แต่กิจกรรมป้องกันที่โรงเรียนจัดขึ้นไม่มีผลต่อการเกิดความตระหนักหรือการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้เรียนกลุ่มที่เคยสูบบุหรี่หรือดื่มเหล้ามาแล้ว นำมาสู่แนวออกแบบกิจกรรมในสถานศึกษา ดังนี้

- ควรออกแบบกิจกรรมเชิงรุก ให้ผู้เรียนริเริ่ม ออกแบบ ขับเคลื่อน โดยครูเป็นที่ปรึกษา
- ควรออกแบบกิจกรรมโดยสร้างแรงขับเคลื่อนจากพลังบวกในจิตใจ โดยวิเคราะห์ลักษณะและความสนใจของผู้เรียน ดึงจุดเด่นของผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงออกมาพัฒนา เพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้เรียน เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของผู้เรียนออกจากยาเสพติด
- ควรมีระบบการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2) ผลจากการวิจัยพบว่าความร่วมมือของชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญสู่ความสำเร็จ ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ทำงานร่วมมือกันในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของผู้เรียน ให้ชุมชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกให้ผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน ให้ความสำคัญกับจำหน่ายเหล้าและบุหรี่แก่เด็กและเยาวชน

3) ผลการวิจัยพบว่าในบริบทของผู้เรียนอาชีวศึกษาแบบทวิภาคี เกี่ยวพันกับสถานประกอบการ ซึ่งทำให้หลีกเลี่ยงสิ่งแวดล้อมการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ได้ยาก ดังนั้น สถานศึกษาทุกระดับต้องสร้างผู้เรียนให้มีภูมิคุ้มกันในตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ จากผลการวิจัยนั้นพบว่าได้รับอิทธิพลจากการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่สูงสุด ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโทษของเหล้าและบุหรี่ ฝึกทักษะการต่อรองและทักษะการปฏิเสธ เพื่อหลีกเลี่ยงการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ นอกจากนี้ การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทางโรงเรียนอาจประชาสัมพันธ์และดำเนินการโครงการนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่อย่างต่อเนื่อง ใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่เพิ่มขึ้น

1.2 การขับเคลื่อนแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาในระดับหน่วยงานระดับนโยบาย และระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีบทบาทในการสื่อสาร ส่งเสริม สนับสนุน ด้วยการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสารสนเทศของเหล้าและบุหรี่ผ่านสื่อสาธารณะ ในรูปแบบการรณรงค์ โครงการ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเพิ่มขีดความสามารถของครูในการแนะนำให้คำปรึกษาผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงจากเหล้าและบุหรี่เพิ่มมากขึ้น

1.3 บทบาทของเขตพื้นที่การศึกษาในการขับเคลื่อนแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ในเชิงปฏิบัติ ทำได้โดยการจัดระบบสารสนเทศการดำเนินงานของนโยบายตามสภาพบริบทของสถานศึกษา รวมถึงการสร้างระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยร่วมมือกับสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่

1.4 บทบาทของสถานศึกษาในการขับเคลื่อนแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ในเชิงปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์นั้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการออกแบบการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุม ครบถ้วนตามกระบวนการ ตามสภาพปัญหาและลักษณะของผู้เรียน โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษาและนักเรียนในการร่วมกันดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการประสานงานร่วมกันกับชุมชน ผู้ปกครอง สถานประกอบการ เพื่อร่วมกันในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เป็นรูปธรรมในการดำเนินการให้เด่นชัด การวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาและพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มในการฝึกอบรม รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผลลัพธ์ของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติชัดเจนมากขึ้น

2.2 จากข้อค้นพบปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีนั้นพบว่า ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอื่นที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษา การวิจัยในครั้งต่อไปจึงควรขยายการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลที่ชัดเจนตามสภาพบริบทของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องมากยิ่งขึ้น

2.3 ผลการศึกษาในครั้งนี้พบความแตกต่างของพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนจำแนกตามบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายการศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนโดยการวิเคราะห์กลุ่มพหุ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประเภทของสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ในกลุ่มที่แตกต่างกัน

บทคัดย่อ

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง และเพื่อศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายฯ และเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้แทนทางศาสนา ผู้แทนจากสาธารณสุข และผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่นผู้ประกอบการ ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร นครปฐม และพระนครศรีอยุธยา ที่ครอบคลุมสถานศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา รวมจำนวนทั้งสิ้น 120 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง จำนวน 1,342 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ส่วนระยะที่ 3 การศึกษารูปแบบการติดตามประเมินผลนโยบาย และเสนอแนวทางการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group) กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัดประเมินผล รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีแนวทางการคล้ายคลึงกัน คือ มีการประชาสัมพันธ์ การบรรจุกิจกรรม/โครงการไว้ในแผนงานของโรงเรียน การสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนโดยรอบ การส่งเสริมให้นักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในงานกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด ส่วนสถานศึกษาในระดับอาชีวศึกษา พบว่า บางแห่งสามารถจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียนได้เป็นอย่างดี โดยในบางสถานศึกษาได้รับงบประมาณสนับสนุนและมีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก สำหรับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาพบว่าการบริหารจัดการที่ยังไม่เข้มข้น

มากนัก **ด้านกระบวนการดำเนินงาน** พบว่า โรงเรียนมีกระบวนการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนให้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ สรุปได้ 3 กระบวน ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนัก ส่งเสริม และสนับสนุน 2) การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่นักเรียน และ 3) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ส่วนสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ใช้หลักการ “ป้องกัน ปรามปราม บำบัด” โดยกำหนดให้ฝ่ายปกครองทำงานร่วมกับครูประจำชั้น และมีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาสนับสนุนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ขณะที่สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีการรณรงค์โดยกำหนดผู้รับผิดชอบดำเนินการ และประชาสัมพันธ์สื่อสารไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในส่วนของงานกิจการนักศึกษา **ด้านรูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้** พบว่า สถานศึกษาทุกระดับมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายคล้ายคลึงกัน อาทิ การสร้างนักเรียนแกนนำ การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของเหล้า บุหรี่ การอบรมให้ความรู้โดยเชิญบุคลากรจากภายนอกมาร่วมด้วย การสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสอดแทรกประสบการณ์ความรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน **และด้านการประเมินผลกิจกรรม** พบว่า สถานศึกษาทุกระดับมีการดำเนินงานคล้ายคลึงกัน แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ การประเมินผลในภาพรวม พิจารณาจากผลการดำเนินงานของโครงการด้วยการถอดบทเรียนความสำเร็จ ปัญหา แนวทางการแก้ไขจากการดำเนินโครงการ การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมที่มีต่อกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น และการประเมินผลในระดับบุคคล โดยการติดตามและสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษาถือว่ามีประสิทธิภาพค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการทรัพยากรที่มุ่งเน้นการบูรณาการดำเนินงานกับโครงการและแผนงานหลักที่มีอยู่เดิมแต่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ตามนโยบาย สำหรับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาพบว่ายังมีประสิทธิภาพไม่มากนัก

2. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบาย ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า นักเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าบุหรี่เพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการกำหนดบทลงโทษและโรงเรียนมีมาตรการลงโทษอย่างจริงจัง ขณะที่การขับเคลื่อนนโยบาย ๆ ก็สามารถลดปริมาณของเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับเหล้า บุหรี่ และสารเสพติดอื่น ๆ ได้เช่นกัน ส่วนในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและแก้ปัญหาของนักเรียน โดยให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ขณะที่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาบางแห่งยังไม่มี ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เท่าที่ควร แต่บางแห่งเห็นถึงความสำคัญถึงปัญหาที่จะมีผลกระทบต่อสังคมในภาพรวม แต่หากครอบครัว ชุมชน และสภาพแวดล้อมโดยรอบยังคงไม่ตระหนักถึงปัญหาของเหล้าและบุหรี่ ก็อาจทำให้พฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษาไม่ได้รับการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง

ความตระหนักต่อโทษของเหล้า บุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน พบว่าผู้บริหารและครูในโรงเรียนให้ความสำคัญต่อการรณรงค์งดเหล้าและบุหรี่ โดยประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้มีจำนวนนักเรียนที่สูบบุหรี่ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี และมีความเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดลดลง ส่งผลให้โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น สำหรับสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาพบว่า นักเรียนบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น แต่เนื่องจากสภาพแวดล้อมในครอบครัวของนักเรียนมีผู้ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ หรือนักเรียนไม่ยอมกลด ละ เลิกพฤติกรรม จึงยังไม่สามารถลดพฤติกรรมหรือความข้องเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ได้เท่าที่ควร ขณะที่อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยมีความตระหนักต่อโทษ ผลเสียหรือผลกระทบของเหล้า บุหรี่ โดยพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม นักศึกษาบางส่วนยังคงดื่มสุราและสูบบุหรี่ทั้งในและนอกสถานศึกษา

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าต่อสถานศึกษาและชุมชน

ผลกระทบทางบวกของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า บุหรี่คือ สถานศึกษาทุกระดับให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียน/นักศึกษา โดยผู้บริหาร ครูอาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของโทษภัยและปัญหา และนักเรียน/นักศึกษาได้รับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมด้วยรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย ส่งผลให้ทุกฝ่ายเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น และส่งผลกระทบที่ดีต่อชุมชนและสังคมโดยรวม ส่วนผลกระทบทางลบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า บุหรี่ พบเพียงเป็นการเพิ่มภาระงานของสถานศึกษาที่ต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินโครงการเพิ่มขึ้น ในส่วนร้านค้าชุมชนที่จำหน่ายเหล้า บุหรี่พบว่าไม่ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงนัก

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาทุกระดับมีความสอดคล้องกัน สรุปได้ดังนี้ 1) ความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจริง 2) การสร้างความเข้าใจ โดยการประชาสัมพันธ์ สื่อสารชี้แจงให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของปัญหา 3) การเลือกใช้รูปแบบกิจกรรมและโครงการที่เหมาะสมในการพัฒนาและแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน/นักศึกษา 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งจากหน่วยงานภายนอก ครอบครัว และชุมชน 5) การสร้างสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 6) การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและบูรณาการกับพันธกิจหลักของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน และ 7) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้ 1) ภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียนและสภาพแวดล้อมที่นักเรียนอาศัยอยู่ 2) สภาพแวดล้อมทางสังคม แหล่งฝึกงาน และกลุ่มเพื่อน ทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมเลียนแบบและมีโอกาสเข้าถึงแหล่งที่มีการมั่วสุมาเสพติด เหล้าและบุหรี่ได้ง่าย 3) การจัดกิจกรรมหรือโครงการไม่น่าสนใจและไม่กระตุ้นให้นักเรียน/นักศึกษา เกิดความปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม

4) การขาดจิตสำนึกของผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการในการจำหน่ายเหล่า บุหรี่ให้แก่นักเรียน 5) ความไม่ชัดเจนของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับอุดมศึกษา 6) ขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดจริงจัง และ 6) ต้นกำเนิดหรือแหล่งผลิตสินค้าเป็นการดำเนินงานโดยรัฐ

5. โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ พบว่า โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยังมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=3.35$, $df=1$, $p=.06$, $GFI=1.00$, $AGFI=0.99$, $CFI=1.00$, $RMSEA=0.04$, $SRMR=0.01$) โดยพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี่ยังมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.59 และได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.32 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้สถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.21 ตามลำดับ

6. รูปแบบการติดตามประเมินผล ในส่วนของการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า มีการจัดประชุมติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้วยการรายงานผลในที่ประชุมในลักษณะข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ปีละ 1 ครั้ง ซึ่งกลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับผลการประเมินที่อาจไม่เพียงพอและอาจไม่สะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริง

7. แนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

หน่วยงานระดับนโยบาย: ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โทษของเหล่าและบุหรี่ยังเพื่อเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ และควรส่งเสริมให้ครูมีศักยภาพในการให้คำปรึกษา นอกจากนี้ สถาบันการผลิตครูควรปลูกฝังให้เป็นความสามารถพื้นฐานของนิสิตนักศึกษาครูทุกคน ส่วน**หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา:** ควรมีระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ชัดเจนและต่อเนื่อง และควรสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ เพื่อบูรณาการทรัพยากรและองค์ความรู้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น สำหรับ**หน่วยงานระดับสถานศึกษา:** ควรออกแบบกิจกรรมในเชิงรุก สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกให้ผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน และสร้างผู้เรียนให้มีภูมิคุ้มกันในตนเอง

Abstract

Policy Implementation: the alcohol and tobacco free policy for academic institutions

This research is an evaluation research with objectives to evaluate efficiency, effectiveness, impact, facilitating factors and restraining factors in implementation of the alcohol and tobacco free policy for academic institutions in order to study the causal model of factors that have impacts on self-protection behavior that prevents students, studying at academic institutions in the central region, from getting involved with alcohol beverages and tobacco products. The research also aims to study patterns for policy evaluation and provide recommendations for implementation of the alcohol and tobacco free policy for academic institutions. The research was divided into 3 phases. Phase 1 covers an evaluation of efficiency, effectiveness, impact, facilitating factors and restraining factors. This phase is a qualitative study that collects data via interviews with total of 120 interviewees who are representatives from the regional education offices, religious groups, health department, and local communities, entrepreneurs in Bangkok, Nakhon Pathom and Phra Nakhon Si Ayutthaya provinces which cover 3 levels of academic institutions namely the Basic Education, Vocational Education, and Higher Education. Research tools used include an interview form and the content analysis technique. Phase 2 is a study on causal model of factors that have impacts on self-protection behavior that prevents students studying at academic institutions in the central region. This phase is a quantitative study with samples consisted of 1,342 students from academic institutions located in the central region. These samples were obtained by using the Multi-Stage Random Sampling method. A questionnaire survey was used as a research tool and the Structural Equation Modeling (SEM) analysis was used for data analysis. Phase 3 is a study on patterns for policy evaluation and provides recommendations for implementation of the policy in academic institutions. This is a qualitative study that collects data by using the focus group method with targeted group of 10 representatives from the Ministry of Education, the Regional Education Offices, academic institutions, local communities, and evaluation experts. The content analysis method was then used for data analysis.

Research Results

1. Efficiency of implementing the alcohol and tobacco free policy in academic institutions

In terms of management, it was found that most Basic Education institutions have similar approaches including public relations, embedding activities or projects with the institutions' work plan, encouraging participation from related parties and communities, promoting responsibility of students, teachers, and staffs of academic institutions in the organized activities or projects, and monitoring the results for further reports to original affiliation offices. Regarding the Vocational Education institutions, it was found that some institutions have successfully managed projects that respond well to students' problems through received budget and networking with external agencies. For the Higher Education institutions, it was found that their management is not yet comprehensive. **In terms of working process**, it was found that schools have their working process in order to drive the academic institutions' alcohol and tobacco free policy and achieve the planned results by 3 processes, namely 1) raising awareness, promoting, and providing supports, 2) increasing students' strength, and 3) building relations between schools and communities. Meanwhile, vocational education institutions have applied the concept of "Prevention, Suppression, Recuperation" by designating the administration section to work with the class teacher as well as create cooperation network with agencies outside the academic institution in order to seek their supports for the institution's projects. For the Higher Education institutions, their approaches include running campaigns by designated responsible persons and communicating means of public relations to relevant agencies, especially the student affairs sections. Concerning **the patterns of the implemented activities**, it was found that all level of academic institutions have similarly carried out various activities such as creating student leaders, running campaigns to promote knowledge on harms of alcohol and tobacco, organizing training with invited external guests, establishing networks between academic institutions, communities, and relevant agencies from both private and government sectors, and embedding knowledge and experiences through teaching/learning activities. For **activities evaluation**, it was found that all level of academic institutions have similarly carried out their working processes divided into 2 levels, namely the overall evaluation and the individual evaluation. The overall evaluation considers results of the project's working process by examining success, problems, and remedial measures derived

from project implementation, assessment of participants' satisfaction on activities organized by schools. Meanwhile, the individual evaluation considers monitoring and observing, formally and informally, students' behavioral changes. In this regards, resulting changes to the Basic Education and Vocational Education institutions are considered highly efficient compared with the resource management which focuses on integrating works with the existing projects and plans. Such results can lead to desired changes as specified in the policy. However, it was found that the implementation in the Higher Education institutions is not quite efficient.

2. Effectiveness of implementing the alcohol and tobacco free policy in academic institutions

Awareness on significance of the policy. In the Basic Education level, it was found that students are increasingly aware of the alcohol and tobacco free policy in academic institutions. This is resulted from the issued regulation on punishment and school's strict implementation. Meanwhile, the driven policy has also reduced number of youth involved with alcohol, tobacco and other drugs. In the Vocational Education institutions, it was found that the institutions' executives and teachers are all aware of significance of preventing and solving students' problems and they intend to cooperate for systematic problem resolution. Meanwhile, some of the Higher Education institutions are not yet adequately aware of the alcohol and tobacco free policy in academic institutions but some of the institutions have already perceived significance of the problems that would have overall impact on the society. However, if families, communities, and surrounding environments are still not aware of the significance of alcohol and tobacco problems, students' behavioral problems would not be truly resolved.

Awareness of alcohol and tobacco harms and students' behavioral changes. It was found that schools' executives and teachers are well aware of such harms and they place importance on campaigns for reduction of alcohol and tobacco consumption. They also behave as a good role model and help monitor students' behavior so that the number of smoking students gradually decreased every year and the risk of getting involved with drugs is also reduced. This results in improved image of schools. For the Vocational Education institutions, it was found that some students have improved their behavior. However, due to the environments of students' families, in which some family

members consume alcohol and smoke cigarette or students themselves do not wish to stop drinking alcohol or quit smoking, their behaviors of consuming alcohol and tobacco have not been adequately changed. Meanwhile, most of students and teachers in the Higher Education institutions are basically aware of harms and impacts from alcohol and tobacco but they have not changed their behavior and still consume alcoholic beverages and smoke cigarette both within and outside the academic institutions.

3 . Impacts of the alcohol and tobacco free policy on academic institutions and communities

Positive impacts of the alcohol and tobacco free policy for academic institutions include an importance placed on student development with awareness of executives and teachers on related harms and problems so that students' behaviors can be developed and their behavioral problems resolved through various patterns of activities that result in improvement of behavioral changes leading to positive impacts on communities and the overall society. Considering negative impacts of the alcohol and tobacco free policy for academic institutions, it was found that there was only an impact on an increase of the institutions' workload so that they have to carry out and report on additional projects. For impacts on alcohol and tobacco shops, it was found that there was no significant impact.

4. Facilitating factors and restraining factors for implementation of the alcohol and tobacco free policy for academic institutions based on conditional social contexts.

From the study, it was found that **the factors that facilitate** implementation of the alcohol and tobacco free policy for academic institutions are conforming in all levels. This result can be summarized as follows: 1) Cooperation from all relevant sectors is an important mechanism that drive the policy to actual implementation, 2) Promotion of understanding through public relations that communicate with all sectors to realize significance of the problem, 3) Selection of patterns for activities and projects suitable for the development and resolution of students' behavioral problems, 4) Creation of cooperation network with external agencies, families, and communities, 5) Creation of environments, inside and outside the academic institutions, that facilitate behavioral changes, 6) Continuation of work and integration with the academic institution's main mission for student development, and 7) Continuous monitoring and evaluation of working

performance. Regarding **the restraining factors** for implementation of the alcohol and tobacco free policy for academic institutions, the result can be summarized as follows: 1) Student's family background and living environments, 2) Social environment, training location, and groups of friends which cause students to imitate behavior and easily gain access to indulge in drug-taking and consumption of alcohol and tobacco products, 3) Organization of uninteresting activities that fail to encourage students to change their mindsets and behavior, 4) Lack of consciousness of merchants, retailers, or service providers who sell or supply their products to students, 5) Inadequate clarity of policy implementation in the Higher Education level, 6) Lack of strict law enforcement, and 7) Origins or sources of goods production are operated by the government.

5. A causal model of factors affecting behavior that protects oneself from alcohol and tobacco products. It was found that a causal model of factors affecting behavior that protects oneself from alcohol and tobacco products harmoniously conforms to empirical data ($\chi^2=3.35$, $df=1$, $p=.06$, $GFI=1.00$, $AGFI=0.99$, $CFI=1.00$, $RMSEA=0.04$, $SRMR=0.01$). The behavior that protects oneself from alcohol and tobacco products has the highest positive influencing factor value of 0.59 and is directly influenced by the awareness of the alcohol and tobacco free academic institutions with the positive influencing value of 0.32 while indirectly influenced by the awareness of the alcohol and tobacco free academic institutions with the positive influencing value of 0.21 respectively.

6. Patterns of monitoring and evaluation. Regarding monitoring and evaluation of the work carried out by the Ministry of Education, it was found that there were meetings organized to monitor and evaluate the work by reporting the quantitative data collected from questionnaire survey once a year. The involved groups have observed and commented on evaluation result which could be inadequate and not truly reflect actual performance.

7. Guidelines for implementation of the alcohol and tobacco free policy for academic institutions

Agency at Policy Level should create public relations media to communicate the harms of alcohol and tobacco in various ways. Also, teachers should be supported for

development of their counseling potential. Furthermore, the teacher production institutions should foster creation of basic capability for all teaching students. **Agency at Regional Education Office Level** should have a clear and continuous monitoring and control system with both qualitative and quantitative monitoring and evaluation. Also, there should be a cooperative network with agencies from regional government and private sectors in order to integrate resources and body of knowledge for changing behaviors of students, who are at risk, to a better direction. **Agency at Academic Institution Level** should proactively design activities and create good relations with communities to collaboratively work together for student development. Also, there should be a creation of consciousness among community entrepreneurs and support for students to build their self-immunization.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย.....	1
คำถามการวิจัย.....	2
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
นโยบายที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่.....	8
นโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่.....	8
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่.....	10
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าของกระทรวงศึกษาธิการ.....	12
การจัดโซนนิ่งร้านเหล้ารอบสถานศึกษาตามประกาศ คสช.....	14
การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ.....	15
ความหมายของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ.....	16
ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ.....	22
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ของเด็กและเยาวชน.....	26
สถานการณ์ความรุนแรงของการดื่มเหล้าของเด็กและเยาวชน.....	26
การตระหนักรู้ถึงโทษของเหล้าและบุหรี่.....	26
พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
งานวิจัยเกี่ยวกับนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า.....	28
งานวิจัยเกี่ยวกับนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่.....	29
งานวิจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ.....	31
งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ของเด็กและเยาวชน..	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	37
งานวิจัยระยะที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบาย สถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำ นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ.....	37
งานวิจัยระยะที่ 2 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า และบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง.....	39
งานวิจัยระยะที่ 3 การศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและเสนอ แนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา.....	45
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
ตัวอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
ตอนที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพและประเมินประสิทธิผลของการนำนโยบาย สถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา.....	49
ตอนที่ 2 การประเมินผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อ สถานศึกษาและชุมชน.....	69
ตอนที่ 3 การประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบาย สถานศึกษาปลอดเหล้าไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม.....	70
ตอนที่ 4 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจาก เหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง.....	79
ตอนที่ 5 รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า.....	100
ตอนที่ 6 แนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา..	105
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	107
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	107
ขอบเขตการวิจัย.....	107
สรุปผลการวิจัย.....	111
อภิปรายผลการวิจัย.....	125
ข้อเสนอแนะ.....	135
บรรณานุกรม.....	137
ภาคผนวก	141
ก ข้อมูลเชิงคุณภาพ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	142
ข ข้อมูลเชิงคุณภาพ สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา.....	183
ค ข้อมูลเชิงคุณภาพ สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	207

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
3-1	จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามจังหวัด (n=120).....	37
3-2	ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (n=100).....	41
4-1	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=1,342).....	79
4-2	ค่าความถี่และร้อยละของการมีปัญหาเกิดขึ้นในกลุ่มตัวอย่างต้องการคำปรึกษา (n=1,342).....	83
4-3	ค่าสถิติพื้นฐานของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ (n=1,342).....	83
4-4	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ปารวม (n=1,342).....	84
4-5	ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีเปรียบเทียบของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ปารวม (n=1,342).....	85
4-6	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ปารวม (n=1,342).....	86
4-7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้า (n=795).....	88
4-8	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้า (n=795).....	89
4-9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้า (n=547).....	91
4-10	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้า (n=547).....	92
4-11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่ (n=437).....	94
4-12	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่ (n=437).....	95
4-13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่ (n=905).....	97
4-14	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่ (n=905).....	98

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1-1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
2-1	ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล.....	17
2-2	ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบด้านการจัดการ.....	18
2-3	ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร.....	19
2-4	ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบด้านกระบวนการของระบบราชการ	20
2-5	ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบทางการเมือง.....	21
2-6	ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบเชิงบูรณาการ.....	21
4-1	โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของ ผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง (ภาพรวม).....	87
4-2	โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและ บุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้า.....	90
4-3	โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและ บุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้า.....	93
4-4	โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและ บุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี.....	96
4-5	โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและ บุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี.....	99
4-6	รูปแบบการประเมินผลฯ.....	100

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นนโยบายที่มีมาตรการป้องกันและแก้ไขการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา เพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่ง ปลอดเหล้า 100 เปอร์เซ็นต์ และได้สั่งการให้ครูเป็นต้นแบบสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ โดยการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน รวมถึงการปลูกฝังให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย ได้แก่ การห้ามนักเรียนไม่ให้ใช้โทรศัพท์ระหว่างการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียน สามารถคิดวิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น และการห้ามนักเรียนหรือครูสูบบุหรี่หรือดื่มเหล้าในสถานศึกษาอย่างเด็ดขาด หากนักเรียนหรือครูฝ่าฝืนให้แจ้งข้อมูลมายังเขตพื้นที่การศึกษาหรือส่วนกลาง ก็จะช่วยสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ได้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2560: ออนไลน์) นโยบายดังกล่าวนอกจากจะมุ่งไปที่การศึกษาในระดับพื้นฐานแล้วยังรวมไปถึงในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาด้วย ทั้งนี้ ที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการได้มีการมอบหมายนโยบายไปยังสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ ให้ควบคุมดูแลกิจกรรมในสถาบันการศึกษา รวมถึงกิจกรรมการรับน้องให้มีความสร้างสรรค์ หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ใช้ความรุนแรงต่อกัน และไม่ห้อมอบมุขเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องอยู่ในการควบคุมดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษา และมีการประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษารับรู้ถึงการจัดกิจกรรมและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ โดยมีนโยบายให้สถานศึกษาต้องมีศูนย์รับแจ้งข้อมูลกิจกรรมรวมทั้งมีกฎลงโทษตามระเบียบของสถาบันหรือตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ ยังมีนโยบายในการดำเนินการในเชิงรุก 3 ด้าน คือ 1) การดำเนินงานในเชิงรุกระดับนโยบายของกระทรวงและสถาบัน โดยปรับทิศทางการทำงานให้กิจกรรมปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยมุ่งเน้นขับเคลื่อนนโยบายร่วมกับผู้บริหารระดับสูงและทำงานกับเครือข่ายนิสิต นักศึกษา 2) การจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ มีการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงประเด็นที่สร้างสรรค์ เพื่อเสริมแนววิถีปฏิบัติภายใต้แนวคิด Activity No L in Campus โดยปลูกฝังการจัดกิจกรรมที่เต็มไปด้วยความรัก ความสามัคคี เกื้อกูลซึ่งกันและกันโดยไม่พึ่งพาแอลกอฮอล์ และ 3) การมุ่งเน้นการรณรงค์สู่สังคมรอบสถาบันครอบคลุมทุก ๆ เทศกาลของไทยร่วมกับภาคี เช่น สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการไม่สูบบุหรี่ เป็นต้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2555: ออนไลน์)

ด้วยการเห็นความสำคัญของปัญหาเหล้าและบุหรี่ในเยาวชน ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อสมองที่ยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ ทำให้คุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนลดน้อยลง อีกทั้งการเห็นบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลในสื่อดื่มสุราและสูบบุหรี่ ทำให้นักเรียนมีการซึมซับพฤติกรรมดังกล่าวและก่อให้เกิดพฤติกรรมการเลียนแบบ ส่งผลทำให้นักเรียนมีการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลง มีพฤติกรรมความรุนแรงรวมถึงการเกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น ทำให้นักเรียนต้องลาออกกลางคัน ก่อให้เกิดปัญหาทาง

สังคมขึ้นอีกมากมาย (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า. ม.ป.ป.: ออนไลน์; สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า. 2555: ออนไลน์) และจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่ที่ดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่อยู่ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 23.00 รองลงมาคือ ภาคเหนือ และกรุงเทพฯและปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 21.00 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 19.00 และภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 16.00 ตามลำดับ ทั้งนี้ ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ ได้แก่ การทะเลาะเบาะแว้ง การชกต่อยตบตีกัน การมีเพศสัมพันธ์ การเคยตั้งครรภ์หรือทำให้ผู้อื่นตั้งครรภ์ อารมณ์ซึมเศร้า การเล่นเกมพนัน และมีพฤติกรรมติดเกมส์ และมีการคิดฆ่าตัวตายเกิดขึ้น (อุดมศักดิ์ แซ่โง้ว พลเทพ วิจิตรคุณากร และสาวิตรี อัจฉนาภ์กรชัย. 2559: 15; 20-21) ด้วยการเห็นความสำคัญของปัญหาเหล่านี้และบุหรีที่เกิดขึ้นในเยาวชน จึงทำให้มีการประกาศใช้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี และให้ทุกโรงเรียนนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปปฏิบัติมาช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปปฏิบัติในลักษณะการประเมินผลจากนโยบายอย่างชัดเจน

จากความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ และผลการวิจัยข้างต้นในมิติของความแตกต่างทางภูมิภาค โดยเฉพาะภาคกลาง และกรุงเทพฯและปริมณฑล คณะนักวิจัยจึงสนใจศึกษาเชิงประเมินนโยบาย ในประเด็นของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติ โดยศึกษาประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติ ในสถานศึกษาไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

คำถามการวิจัย

1. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาเป็นอย่างไร
2. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีต่อสถานศึกษาและชุมชนเป็นอย่างไร
3. ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคมมีลักษณะเป็นอย่างไร
4. โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรีของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลางมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ อย่างไร
5. รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีเป็นอย่างไร
6. แนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษามีอะไรบ้าง

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา
2. เพื่อประเมินผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน
3. เพื่อประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม
4. เพื่อศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง
5. เพื่อเสนอรูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
6. เพื่อเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานโครงการเพื่อตอบสนองนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการสามารถใช้รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ที่งานวิจัยนี้พัฒนาขึ้นมาประกาศใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยระยะที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่ายผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนทางศาสนา ผู้แทนจากสาธารณสุข และผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมจำนวนทั้งสิ้น 120 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

งานวิจัยระยะที่ 2 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจาก
เหล่าและบุหรี่ยังของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561
ในสถานศึกษาภาคกลาง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561
ในสถานศึกษาภาคกลาง จำนวน 1,342 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)
โดยคณะผู้วิจัยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างตามแนวคิดของแฮร์
และคณะ (Hair et al. 2010: 101) ที่กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างต้องมี
จำนวน 10-20 เท่าต่อข้อคำถามจำนวน 1 ข้อ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Latent Variable) คือ การรับรู้นโยบายสถานศึกษา
ปลอดเหล่าและบุหรี่ยัง
2. ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Variables) มีดังนี้
  - 2.1 การตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี่ยัง มีจำนวน 2 องค์ประกอบ ประกอบด้วย
การตระหนักรู้โทษของเหล่า และการตระหนักรู้โทษของบุหรี่ยัง
  - 2.2 พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยัง มีจำนวน 2 องค์ประกอบ ประกอบด้วย
พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า และพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี่ยัง

งานวิจัยระยะที่ 3 การศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยัง
และสร้างข้อเสนอแนะทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข
ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่าย ผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่น
และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัดประเมินผลจำนวน 10 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยรูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่า
และบุหรี่ยัง และแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานในการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ในทรัพยากรที่มีอยู่ในบริบทของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การบริหารจัดการกระบวนการ การดำเนินงานรูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ และรูปแบบการประเมินผลกิจกรรม และผลการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับการบริหารจัดการทรัพยากรของสถานศึกษา

2. ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ หมายถึง ผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าของนักเรียน และความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ หมายถึง ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับสถานศึกษาและชุมชนหลังการดำเนินงานในการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปปฏิบัติในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผลกระทบทางบวก และผลกระทบทางลบ ดังนี้

3.1 ผลกระทบทางบวก หมายถึง ผลที่พึงประสงค์ที่เกิดกับสถานศึกษาและชุมชนหลังการดำเนินงานในการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปปฏิบัติในสถานศึกษา ที่เกี่ยวกับอัตราการดื่มของผู้ปกครองหรือคนในชุมชน จำนวนนักดื่ม/นักสูบบุหรี่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพ การเปลี่ยนแปลงปัญหาในสถานศึกษาหรือชุมชนที่เกิดจากสุราและบุหรี่ และการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชน

3.2 ผลกระทบทางลบ หมายถึง ผลที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดกับผู้เกี่ยวข้องหลังการดำเนินงานในการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปปฏิบัติในสถานศึกษา ที่เกี่ยวกับร้านค้าที่จำหน่ายสุราหรือบุหรี่ หรือผู้เกี่ยวข้องกลุ่มอื่นที่ได้รับผลกระทบ

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ หมายถึง สิ่งที่ทำให้การนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จบรรลุตามจุดมุ่งหมาย ประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยเป็นอุปสรรค ดังนี้

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริม หมายถึง สิ่งที่ช่วยผลักดัน ส่งเสริม หรือสนับสนุนให้การนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาประสบความสำเร็จบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค หมายถึง สิ่งที่เป็นปัญหาหรือขัดขวางให้การนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

5. การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนนักศึกษาเกี่ยวกับ เป้าหมาย ความสำคัญ ผลกระทบ ของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ที่มีต่อทั้งตนเอง ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม

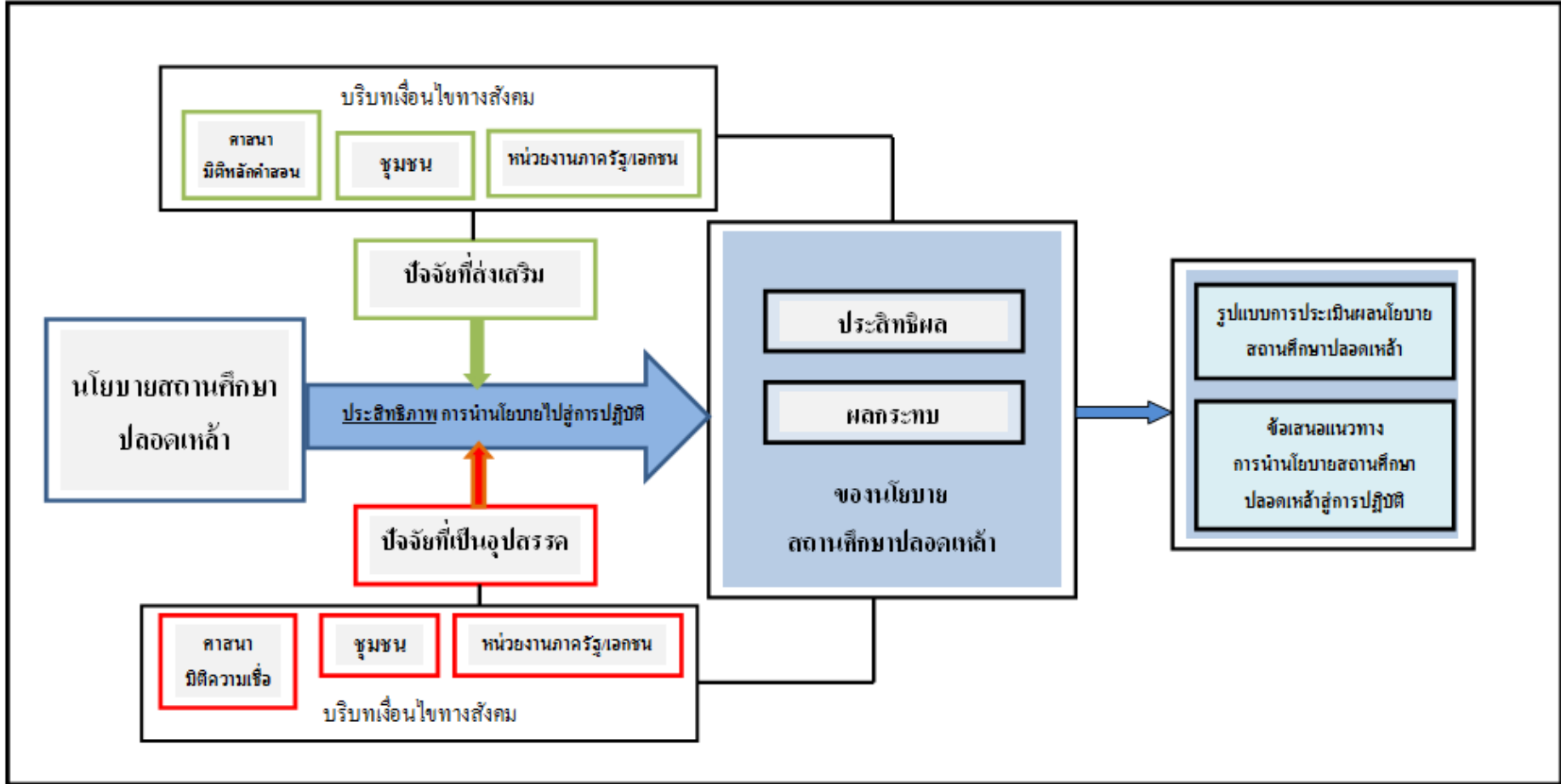
6. การตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ หมายถึง การรับรู้ การรู้คิดของนักเรียนนักศึกษาต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ที่มีต่อตนเองและสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักรู้โทษของเหล้า และการตระหนักรู้โทษของบุหรี่

7. พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนนักศึกษาในการปกป้องตนเองจากการชักชวน ทดลอง เหล้าและบุหรี่ โดยการปฏิเสธ หลีกหนี อยู่ห่าง หรือไม่สนใจ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า และพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี่

8. รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ หมายถึง กรอบความคิดหรือแบบแผนในการประเมินที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการประเมินการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปปฏิบัติในสถานศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นสิ่งที่ควรมุ่งประเมิน (what) และวิธีพิจารณาหรือตรวจสอบ (how) เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายในช่วงเวลาต่าง ๆ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินในประเด็นของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ โดยเป็นประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริมปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้กรอบแนวคิดบทบาททางสังคมมาร่วมอธิบายในเชิงเงื่อนไขทางสังคมต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่จัดทำข้อเสนอแนะทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1-1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ มีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
  - 1.1 นโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่
  - 1.2 นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
  - 1.3 นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าของกระทรวงศึกษาธิการ
  - 1.4 การจัดโซนนิ่งร้านเหล้ารอบสถานศึกษาตามประกาศ คสช.
2. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
  - 2.1 ความหมายของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
  - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
  - 2.3 ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ของเด็กและเยาวชน
  - 3.1 สถานการณ์ความรุนแรงของการดื่มเหล้าของเด็กและเยาวชน
  - 3.2 การตระหนักรู้ถึงโทษของเหล้าและบุหรี่
  - 3.3 พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า
  - 4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่
  - 4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
  - 4.4 งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ของเด็กและเยาวชน

1. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

1.1 นโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่

ประเทศไทยมีกฎหมายจำกัดพื้นที่การสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 มีการกำหนดว่าโรงเรียนที่ต่ำกว่าระดับอุดมศึกษาเป็นเขตปลอดบุหรี่ทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าบุคคลไม่สามารถสูบบุหรี่ภายในบริเวณโรงเรียนได้โดยไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งผู้อำนวยการในฐานะเจ้าของสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดสถานศึกษาให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ ทำให้ผู้ที่เข้ามาในบริเวณทุกคนรับทราบกันอย่างชัดเจนว่าไม่สามารถสูบบุหรี่ในโรงเรียนได้ (เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่. 2558: 9)

เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดภัย (2558: 12-30) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานนโยบายสถานศึกษาปลอดภัยไว้ดังนี้

1) การกำหนดนโยบายโรงเรียนปลอดภัยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทของโรงเรียน ประกอบด้วย การมีนโยบายที่ทุกคนได้มีส่วนร่วมและไม่สร้างศัตรูต่อผู้อื่น โดยการจัดทำนโยบายโรงเรียนปลอดภัยเป็นลายลักษณ์อักษร ถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติและสามารถนำเนินการได้จริง และประชาสัมพันธ์นโยบายผ่านช่องทางที่หลากหลาย

2) การบริหารจัดการเพื่อโรงเรียนปลอดภัย เป็นการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกคนเข้าใจแนวทางในการดำเนินงานและมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและดำเนินการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนปลอดภัย ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะทำงานโรงเรียนปลอดภัย ติดตามผลการดำเนินงานโรงเรียนปลอดภัย และสำรวจข้อมูลการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

3) การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อโรงเรียนปลอดภัยตามกฎหมาย ซึ่งการจัดสถานที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมไม่สูบบุหรี่ของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน จะซึมซับบรรยากาศของสังคมที่ไม่ยอมรับการสูบบุหรี่ และเมื่อต้องสูบบุหรี่ นักเรียนจะละอายใจในการสูบบุหรี่ ประกอบด้วยติดเครื่องหมายห้ามสูบบุหรี่ให้เห็นชัดเจนบริเวณทางเข้าโรงเรียนทุกช่องทาง ไม่มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการสูบบุหรี่ เช่น ที่เขี่ยบุหรี่ และการจัดสภาพแวดล้อมไม่ให้เอื้อต่อการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

4) การสอดแทรกเรื่องบุหรี่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนไม่มีความต้องการที่จะสูบบุหรี่ ถึงแม้จะพบเจอสถานการณ์ที่ยากลำบากก็ตาม ประกอบด้วย การวางแผนและกำหนดกิจกรรมสอดแทรกเรื่องบุหรี่ในหลักสูตรและนอกหลักสูตร การเฝ้าระวังไม่ให้มีการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

5) การมีส่วนร่วมของนักเรียนเพื่อการขับเคลื่อนโรงเรียนปลอดภัย เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานในการขับเคลื่อนในโรงเรียนปลอดภัย มีดังนี้

5.1) การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงจะทำให้เด็กเกิดองค์ความรู้เรื่องบุหรี่ สร้างความตระหนักและซึมซับค่านิยมการไม่สูบบุหรี่

5.2) นักเรียนเป็นบุคคลที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและมีความคิดสร้างสรรค์จะทำให้สามารถจัดงานโรงเรียนปลอดภัยได้น่าสนใจ

5.3) นักเรียนจะรู้ว่าควรใช้การสื่อสารแบบใดที่จะเข้าถึงเพื่อนในวัยเดียวกันหรือรุ่นน้องของวัยที่ไม่แตกต่างกันมาก

6) การดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้สูบบุหรี่ เป็นการสร้างบรรยากาศให้โรงเรียนปลอดภัย แต่ถ้านักเรียนบางคนติดบุหรี่ ครูต้องให้มีเมตตาให้โอกาสนักเรียนในการปรับปรุงตัวให้เลิกสูบบุหรี่ให้ได้ โดยการคัดกรองและติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันการเริ่มสูบบุหรี่ของนักเรียน มีความพร้อมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เลิกสูบบุหรี่ และมีความสามารถในการส่งต่อนักเรียนที่สูบบุหรี่เข้าสู่ระบบบริการเลิกบุหรี่ตามความเหมาะสม

7) การมีกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อสร้างโรงเรียนและชุมชนปลอดภัยควบคู่กันไป ประกอบด้วย การมีกิจกรรมสร้างความตระหนักเรื่องบุหรี่ร่วมกับชุมชน การผลักดันให้ผู้นำชุมชนมี

นโยบายสนับสนุนการดำเนินงานชุมชนปลอดภัย และการชี้แจงและขอความร่วมมือร้านค้าในชุมชนไม่ขาย บุหรี่ให้กับเยาวชน

1.2 นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

กระทรวงศึกษาธิการ (2560: 1) ได้กล่าวถึง นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไว้ดังนี้

- 1) ให้สถานศึกษาดำเนินการตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติควบคุมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา
- 2) ให้สถานศึกษาทุกระดับเป็นสถานที่ปลอดจากการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- 3) ให้ผู้บริหารส่วนราชการ ผู้บริหารหน่วยราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน นักศึกษา ไม่สูบบุหรี่และดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา
- 4) ห้ามนักเรียน นักศึกษาสูบบุหรี่หรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขณะที่สวมเครื่องแบบของสถานศึกษา
- 5) ให้สถานศึกษาสอดแทรกและเน้นย้ำเรื่องพิษภัยของการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการเรียนการสอนทุกระดับ
- 6) ให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างวัฒนธรรมด้านสุขภาพอนามัย ตัดป้ายห้ามสูบบุหรี่ และห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณสถานศึกษาทุกระดับ
- 7) ให้หน่วยงานต้นสังกัด/สถานศึกษาสนับสนุนการผลิตสื่อนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ด้านพิษภัยจากบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงการวิจัยกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพ

นอกจากนี้ นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุรียังมีโครงการอื่นๆ เพื่อให้บ้านและโรงเรียนปลอดเหล้าและบุหรี่ ซึ่งประกอบด้วย โครงการครูดีไม่มีอบายมุข โครงการโรงเรียนตามคำพ่อสอน โครงการโพธิสัตว์น้อย "ลูกขอพ่อแม่เลิกเหล้า" ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) โครงการครูดีไม่มีอบายมุข

โครงการครูดีไม่มีอบายมุข เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ร่วมกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และเครือข่ายครูดีไม่มีอบายมุขรุ่น 1-6 มีความเห็นว่าครูเป็นผู้ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี ครูจึงควรเป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม ไม่มีอบายมุข ทำให้นักเรียนสามารถเคารพครูได้อย่างสนิทใจและมีการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ซึ่งโครงการนี้จัดขึ้นเพื่อสร้างค่านิยม มีการยกย่อง ประกาศเกียรติคุณ รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งหลังจากการคัดเลือกและยกย่องครูไปแล้วนั้น ครูได้ทำหน้าที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล้า บุหรี่ อบายมุข ให้กับเยาวชนเกิดการตื่นรู้

เกิดการลด ละ เลิก เหล้า บุหรี่ อบายมุขในกลุ่มครูทั่วประเทศ ทำให้ครูที่ไม่มีอบายมุขได้มีความภาคภูมิใจ เพราะคนภายนอกมองเห็นความดี และมีการประสานความร่วมมือในการรณรงค์ให้เยาวชนได้ลด ละ เลิก เหล้า บุหรี่ กับเครือข่ายครูที่ไม่มีอบายมุข

2) โครงการโรงเรียนตามคำพ่อสอน

สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนคำพ่อสอน 4 ภาค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ร่วมกันจัดโครงการโรงเรียนตามคำพ่อสอนในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นโครงการที่กลุ่มโรงเรียนและครูรวมตัวกันเพื่อน้อมนำพระบรมราโชวาทและพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชใน 3 คำสอนหลัก ได้แก่ 1) บ้าน วัด โรงเรียน 2) ให้ครูรักเด็กและเด็กรักครู และพระบรมราโชวาทในการดำเนินชีวิตมิให้ตกเป็นทาสอบายมุขมาสู่การปฏิบัติที่เน้นการป้องกันการแก้ปัญหาเสพติด เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิด และบุหรี่ยี่ส่งผลกระทบต่อนักเรียน ซึ่งนักเรียนต้องไม่ใช้อบายมุขและดำเนินชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายและมีความพอเพียง มีการพึ่งพาตนเอง (โครงการ “คำพ่อสอน” สืบสานพระราชปณิธาน 2560: ออนไลน์) โดยมีแนวปฏิบัติโรงเรียนตามคำพ่อสอนดังนี้

2.1) บ บ้าน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

2.1.1) ไม่เป็นเครื่องมือให้ธุรกิจเหล้า เบียร์ในการโฆษณาแฝงต่อเยาวชนด้วยการงดรับ การสนับสนุนทุกรูปแบบจากธุรกิจเหล้า เบียร์ บุหรี่

2.1.2) ประกาศเป็นนโยบายของโรงเรียน โรงเรียนปลอดเหล้าปลอดบุหรี่ด้วยคำพ่อสอน

2.1.3) คณะกรรมการผู้บริหาร พระ ครู ผู้นำชุมชนและนักเรียนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน

โครงการ

2.1.4) การจัดกิจกรรมของโรงเรียนหรือการใช้สถานที่โรงเรียนจัดงานต้องปลอดเหล้า เบียร์ บุหรี่ 100 เปอร์เซ็นต์

2.1.5) ติดป้ายรณรงค์โรงเรียนปลอดเหล้า ปลอดบุหรี่ด้วยคำพ่อสอน (สคล. จัดให้)

2.1.6) มีร้านค้าต้นแบบชุมชน งดขายเหล้า เบียร์ บุหรี่ในวันพระ และไม่ขายให้เด็กตามกฎหมาย อย่างน้อย 1 ร้าน ด้วยความสมัครใจ และยิ่งถ้าสามารถทำให้เกิดมติของชุมชนที่จะไม่เลี้ยงเหล้าในงานบุญต่าง ๆ จะดีมาก

2.1.7) ติดป้ายรณรงค์และยกย่องผู้ปกครองที่ลด ละ เลิกเหล้า เบียร์ บุหรี่ อบายมุข มีศีล 5 (ภาคปฏิบัติ) ให้เป็นวัฒนธรรมของโรงเรียนทุกปีการศึกษา และขยายผลอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก

2.1.8) มีกิจกรรมรณรงค์และยกย่องครู บุคลากรโรงเรียนที่ลด ละ เลิกเหล้า เบียร์ บุหรี่ อบายมุข และรณรงค์ให้ครู บุคลากรในโรงเรียน ลด ละ เลิกเหล้า เบียร์ บุหรี่ทุกปี เพื่อเป็นแบบอย่างต่อนักเรียน

2.2) ว วัต เป็นสถานที่อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี เราสามารถนำธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

2.2.1) มีกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติศีล 5 ในครู นักเรียน ผู้ปกครอง และมีการทบทวน ศีล 5 อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง เพื่อให้ศีล 5 เป็นสติดำเนินชีวิตประจำวัน โดยสามารถนำตารางทบทวนศีล 5 เป็นเครื่องมือ

2.2.2) มีกิจกรรมรณรงค์ให้ผู้ปกครองงดเหล้า เบียร์ บุหรี่ทุกวันพระ และนำเงินนั้นออม เป็นการศึกษาให้ลูก

2.2.3) มีกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชนตามสภาพของโรงเรียนกับชุมชน และขอขอบคุณ ชุมชนที่มีจิตสาธารณะ ไม่ขายเหล้าบุหรี่ทุกวันพระ ไม่ขายเหล้าบุหรี่ให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ตาม กฎหมาย และเป็นตัวอย่างที่ดี ไม่ใช้อบายมุข

2.3) โรงเรียน มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

2.3.1) การบูรณาการวันสำคัญของโรงเรียน เช่น วันเปิดเทอม วันเข้าพรรษา วันแม่

2.3.2) การบูรณาการกลุ่มสาระวิชา เช่น สังคม คณิตศาสตร์ สุขศึกษา

2.3.3) การบูรณาการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาเรียนรู้

3) โครงการโพธิสัตว์น้อย “ลูกขอพ่อแม่เลิกเหล้า”

สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ร่วมกับเครือข่ายครูดีไม่มีอบายมุขได้จัดโครงการ โพธิสัตว์น้อย “ลูกขอพ่อแม่เลิกเหล้า” เพื่อป้องกันมิให้เกิดนักดื่มแอลกอฮอล์หน้าใหม่ในเยาวชน และลดนักดื่ม หน้าเก่าคือ ผู้ปกครอง เป็นการรณรงค์อย่างเป็นองค์รวมเพื่อนำไปสู่ประโยชน์สูงและประหยัดสุด โดยมีการ ดำเนินงานให้ผู้ปกครองงดเหล้าครบพรรษา เกิดการเลิกดื่มเหล้าได้จริง และลดรายจ่ายในครอบครัว รวมถึง มีส่งเสริมค่านิยมหลัก 12 ประการของคนไทย ซึ่งเป็นการปลูกจิตสำนึกให้รู้ถึงโทษและรู้เท่าทัน ห่างไกลจาก สิ่งเสพติด เหล้า และบุหรี่

1.3 นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าของกระทรวงศึกษาธิการ

โครงการสถานศึกษาปลอดเหล้าเป็นโครงการที่น้อมนำพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาสู่โรงเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมแก่นักเรียนให้เป็นพลเมืองดีต่อชุมชน ในการป้องกันแก้ไขปัญหาเหล้าและบุหรี่ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อสมองที่ยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ ทำให้ คุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนลดน้อยลง อีกทั้งการเห็นบุคคลใกล้ชิดหรือสื่อในการดื่มสุราและสูบบุหรี่ ทำให้นักเรียนมีการซึมซับพฤติกรรมก่อให้เกิดพฤติกรรมการเล่นแบบ ทำให้นักเรียนมีการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ เพิ่มมากขึ้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลง มีพฤติกรรมความรุนแรงเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดอาชญากรรม ทำให้นักเรียนต้องลาออกกลางคัน ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้นอีกมากมาย (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า. ม.ป.ป.: ออนไลน์; สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า. 2555: ออนไลน์)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2553: 7-8) ได้กล่าวถึง แนวทางการดำเนินการโครงการสถานศึกษาปลอดเหล้า เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วม มี 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

1) ผู้บริหาร มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและสนับสนุนการดำเนินงานสู่โรงเรียนปลอดเหล้าของครูและเด็ก โดยการกำกับ ติดตาม ส่งเสริม และประเมินผลการทำงาน

2) ครู มีหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามแผนงานโรงเรียนปลอดเหล้า มีการสำรวจข้อมูลกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง การจำหน่ายสุราของร้านค้า พฤติกรรมการกินเหล้าของเยาวชนและชุมชน เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการจัดการเรียนการสอนในทุกสาระการเรียนรู้มีการสอดแทรกเรื่องเหล้าเพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันอบายมุข มีการจัดกิจกรรมการสร้างสุขภาวะที่ดี และการจัดกิจกรรมปลอดเหล้าในวันสำคัญ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของการดื่มเหล้า

3) เด็กและเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจในผลเสียของการดื่มเหล้าในโรงเรียนและชุมชน มีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เช่น การจัดกิจกรรมวันวิชาการ การเข้าค่ายธรรมะ และการแข่งขันกีฬา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความตระหนักรู้และไม่ยุ่งเกี่ยวกับเหล้า

4) ชุมชน มีการสนับสนุนนโยบายชุมชน และทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้เกิดการจัดสภาพแวดล้อมปลอดเหล้ารอบสถานศึกษาและลดพื้นที่เสี่ยงต่ออบายมุขแก่เด็กและเยาวชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2555: ออนไลน์) ได้กล่าวถึง การดำเนินการของโครงการสถานศึกษาปลอดเหล้าของกระทรวงศึกษาธิการ มีการมอบหมายนโยบายไปยังสถาบันทั่วประเทศให้ควบคุมดูแลกิจกรรมในสถาบันการศึกษา รวมถึงกิจกรรมการรณรงค์ให้มีความสร้างสรรค์ หลีกเลียงกิจกรรมที่ใช้ความรุนแรงต่อกัน และไม่ให้ออบายมุขเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องอยู่ในการควบคุมดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษา และมีการประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษารับรู้ถึงการจัดกิจกรรมและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ โดยสถานศึกษาต้องมีศูนย์รับแจ้งข้อมูลกิจกรรม รวมทั้งมีกฎลงโทษทางสถาบัน หรือนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการในเชิงรุก 3 ด้าน คือ 1) การดำเนินงานในเชิงรุกระดับนโยบายกระทรวงสถาบัน โดยปรับทิศทางการทำงานให้กิจกรรมปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมุ่งเน้นขับเคลื่อนนโยบายร่วมกับผู้บริหารระดับสูงและทำงานกับเครือข่ายนิสิตนักศึกษา 2) การจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ มีการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงประเด็นที่สร้างสรรค์ เพื่อเสริมแนวคิด วิธีปฏิบัติ ภายใต้แนวคิด Activity No L in Campus โดยปลูกฝังการจัดกิจกรรมที่เต็มไปด้วยความรัก ความสามัคคี เกื้อกูลซึ่งกันและกันโดยไม่พึ่งพาแอลกอฮอล์ และ 3) เน้นการรณรงค์สู่สังคมรอบสถาบันครอบคลุมทุก ๆ เทศกาลของไทยร่วมกับภาคี เช่น สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า มูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ เป็นต้น

สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (ม.ป.ป.: ออนไลน์) ได้กล่าวถึง การดำเนินการของโครงการสถานศึกษาปลอดเหล้าไว้ดังนี้

1) การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลาเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นด้านคุณธรรม และการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2) การบูรณาการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ได้แก่ วันเปิดเทอม วันเข้าพรรษา วันพ่อ วันแม่ และวันเยาวชนแห่งชาติ

3) การบูรณาการกับกลุ่มสาระวิชาทั้ง 8 สาระ เพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์สภาพปัญหาทางสังคม เพื่อให้รู้เท่าทันสังคมให้มากขึ้น

สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (2555: ออนไลน์) ได้กล่าวถึง การรณรงค์ ลด ละ เลิก เหล้า และบุหรี่ในสถาบันศึกษา ต้องให้ความร่วมมือกันทุกฝ่าย ดังนี้ 1) ครอบครัว ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี มีการปลูกฝังให้บุตรหลานปฏิบัติตนไปในทางที่ดี เพื่อให้มีทักษะชีวิต จะได้ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข 2) ครูอาจารย์ ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมอยู่ในศีลธรรม การให้นักเรียนนักศึกษาจัดกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้มีสัมพันธภาพที่ดีและความสามัคคีระหว่างรุ่นน้องและรุ่นพี่ มีความห่างไกลจากสารเสพติด รวมถึงการตรวจสอบดูแลกิจกรรมของนักเรียนนักศึกษาให้ไม่มีอบายมุขเข้ามาเกี่ยวข้อง และ 3) สถานศึกษา ต้องผลักดันนโยบายเพื่อสถานศึกษาปลอดเหล้าและนำไปบังคับใช้ในสถานศึกษาอย่างจริงจัง

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2560: ออนไลน์) ได้สั่งการให้ครูเป็นต้นแบบสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ โดยการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน รวมถึงการปลูกฝังให้นักเรียนปฏิบัติตนตามกฎระเบียบวินัย ได้แก่ การห้ามนักเรียนไม่ให้ใช้โทรศัพท์ระหว่างการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียน สามารถคิดวิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น และการห้ามมิให้นักเรียนหรือครูสูบบุหรี่หรือดื่มเหล้าในสถานศึกษาอย่างเด็ดขาด หากนักเรียนหรือครูฝ่าฝืนให้แจ้งข้อมูลมายังเขตพื้นที่การศึกษาหรือส่วนกลางได้ทันที ก็จะช่วยให้สถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ได้

1.4 การจัดโซนนิ่งร้านเหล้ารอบสถานศึกษาตามประกาศ คสช.

ราชกิจจานุเบกษา (2558: 11) ห้ามมิให้สถานที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานศึกษาหรือหอพักในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา หากพบว่าผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นโดยเด็ดขาดและเคร่งครัด รวมทั้งให้มีอำนาจในการสั่งปิดสถานที่ดังกล่าวทันที ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานของรัฐตามวรรคสองด้วย ในกรณีที่สถานบริการหรือสถานประกอบการใดที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานประกอบการซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานศึกษา หรือหอพักในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา ห้ามมิให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ดังกล่าวด้วย ให้ผู้มีอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องสั่งเพิกถอนใบอนุญาต หรือสั่งปิดสถานประกอบการ และห้ามมิให้มีการเปิดสถานบริการหรือสถานประกอบการในสถานที่ดังกล่าวอีก

นอกจากนี้ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และหน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2560: 6-7) ได้กล่าวถึงข้อเสนอแนะในการจัดโซนนิ่งร้านเหล้ารอบสถานศึกษาตามประกาศ คสช. ไว้ดังนี้

1) การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและการบังคับใช้กฎหมาย โดยกำหนดระยะห่างหรือรัศมีของการห้ามขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบมหาวิทยาลัย เช่น 300 หรือ 500 เมตร

2) มาตรการกำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาต้องมีระยะเปลี่ยนผ่าน ต้องให้ข้อมูลอนุญาตให้ผู้ประกอบการมีโอกาสในการผันตัวเองไปประกอบอาชีพอื่นหรือค้นหาได้ในระดับหนึ่งแล้วจึงควบคุมไม่ให้ขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ โดยในระยะเปลี่ยนผ่านนี้ รัฐจำเป็นต้องควบคุมไม่ให้มีร้านขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เกิดขึ้นใหม่ในสถานศึกษา

3) ควบคุมเวลาเปิดและปิดร้านจำหน่ายแอลกอฮอล์ให้เร็วขึ้น ควรห้ามการโฆษณาและการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์เครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในสื่อต่าง ๆ ที่นักศึกษาเข้าถึงได้ง่าย อาทิ สื่อทางอินเทอร์เน็ต ทางทีวี หนังสือพิมพ์ที่แจกฟรี หรือนิตยสารที่ได้รับความนิยมของวัยรุ่นนักศึกษา เป็นต้น

4) การดำเนินการตามมาตรการ คสช. อย่างเคร่งครัด การกำหนดเขตปลอดร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ (โซนนิ่ง) บริเวณรอบสถานศึกษา การขอใบอนุญาตในการจำหน่ายแอลกอฮอล์ต้องมีกฎเกณฑ์เคร่งครัด หากฝ่าฝืนต้องถูกยึดใบอนุญาต

5) สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมจูงใจให้รางวัลแก่นักศึกษาที่ทำประโยชน์ในการแก้ปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์และสร้างวัฒนธรรมภายในสถานศึกษาให้ถูกต้องเกี่ยวกับการเข้าถึงโดยไม่จำเป็นต้องตี้มแอลกอฮอล์

6) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถขอใช้เทคโนโลยีที่พัฒนาโดย ดร.พวงรัตน์ จินพล ที่พัฒนาด้วยเทคโนโลยีเว็บไซต์และซอฟต์แวร์ในกลุ่มมาตรฐานเปิด โดยมีระบบจำกัดสิทธิ์ในการใช้งานตามกลุ่มผู้ใช้สามารถปรับปรุงข้อมูลร้านจำหน่ายสุรา เพื่อให้ระบบสามารถแสดงรายงานตามรูปแบบที่ต้องการ การแจ้งจุดจำหน่ายสุรา ระบบการแจ้งข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมการรณรงค์เกี่ยวกับสุรา หรือยาเสพติดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน

2. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะถึงแม้ว่านโยบาย แผนงาน โครงการ จะจัดทำเป็นอย่างดีตามหลักวิชาการ แต่ถ้านำไปปฏิบัติไม่ได้หรือนำไปปฏิบัติแล้วเกิดปัญหาอุปสรรค ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ก็ถือว่าไม่ก่อให้เกิดประโยชน์

2.1 ความหมายของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

Walter Williams, Carl E. Van Horn, Donald S. Van Meter, Jeffrey Pressman and Aaron Wildavsky ได้ให้ความหมายไว้ใกล้เคียงกัน คือ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นการศึกษาถึงความสามารถที่จะผลักดันหรือกลไกทั้งหมดที่ผลักดันให้นโยบายที่นำไปปฏิบัติสามารถบรรลุผลตามเป้าหมาย ซึ่งกลไกเหล่านี้ได้แก่ องค์การ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นตัวผลักดันให้นโยบายที่กำหนดขึ้นบรรลุผลสำเร็จ (วรเดช จันทรศร. 2543: 13)

สำหรับ Susan Barrett and Colin Fudge (1981 อ้างถึงใน พูลย์ชัย ยาวิราช. 2550: 28) กล่าวว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจะพิจารณาเฉพาะการผลักดันให้นโยบายบังเกิดผลด้านเดียวคงไม่ได้รับการพิจารณาความหมายของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติควร รวมถึงการสังเกตปรากฏการณ์เป็นจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อแสวงหาคำอธิบายว่าปรากฏการณ์หรือการกระทำนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีอะไรเกิดขึ้นบ้าง เพราะเหตุใด การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในทฤษฎีนี้จะอยู่ที่ว่าอะไรคือสิ่งที่ถูกกระทำ จุดสนใจของการมองในแนวทางนี้จึงอยู่ที่การกระทำของกลุ่มบุคคลและผู้มีหน้าที่กำหนดพฤติกรรมของการกระทำนั้น นอกจากนี้ยังสนใจที่จะตรวจสอบระดับของการกระทำว่ามีความสัมพันธ์กับตัวนโยบายอย่างไรมากกว่าการตรวจสอบเพียงการคาดคะเน การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในลักษณะนี้จะเป็นการพิจารณาขั้นตอนของการตอบสนองต่อข้อผูกพันตามอุดมการณ์ของนโยบายต่อการกดดันจากสภาพแวดล้อม และต่อแรงกดดันจากหน่วยงาน หรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่พยายามจะเข้ามามีอิทธิพลหรือควบคุมการกระทำนั้น

ศุภชัย ยาวะประภาส (2533: 90) ได้ให้ความหมายของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยสรุปได้อย่างน้อย 2 ประเด็น ประเด็นแรกคือ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง มีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ไม่ใช่กิจกรรมที่เกิดขึ้นชั่วคราวแล้วหายไป ไม่ใช่กิจกรรมที่เกิดขึ้นชั้กช่อน แต่เป็นกิจกรรมต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา และประเด็นที่สองคือ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นการดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายของนโยบาย

จุมพล หนีมพานิช (2549: 182) กล่าวว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ หมายถึง การบริหารนโยบายที่ครอบคลุมทั้งการวิเคราะห์พฤติกรรมองค์กร ปฏิสัมพันธ์ของบุคคลและกลุ่มบุคคล สมรรถนะและความร่วมมือของพนักงานของรัฐและเอกชน สภาพแวดล้อมของระบบ และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการบริหารนโยบาย

วรเดช จันทรศร (2551: 1) ได้ขยายความว่า การศึกษาเรื่องเกี่ยวข้องกับนโยบายแม้จะมีผู้ศึกษามากมาย แต่ส่วนใหญ่เน้นไปที่การศึกษากระบวนการของการกำหนดนโยบายและศึกษาผลกระทบของนโยบายเป็นส่วนใหญ่ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างการกำหนดนโยบายกับการประเมินนโยบาย กลับกลายเป็นช่องว่างที่ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ซึ่งเป็นผลให้เกิดความล้มเหลวในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

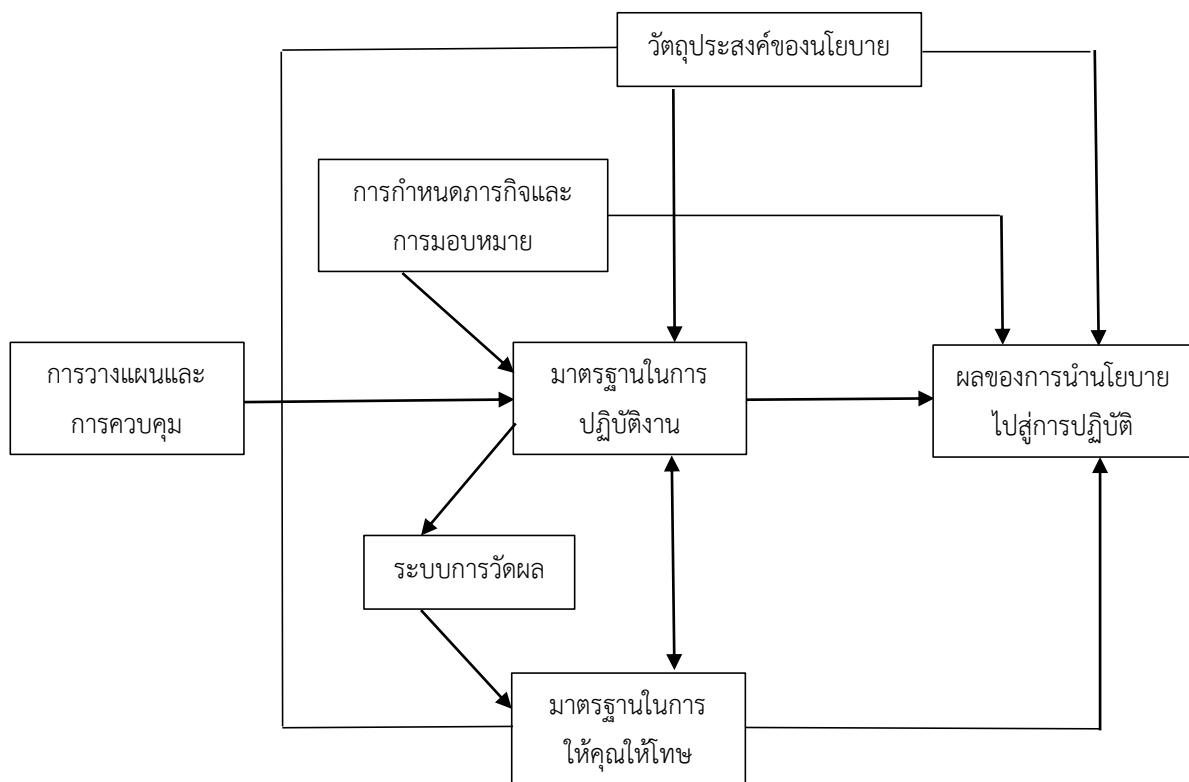
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

วรเดช จันทรศร (2551: 129-146) ได้ประมวลตัวแบบของนักวิชาการที่ได้ศึกษาเพื่อสังเคราะห์แนวคิดที่ได้จากการศึกษาและพัฒนาเป็นตัวแบบทางทฤษฎี เพื่อใช้อธิบายว่าองค์กรต่าง ๆ ที่สามารถนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีปัจจัยอะไรที่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้นโยบายดำเนินการสำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งตัวแบบที่เอื้ออำนวยต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติรวม 6 ตัวแบบ ดังนี้

2.2.1 ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) ตัวแบบนี้มีแนวคิดว่าการใช้หลักด้านเหตุผลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะชี้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ องค์กร

หรือหน่วยงานที่ปฏิบัติการนั้นจะต้องมีค่านิยมแบบยึดหลักเหตุผลเป็นเหตุผลสำคัญในการตัดสินใจ ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ต้องยึดหลักมีเหตุมีผลเป็นสิ่งที่จะต้องขยายผลให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางที่สุด นโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่จะประสบความสำเร็จ จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจอย่างชัดเจน มีการมอบหมายงาน มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน โดยหลักการที่มีเหตุผลชัดเจน อาจกล่าวได้ว่าองค์กรหรือหน่วยงานจะมีองค์ประกอบในการดำเนินงานอยู่ 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ 1) นโยบายจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ซึ่งหน่วยงานสามารถแปรวัตถุประสงค์ถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และ 2) ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างบรรลุผลใกล้เคียงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

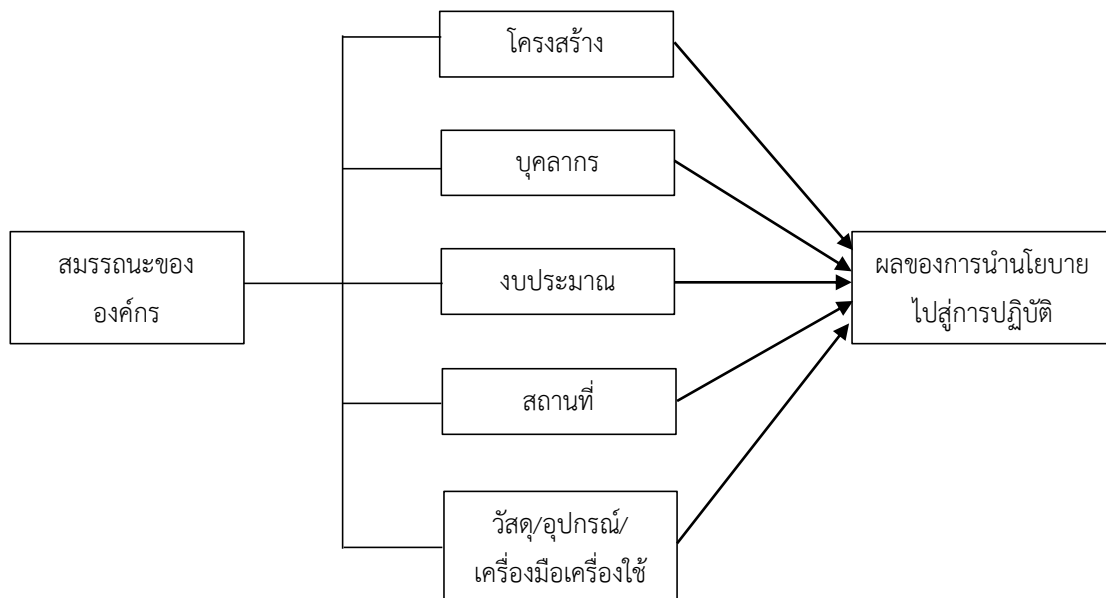
โดยทั่วไประดับความสำเร็จของการดำเนินนโยบายหรือโครงการไปสู่การปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 ประการ ดังนี้ 1) ความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของนโยบายหรือโครงการ 2) การกำหนดภารกิจและมอบหมายอย่างชัดเจน 3) การกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงาน 4) การสร้างระบบประเมินผลที่เหมาะสม และ 5) การสร้างมาตรฐานการจูงใจ (ให้คุณให้โทษ) ที่เหมาะสม ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผลสามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2-1 ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล

ที่มา: วรเดช จันทรร (2551: 131)

2.2.2 ตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model) ตัวแบบนี้จะให้ความสำคัญในเรื่องสมรรถนะขององค์กรเป็นหลัก โดยถือว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ ไปสู่การปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการไปปฏิบัติ ว่าขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องกับความคาดหวังของหน่วยงานเพียงใด องค์กรจำเป็นต้องมีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านการบริหารและทางเทคนิคอย่างเพียงพอ มีการวางแผนเตรียมการ หรือมีความพร้อมเป็นอย่างดีทั้งทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้และงบประมาณ ตัวแบบนี้มีความพยายามที่จะศึกษาหาทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคของการปฏิบัติงานตามแผนงานและนโยบายในอดีต เช่น การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความล่าช้าในการสรรหาบุคลากร ความล่าช้าในการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความล่าช้าในการจัดตั้งระบบงานการแก้ไขปัญหาการประสานงาน ตัวแบบด้านการจัดการสามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

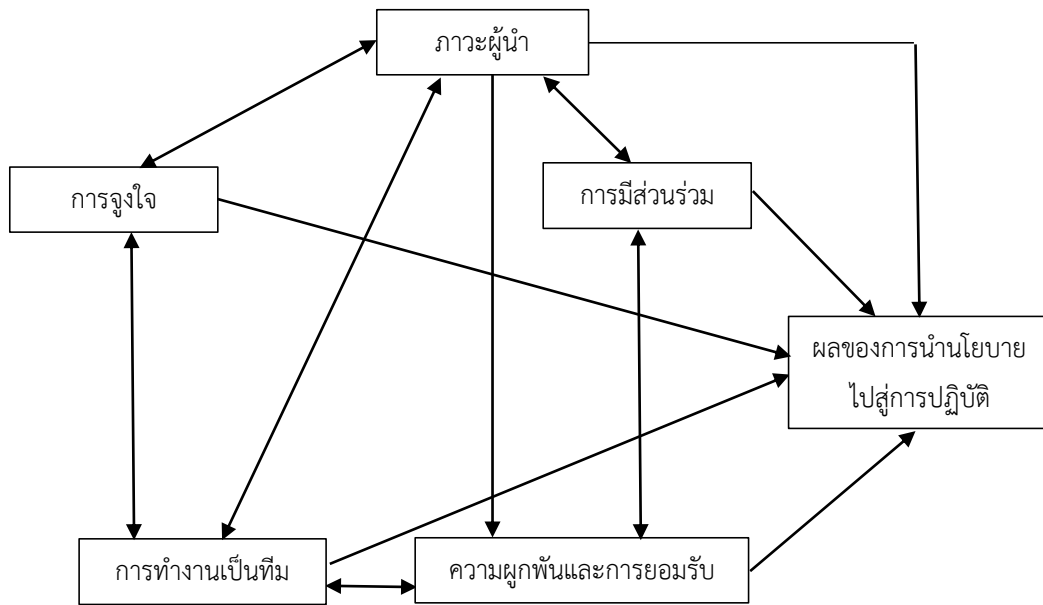

ภาพประกอบ 2-2 ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบด้านการจัดการ

ที่มา: วรเดช จันทรร (2551: 134)

2.2.3 ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร (Organization Development model) แนวคิดตามตัวแบบนี้ได้ให้ความสำคัญเฉพาะบุคลากรในหน่วยงานเป็นหลัก โดยมีแนวคิดที่ว่าบุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในองค์กร จึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม (Participation) ของคนในองค์กร การทำงานเป็นทีม โดยการทำงานในทีมจำเป็นต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วม คำนึงถึงการจูงใจ การใช้ผู้นำอย่างเหมาะสม การสร้าง

ความรู้สึกรักผูกพันกับองค์กร การยอมรับ การพัฒนาทีมงานมากกว่าการใช้กำลังบังคับควบคุม ตัวแบบนี้จึงให้ความสำคัญเพิ่มเติมต่อกระบวนการสื่อสารสองทาง การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างความตระหนักและผูกพันกับนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ ขณะที่การให้ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้กำหนดนโยบายแต่เพียงลำพัง จะเป็นผลเสียและไม่สอดคล้องกับฐานคติ การพัฒนาองค์กรตามแนวคิดนี้ ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กรสามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

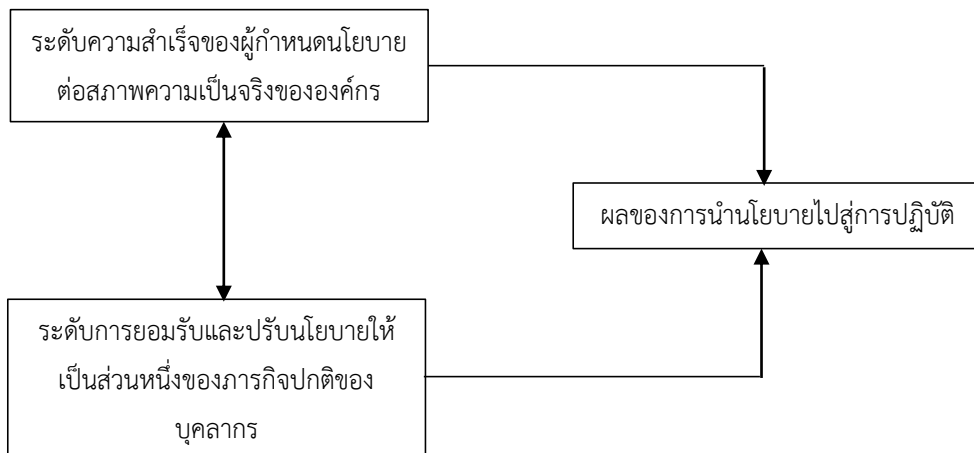
ภาพประกอบ 2-3 ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร

ที่มา: วรเดช จันทรศร (2551: 136)

2.2.4 ตัวแบบด้านกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic Process Model) เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาที่อธิบายถึงองค์กรขนาดใหญ่ ซึ่งมีกฎระเบียบขั้นตอนค่อนข้างมาก มีแบบแผนความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ และมีการกำหนดระบบคุณธรรมเอาไว้อย่างแน่นอนตายตัว อย่างไรก็ตาม ภายในองค์กรขนาดใหญ่ก็ไม่ได้มีแบบแผนความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ (รูปนัย) เพียงอย่างเดียว แต่จะประกอบด้วยแบบแผนความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการด้วย แต่มักจะเป็นกรณีของข้าราชการระดับล่างทั้งสิ้น เพราะข้าราชการระดับล่าง เป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และเป็นผู้ที่ใช้วิจารณ์ของตนในการตัดสินใจให้บริการประชาชนทั้งสิ้น ผู้บังคับบัญชาไม่มีโอกาสที่จะติดตามไปควบคุมบัญชาตลอดเวลาได้ ดังนั้นสิ่งที่จะวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายจึงขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้นำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่ไปปฏิบัติโดยตรงว่ายินดีพร้อมทุ่มเทให้การปฏิบัติราชการหรือมีอุปสรรคข้อจำกัดมากน้อยประการใด ความพร้อมในการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ ประการแรก ระดับความ

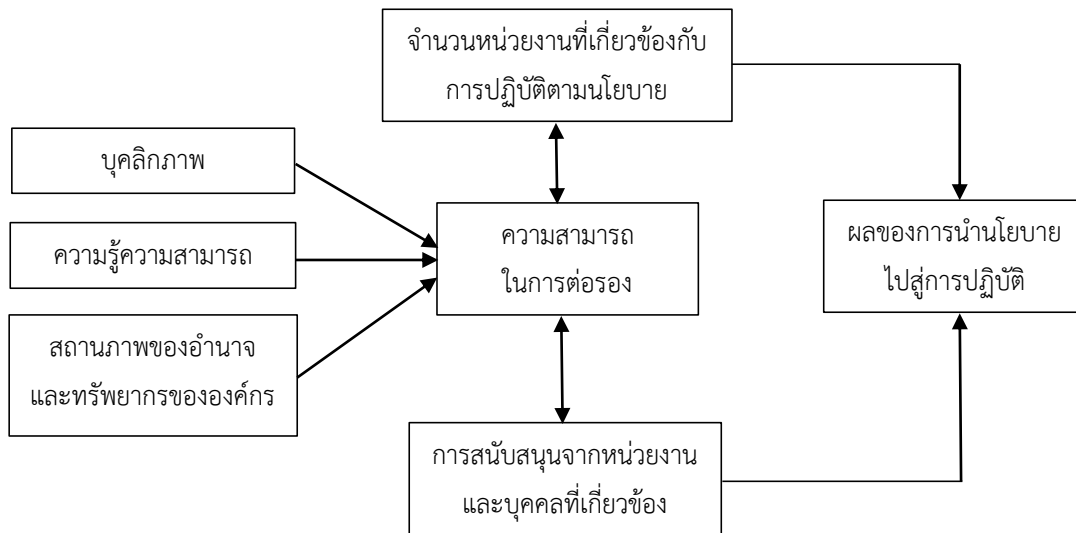

เข้าใจของผู้กำหนดนโยบายต่อสภาพแวดล้อมความเป็นจริงของหน่วยงานและองค์กร สภาพปัญหา และข้อจำกัดต่างๆ เช่น ปริมาณงานเกินกำลัง การขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะเรื่อง ขาดแรงจูงใจ ขาดขวัญกำลังใจที่เหมาะสมเพียงพอ เป็นต้น และประการที่สอง ระดับการยอมรับ เห็นพ้องในนโยบาย และการปรับนโยบายใหม่ ให้สอดคล้องกับภารกิจปกติหรือเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ราชการของบุคลากรแต่ละคน ตัวแบบด้านกระบวนการของระบบราชการสามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2-4 ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบด้านกระบวนการของระบบราชการ
ที่มา: วรเดช จันทรรคร (2551: 138)

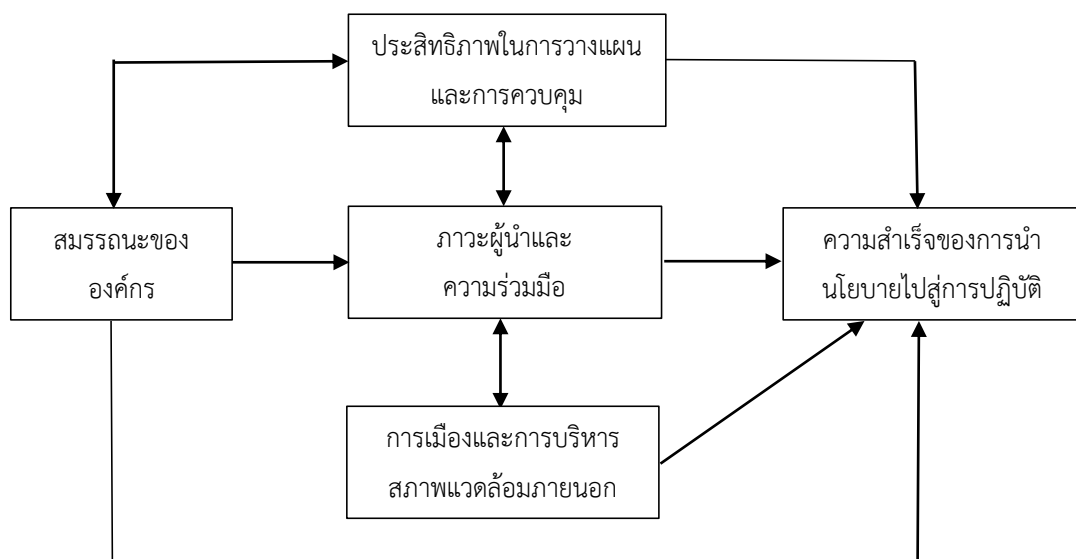
2.2.5 ตัวแบบทางการเมือง (Political Model) ตัวแบบนี้ยึดหลักการว่า นโยบายเป็นการแบ่งสรรคุณค่าในสังคม ดังนั้นนโยบายในเรื่องหนึ่ง ๆ จะมีผู้ที่ได้รับประโยชน์กับผู้สูญเสียประโยชน์เสมอ และโดยปกติในแต่ละฝ่ายจะให้คุณค่าของนโยบายแตกต่างกัน และจะเน้นการรักษาผลประโยชน์ของตนไว้เป็นอันดับแรก ดังนั้น จึงเป็นการยากที่ทุกฝ่ายจะเห็นชอบและปฏิบัติตามนโยบายอย่างเป็นเอกฉันท์ ตัวแบบนี้เห็นว่าจำนวนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่สำคัญในการเจรจาต่อรอง หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีจำนวนน้อย โอกาสที่จะสร้างความเห็นพ้องต้องกันก็มีมากกว่า ในการเจรจาที่มีหน่วยงานมากๆ ความสามารถในการเจรจาต่อรองของผู้เล่นจะเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการชักจูงต่อรอง สถานภาพของผู้มีอำนาจและทรัพยากรขององค์กร ตลอดจนการสนับสนุนจากบุคคลและองค์กรต่างๆ เช่น บุคคลสำคัญ หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน และกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ตัวแบบทางการเมืองสามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2-5 ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบทางการเมือง

ที่มา: วรเดช จันทรร (2551: 140)

2.2.6 ตัวแบบเชิงบูรณาการ (Integrated Model) ตัวแบบนี้เป็นตัวแบบที่รวบรวมจากแนวคิดของทั้ง 5 ตัวแบบ โดยมุ่งแสวงหาผลกระทบของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จทั้งในมิติของผลผลิต ผลลัพธ์และประเทศชาติโดยรวมได้รับ ส่วนตัวแปรอิสระที่นำมาพิจารณา ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ สมรรถนะขององค์กร ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ภาวะผู้นำและความร่วมมือ และการเมืองและการบริหารสิ่งแวดล้อมภายนอก ตัวแบบเชิงบูรณาการสามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2-6 ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ตัวแบบเชิงบูรณาการ

ที่มา: วรเดช จันทรร (2551: 144)

2.3 ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ศุภชัย ยาวะประภาช (2533: 101-118) ได้ทบทวนผลงานทางวิชาการที่ผ่านมาพบว่ามีปัจจัยหลายประการที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

2.3.1 ลักษณะของนโยบาย

1) ประเภทของนโยบาย การปฏิบัติตามนโยบายจะประสบความสำเร็จมากที่สุดเมื่อนโยบายนั้นมีการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ น้อยที่สุด และมีความเห็นพ้องต้องกันในวัตถุประสงค์ในระดับสูง

2) ผลประโยชน์สัมพันธ์ของนโยบายนั้น ๆ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายจะขึ้นอยู่กับความแพร่หลายของการรับรู้ว่ายโยบายนั้นให้ประโยชน์มากกว่านโยบายอื่น ๆ ที่มีอยู่น้อยเพียงใด

3) ความสอดคล้องกับค่านิยมที่มีอยู่ ประสบการณ์ที่ผ่านมาและความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้น นโยบายจะได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับขีดขั้นของความสอดคล้องระหว่างนโยบายนั้นกับค่านิยมที่มีอยู่ ประสบการณ์ที่ผ่านมาและความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้นเป็นสำคัญ

4) ความเป็นไปได้ในการทดลองปฏิบัติ นโยบายที่สามารถนำมาทดลองปฏิบัติก่อนได้จะมีโอกาสประสบความสำเร็จมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถทำโครงการทดลองก่อนได้

5) ความเห็นผลได้ของนโยบายนั้น นโยบายที่ชี้ให้เห็นผลที่ชัดเจนจะมีโอกาสในการประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถชี้ให้เห็นผลที่ชัดเจน

6) คุณภาพของการส่งข้อมูลย้อนกลับ คุณภาพของการส่งข้อมูลย้อนกลับมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายที่พยายามเสนอการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และนโยบายที่เป็นกิจวัตรและมีมานานแล้ว

2.3.2 วัตถุประสงค์ของนโยบาย

1) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ โอกาสการตีความผิดอันเป็นสาเหตุที่จะนำไปสู่ความล้มเหลวของนโยบายนั้นจะเกิดขึ้นได้ง่ายมาก หากว่านโยบายนั้นมีวัตถุประสงค์ที่ไม่กระจ่างชัดและผู้กำหนดนโยบายเองก็ไม่ได้ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับวัตถุประสงค์นั้น

2) ความสอดคล้องต้องกันของวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของนโยบายนอกจากจะต้องกระจ่างชัดแล้วยังจะต้องสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วย

3) ความยากในการรับรู้วัตถุประสงค์ ก่อนที่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจะปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นได้จะต้องทราบว่ายโยบายนั้น ๆ มีวัตถุประสงค์เช่นไร

4) ดัชนีชี้ความสำเร็จของนโยบาย ความสำเร็จของนโยบายขึ้นอยู่กับว่านโยบายนั้นได้แสดงให้เห็นว่าอะไรคือดัชนีที่จะชี้ว่านโยบายนั้นประสบความสำเร็จ

5) ความเที่ยงตรงของข่าวสารที่มีไปยังผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ถ้าคำสั่ง ข่าวสาร หรือ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้กำหนดนโยบายมีไปยังผู้นำเอานโยบายไปปฏิบัติยิ่งชัดเจนเท่าไร โอกาสที่นโยบายนั้นจะได้รับการปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

2.3.3 วัตถุประสงค์ของนโยบาย

1) การเจรจาระหว่างรัฐบาลกับเอกชน ความสำเร็จของนโยบายจะขึ้นอยู่กับระดับของการสนับสนุนหรือคัดค้านที่กลุ่มธุรกิจเอกชนมีต่อนโยบายนั้น ๆ นโยบายที่จำเป็นจะต้องมีการเจรจาทกลงกันระหว่างรัฐบาลกับเอกชนอยู่เสมอ มักจะมีโอกาสที่จะประสบปัญหาเมื่อนำมาปฏิบัติ

2) การสนับสนุนจากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นโยบายประเภทที่จำเป็นจะต้องอาศัยการสนับสนุนจากกลุ่มและบุคคลต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะสร้างเสียงสนับสนุนส่วนใหญ่ขึ้นมา ถ้าปรากฏว่าผลของนโยบายนั้นยังไม่เป็นที่ตกลงกันได้ระหว่างกลุ่มและบุคคลเหล่านั้น นโยบายเช่นนี้ก็จะประสบปัญหาในการนำไปสู่การปฏิบัติเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวจะใช้อิทธิพลทั้งหลายทั้งการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อที่จะยับยั้งการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว

3) ผลกระทบของนโยบายที่มีต่อกลุ่มอาชีพที่มีอิทธิพล นโยบายที่กลุ่มอาชีพที่มีอิทธิพลเล็งเห็นว่าจะส่งผลกระทบต่อกลุ่มของตน จะประสบปัญหาในการนำไปปฏิบัติเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวจะใช้อิทธิพลจะใช้อิทธิพลทั้งหลายทั้งการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อที่จะยับยั้งการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว

4) การสนับสนุนจากชนชั้นนำ ในประเทศกำลังพัฒนานโยบายที่ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากชนชั้นนำ จากฝ่ายบริหารนิติบัญญัติและตุลาการ ตลอดจนกลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้นแล้ว โอกาสที่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จจะมีน้อยมาก

5) การสนับสนุนจากสื่อมวลชน ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไปจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้นโยบายนั้นประสบผลสำเร็จ

6) การสนับสนุนจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โครงการพัฒนาต่าง ๆ ในประเทศกำลังพัฒนา ถ้าต้องการให้ประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติ โครงการนั้น ๆ จะต้องตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนที่เป็นเป้าหมายของโครงการ

2.3.4 ความเป็นไปได้ทางเทคนิคหรือทฤษฎี

1) การร่างนโยบาย นโยบายที่มีลักษณะไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนและมีผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการไม่มากนัก จะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติมากกว่านโยบายที่มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อน มีผู้คนหรือหน่วยงานมาเกี่ยวข้องมาก

2) ข้อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้ดำเนินนโยบายไปสู่การปฏิบัติกรรมวิธีปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานจะช่วยประหยัดเวลาการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย อย่างไรก็ตามกรรมวิธีดังกล่าวนี้จะเป็นตัวถ่วงสำคัญ หากการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายต้องอาศัยวิธีการหรือกระบวนการบางอย่างที่แตกต่างจากกรรมวิธีที่เคยปฏิบัติกันอยู่

3) ทฤษฎีที่เชื่อถือได้ เปรียบเสมือนแผนที่ที่ตีตนเอง ในการเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งจะมีปัญหาหากถ้าปราศจากแผนที่ที่ดี กรอบการมองปัญหาที่ถูกต้องมีความสำคัญมากต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายที่ร่างขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตการณ์เฉพาะหน้าหรือร่างขึ้นมาตอบสนองแรงกดดันทางการเมืองในขณะนั้น

4) ลักษณะของเทคโนโลยี เทคโนโลยีที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติตามนโยบายที่วางไว้จะต้องเป็นเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่จะนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ข้อเสนอต่าง ๆ ของนักวิชาการหรือที่ปรึกษาต่างประเทศนั้นจะต้องนำมาถ่วงน้ำหนักให้ดีเสียก่อน เพราะว่าข้อเสนอดังกล่าวอาจจะไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นได้

2.3.5 ความเพียงพอของทรัพยากร

1) การสนับสนุนทางการเงิน นโยบายจะประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติได้ต้องได้รับการสนับสนุนด้านการเงินอย่างเพียงพอ การขาดแคลนด้านการเงินมักจะเป็นข้ออ้างที่นำมาใช้เสมอ ๆ เมื่อการปฏิบัติตามนโยบายมีปัญหา

2) กำลังและคุณภาพของบุคลากร ผลการขาดแคลนกำลังคนจะทำให้การปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายไม่มีประสิทธิภาพ นโยบายที่ประสบปัญหาด้านนี้มักจะเป็นนโยบายที่จำเป็นต้องพึ่งพาการตัดสินใจของบุคลากรในระดับต่าง ๆ อยู่เสมอ ยิ่งนโยบายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางเทคนิคมากเท่าใด ความต้องการบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะในด้านนั้น ๆ ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น และยิ่งความต้องการมีมาก ความขาดแคลนก็มักจะมีมากตามลำดับ

3) ปัจจัยทางด้านบริการ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกอื่น ๆ จะมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย

2.3.6 ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

1) ประเภทของหน่วยงาน นโยบายที่ประสบผลสำเร็จนั้นมักจะเป็นนโยบายที่มอบหมายให้แก่หน่วยงานที่มีอยู่แล้วและสนับสนุนนโยบายนั้น เป็นหน่วยงานที่มีกำลังคนและทรัพยากรอื่น ๆ พร้อมอยู่แล้วหรือไม่ก็ต้องเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่โดยแรงผลักดันของกลุ่มการเมืองที่มีอำนาจในขณะนั้น

2) โครงสร้างและลำดับชั้นการบังคับบัญชา ถ้าการติดต่อสื่อสารและการควบคุมบังคับบัญชาเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับนโยบายมาก หน่วยงานขนาดเล็กที่มีระดับชั้นการบังคับบัญชาน้อย จำนวนผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามาก จะมีโอกาสประสบความสำเร็จในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติมากกว่าหน่วยงานขนาดใหญ่ที่มีระดับชั้นและสายบังคับบัญชามาก แต่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาน้อย

3) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย สายใยแห่งความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยปฏิบัติตามนโยบายกับหน่วยงานกำหนดนโยบายยังมีมาก โอกาสที่นโยบายจะประสบความสำเร็จก็จะยิ่งมากตาม

4) ความสามารถของผู้นำ ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

5) ลำดับขั้นของการสื่อสารแบบเปิด การเปิดโอกาสให้มีการสร้างสายใยแห่งความสัมพันธ์ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอนและอื่น ๆ จะมีส่วนสำคัญในการกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย

2.3.7 ทศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

1) ทศนคติที่มีต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย นโยบายที่ผู้ปฏิบัติจะนำไปปฏิบัติด้วยดี ต้องเป็นนโยบายที่ผู้ปฏิบัติเข้าใจ เห็นด้วย และมีความรู้สึกผูกพัน

2) ผลกระทบที่จะมีต่อพฤติกรรมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายที่มีผลทำให้ผู้ปฏิบัติ ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากแนวทางเดิมที่ปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านานแล้วมักจะประสบความล้มเหลว

3) ความขัดแย้งที่มีต่อค่านิยมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ถ้าผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ เพียงแต่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายเท่านั้นก็จะนำไปสู่การเพิกเฉยละเลย ไม่ปฏิบัติตามนโยบายหรือเลือกปฏิบัติ เฉพาะส่วนที่ไม่ขัดกับคุณค่าที่ตนเองยึดถือ ซึ่งในที่สุดจะทำให้นโยบายนั้นล้มเหลว

2.3.8 ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่าง ๆ ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

1) จำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยิ่งจำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติให้เป็นอย่างดีตามนโยบายมีมากขึ้นเท่าใด ปัญหาเรื่องการประสานงานระหว่างหน่วยงานเหล่านั้นก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น และยิ่งปัญหาเรื่องการประสานงานมีมากขึ้นเท่าใด โอกาสที่นโยบายจะล้มเหลวก็มีมากขึ้นเท่านั้น

2) จำนวนจุดตัดสินใจ ยิ่งจำนวนจุดตัดสินใจมีมากขึ้นเท่าใด ความล่าช้าในการปฏิบัติให้เป็นอย่างดีตามนโยบายก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น จุดตัดสินใจจำนวนมากนี้เองที่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นโยบายรัฐบาลกลางมักประสบปัญหามากกว่านโยบายรัฐบาลท้องถิ่น

3) ความสัมพันธ์ดั้งเดิม ความร่วมมือกันอย่างดีในอดีตระหว่างหน่วยงานที่ร่วมกันปฏิบัติให้เป็นอย่างดีตามนโยบายจะส่งผลให้การปฏิบัติตามนโยบายเป็นอย่างดีด้วยดี และความขัดแย้งดั้งเดิมก็จะพาไปสู่ความล้มเหลว

4) การแทรกแซงของหน่วยงานระดับบน ถึงแม้ว่านโยบายจะมีจุดตัดสินใจไม่มาก มีลำดับชั้นบังคับบัญชาชั้นน้อย นโยบายนี้อาจประสบปัญหาได้ถ้าถูกแทรกแซงจากหน่วยงานระดับบนมากเกินไป

ความล้มเหลวของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นผลสืบเนื่องมาจากเงื่อนไขหรือปัจจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นประสบปัญหา ซึ่งลักษณะการเกิดขึ้นของปัญหาดังกล่าวไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นเป็นลำดับๆ ไป ทีละขั้น อีกนัยหนึ่งลักษณะของปัญหาอาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและแปรเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ตามลักษณะและเงื่อนไขของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในกระบวนการของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ของเด็กและเยาวชน

3.1 สถานการณ์ความรุนแรงของการดื่มเหล้าของเด็กและเยาวชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2555: ออนไลน์) ได้กล่าวว่า กิจกรรมปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ในสถาบันอุดมศึกษาในกิจกรรมรณรงค์มีการดื่มแอลกอฮอล์ลดน้อยลง

อุดมศักดิ์ แซ่โจ้ว พลเทพ วิจิตรคุณากร และสาวตรี อัจฉรงค์กรชัย (2559: 15; 20-21) กล่าวว่าวัยรุ่นจะเริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีอายุเฉลี่ย 20.80 ปี โดยวัยรุ่นชายเริ่มดื่มแอลกอฮอล์เร็วกว่าวัยรุ่นหญิง (อายุ 19.40 ปี และ 25 ปี) ส่วนใหญ่มีสาเหตุการดื่มแอลกอฮอล์มาจากการเข้าสังคมและสังสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 41.90 รองลงมาคือ เลียนแบบเพื่อนหรือเพื่อนชักชวนให้ดื่ม คิดเป็นร้อยละ 27.30 และอยากทดลองดื่ม คิดเป็นร้อยละ 24.40 วัยรุ่นที่ดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่อยู่ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 23.00 รองลงมาคือภาคเหนือ และกรุงเทพฯ และปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 21.00 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 19.00 และภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 16.00 ตามลำดับ ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ ได้แก่ การทะเลาะเบาะแว้ง การชกต่อยตบตีกัน การมีเพศสัมพันธ์ การเคยตั้งครรภ์หรือทำให้ผู้อื่นตั้งครรภ์ อารมณ์ซึมเศร้า การเล่นเกมพนันและมีพฤติกรรมติดเกม และมีการคิดฆ่าตัวตายเกิดขึ้น

ผลการวิจัยของ กนิษฐา ไทยกล้า พบว่า เยาวชนที่มีอายุ 15-24 ปี ในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดสงขลา และจังหวัดนครปฐม มีเยาวชนนอกระบบการศึกษา เคยดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 69.50 และมีความเสี่ยงในการใช้สารเสพติดสูงมากถึง 2.80 เท่า ทั้งนี้เกิดจากการที่นักเรียนที่มีปัญหาในการเรียน ไม่สามารถเรียนในห้องเรียนได้รู้เรื่อง ทำให้เมื่ออยู่นอกห้องเรียนจึงมีความเสี่ยงมากขึ้น เพราะไม่สามารถควบคุมตนเองได้และไม่มีความยับยั้งชั่งใจ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560: ออนไลน์)

3.2 การตระหนักรู้ถึงโทษของเหล้าและบุหรี่

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการตระหนักรู้ไว้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525: 138) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความตระหนักรู้เป็นพฤติกรรมขั้นแรกสุดของเจตคติ โดยเป็นความสามารถนึกคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะทางจิตใจ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2553: 352) ได้กล่าวว่า ความตระหนักรู้ เป็นคุณลักษณะของจิตพิสัยที่มีการรับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตสำนึกทั้งด้านความคิดและความรู้สึก ก่อให้เกิดความตระหนัก ซึ่งนำมาสู่ความคิด ก่อให้เกิดการควบคุมตนเองได้

จากความหมายของความตระหนักรู้ในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความตระหนักรู้เป็นพฤติกรรมขั้นแรกสุดของเจตคติ โดยเป็นสิ่งที่บุคคลมีการรับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตสำนึกทั้งด้านความคิดและความรู้สึกที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดการควบคุมตนเอง ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมมากขึ้น

ส่วนการตระหนักรู้ถึงโทษของเหล้าและบุหรือนั้น พร็ิมเพรา ผลเจริญสุข (2545: 59) ได้กล่าวว่า การตระหนักรู้ถึงโทษของเหล้าและบุหรี่ เป็นการที่บุคคลได้ศึกษาโทษของเหล้าและบุหรี่ในด้านต่าง ๆ เช่น การทำลายสุขภาพ บุคลิกภาพ การใช้จ่ายเงินโดยไม่จำเป็นเพื่อตนเอง และสมาชิกครอบครัวได้ทราบถึงผลเสียจากการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ และมีเจตคติทางลบต่อเหล้าและบุหรี่

3.3 พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี

นักวิชาการได้กล่าวถึงพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากเหล่าและบุหรีไว้ดังนี้

อัมพร โอตระกุล (2538: 141-142) กล่าวว่า การป้องกันตนเองจากเหล่าบุหรีนั้น บุคคลจะต้องมีความรู้ในโทษของเหล่าและบุหรี อันตรายของเหล่าและบุหรีที่มีต่อสุขภาพของตนเอง รวมถึงผลกระทบหรืออันตรายที่มีต่อสังคมด้วย มีความคิดในเชิงบวก มีความพึงพอใจในตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น มีทักษะในการคิดและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง มีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม

พริ้มเพรา ผลเจริญสุข (2545: 52-53; 59-60) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากเหล่าและบุหรีไว้ดังนี้

1) พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากเหล่า ประกอบด้วย การมีความคิดเชิงบวก ดำเนินชีวิตอยู่ในทางสายกลาง การหากิจกรรมส่งเสริมความสุขที่มีผลดีต่อสุขภาพกายและจิตใจ การทำงานอดิเรก การเล่นกีฬา และการท่องเที่ยวเพื่อให้สดชื่นและมีความสุขได้ การไม่เอายากรู้อยากลองที่จะดื่มเหล้า รู้จักปฏิเสธการดื่มเหล้าเมื่อมีผู้ชักชวน ไม่เดินผ่านร้านเหล้า

2) พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากบุหรี ประกอบด้วย การมีความรู้เท่าทันโทษของบุหรี ไม่เชื่อโฆษณาเชิญชวนในการสูบบุหรี การไม่คึกคะนองหรือทดสองสูบบุหรี เมื่อมีผู้ชักชวนต้องปฏิเสธอย่างเด็ดขาด เมื่อมีความเครียดไม่ควรสูบบุหรีคลายอารมณ์ แต่ควรพักผ่อนและออกกำลังกายแทน และไม่ควรซื้อบุหรีมาเก็บไว้ เพราะอาจทำให้ใจไขว้เขวอยากสูบบุหรีได้

กัญญา ธัญมันตา (2547: 64) กล่าวว่า การป้องกันตนเองจากเหล่าและบุหรีนั้น บุคคลจะต้องมีความรู้ความเท่าทันต่อเหล่าและบุหรี มีมุมมองว่าเหล่าและบุหรีเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรทดลองใช้ เพราะครั้งเดียวก็สามารถติดเหล่าและบุหรีได้ มีทักษะในการปฏิเสธไม่ใช้เหล่าและบุหรี มีการแก้ไขและเผชิญปัญหาในเชิงบวก เพื่อไม่ให้ตนเองเข้าสู่อบายมุข จนก่อให้เกิดปัญหาในภายหลังได้

โกศล วงศ์สุวรรณ และเลิศลักษณ์ วงศ์สุวรรณ (2551: 197) กล่าวว่า การป้องกันตนเองจากเหล่าและบุหรี บุคคลจะต้องรู้เท่าทันในโทษของเหล่าและบุหรี ไม่ทดลองที่จะดื่มเหล้าหรือสูบบุหรีโดยเด็ดขาด เพราะมันสามารถติดได้ง่ายและสามารถเลิกได้ยาก

วิชา มหาคุณ (2551: 91) ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากเหล่าและบุหรีนั้น จะมีความเป็นตัวของตัวเอง มีการเข้าใจ มีการยอมรับตนเองและผู้อื่น มองเห็นคุณค่าในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น จะไม่เข้าหาอบายมุข แต่จะพยายามแก้ไขปัญหาเพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

จากเอกสารข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีนั้น หมายถึง การที่บุคคลมีมุมมองต่อเหล่าและบุหรีว่าส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ โดยบุคคลไม่ทดลองดื่มเหล้าและสูบบุหรี โดยมีมุมมองว่าคนเราติดเหล่าและบุหรีได้ง่ายแต่เลิกได้ยาก และเมื่อถูกชักชวนให้ดื่มเหล้าหรือสูบบุหรีควรหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธ เพื่อไม่ให้ตนเองต้องดื่มเหล้าและสูบบุหรี รวมถึงบุคคลไม่ควรใช้เหล่าและบุหรีในการแก้ไขปัญหา แต่ควรคิดและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า

เบญจพร บัวสำลี (2559: ออนไลน์) ได้ทำการศึกษากลยุทธ์ร้านเหล้ารอบรั้วมหาวิทยาลัยในการกระตุ้นอุปสงค์ของนักศึกษา ผู้ประกอบการ ตำรวจ และคนในชุมชนมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยรังสิต และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์ร้านเหล้ารอบรั้วมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การโฆษณาไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรงผ่านสื่อออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊กและไลน์ การลดแลกแจกแถมเพื่อส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี การใช้พนักงานขายทำหน้าที่แนะนำหรือการบริการซึ่งหน้า และการส่งเสริมการตลาดโดยใช้กิจกรรมพิเศษเพื่อกระตุ้นความต้องการให้อยากดื่ม ทำให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อร้านเหล้า และ 2) นักศึกษาส่วนใหญ่ที่ใช้บริการในร้านเหล้าของมหาวิทยาลัย จะมีพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์สูง เนื่องจากร้านเหล้าอยู่ใกล้มหาวิทยาลัย ทำให้มีความสะดวกและไม่เสียเวลาในการเดินทาง มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าร้านเหล้าที่อยู่ไกลจากมหาวิทยาลัย ทำให้นักศึกษามีความต้องการกลับไปใช้บริการซ้ำอีกเพื่อพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง นอกจากนี้ ถ้าไม่มีร้านเหล้ารอบมหาวิทยาลัย นักศึกษาจะมีความต้องการใช้บริการร้านเหล้าลดลง

พรณปพร ลีวิโรจน์ และคณะ (2559: 37) ได้ทำการศึกษา นโยบายควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ควรจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสร้างกิจกรรมชมรมเพื่อสกัดกั้นการดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียน เช่น ชมรมคนไม่ดื่ม แคนนำต้นแบบครอบครัวต้นแบบชุมชน เป็นต้น โดยครูควรให้เยาวชนทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะบ่อยๆ เพื่อสร้างจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงครูต้องเป็นต้นแบบที่ดีแก่เยาวชน ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และควรมีนโยบายป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเข้มงวดและมีบทลงโทษที่ชัดเจน

ณรงค์ พลธิรักษ์ และคณะ (2560: ก) ได้ทำการศึกษาการกระจายตัวของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการกระจายตัวรอบพื้นที่สถานศึกษา ส่วนร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ตั้งอยู่รอบมหาวิทยาลัยบูรพามีการกระจายตัวแบบกลุ่ม โดยจะพบร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หนาแน่นที่สุดในบริเวณแถวถนนลงหาดบางแสนจนถึงชายหาด จึงควรออกกฎหมายการตั้งร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย รวมถึงการจัดโซนนิ่งร้าน ทำให้ลดการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้น้อยลงได้

ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ (2561: 31) ได้ทำการสำรวจการรับรู้และความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ของประชาชนอายุ 11 ปี ในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 3,028 คน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสังคมควรมีกฎระเบียบหรือมาตรการต่างๆ ที่เข้มงวดเพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีการรับรู้มาตรการควบคุมแอลกอฮอล์ในการห้ามจำหน่ายในสถานที่ต่างๆ เช่น วัด สถานศึกษา ปั่นน้ำมัน การห้ามจำหน่ายเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์แก่เยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี การห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางป้ายกลางแจ้งรอบสถานศึกษา ในรัศมี 500 เมตร และห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสื่อโทรทัศน์และวิทยุในเวลา 05.00-22.00 น

จากงานวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ร้านเหล้ารอบรั้วมหาวิทยาลัยมีการโฆษณาไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรงผ่านสื่อออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊กและไลน์ การลดแลกแจกแถมเพื่อส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี การใช้พนักงานขายทำหน้าที่แนะนำหรือการบริการซึ่งหน้า และการส่งเสริมการตลาดโดยการใช้กิจกรรมพิเศษเพื่อกระตุ้นความต้องการให้อยากดื่ม ทำให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อร้านเหล้า สถานศึกษาจึงควรมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับโทษของเหล้า มีการจัดกิจกรรมชมรมเพื่อสกัดกั้นการดื่มเหล้าในโรงเรียน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะ บ่อย ๆ เพื่อสร้างจิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม และไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับเหล้า โดยครูต้องเป็นต้นแบบที่ดีแก่เยาวชน ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และควรมีนโยบายป้องกันการดื่มเหล้าอย่างเข้มงวดและมีบทลงโทษที่ชัดเจน

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่

พระมหาศุภชัย แซ่เถียร (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิเคราะห์การนำนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ไปปฏิบัติในกลุ่มนักเรียนและครูอาจารย์โรงเรียนอาชีวศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 798 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ไปปฏิบัติประสบความสำเร็จในนักเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วนครูอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนทั้งหมดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ผลกระทบของการสูบบุหรี่ ค่านิยมการสูบบุหรี่ ภาษีบุหรี่ การเอาแบบอย่างตามกลุ่ม การได้รับอิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลกฎหมายเกี่ยวกับบุหรี่ กลุ่มผลประโยชน์ ทัศนคติในการปฏิบัติงาน และการติดต่อสื่อสารแตกต่างกัน 3) ปัจจัยส่วนบุคคลของครูอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมการสูบบุหรี่ การเอาแบบอย่างตามกลุ่ม ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลภาษีบุหรี่ กฎหมายเกี่ยวกับบุหรี่ ทรัพยากรการติดต่อสื่อสาร และวัตถุประสงค์ของนโยบายแตกต่างกัน 4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ไปปฏิบัติมากที่สุด คือ ปัจจัยการติดต่อสื่อสาร รองลงมาคือ ปัจจัยทัศนคติในการปฏิบัติงาน และการรับรู้ผลกระทบของการสูบบุหรี่ การเอาแบบอย่างตามกลุ่ม กฎหมายเกี่ยวกับบุหรี่ กลุ่มผลประโยชน์ และภาษีบุหรี่ร่วมกันพยากรณ์ผลของการนำนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ไปปฏิบัติได้สำหรับนักเรียนทั้งหมด และ 5) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการนำนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ไปปฏิบัติมากที่สุด คือ ปัจจัยทรัพยากร รองลงมาคือ ปัจจัยวัตถุประสงค์ของนโยบายร่วมกันพยากรณ์ผลของการนำนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ไปปฏิบัติได้สำหรับครูอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมทั้งหมด

มณีนรัตน์ ชีระวิวัฒน์และคณะ (2550: 83-84; 86-87) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้หลักสูตรโรงเรียนปลอดบุหรี่ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปีการศึกษา 2549 จำนวน 1,212 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังเรียนหลักสูตรโรงเรียนปลอดบุหรี่ นักเรียน

มีค่าเฉลี่ยความรู้เรื่องบุหรี เจตคติต่อการสูบบุหรี ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณต่อการสูบบุหรี เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) นักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยความรู้เรื่องบุหรี เจตคติต่อการสูบบุหรี และความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กนกวรรณ ชมเชยและคณะ (2552: 38-41) ได้ทำการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสูบบุหรีของนักเรียนระหว่างโรงเรียนในเครือข่ายรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรีและโรงเรียนนอกเครือข่ายรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี จำนวน 936 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนโรงเรียนในเครือข่ายมีความรู้เกี่ยวกับบุหรี ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการจัดการกับอารมณ์และความเครียดสูงกว่านักเรียนโรงเรียนนอกเครือข่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนโรงเรียนในเครือข่ายเจตคติต่อการไม่สูบบุหรี สูงกว่านักเรียนนอกเครือข่ายอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 2) นักเรียนที่ไม่สูบบุหรีมีความรู้เกี่ยวกับบุหรี เจตคติต่อการสูบบุหรี ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการจัดการกับอารมณ์และความเครียดสูงกว่านักเรียนที่สูบบุหรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พชมน ใจสะอาด และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์ (2557: 15-16) ได้ทำการศึกษามาตรการกฎหมายในการควบคุมการสูบบุหรีในสถานศึกษากับนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซ็นจอร์น และมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 210 คน และผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องการสูบบุหรีในสถานศึกษามีความรู้ ทศนคติ และความเชื่อในการสูบบุหรี มีมุมมองว่าสารพิษในควันบุหรีและโรคที่เกิดจากการสูบบุหรีได้ทำร้ายคนข้างเคียง เป็นควันบุหรีมือสอง และมีการสอนเกี่ยวกับเรื่องบุหรีในสถานศึกษา โดยมีกิจกรรมพิเศษที่เชิญชวนหรือช่วยเหลือให้นักศึกษาเลิกบุหรี สูงสุดและมีการบูรณาการความรู้เรื่องบุหรีและสุขภาพในรายวิชาต่างๆ 2) การศึกษาปัญหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการสูบบุหรีในสถานศึกษา พบว่า ผู้ที่สูบบุหรีบนอาคารเรียนและบริเวณที่มีป้ายห้ามสูบบุหรี ในมหาวิทยาลัยถือว่าฝ่าฝืนกฎหมายการคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี โดยมหาวิทยาลัยมีการกำหนดบทลงโทษแก่บุคลากรและนักศึกษาที่สูบบุหรีในบริเวณมหาวิทยาลัยอย่างจริงจัง และมหาวิทยาลัยไม่มีกฎกระทรวงที่ชัดเจนในการลงโทษ รวมถึงการที่อธิการหรือรองอธิการบดีมีการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนตามวาระ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสูบบุหรีในมหาวิทยาลัยได้ไม่เต็มที่นัก และ 3) การศึกษาแนวทางในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสูบบุหรีในสถานศึกษา พบว่า ควรกำหนดให้สถานศึกษาเป็นเขตหวงห้ามในการสูบบุหรีโดยเด็ดขาด กฎหมายต้องบังคับใช้อย่างชัดเจน อาจารย์และเจ้าหน้าที่ควรกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกในการงดสูบบุหรีในสถานศึกษา โดยกำหนดบทลงโทษอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม และจัดหาพื้นที่การสูบบุหรีให้เหมาะสม

ศรีศิริ ศิริวนารังสรรค์ และพรเทพ ศิริวนารังสรรค์ (2561: 177) ได้ทำการศึกษาแนวทางในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบและคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรีในพื้นที่กรุงเทพมหานครปี 2560 ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวทางในการดำเนินการ 7 มาตรการเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี การบริหารจัดการโรงเรียนปลอดบุหรี การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี การสอดแทรกเรื่องบุหรีในการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตร การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโรงเรียน

ปลอดภัย การดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้สูบบุหรี่ และการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และ 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโรงเรียนปลอดภัย ควรมีกิจกรรมเชื่อมโยงระหว่างบ้านกับโรงเรียนเพื่อให้ครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และครูควรออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นประจำจะช่วยให้ลดความเสี่ยงในการติดบุหรี่ลง

จากงานวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องการสูบบุหรี่ในสถานศึกษามีความรู้ ทศนคติ และความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับโทษของการสูบบุหรี่ รวมทั้งมีการสอนเรื่องโทษของบุหรี่ โดยมีกิจกรรมพิเศษที่เชิญชวนหรือช่วยเหลือให้ผู้เรียนเลิกสูบบุหรี่และมีการบูรณาการความรู้เรื่องบุหรี่และสุขภาพในรายวิชาต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการสถานศึกษาปลอดบุหรี่ประสบผลสำเร็จ ควรมีการกำหนดนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตร การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสถานศึกษาปลอดบุหรี่ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้สูบบุหรี่ และการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

พลยุทธ์ ยาวีราช (2550) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนการวิจัย 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและยุทธศาสตร์หรือแนวทางสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบและสร้างรูปแบบโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบในระดับปฏิบัติโดยผู้บริหารโรงเรียน 4) ตรวจสอบรูปแบบขั้นสุดท้ายโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ และ 5) ปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบ โดยการประมวลผลข้อมูลในขั้นตอนที่ผ่านมา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ คือ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติยังขาดกระบวนการที่เป็นแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน 2) ยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและยุทธศาสตร์การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบในเชิงกระบวนการและยุทธศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นกระบวนการในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา 7 ขั้นตอน ได้แก่ การตีความนโยบาย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดหา/ระดมทรัพยากร การดำเนินงาน การประเมินผล และการสร้างความต่อเนื่อง และส่วนที่สอง คือ ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการทุกขั้นตอน

จารุจน์ ฤทธิไกร (2559) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายการจัดการแก้ปัญหาการป้องกันการแพร่ระบาดและปราบปรามยาเสพติดในสถาบันอุดมศึกษาไปปฏิบัติในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้การศึกษาเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 400 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิผลของการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติดไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ภาพรวม) อยู่ในระดับสูง 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการแก้ปัญหาการป้องกันการแพร่

ระบาดและปราบปรามยาเสพติดในสถาบันอุดมศึกษาไปปฏิบัติในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมสนับสนุนนโยบาย และด้านความร่วมมือและการตอบสนองจากผู้นำองค์กร และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรของนโยบาย ด้านลักษณะองค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านสภาพทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ และด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย 3) ประสิทธิภาพของการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติดไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติดไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถอธิบายความผันแปรของประสิทธิผลได้ร้อยละ 57.7

รังสี พจน์ธนาศ (2559) ได้ทำการศึกษาการนำนโยบายการปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการไปปฏิบัติ กรณีศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีช่างฝีมือปัญจวิทยา ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารวิทยาลัยเทคโนโลยีช่างฝีมือปัญจวิทยา, ครูผู้รับผิดชอบงานปราบปรามยาเสพติด และนักเรียนวิทยาลัยเทคโนโลยีช่างฝีมือปัญจวิทยา รวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดูแลงานด้านการปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่, ผู้ปกครองนักเรียน, ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการที่ดูแลงานด้านการปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่ รวม 10 คน และการวิจัยเอกสารจากข้อมูลในเว็บไซต์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการจูงใจ ภาวะผู้นำ ความผูกพันและการยอมรับของสมาชิกในองค์กร การมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีม เป็นปัจจัยที่สามารถแสดงถึงความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของกระบวนการนำนโยบายการปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการไปปฏิบัติได้ โดยปัจจัยด้านการจูงใจ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านคือ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก ส่วนปัจจัยด้านผู้นำ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประการคือ ประการที่ 1 ผู้นำมีการกำหนดแนวทางหลัก (Pathfinding) ประการที่ 2 ผู้นำต้องสามารถสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิผลหรือการทำให้องค์กรดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนประการที่ 3 ผู้นำต้องมีการมอบอำนาจให้แก่บุคลากรอย่างจริงจัง สำหรับปัจจัยด้านความผูกพันและการยอมรับของสมาชิกเป็นความจงรักภักดี ความภาคภูมิใจ และเป็นส่วนหนึ่งในองค์กร ทำให้ปฏิบัติงานอย่างทุ่มเท ยอมรับวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายขององค์กรเพื่อความก้าวหน้าและผลประโยชน์ขององค์กรด้วยความผูกพันต่อองค์กร ส่วนปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม คือ การที่บุคลากรร่วมกันในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเพื่อผลประโยชน์โดยตรงหรือโดยอ้อม โดยได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมแก้ไขในด้านนโยบายและการวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสุดท้ายปัจจัยด้านทำงานเป็นทีม จะมีความหมายมากกว่ากลุ่มคนที่มารวมกัน เพราะทีมงาน จะรวมความถึงความเป็นผู้ร่วมกระบวนการตัดสินใจของกลุ่ม การใช้ทรัพยากรของกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการผสมผสานสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งจะมีผลต่อการทำงานร่วมกัน

จากงานวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ คือ การขาดกระบวนการที่เป็นแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ การสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมสนับสนุนนโยบาย ความร่วมมือและการตอบสนอง

จากผู้อำนวยการ ปัจจัยการจูงใจ ภาวะผู้นำ ความผูกพันและการยอมรับของสมาชิกในองค์กร รวมทั้งการมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีม

4.4 งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตีความและการสูบบุหรี่ของเด็กและเยาวชน

ฉวีฉวี จันทร์ก้อน (2544: 96) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 370 คน ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความรุนแรงของพิษที่เกิดจากบุหรี่มีผลต่อการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนสูงสุด รองลงมาคือ ความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนองต่อการมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ความคาดหวังในความสามารถของตนเองต่อการมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และการสูบบุหรี่ของเพื่อนในกลุ่มตามลำดับ ซึ่งทุกปัจจัยสามารถอธิบายการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนได้ร้อยละ 28.50

สุพรรณษา แก้วพินิจ และคณะ (2547: 31-32) ได้ทำการศึกษาทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ศูนย์มีนบุรี ที่มีต่อการสูบบุหรี่ จำนวน 335 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยทัศนคติการสูบบุหรี่ทำให้เกิดโรคที่เป็นอันตรายต่อชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือ การสูบบุหรี่ในที่สาธารณะเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่น ควรให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของการสูบบุหรี่แก่เยาวชนตามสถานศึกษาต่าง ๆ การสูบบุหรี่ก่อให้เกิดความรำคาญทางสังคม การสูบบุหรี่ทำให้เกิดกลิ่นปากและกลิ่นตัว สถานที่สาธารณะทุกแห่งควรเป็นเขตปลอดบุหรี่ ควรมีบทลงโทษที่รุนแรงสำหรับผู้สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบบุหรี่ สาเหตุหนึ่งของการสูบบุหรี่ของเยาวชนมาจากการที่ผู้ใหญ่สูบบุหรี่ให้เห็นเป็นประจำ จากค่านิยม การสูบบุหรี่ต่างประเทศทำให้ต่างประเทศต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนมากในการนำเข้าบุหรี่นอก การสูบบุหรี่เป็นการบ่อนทำลายเศรษฐกิจของชาติโดยรวม ถ้าบุหรี่มีราคาแพงขึ้นจะช่วยลดอัตราของคนสูบบุหรี่ได้ การสูบบุหรี่ทำให้เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ ถ้าเลิกผลิตบุหรี่ในประเทศจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศแยลง การสูบบุหรี่ทำให้คลายเครียด เมื่อกินเหล้าแล้วต้องสูบบุหรี่ การสูบบุหรี่ของเยาวชนเพราะต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนในกลุ่ม การบุหรี่เป็นเพื่อนที่ดีในยามเครียด การสูบบุหรี่ช่วยให้เกิดความมั่นใจ และการสูบบุหรี่สามารถดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้ามได้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

อภิรักษ์ ปัญญาภาพ (2549: 94) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดนครปฐม จำนวน 388 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาชายมีความเชื่อในความสามารถของตนเองสูงสุด รองลงมาคือ แรงสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ และความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ ตามลำดับ และ 2) แรงสนับสนุนทางสังคมและความเชื่อในความสามารถของตนส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคมและความเชื่อในความสามารถของตนสามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ได้ร้อยละ 68.90

นันทิชา ฤาชา (2550: 70) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ จำนวน 813 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยทางชีวสังคม ได้แก่ ลักษณะที่พวกอาศัย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ต่อเดือนของบิดามารดา ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว สถานภาพครอบครัวของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเหตุผลที่สูบบุหรี่มีความสัมพันธ์

กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้ทั่วไปในเรื่องของบุหรี่ ทศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของการเกิดโรคจากการสูบบุหรี่ การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการปฏิบัติในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การใช้เวลาว่าง รายได้ในแต่ละวัน สถานที่หรือร้านค้าที่มีการจำหน่ายบุหรี่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ปัจจัยเสริม ได้แก่ แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อต่างๆ แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากเพื่อน ครู และผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จันทนา คำน้อย (2552: 69) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตำบลแม่เฒ่า อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 351 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการไม่ทดลองสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.50 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.85 ด้านการจัดการความเครียด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.04 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.02 ด้านการไม่ยุ่งเกี่ยวกับเพื่อนที่สูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.78 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.16 ด้านการปฏิเสธการชักชวนให้สูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.80 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.00 และด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.03 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.32

สุรศักดิ์ จงเชิดชูตระกูล (2552: 72) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเตรียมอุดมมถนอมเกล้าธนบุรี จำนวน 215 คน ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ส่งผลต่อพฤติกรรมไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนสูงสุด รองลงมาคือ การไม่สูบบุหรี่ของเพื่อนและเจตคติต่อการไม่สูบบุหรี่ ซึ่งทุกปัจจัยสามารถทำนายพฤติกรรมไม่สูบบุหรี่ได้ร้อยละ 21.40

มนัสนันท์ กุมภีพงษ์ (2553: 69) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 941 คน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมหลีกเลี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับที่ปฏิบัติได้บ่อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการควบคุมตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่และด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของการเกิดโรคจากการสูบบุหรี่ ด้านการปฏิเสธเพื่อหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และด้านการสื่อสารเพื่อหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

อรัญ คุณคำ (2553: 114) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยนำคือความสามารถในการป้องกันการสูบบุหรี่ของตนเอง ปัจจัยเสริมตัวแปรแรงสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยทางชีวสังคม ตัวแปรรายได้ที่ได้รับจากผู้ปกครอง และตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชาย

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งปัจจัยทุกตัวสามารถอธิบายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนได้ร้อยละ 41.00

อาทิตยา โปณะทอง (2553: 89-90) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จำนวน 217 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยนำ ประกอบด้วย ความรู้ทั่วไปในเรื่องบุหรี่ ทศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของการเกิดโรคจากการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ปัจจัยเอื้อ ประกอบด้วย การมีคนในครอบครัว การมีเพื่อนหรือผู้อยู่รอบข้างสูบบุหรี่ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สถานที่หรือร้านค้าที่มีการจำหน่ายบุหรี่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ปัจจัยเสริม ประกอบด้วย แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ บิดามารดา อาจารย์ และเพื่อน นโยบายของรัฐบาลในการรณรงค์เพื่อการป้องกันการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ความเชื่อในความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิรัชญา บุญปัญญา และนาถ พันธุมนาวิณ (2557: 135-138) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการป้องกันตนเองจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 18 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษากลุ่มที่ไม่ดื่มแอลกอฮอล์มีกลไกการป้องกันตนเอง ประกอบด้วย 1.1) การใช้ทักษะการปฏิเสธ โดยใช้เหตุผลหรือข้ออ้างและการปฏิเสธแบบแสดงความไม่พอใจเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นจากสถานการณ์การถูกชวนให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 1.2) การควบคุมตนเองโดยเลือกคบเพื่อนกลุ่มที่ไม่ดื่มเหล้ามีการเตือนตนเองไม่ให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากนำเงินที่พ่อแม่หามาได้ไปใช้ในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ 1.3) การมุ่งอนาคต มีการรู้จักหน้าที่ของตนเองว่าเป็นนักศึกษา ควรตั้งใจเรียนเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น เพื่อให้ได้ทำงานที่ตนเองตั้งใจไว้ในอนาคต 1.4) การใช้เวลาว่างอย่างเหมาะสม เช่น อ่านหนังสือ ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ช่วยครอบครัวหารายได้ เป็นต้น และ 1.5) การรับรู้โทษของการดื่มแอลกอฮอล์จากบุคคลรอบข้างหรือสื่อว่าแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่ไม่ดี ทำให้ขาดเรียนบ่อย เป็นผลเสียต่อการเรียน ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท เกิดอุบัติเหตุ พิกการ หรือเสียชีวิตได้ และ 2) นักศึกษากลุ่มที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีกลไกการป้องกันตนเอง ประกอบด้วย 2.1) การรู้จักปฏิเสธหรือการกระทำจริงตามคำปฏิเสธ มีการผิดผ่อนคำเชิญชวนในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2.2) การควบคุมตนเองโดยการเปลี่ยนไปเข้าหาเพื่อนที่ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ การทำอ่านหนังสือ เล่นกีฬา เล่นดนตรีเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การคิดถึงอนาคต การประมาณตนและความพยายามการปฏิบัติตนตามที่ตนตั้งใจไว้ และ 3) การมุ่งอนาคต โดยมุ่งเน้นการสำเร็จการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้งานที่ตนเองต้องการ และตอบแทนผู้มีพระคุณที่ส่งเสริมให้เรียนหนังสือ

มนัสนันท์ ผลานิสงค์และสุพัฒนา คำสอน (2559: 740) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมละเว้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 398 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยนำ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับโทษของ

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และทัศนคติต่อการละเว้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมละเว้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ปัจจัยเอื้อประกอบด้วย ลักษณะที่พักอาศัยและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมละเว้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ปัจจัยเสริมประกอบด้วย แรงสนับสนุนจากครอบครัว แรงสนับสนุนจากเพื่อน และแรงสนับสนุนจากสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมละเว้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดร.ณรรณ สมใจ (2560: 128; 135) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 380 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงสุด รองลงมาคือ ลักษณะที่อยู่อาศัย เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และแรงสนับสนุนจากเพื่อน ซึ่งตัวแปรอิสระสามารถอธิบายพฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ร้อยละ 43.40 และ 2) การเสริมสร้างพฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองให้กับนักศึกษา เช่น การทำกิจกรรมในรูปของชมรมตามที่นักศึกษามีความสนใจและสร้างประโยชน์แก่ชีวิตตนเอง ทำให้ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้เรียนรู้การทำงานกับผู้อื่น จะช่วยให้ได้รับการเสริมแรงจากเพื่อน ทำให้รับรู้ความสามารถของตนเองได้ง่าย และมหาวิทยาลัยควรให้ความรู้และรณรงค์การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ นักศึกษามีพฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากงานวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ จะมีความเป็นตัวของตัวเอง มีมุมมองเชิงบวกต่อการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจและยอมรับศักยภาพของตนเอง มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตชัดเจน ถึงแม้บุคคลจะมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้น บุคคลจะไม่ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่เพื่อผ่อนคลายความเครียดหรือแก้ไข้ปัญหา แต่บุคคลนั้นจะมีความมุ่งมั่นตั้งใจจนสามารถแก้ไข้ปัญหาสำเร็จจุล่งได้ด้วยดี รวมถึงมีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น ส่งผลให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข แต่ในทางกลับกันถ้าบุคคลไม่มีพฤติกรรมปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ย่อมขาดสติในการคิดไตร่ตรอง ทำให้ถูกชักจูงให้ดื่มสุราและสูบบุหรี่ได้ง่าย ทำให้สุขภาพร่างกายอ่อนเพลีย มีอาการเจ็บป่วยได้ง่าย เมื่อไม่ได้ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่จะมีอาการหงุดหงิด กระสับกระส่าย นอนไม่หลับ ทำให้บุคคลทำตัวแปลกแยกจากผู้อื่น ไม่ไปเรียนหนังสือหรือไม่ไปทำงาน ขาดความรับผิดชอบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้สูญเสียรายได้และอนาคต ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นภาระแก่สมาชิกในครอบครัว รวมถึงก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมเพื่อให้ได้เงินไปซื้อสุร่าและบุหรี่ และเกิดความเสี่ยงที่จะใช้สารเสพติดที่รุนแรงในอนาคต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน โดยประเมินการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติซึ่งมีเป้าหมายของการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้ 1) การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ 2) การประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม 3) การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียน 4) การเสนอรูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ 5) การจัดทำข้อเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยแบ่งวิธีดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ระยะ สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาในแต่ละระยะ มีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

ระยะที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่ายผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนทางศาสนา ผู้แทนจากสาธารณสุข และผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ครอบคลุม 3 ประเภทสถาบันการศึกษา คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จาก 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครปฐม และพระนครศรีอยุธยา จังหวัดละ 40 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 120 คน ดังตาราง 3-1

ตาราง 3-1 จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามจังหวัด (n=120)

ประเภทสถาบันการศึกษา	จังหวัด		
	กรุงเทพมหานคร	นครปฐม	พระนครศรีอยุธยา
การศึกษาขั้นพื้นฐาน	20	20	20
อาชีวศึกษา	10	10	10
อุดมศึกษา	10	10	10
รวมจำนวนคน	40	40	40

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. คณะผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ยานวิจัย บทความวิชาการ รายงานประจำปี ฯลฯ เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างนิยามศัพท์เฉพาะ
2. คณะผู้วิจัยทำการสร้างแบบสัมภาษณ์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ
3. คณะผู้วิจัยประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความชัดเจนของประเด็นสัมภาษณ์ก่อนจัดทำร่างแบบสัมภาษณ์นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพในลำดับถัดไป
4. คณะผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาตามนิยามศัพท์เฉพาะ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence : IOC) ระหว่าง 0.66-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์คุณภาพ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมมากขึ้น ทั้งนี้สาระสำคัญที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ปรับแก้ คือ การเพิ่มเติมรายละเอียดของข้อคำถามสัมภาษณ์ ให้มีความชัดเจนและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์มากขึ้น
5. คณะผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติไปสัมภาษณ์กับผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่ายผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนทางศาสนา ผู้แทนจากสาธารณสุข และผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่น ผู้ประกอบการ จังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยวางแผนการดำเนินงานโดยมอบหมายผู้รับผิดชอบหลักในการสัมภาษณ์ข้อมูลในแต่ละจังหวัด จากนั้นผู้รับผิดชอบจึงทำการติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อนัดหมายวัน-เวลา ในการเข้าสัมภาษณ์ เมื่อถึงกำหนดวันดังกล่าวจึงเดินทางลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสัมภาษณ์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ไปทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตามวัน-เวลาและสถานที่ที่นัดหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากนั้นคณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ในสถานศึกษาภาคกลาง เนื่องจากผลการวิจัย พบว่าภาคกลางเป็นภาคที่มีสถิติจำนวนวัยรุ่นดื่มแอลกอฮอล์มากเป็นอันดับหนึ่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ในสถานศึกษาภาคกลาง โดยคณะผู้วิจัยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างตามแนวคิดของแฮร์และคณะ (Hair et al. 2010: 101) ที่กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างต้องมีจำนวน 10-20 เท่าต่อข้อคำถามจำนวน 1 ข้อ ซึ่งงานวิจัยนี้มีข้อคำถามจำนวน 63 ข้อ จึงควรมีกลุ่มตัวอย่าง 20 เท่าต่อข้อคำถามจำนวน 1 ข้อ จึงทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 1,342 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยมีประเภทสถานศึกษา 3 ประเภท คือ สถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เป็นชั้น (Strata) และมีโรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

ขั้นที่ 3 การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในระยะที่ 2 ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด 2) แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของเหล้า 3) แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของบุหรี่ 4) แบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า และ 5) แบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี่ มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 4 ระดับ ประกอบด้วย จริงที่สุด ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง และไม่จริงเลย

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. คณะผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะและสร้างแบบสอบถามการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของเหล้า แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของบุหรี่ แบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า และแบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี่

2. คณะผู้วิจัยทำการสร้างแบบสอบถามการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ จำนวน 10 ข้อ แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของเหล้า จำนวน 12 ข้อ แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของบุหรี่ จำนวน 7 ข้อ แบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า จำนวน 13 ข้อ และแบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี่ จำนวน 14 ข้อ

3. คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ และแบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ไปให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา จำนวน 3 คน โดยประเด็นสำคัญในการปรับแก้คือ การปรับแก้ไขข้อความและภาพ ให้สั้น กระชับ ชัดเจน และครอบคลุมนิยามศัพท์ให้มากขึ้น แล้วผู้วิจัยนำข้อคำถามของแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมมากขึ้น

4. คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของเหล้า แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของบุหรี่ แบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า และแบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี่ไปทดลอง (Try Out) เก็บข้อมูลกับผู้เรียนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน แล้วนำข้อมูลมาทำการตรวจสอบคุณภาพด้านอำนาจจำแนกด้วยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item - Total Correlation) โดยการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปและคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวม ซึ่งหาได้จากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า แบบสอบถามทุกฉบับมีคุณภาพด้านความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีขึ้นไป มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคตั้งแต่ 0.65-0.92 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วงระหว่าง 0.22-0.84 รายละเอียดแสดงตามตาราง 3-2

ตาราง 3-2 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (n=100)

แบบสอบถาม	จำนวน ข้อ	ค่าอำนาจ จำแนก	ค่าความ เชื่อมั่น
แบบสอบถามการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่	10	0.55-0.84	0.92
แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของเหล้า	12	0.43-0.79	0.87
แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของบุหรี่	7	0.23-0.73	0.79
แบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า	13	0.28-0.51	0.65
แบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี่	14	0.22-0.61	0.79

ตัวอย่างแบบสอบถามการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

คำชี้แจง จงพิจารณาข้อความแต่ละข้อ และเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องคำตอบที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยพิจารณาเกณฑ์ในการเลือกตอบ ดังต่อไปนี้

- มากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่มากที่สุด
- มาก หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ค่อนข้างมาก
- ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ปานกลาง
- น้อย หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ค่อนข้างน้อย
- น้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นไม่สอดคล้องกับการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรือน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
00.	โครงการสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ช่วยให้ปัญหาการดื่มเหล้าสูบบุหรี่ของผู้เรียนลดลง					
00.	โครงการสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ช่วยให้ข้าพเจ้าเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดจากเหล้าและบุหรี่มากขึ้น					

เกณฑ์การให้คะแนน การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ระดับความถี่	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ข้อคำถามทางบวก	5	4	3	2	1

เกณฑ์การแปลความหมายการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ระดับค่าเฉลี่ยรายข้อ การแปลความหมาย

4.51-5.00	มีการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	มีการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่อยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	มีการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	มีการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่อยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	มีการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่

คำชี้แจง จงพิจารณาข้อความแต่ละข้อ และเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องคำตอบที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยพิจารณาเกณฑ์ในการเลือกตอบ ดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่มากที่สุด
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ค่อนข้างมาก
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่น้อย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่น้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
		จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
การตระหนักรู้โทษของเหล้า					
00.	ข้าพเจ้าพยายามหลีกเลี่ยงหรือไม่ดื่มเหล้าเพราะข้าพเจ้าเชื่อว่าการดื่มเหล้าทำให้ตับถูกทำลายได้				
00.	ข้าพเจ้าพยายามหลีกเลี่ยงหรือไม่ดื่มเหล้าเพราะข้าพเจ้าเชื่อว่ามีผู้ดื่มเหล้ามักพูดจาอะอะ หยาบคาย โวยวายหรือก้าวร้าวต่อผู้อื่น				
การตระหนักรู้โทษของบุหรี่					
00.	ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่เพราะข้าพเจ้าเชื่อว่าโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่จะทำให้ทุกข์ทรมานมาก				
00.	ข้าพเจ้าเคยสูบบุหรี่เพราะข้าพเจ้าเชื่อว่าการสูบบุหรี่ทำให้สมองปลอดโปร่งคิดอะไรได้ง่าย				

เกณฑ์การให้คะแนนการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่

ระดับความถี่	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
ข้อคำถามทางบวก	4	3	2	1
ข้อคำถามทางลบ	1	2	3	4

เกณฑ์การแปลความหมายการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี

ระดับค่าเฉลี่ยรายข้อ   **การแปลความหมาย**

3.01-4.00	มีการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรีอยู่ในระดับมาก
2.01-3.00	มีการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรีอยู่ในระดับปานกลาง
1.00-2.00	มีการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรีอยู่ในระดับน้อย

ตัวอย่างแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี

คำชี้แจง จงพิจารณาข้อความแต่ละข้อ และเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องคำตอบที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยพิจารณาเกณฑ์ในการเลือกตอบ ดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรีมากที่สุด
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรีค่อนข้างมาก
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรีน้อย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรีน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
		จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
	พฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า				
00.	เมื่อเพื่อนชวนข้าพเจ้าให้ดื่มเหล้า ข้าพเจ้าปฏิเสธที่จะดื่มเหล้า				
00.	เมื่อเห็นเพื่อนดื่มเหล้าข้าพเจ้าจะมองด้วยความสนใจ				
	พฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี				
00.	ข้าพเจ้าขอบุหรีเพื่อนสูบเพราะอยากลอง				
00.	ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจที่ตนไม่สูบบุหรี เมื่อเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี				

เกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี

ระดับความถี่	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
ข้อคำถามทางบวก	4	3	2	1
ข้อคำถามทางลบ	1	2	3	4

เกณฑ์การแปลความหมายพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี

ระดับค่าเฉลี่ยรายข้อ

การแปลความหมาย

3.01-4.00	มีพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีอยู่ในระดับมาก
2.01-3.00	มีพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีอยู่ในระดับปานกลาง
1.00-2.00	มีพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีอยู่ในระดับน้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยที่ได้จากคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหารมหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามกับผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลางที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. 2561

2. คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง จำนวน 1,700 คน ตามวันและเวลาที่กำหนดไว้

3. คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุด ได้แบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 1,342 ชุด คิดเป็นร้อยละ 78.94 ของแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 1,700 ชุด

4. คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของเหล่า แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของบุหรี แบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า และแบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี มาทำการหาค่าความสัมพันธ์ของโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลางเพื่อนำไปสู่การตรวจสอบและศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลางต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

1.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

1.2 การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับภาพรวม (Item-Total Correlation) ซึ่งหาได้จากสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Coefficient Correlation)

1.3 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับซึ่งหาได้จากสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

2. สถิติที่ใช้ในการศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษาภาคกลาง โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง ซึ่งมีการประมาณค่าพารามิเตอร์โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) ซึ่งพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (χ^2) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation) และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standard Root Mean Square Residual)

ระยะที่ 3 การศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษา และเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

สำหรับการดำเนินงานวิจัยในระยะที่ 3 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสรุปสังเคราะห์และสร้างรูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษา และเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มเป้าหมายสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่าย ผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัดประเมินผล ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสถานการณและผู้เรียนโดยเฉพาะการรณรงค์ส่งเสริมการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษา จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษา และแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษา และ 2) ประเด็นในการสนทนากลุ่ม

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม

1. คณะผู้วิจัยนำผลการวิจัยในระยะที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษา ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษา มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. คณะผู้วิจัยทำการสร้างรูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษา และแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ยังอยู่ในสถานศึกษา ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา จากนั้นคณะผู้วิจัยนำ

รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ และแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาตามนิยามศัพท์เฉพาะ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกประเด็น จากนั้นผู้วิจัยนำรูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ และแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา มาทำการปรับปรุงให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

1. คณะผู้วิจัยนำรูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ และแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา มาเป็นแนวทางในการสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

2. คณะผู้วิจัยทำการสร้างข้อคำถามในการสนทนากลุ่มซึ่งเป็นข้อคำถามปลายเปิด จากนั้นนำแนวคำถามในการสนทนากลุ่มไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาตามนิยามศัพท์เฉพาะ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกประเด็น แล้วผู้วิจัยนำข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์และประเด็นการสนทนา มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมมากขึ้น

3. คณะผู้วิจัยนำแนวคำถามในการสนทนากลุ่มไปทำการสนทนากลุ่มกับเป็นผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่าย ผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัดประเมินผล จำนวน 10 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยติดต่อกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่าย ผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัดประเมินผล จากนั้นทำการจัดการสนทนากลุ่มตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ และเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ และสร้างเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ และเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาที่สมบูรณ์มากขึ้น

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
MIN	แทน	ค่าต่ำสุด
MAX	แทน	ค่าสูงสุด
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
C.V.	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน
SK	แทน	ค่าความเบ้
KU	แทน	ค่าความโด่ง
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
χ^2	แทน	ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square)
GFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
CFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index)
RMSEA	แทน	ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation)
SRMR	แทน	ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standard Root Mean Square Residual)
DE	แทน	อิทธิพลทางตรง (Direct Effect)
IE	แทน	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect)
TE	แทน	อิทธิพลรวม (Total Effect)
R ²	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณยกกำลังสอง (Squared Multiple Correlation)

ตัวอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน คณะผู้วิจัยได้กำหนดตัวอักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้

POLI	แทน	การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
AWAL	แทน	การตระหนักรู้โทษของเหล้า
AWSM	แทน	การตระหนักรู้โทษของบุหรี่
PRAL	แทน	พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า
PRSM	แทน	พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี่

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพและประเมินประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การประเมินผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

ตอนที่ 3 การประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

ตอนที่ 4 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง

ตอนที่ 5 การนำเสนอรูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ตอนที่ 6 การนำเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ตอนที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพและประเมินประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษา ปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การประเมินประสิทธิภาพและประเมินประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอด เหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1.1 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1.1.1 การบริหารจัดการ

ผลจากการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของโรงเรียนเพื่อนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีแนวทางการบริหารจัดการคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีการประชาสัมพันธ์โครงการ การวางแผนการดำเนินงาน โดยกำหนดให้กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ บรรจุอยู่ในแผนงานของโรงเรียน การสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนโดยรอบ การส่งเสริมให้นักเรียน ครู และบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น และการติดตามผลการดำเนินงาน ทั้งนี้ สารสำคัญของแต่ละประเด็นในการบริหารจัดการสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การประชาสัมพันธ์โครงการ ภายหลังจากรับทราบนโยบายผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงรายละเอียดและแนวปฏิบัติร่วมกันแก่คณาจารย์ในโรงเรียนเพื่อรับทราบ โดยได้มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หัวหน้างานยาเสพติดหรือครูที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกัน อาทิ รองผู้อำนวยการโรงเรียน ฝ่ายปกครอง ครูกลุ่มสาระฯ สุขศึกษาและพลศึกษา หัวหน้างานกิจการนักเรียน เป็นต้น เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมนักเรียน นอกจากนี้ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนได้มีการส่งครูเข้าร่วมการอบรมความรู้และเทคนิคในการพัฒนานักเรียนตามที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในการดำเนินงานส่งเสริมและป้องกันนักเรียนจากสิ่งเสพติด

2) การบรรจุกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องในแผนงานของโรงเรียน โรงเรียนมีการบรรจุกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องไว้ในแผนงานหรือแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน เพื่อให้รูปแบบการดำเนินงานต่าง ๆ มีความชัดเจนและนำไปสู่การจัดสรรงบประมาณได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ กิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการบูรณาการการพัฒนานักเรียนในหลายคุณลักษณะและบูรณาการการจัดกิจกรรมหรือโครงการให้เชื่อมโยงกับนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามที่ส่วนกลางกำหนด เช่น โครงการโรงเรียนสีขาว โครงการโรงเรียนคุณธรรม โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โครงการทูปีนัมเบอร์วัน เป็นต้น เพื่อมิให้เป็นภาระงานแก่ครู แต่วางแผนในทุกกิจกรรมหรือโครงการให้สามารถตอบสนองต่อแนวนโยบายและเกิดผลประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างคุ้มค่าให้มากที่สุด ทั้งนี้ บางโรงเรียนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมหรือโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพจนเป็นที่ยอมรับแก่บุคคลภายนอกและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

3) การสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนโดยรอบ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่องในการดูแลพฤติกรรมของนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จึงมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดหรือเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อ

รายงานผลการจัดกิจกรรมตามนโยบายที่กำหนด ชุมชน/ผู้นำชุมชน และสถานีดำรง ส่งผลให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนในหลากหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดกิจกรรมโครงการค่ายคุณธรรม มีพระเข้ามาสอนคุณธรรมให้กับนักเรียน ชุมชนโดยรอบและตำรวจในเขตพื้นที่รับผิดชอบช่วยสอดส่องดูแลความเรียบร้อยของพฤติกรรมนักเรียนภายนอกโรงเรียนหรือพื้นที่เสี่ยงรอบสถานศึกษา สถานพยาบาล/ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีส่วนร่วมในการตรวจเพื่อค้นหาและคัดกรองสารเสพติดในนักเรียนตามที่โรงเรียนร้องขอทุกภาคเรียน เป็นต้น ทั้งนี้ โรงเรียนบางแห่งได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานโดยตรง ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรในโรงเรียนและเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก

4) การส่งเสริมให้นักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วม โรงเรียนมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการ ๆ ที่จัดขึ้น โดยเปิดโอกาสให้นักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วม โดยเฉพาะนักเรียนที่เคยมีประวัติพฤติกรรมกระทำผิดเข้ามามีส่วนร่วม หรือเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม เพื่อบอกเล่าและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้แก่เพื่อนนักเรียน และเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรม หรือมีส่วนร่วมในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์โครงการ มีการมอบหมายให้สารวัตรนักเรียนร่วมทำหน้าที่สอดส่องดูแลความเรียบร้อยของนักเรียน ทั้งในห้องเรียนและสถานที่เสี่ยงภายในโรงเรียน เมื่อพบปัญหาสามารถแจ้งครูที่ปรึกษาหรือผู้บริหารทราบเพื่อดำเนินการแก้ไขในทันที การมอบหมายให้ครูเวรประจำวันหรือตัวแทนนักเรียนอาสาช่วยดูแลสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน ทั้งในช่วงเช้า กลางวัน และเย็น เป็นต้น ซึ่งทำให้สามารถป้องปรามการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงได้ นอกจากนี้ การที่มีครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นทำหน้าที่ติดตามเยี่ยมนักเรียนจากสภาพจริง ณ ที่อยู่อาศัยของนักเรียน เพื่อทำความรู้จักครอบครัว สภาพแวดล้อม ช่วยทำให้เข้าใจพฤติกรรมของนักเรียนได้มากขึ้น เมื่อพบปัญหาจะสามารถหาทางส่งเสริมและช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมต่อไป

5) การติดตามผลการดำเนินงาน โรงเรียนมีวิธีการติดตามผลที่เกิดจากการจัดกิจกรรมหรือโครงการด้วยการทำรายงานสรุปโครงการ เพื่อประเมินว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด กิจกรรมหรือโครงการมีจุดอ่อน จุดแข็ง หรือมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร หรือได้รับความร่วมมือจากนักเรียนในการทำกิจกรรมบรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนหรือไม่ โดยเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดพิจารณาเป็นลำดับ

1.1.1.2 กระบวนการดำเนินงาน

สำหรับกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนที่นำมาใช้เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนให้นโยบายสถานศึกษาปลอดภัยและบุคลากรสามารถดำเนินไปได้ตามแผนงานหรือแผนปฏิบัติที่วางไว้นั้น ประกอบด้วย การดำเนินงานใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การสร้างความตระหนัก ส่งเสริม และสนับสนุน ด้านที่ 2 การส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่แก่นักเรียน และด้านที่ 3 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งในแต่ละด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การสร้างความตระหนัก ส่งเสริม และสนับสนุน (ในบทบาทของโรงเรียน)

1.1 ผู้บริหารกำหนดนโยบายและแนวการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ระบุในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และประกาศให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนรับทราบโดยทั่วกัน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายหน้าที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมหรือโครงการให้แก่ครูที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนเป็นระบบและเป็นลำดับขั้น โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น ในระดับห้องเรียน ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการห้องเรียน มีหัวหน้าห้อง รองหัวหน้าห้อง และคณะกรรมการห้องเรียน 3 ฝ่าย ประกอบด้วยฝ่ายสารวัตรนักเรียน ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ซึ่งฝ่ายสารวัตรนักเรียนจะทำหน้าที่คอยดูแลและสอดส่องพฤติกรรมของเพื่อน เพื่อรายงานให้ครูที่ปรึกษารับทราบในระดับชั้นเรียน ประกอบด้วย ครูที่ปรึกษา ครูหัวหน้าระดับชั้นเรียน ในระดับโรงเรียน ประกอบด้วย ครูเวรประจำวันหน้าประตูโรงเรียนและครูฝ่ายปกครองที่ทำหน้าที่ตรวจกระเป๋าของนักเรียนในช่วงเช้า และครูเวรประจำวัน ที่ทำหน้าที่สอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนบริเวณจุดต่าง ๆ ของโรงเรียน ตรวจความเรียบร้อยในช่วงเช้า ช่วงพักกลางวัน และช่วงเย็น ตามห้องน้ำ โรงอาหาร และบริเวณต่าง ๆ รอบโรงเรียน

1.3 กำหนดกิจกรรมหรือโครงการที่ตอบสนองนโยบายและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ นักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับการต่อต้านยาเสพติด การจัดกิจกรรมในโครงการโรงเรียนสีขาว การตรวจนักเรียนในช่วงเช้าในขณะเดินเข้าโรงเรียน การสุ่มตรวจสารเสพติดของนักเรียน (ตรวจปัสสาวะ) จัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักเรียน (เช่น ใส่บาตรทุกวันพระ นั่งสมาธิก่อนเข้าเรียน) เป็นต้น และจัดกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ไปมั่วสุม หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

1.4 การสร้างช่องทางการสื่อสารความรู้เกี่ยวกับปัญหาและโทษของเหล้าหรือบุหรี่ โดยครูผู้สอนสอดแทรกการให้ความรู้ในแต่ละรายวิชา ครูประจำชั้นเรียนอบรมในช่วงโฮมรูม รวมถึงการประกาศหน้าเสาธงเมื่อมีข่าวสารทางสังคมที่เป็นผลจากเหล้าหรือบุหรี่ และการติดป้ายประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียน

1.5 การกำหนดที่ตั้งของฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นฝ่ายดูแลนักเรียนด้านความปลอดภัย ในจุดหรือตำแหน่งที่สามารถมองเห็นความเคลื่อนไหวของนักเรียนได้อย่างทั่วถึง แม้นักเรียนจะอยู่ในมุมอับซึ่งเป็นที่ลับตาก็ตาม เพื่อป้องกันการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน

1.6 การป้องกันมิให้เกิดผู้สูบบุหรี่หน้าใหม่และบำบัดรักษานักเรียนที่พบว่า มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เช่น การตรวจคัดกรองเพื่อสำรวจสภาพร่างกายของนักเรียนหรือพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อ ยาเสพติดภาคเรียนละ 1 ครั้ง การตรวจกระเป๋านักเรียนเป็นกลุ่มเสี่ยงหรือมีพฤติกรรมน่าสงสัย การจัดกิจกรรมชี้แจงเกี่ยวกับโทษภัยของการติดเหล้าและบุหรี่ รวมถึงบทลงโทษทางสังคมหากพบว่ามี การกระทำผิด ในวันปฐมนิเทศนักเรียนที่เข้าใหม่ชั้น ม.1 และ ม.4 เป็นต้น

1.7 การกำกับติดตามการดำเนินงานและผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทั้งในรูปแบบเป็นทางการ เช่น การประชุมอาจารย์ รายงานผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมหรือโครงการ และ

แบบไม่เป็นทางการ เช่น การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ติดตามดูสภาพจริงที่บ้านของนักเรียนเพื่อทำความเข้าใจนักเรียน เพื่อจะได้หาทางส่งเสริมและช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ด้านที่ 2 การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่นักเรียน

2.1 ปลุกฝังจิตสำนึกให้กับนักเรียนตามโอกาสที่เหมาะสมอย่างเป็นทางการ โดยเชิญวิทยากรมาบรรยาย เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงโทษและผลกระทบต่างๆ ที่จะได้รับจากการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และเสพสารเสพติดอื่น ๆ โดยจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูลตาม ที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียนนอกจากนี้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูมีการสอดแทรกข้อมูลโดยให้ความรู้ เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด

2.2 เสริมสร้างทักษะในการเตรียมความพร้อมเพื่อให้นักเรียนสามารถวางแผน การดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นระบบ และมีกระบวนการที่สามารถบริหารจัดการกับตนเองได้อย่างเหมาะสม ในสภาพชีวิตปัจจุบัน

2.3 กำหนดกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นเตือนให้นักเรียนมีวินัยในตนเองในการไม่ยุ่งเกี่ยวกับ เหล้าและบุหรี่ ด้วยการมอบหมายให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยเฉพาะการส่งเสริมและให้ความสำคัญต่อนักเรียนที่เคยมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ให้มีโอกาสปรับปรุงแก้ไข ตนเอง เป็นผู้นำกิจกรรม และถ่ายทอดประสบการณ์สู่นักเรียนคนอื่น ๆ

2.4 เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อการทำนายอนาคตของตนเองจากพฤติกรรมที่เลือกจะทำให้ความรู้และโน้มน้าวให้นักเรียน ได้เห็นถึงโทษและพิษภัยที่เกิดจากการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่รวมทั้งสิ่งเสพติดชนิดอื่น ๆ สร้างฐานความคิด ในการปฏิเสธและสร้างพลังทางบวก/เสริมแรงทางบวก เพื่อเป็นกลไกผลักดันให้นักเรียนมีความสุขที่ได้ร่วม กิจกรรมหรือโครงการ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปรกติสุข

ด้านที่ 3 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

โรงเรียนสร้างความร่วมมือกับชุมชนโดยรอบ เช่น อบต. วัดชาวบ้านในชุมชนในการจัด กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนห่างไกลจากเหล้า บุหรี่ และสิ่งเสพติด ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือและเกิดความเข้มแข็งในหลาย ๆ ด้าน อาทิ โรงเรียนบางแห่งได้รับ งบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม ได้รับการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการทำกิจกรรมได้รับความรู้ จากพระอาจารย์เข้ามาสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกวันพระ และครูจะนำนักเรียนเข้าวัดเพื่อใส่บาตร ฟังเทศน์ ฟังธรรมได้รับความรู้จากตำราเกี่ยวกับโทษภัยและปัญหาที่เกิดจากเหล้า บุหรี่และสิ่งเสพติดในชุมชน ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการปฏิบัติตนจากสถานพยาบาลหรือกระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้ ชุมชนมี บทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดูแลพฤติกรรมของนักเรียนเมื่ออยู่ภายนอกโรงเรียน เช่น ร้านค้าในชุมชนร่วม ส่งเสริมการขายบุหรี่หรือเหล้าให้แก่ นักเรียน การสอดส่องดูแลพฤติกรรมเสี่ยงโดยแจ้งข้อมูลกลับมายัง โรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

1.1.1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

สำหรับกิจกรรมที่โรงเรียนนำมาใช้เพื่อตอบสนองนโยบาย ฯ มีหลายกิจกรรมดังนี้

1) การสร้างนักเรียนแกนนำเพื่อนำเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากเหล่า บุหรี่ และสารเสพติดอื่น ๆ โดยเรียนรู้วิธีการหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธสิ่งเหล่านั้น และนำมาขยายผลสู่นักเรียนคนอื่น ๆ การสอดแทรกความรู้ผ่านการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การบูรณาการผ่านรายวิชาในแต่ละกลุ่มสาระ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมโครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติด กิจกรรมโฮมรูมกิจกรรมเยี่ยมบ้าน

2) การรณรงค์ให้ความรู้ผ่านกิจกรรมหรือโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้น และเชื่อมโยงกับโครงการอื่น ๆ ที่ส่วนกลางมอบหมายให้โรงเรียนดำเนินการ เช่น กิจกรรมรณรงค์เรื่องยาเสพติด การจัดงานวันต่อต้านยาเสพติด การเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์มาถ่ายทอดความรู้เช่น ศาลเยาวชนมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย สาธารณสุขมาให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด โครงการโรงเรียนสีขาว โครงการห้องเรียนสีขาว โครงการครู D.A.R.E. เป็นความร่วมมือระหว่างตำรวจ องค์การบริหารส่วนตำบลและโรงเรียน

3) การปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียน เช่น กิจกรรมทำบุญตักบาตรตอนเช้า การนิมนต์พระสงฆ์มาอบรมให้ความรู้กิจกรรมแห่เทียนเข้าพรรษา กิจกรรมค่ายคุณธรรม โครงการสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยปลายปีจะมีการสอบเพื่อผ่านนักเรียนชั้นต่าง ๆ (นักเรียนตรี นักเรียนโท นักเรียนเอก)

1.1.1.4 การประเมินผลกิจกรรม

โรงเรียนมีแนวทางในการประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการ โดยใช้วิธีการประเมินร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น โรงเรียนมีการจัดทำรายงานสรุปผลการจัดกิจกรรมหรือโครงการในรูปแบบการประเมินโครงการในช่วงปลายปีการศึกษา และรายงานผลการดำเนินงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อรับทราบ หรืออาจสรุปผลการประเมิน ในลักษณะของการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมที่มีต่อกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น มีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนตั้งแต่พฤติกรรม การเข้าชั้นเรียน เพราะนักเรียนที่มีปัญหามักจะเข้าชั้นเรียนไม่ตรงเวลา การขาดเรียน สังเกตจากบุคลิกลักษณะ เช่น กลิ่นบุหรี่ การจับกลุ่มในที่ลับตา การสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง การคัดกรองรายชื่อ นักเรียนกลุ่มเสี่ยงจากครูประจำชั้นและครูหัวหน้าระดับ และการสังเกตพฤติกรรมผิดปกติของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ทั้งนี้ ผลการจากเก็บข้อมูลพบว่าปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่ที่พบในโรงเรียน คือ การสูบบุหรี่ แต่ไม่พบปัญหาเรื่องการดื่มสุราในโรงเรียน

1.1.1.5 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการการดำเนินงานโดยกำหนดให้กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ บรรจุอยู่ในแผนงานของโรงเรียนในลักษณะการบูรณาการกับแผนงานเดิม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาในส่วนของประสิทธิผลรวมถึงผลการดำเนินงานต่าง ๆ ถือว่ามีประสิทธิภาพค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการทรัพยากรที่มุ่งเน้นการบูรณาการการ

ดำเนินงานกับโครงการและแผนงานหลักที่มีอยู่เดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้นมีการใช้ทรัพยากรไม่มากนักแต่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ตามนโยบาย

1.1.2 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1.2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

สถานศึกษาถือเป็นส่วนสำคัญที่จะมีบทบาทหน้าที่ดูแลนักเรียนแทนผู้ปกครอง จึงต้องเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยและพัฒนาความรู้ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้แก่ผู้เรียน ผู้บริหารและบุคลากรให้ความสำคัญกับทุกนโยบายที่เข้ามาในสถานศึกษา ก่อนที่จะมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ โรงเรียนมีโครงการ/กิจกรรมพัฒนานักเรียนตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่โรงเรียนดำเนินการอยู่แล้ว การสร้างจิตสำนึกให้กับนักเรียนป้องกันตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดเป็นสิ่งที่สถานศึกษาปฏิบัติอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามปัจจุบันนักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เพิ่มขึ้น อาจเนื่องจากการกำหนดบทลงโทษที่มากขึ้น คือ ในอดีตหากสูบบุหรี่ในสถานศึกษาจะมีโทษปรับ 2,000 บาท แต่ในปัจจุบันมีโทษปรับ 5,000 บาท ทำให้นักเรียนเกรงกลัวมากขึ้น รวมทั้งทางโรงเรียนมีมาตรการลงโทษอย่างจริงจัง

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนนโยบายฯ ช่วยลดปริมาณของเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับเหล้าหรือเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ บุหรี่ และสารเสพติดอื่น ๆ แต่ก็อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการปฏิบัติ ที่ขึ้นอยู่กับการจัดกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายว่ามีความเข้มข้นในการควบคุมและกำกับดูแลในระดับที่มากน้อยเพียงใด อีกทั้งสภาพแวดล้อมในครอบครัวและชุมชนที่อาศัยโดยรอบของนักเรียนก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะครูสามารถควบคุมและดูแลพฤติกรรมได้เฉพาะในบริบทสถานศึกษาเท่านั้น นักเรียนอาจไม่แสดงพฤติกรรมดังกล่าวให้เห็นในโรงเรียน แต่หากสภาพแวดล้อมที่บ้านและชุมชนยังคงไม่ตระหนักถึงปัญหาของเหล้าและบุหรี่ ก็อาจทำให้พฤติกรรมดังกล่าวของนักเรียนไม่ได้รับการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง

1.1.2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

เหล้าและบุหรี่ ส่งผลกระทบต่อนักเรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน โดยมีผลต่อร่างกายและสภาพจิตใจ อีกทั้ง ทำให้มีวิถีชีวิตที่บกพร่อง สูญเสียคุณภาพชีวิตและไม่มีความสุขตามวัย ได้แก่ ผลการเรียนรู้ตกต่ำอาจมีพฤติกรรมก้าวร้าว ภาวะอารมณ์รุนแรงหรือแปรปรวน ชอบแกล้งเพื่อนหรือเจียบซึม มีโลกส่วนตัวสูงหรือคบเพื่อนเฉพาะกลุ่มอย่างจำกัด เป็นต้น

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนตระหนักถึงโทษของเหล้าและบุหรี่ รวมถึงให้ความสำคัญของการรณรงค์งดเหล้าและบุหรี่โดยประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียน และช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียน แม้จะไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขมีส่วนช่วยให้จำนวนนักเรียนที่สูบบุหรี่ลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องทุกปี การจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ

ทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งในเรื่องการประพฤติตนให้ห่างไกลยาเสพติดและการพัฒนา
ลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ ควบคู่กันไปด้วย นักเรียนมีความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่มากขึ้นและ
มีความเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดลดลง นอกจากผลที่เกิดกับนักเรียนแล้ว ยังเกิดผลกับครู และโรงเรียน โดยครู
มีความสามัคคี และโรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามโรงเรียนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของ
นักเรียนได้ 100%

1.1.2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เป็นนโยบายที่ดี ช่วยกระตุ้นให้ทุกฝ่ายตระหนัก
และให้ความสำคัญกับเรื่องยาเสพติดมากขึ้น ชุมชนให้ความร่วมมือมากขึ้น หากมีการขอใช้สถานที่โรงเรียน
ในการจัดงานเหล้า บุหรี่ก็จะมีจำนวนลดน้อยลง แต่ทั้งนี้สถานศึกษามีการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่อต้าน
ยาเสพติดและอบายมุขมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนประกาศนโยบายนี้ เนื่องจากในปัจจุบันโรงเรียนได้รับมอบ
นโยบายต่าง ๆ จากส่วนกลางจำนวนมาก บางครั้งมาจากแนวคิดและหน่วยงานส่วนกลางที่หลากหลาย ซึ่ง
หลายนโยบายมีประเด็นที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนคล้ายคลึงกันสามารถเชื่อมต่อกันได้ เช่น โครงการโรงเรียนสีขาว
โครงการโรงเรียนคุณธรรม และนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ อย่างไรก็ตามแม้ไม่มีนโยบายจาก
ส่วนกลาง โรงเรียนก็ยังคงมุ่งมั่นในการพัฒนาลูกศิษย์ให้เป็นคนดี ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เหล้า บุหรี่ ในทางปฏิบัติ
โรงเรียนพยายามดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องไปพร้อม ๆ กันและสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน
ของแต่ละรายวิชา เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อภาระงานและคุณภาพการสอนของครู เพราะทุกโครงการมี
เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนไม่แตกต่างกัน ผลจากที่ส่วนกลางมีนโยบายจำนวนมากส่วนหนึ่งอาจเป็นการเพิ่ม
ภาระให้แก่โรงเรียนที่ต้องจัดทำรายงาน ผลการดำเนินงานแก่ส่วนกลาง ดังนั้น หากเป็นไปได้ส่วนกลางควรมี
การพิจารณาร่วมกันเพื่อสรุปเป็นแนวนโยบายหรือโครงการที่สำคัญแจ้งต่อทางโรงเรียนให้ดำเนินการ

ความสำเร็จของนโยบายต่อรายบุคคลที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับระดับภูมิคุ้ม
กันทางความคิดของแต่ละบุคคล ซึ่งผู้ที่เคยผ่านการฝึกฝนอบรมหรือได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวและทาง
โรงเรียนก็จะไม่มีการคล้อยตามเมื่อถูกชักจูงไปสู่พฤติกรรมการดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่ได้โดยง่าย เพราะมีการ
ยับยั้งชั่งใจและมีระบบความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล

นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรือนั้น ควรเคร่งครัดตามแนวปฏิบัติด้วย เพื่อให้
เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย โดยอาศัยปัจจัย 3 ประการ คือ การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนด้านการ
รู้คิด บทบาทความเป็นครู และกระบวนการภายในโรงเรียน

ควรมีข้อตกลงกับร้านค้าอย่างจริงจังในการไม่ขายสินค้าประเภทสิ่งเสพติดให้กับเด็กและ
เยาวชนตามข้อบังคับของกฎหมาย โดยที่ผู้ขายต้องยอมรับสภาพที่จะต้องเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงยอดการ
จำหน่ายที่มีผลกระทบต่อการค้า ดังนั้น จึงควรมีเงินชดเชยให้กับทางร้านค้าหรือมีสิ่งตอบแทนอื่น ๆ ด้วย
วิธีการใดวิธีการหนึ่งในกรณีที่มีรายได้ลดลง และควรพิจารณาถึงรายละเอียดของความเป็นไปได้ในหนทางการ
ปฏิบัติด้วย เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือและสนับสนุนนโยบาย

1.2 การประเมินประสิทธิภาพและประเมินประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา

1.2.1 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา

1.2.1.1 การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเกี่ยวกับการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาในบริบทอาชีวศึกษา พบว่า สถานศึกษาบางแห่งได้ดำเนินการโครงการไปก่อนหน้าการกำหนดนโยบาย เช่น โครงการสถานศึกษาสีขาว โครงการพักปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เมื่อมีการกำหนดนโยบายนี้ขึ้นมา ทางสถานศึกษาจึงสามารถจัดกิจกรรมสอดรับได้ทันท่วงที ทำให้การบริหารจัดการสะดวกขึ้น โดยสถานศึกษาได้ดำเนินการจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์เพื่อลดปัญหาเกี่ยวกับการดื่มสุรา บุหรี่ และยาเสพติด นอกจากนี้บางสถานศึกษาได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก โดยสถานศึกษาเป็นศูนย์ปกครองกลางที่ทำหน้าที่ประสานงานการป้องกันและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนในพื้นที่ รูปแบบการทำงานในสถานศึกษาเป็นแบบร่วมมือร่วมกัน ครูร่วมทำงานมุ่งไปในทิศทางเดียวกันและมีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

1.2.1.2 กระบวนการการดำเนินงาน

สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดทำโครงการตามนโยบาย โดยมีฝ่ายปกครองทำหน้าที่ในการทำงาน “ป้องกันปราบปราม บำบัด” โดยงานป้องกัน มุ่งเน้นการห้ามสูบบุหรี่ ไม่มีการจัดพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่ในสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ในวันยาเสพติด และมีการจัดโครงการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง งานปราบปรามเป็นการดำเนินงานที่มีความร่วมมือกับภายนอกสถานศึกษา มีระบบสารวัตรนักศึกษา ซึ่งเป็นเครือข่ายครูอาจารย์จากสถานศึกษาต่าง ๆ และงานบำบัด เป็นการร่วมมือกับโรงพยาบาลและหน่วยงานสาธารณสุข

สถานศึกษาเริ่มต้นสำรวจนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการ ทั้งกลุ่มนักเรียนทั่วไปและกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่ข้องเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ โดยการจัดกิจกรรมเป็นไปในลักษณะของการให้คำแนะนำ การจัดการอบรมให้ความรู้ตามแผนกิจกรรมของโครงการ โดยครูประจำชั้นเป็นบุคคลหลัก เนื่องจากเป็นผู้ที่ทราบรายละเอียดและมีข้อมูลเชิงลึกของนักเรียนแต่ละคน และทำงานร่วมกันกับฝ่ายปกครองของสถานศึกษา เช่น การตรวจหาสารเสพติดก่อนเข้าเรียน โดยได้รับความร่วมมือจากทางสาธารณสุข โดยมีระบบการตรวจนักศึกษาที่เข้าออกสถานศึกษา มีระบบการสุ่มตรวจนักศึกษาภายในสถานศึกษา ฝ่ายปกครองสุ่มตรวจบริเวณประตู หากผิดสังเกตจะขอตรวจค้นสัมภาระในกระเป๋า ครูร่วมกันสุ่มตรวจตามจุดเสี่ยง เช่น ตามห้องน้ำและสถานที่ต่าง ๆ มีการสุ่มตรวจสารเสพติดเป็นประจำ มีระบบการทำประวัตินักศึกษาที่มีปัญหา และมีการตัดคะแนนความประพฤติ หากตรวจพบการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งเสพติด (ส่วนใหญ่พบบุหรี่) จะตัดคะแนนความประพฤติ และหากเป็นนักศึกษาที่เคยทำความผิดมาแล้วจะให้โอกาสตักเตือน 2 ครั้ง แต่หากพบการกระทำผิดเป็นครั้งที่ 3 จะเชิญผู้ปกครองมาพบ โดยมีการประสานกับผู้ปกครองในกรณีที่พบนักเรียนที่มีปัญหา และมีประวัติสิ่งเสพติด ฝ่ายปกครองจะทำประวัติแยกเป็นแฟ้มประเภทสารเสพติด และประเภทมั่วสุ่ม

ซึ่งนักเรียนต้องมารายงานตัวให้ครบตามที่กำหนด และต้องไปบำเพ็ญประโยชน์เพื่อลบล้างความผิด นอกจากนี้ครูประจำชั้นดำเนินการเยี่ยมบ้านของนักเรียนทุกคนเพื่อทำความเข้าใจนักเรียนในเบื้องต้น มีการจัดประชุมผู้ปกครองและมีการติดตามผลนักเรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

1.2.1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

สถานศึกษาได้ดำเนินโครงการตามนโยบายโดยมีรูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ในลักษณะที่หลากหลาย ดังนี้

1) การอบรมให้ความรู้กับนักเรียน โดยการจัดกิจกรรมเป็นไปในลักษณะของการจัดการอบรมให้ความรู้ สร้างความตระหนักต่อโทษของเหล้า บุหรี่ และยาเสพติด โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกและภายในในการจัดกิจกรรม เช่น สาธารณสุข วัด เป็นต้น

2) การจัดกิจกรรมรณรงค์ในเชิงป้องกันปัญหา ยาเสพติด การจัดโครงการรณรงค์วันยาเสพติด กิจกรรมเผาบุหรี่ และการจัดกิจกรรมค่ายโดยมีกิจกรรมละลายพฤติกรรม การทำกิจกรรมตามฐาน การจับกลุ่มสร้างแผนผังความคิดที่มุ่งปรับทัศนคติและพฤติกรรม ลดความเกลียดชังเพื่อนต่างสถาบัน ตระหนักถึงอนาคตของตนเอง สังคม และประเทศชาติ โดยมีเรื่องของการป้องกันยาเสพติดร่วมอยู่ในโครงการ และมีบุคลากรมาร่วมกันจัดโครงการจากหลากหลายสาขาวิชาชีพ เช่น ตำรวจ ทหาร อาจารย์จากสถานศึกษา นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

3) การติดป้ายเชิงสัญลักษณ์เพื่อรณรงค์เกี่ยวกับการลด ละ เหล้าและบุหรี่ ในสถานศึกษา โดยมีการติดป้ายสติ๊กเกอร์ในบริเวณโดยรอบสถานศึกษาในทุกพื้นที่ โดยใช้ตัวการ์ตูนเป็นสื่อเชิญชวน เป็นต้น

4) การสอดแทรกสาระเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ในรายวิชาตามหลักสูตรของสถานศึกษา เช่น รายวิชาทักษะชีวิต ที่มีเนื้อหาบางส่วนเกี่ยวข้องกับการรักษาสุขภาพ การบูรณาการเรื่องเหล้าและบุหรี่ยิ่งไปในเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอน เช่น เรื่องบุหรี่ ที่ครูผู้สอนได้ให้นักเรียนสืบค้นเกี่ยวกับสารพิษในบุหรี่ โทษของบุหรี่ ปัญหาและอันตรายของบุหรี่ เป็นต้น และมีการประเมินผลการดำเนินงานของนักเรียน และให้นักเรียนไปให้ความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในห้องเรียนอื่น ๆ

5) การให้คำปรึกษาและการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยครูประจำชั้นให้คำปรึกษากับนักเรียนที่มีปัญหาหรือมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ โดยมีการพูดคุยเพื่อติดตามผล 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ หรือติดตามผลเป็นระยะ ๆ นอกจากนี้ ครูประจำชั้นได้เยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่และความเสี่ยงต่อเหล้าและบุหรี่และความเสี่ยงในด้านการใช้ชีวิต เป็นต้น

6) การเทศนาโดยพระ โดยสถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากวัดอยู่ในบริเวณใกล้เคียงในการมาเทศนา การอบรมสั่งสอนเพื่อให้นักเรียนได้คติเตือนใจในการใช้ชีวิต

7) การประสานตำรวจเข้ามาตรวจที่สถานศึกษาทุกวันในเวลาเช้า-เย็น มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาในการประสานงานเพื่อป้องกันและแก้ปัญหา เช่น ตำรวจ ทหาร สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถานศึกษาอื่น มีเครือข่ายสภาวัดรณรงค์ศึกษา ซึ่งครูแต่ละโรงเรียนที่ว่างจากภารกิจการสอนจะร่วมกันตรวจตามจุดเสี่ยงต่าง ๆ

8) สถานศึกษามีการปราบปราม ขอความร่วมมือเทศบาลออกตรวจร้านค้าใกล้สถานศึกษา ไม่ให้จำหน่ายบุหรี่และสุรากับนักศึกษา ถ่ายคลิปและภาพนิ่งของร้านค้าที่แอบขายบุหรี่และสุราให้นักศึกษาแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2.1.4 การประเมินผลกิจกรรม

การประเมินผลกิจกรรมของสถานศึกษาแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นการประเมินผลโครงการภาพรวม โดยสถานศึกษาได้ดำเนินการประเมินผลกิจกรรมโครงการด้วยการถอดบทเรียน การดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ ปัญหา แนวทางการแก้ไข ส่วนที่สองเป็นการประเมินที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน โดยสถานศึกษาทำการประเมินผลจากการจัดทำประวัติของนักเรียนที่มีปัญหา และมีการรวบรวม ติดตาม และสรุปผลในแต่ละประเด็น รวมถึงมีการจัดเก็บของกลางที่ยึดมาได้จากนักศึกษา เช่น อุปกรณ์สำหรับเสพสารเสพติด โดยสถานศึกษาได้พูดคุยและการติดตามผลกับนักเรียนที่มีปัญหาดังกล่าว ทุก 1-2 สัปดาห์ โดยการให้นักเรียนมารายงานตัว และครูประจำชั้นใช้การพูดคุยกับนักเรียนอย่างไม่เป็นทางการเพื่อนำข้อมูลไปสู่การพัฒนานักเรียนต่อไป ทั้งนี้ ผลจากการประเมินพบว่าปัญหาของนักเรียนกลุ่มเดิมลดลงทั้งเรื่องบุหรี่และยาเสพติดในสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม พบว่ายังมีผู้เสพและผู้ค้ารายใหม่เกิดขึ้นทุกปี เข้ามาแทนที่ผู้เสพและผู้ค้ารายเดิม ทำให้สถานการณ์การเสพสิ่งเสพติดตรงตัว ไม่มีแนวโน้มดีขึ้น ป้ายรณรงค์ห้ามสูบบุหรี่ซึ่งติดที่ห้องน้ำ โคนฉีก เผา ทำลาย สำหรับการส่งบำบัดในรายที่เต็มใจพบว่านักเรียนจะมีอาการดีขึ้น ในรายที่ติดหนักมักจะพบแพทย์ในช่วงแรก ๆ และหายไปในช่วงหลัง

1.2.1.5 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

สถานศึกษามีการบริหารจัดการการดำเนินงานโดยกำหนดให้กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ บรรลุอยู่ในแผนงานของโรงเรียนในลักษณะการบูรณาการกับแผนงานเดิม รวมถึงการบูรณาการการดำเนินงานกับกิจกรรมประจำวันของสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมโครงการที่หลากหลาย ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา พบว่า ปัญหาของนักเรียนกลุ่มเดิมลดลงทั้งเรื่องบุหรี่และยาเสพติดในสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม พบว่ามีผู้เสพและผู้ค้ารายใหม่เกิดขึ้นทุกปี ทำให้สถานการณ์การเสพสิ่งเสพติดตรงตัว ไม่มีแนวโน้มดีขึ้น และ ในส่วนของประสิทธิผลที่พบว่าสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญในเรื่องของเหล้าและบุหรี่ในสถานศึกษา และนักเรียนเริ่มมีความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ ถือว่ามีประสิทธิภาพค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการทรัพยากรที่มุ่งเน้นการบูรณาการการดำเนินงานกับโครงการและกิจกรรมหลักที่มีอยู่เดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้นมีการใช้ทรัพยากรไม่มากนักแต่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ตามนโยบาย

1.2.2 ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ 2) ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียนและ 3) ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.2.2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ของสถานศึกษานั้นพบว่า สถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญในเรื่องของเหล้าและบุหรี่ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและแก้ปัญหาของนักเรียนทั้งเรื่องเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด และการทะเลาะวิวาท และร่วมมือกันในการแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ เมื่อมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เข้ามา ในสถานศึกษาก็มีการรณรงค์มากยิ่งขึ้น เน้นย้ำอาจารย์และผู้เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้นให้มีการดำเนินงานอย่างเต็มที่มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ นำมาซึ่งประโยชน์ต่อบุคคล ได้แก่ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิด เป็นการฝึกฝนการควบคุมตนเองและได้รับการปรับแนวคิด โดยเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิด ในกรณีที่สถานศึกษานั้นอยู่ในระดับโรงเรียน และทำการปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับโทษภัยจากการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ให้กับนักเรียนตั้งแต่อายุยังน้อยที่เป็นช่วงรอยต่อระหว่างความเป็นเด็กและวัยรุ่น และเมื่อเขาเหล่านั้นกลับไปสู่สิ่งแวดล้อมที่เป็นชุมชน แล้วเห็นคนในสังคมนั้นมีพฤติกรรมการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ก็จะเกิดความรู้สึกต่อต้าน เพราะสิ่งที่เขาได้พบเห็นนั้นมีความขัดแย้งกับสิ่งที่ได้เรียนรู้มาจากโรงเรียน นับเป็นการบ่มเพาะทางความคิดที่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรและไม่ควร ซึ่งได้หลอมรวมแล้วตกผลึกกลายเป็นธรรมชาติของตนเอง นอกจากนี้ การกำหนดนโยบายที่สถานศึกษาเป็นลำดับแรก เป็นการฝึกฝนการควบคุมตนเองด้วยการหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธเหล้าและบุหรี่ ซึ่งเมื่อได้รับการปรับแนวคิดและยอมรับสภาพที่ถูกต้องแล้วเรื่องข้อห้าม นักเรียนหรือนักศึกษาก็คงไม่มีพฤติกรรมการบริโภคหรือเสพสิ่งเหล่านั้นภายนอกสถานศึกษาเพราะปรับตัวได้แล้ว

1.2.2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม

นักเรียน

ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียนที่เกิดขึ้นนั้นจากการดำเนินการของสถานศึกษาที่มีความเข้มงวด ทั้งงานป้องกัน ปราบปราม และบำบัด การประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกอย่างมีระบบ และมีการจัดกิจกรรม โครงการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เกี่ยวข้องและนักศึกษาเริ่มมีความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ นักศึกษาบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ได้ดำเนินการก่อนการประกาศนโยบาย ส่วนผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาคงเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดจากการเสริมด้วยนโยบายจากส่วนกลาง ทั้งนี้ ความตระหนักและการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนบางส่วนยังไม่ชัดเจนมากนัก ปัจจัยส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากครอบครัว

ของนักเรียนที่มีผู้ตีมีเหล้าและสูบบุหรี่ หรือนักเรียนพักอาศัยอยู่ในแหล่งหรือบริเวณที่มีเหล้าและสูบบุหรี่ ทำให้นักเรียนมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่พบเห็นได้ตามทั่วไป ไม่ได้เป็นพิษภัยหรือมีผลเสียแต่อย่างใด หรือนักเรียนไม่ได้อยากลด ละ เลิก พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ ทำให้ความตระหนักและความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนไม่เกิดขึ้น เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากความต้องการภายในตนเองและความตั้งใจจริงในการลด แม้มีการดำเนินโครงการในลักษณะหรือรูปแบบใด นักเรียนอาจมีส่วนร่วมในกิจกรรม เกิดความสนุกสนาน หรือมีการติดป้ายรณรงค์ส่งเสริมมากมายในทุกพื้นที่ของสถานศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถลดพฤติกรรมหรือความข้องเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ได้

1.2.2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าบุหรี่ของสถานศึกษานั้น พบว่า แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน และ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวนโยบายสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าบุหรี่ สถานศึกษายังไม่ทราบหรือขาดข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับความชัดเจนในเรื่องของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ว่าเป็นอย่างไร และนโยบายดังกล่าวนั้นแตกต่างจากสิ่งที่สถานศึกษาได้ดำเนินการตามปกติอยู่แล้วหรือไม่ ทั้งในรูปของกิจกรรมและโครงการ การสนับสนุนของนโยบายเป็นอย่างไร ในลักษณะใดบ้าง และเมื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแล้ว สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างไร มีกระบวนการขั้นตอนอย่างไร บุคคลใดที่ต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง และต้องประเมินผล และรายงานผลต่อใคร อย่างไรบ้าง ในช่วงที่ผ่านมาสถานศึกษาต้องเรียนรู้ สอบถามและศึกษาข้อมูลด้วยตนเอง จึงไม่มั่นใจต่อการดำเนินงานโครงการว่าทำได้อย่างถูกต้อง ถูกทาง และตอบสนองต่อนโยบายหรือไม่

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าบุหรือนั้น การกำหนดนโยบาย ควรพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในภาคปฏิบัติอย่างรอบด้านด้วย ซึ่งไม่ใช่แต่เพียงกำหนดมาตรการควบคุม โดยปราศจากการปลูกจิตสำนึกเพื่อสร้างความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม รวมถึงการกำหนดนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติ จึงควรมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และชุมชนสามารถเข้ามาเสริมแรง โดยมีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนนโยบาย ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากศักยภาพของชุมชนด้วยการแสดงบทบาท การรณรงค์ให้สังคมได้รับรู้และเข้ามามีส่วนร่วม คนในชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดี และการจัดสรรพื้นที่เป็นเขตปลอดเหล้าและบุหรี่ เช่น จัดตั้งชุมชนปลอดเหล้าและบุหรี่ จัดพื้นที่ภายในชุมชน และความร่วมมือของคนในชุมชน จัดพื้นที่ภายในชุมชนเพื่อการออกกำลังกาย เล่นกีฬา และกิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น

1.3 การประเมินประสิทธิภาพและประเมินประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

1.3.1 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.3.1.1 การบริหารจัดการ

การนำนโยบายเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่สู่การปฏิบัติโดยตรงในบริบทของมหาวิทยาลัยยังเห็นภาพความเป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการที่ไม่เข้มข้นมากนัก ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นและตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องเหล้าและบุหรี่ โดยมีโครงการรณรงค์ในเรื่องดังกล่าว รวมถึงการเผยแพร่เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่เพื่อสร้างความตระหนักของนักศึกษา

1.3.1.2 กระบวนการดำเนินงาน

มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการตามนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ โดยมีกระบวนการจัดทำโครงการรณรงค์เรื่องเหล้าและบุหรี่ มีการกำหนดผู้ดำเนินการ กำหนดกิจกรรม กำหนดการประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในส่วนของงานกิจการนักศึกษา

อย่างไรก็ตาม หากมองในส่วนการดำเนินงานในมิติ “ป้องกัน ปราบปราม บำบัด” พบว่ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ดำเนินงานถึงขั้น “ป้องกัน” โดยรณรงค์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนการดำเนินงานขั้น “ปราบปราม และบำบัด” ยังไม่พบการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม มีนักศึกษาบางคนเข้าขอรับคำปรึกษากับอาจารย์สาขาจิตวิทยาเป็นการส่วนตัวเพื่อปรึกษาปัญหาการติดบุหรี่

1.3.1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ สามารถจัดกลุ่ม ได้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การจัดโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ของมหาวิทยาลัย เช่น การจัดกิจกรรมมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ โดยเป็นส่วนหนึ่งของการปฐมนิเทศนักศึกษาในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 โดยกิจกรรมเป็นลักษณะการเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ในการปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่
2. การจัดกิจกรรมของชมรมนักศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ โดยอาจมีบางชมรมที่มีกิจกรรมบางส่วนเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ เช่น ชมรมเกี่ยวกับสุขภาพ
3. การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่โดยเป็นการประชาสัมพันธ์ทางป้ายนิเทศ เอกสาร แผ่นพับ
4. การสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนโดยอาจารย์ผู้สอนมีการสอดแทรกเรื่องราวและประสบการณ์เกี่ยวกับโทษของเหล้าและบุหรี่ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน
5. การให้คำปรึกษานักศึกษาที่มีปัญหาชีวิต มีความเสี่ยง รวมไปถึงนักศึกษาที่ติดเหล้า/ บุหรี่ เป็นรายบุคคล

1.3.1.4 การประเมินผลกิจกรรม

การประเมินผลกิจกรรมของมหาวิทยาลัยยังไม่ชัดเจนมากนัก โดยมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้มีการประเมินผลการจัดกิจกรรม/โครงการในภาพรวม แต่ไม่ได้มุ่งเน้นประเมินการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของผลลัพธ์หรือผลกระทบจากโครงการตลอด头和และบุหรี นอกจากนี้การประเมินผลการจัดกิจกรรมยังไม่เป็นที่รับรู้ของนักศึกษาทั่วไป

1.3.1.5 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรีไปสู่การปฏิบัติ

สถานศึกษามีการบริหารจัดการการดำเนินงานโดยการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่หลากหลาย แต่ยังเน้นในเชิงป้องกัน ส่วนการดำเนินงานชั้น “ปราบปราม และบำบัด” ยังไม่พบการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา พบว่า ยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้ ในส่วนของประสิทธิผล พบว่ามหาวิทยาลัยยังไม่มีวามตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรีเท่าที่ควร อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรี อีกทั้ง อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยมีความตระหนักต่อโทษ ผลเสียหรือผลกระทบของเหล้าบุหรี โดยพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การนำนโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรีไปสู่การปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาพบวามีประสิทธิภาพไม่มากนัก

1.3.2 ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.3.2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรี

ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรีของแต่ละมหาวิทยาลัย ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา ดังนี้

1) มหาวิทยาลัยที่ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรีไม่มากนัก อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรี เนื่องจาก เห็นว่านักศึกษามีวุฒิภาวะและมีความเป็นผู้ใหญ่ที่จะสามารถตัดสินใจต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ ทั้งนี้ พฤติกรรมเกี่ยวกับเหล้าบุหรีของนักศึกษามักเกิดในช่วงวัยรุ่นก่อนที่จะเข้าสู่มหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าปัญหาเหล้าบุหรีไม่ได้เป็นปัญหาใหญ่ในสถานศึกษาของตนเอง

2) มหาวิทยาลัยที่ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรี ได้เห็นถึงความสำคัญถึงปัญหาเรื่องของเหล้าและบุหรีภายในมหาวิทยาลัยที่จะมีผลกระทบต่อสังคมในภาพรวม โดยกำหนดกฎและมาตรการในการดูแลนักศึกษาอย่างเข้มงวด แม้จะไม่มียโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรี มหาวิทยาลัยก็คอยสอดส่องดูแล แต่หากมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมและเข้าถึงบุคลากรของมหาวิทยาลัยทุกกลุ่มและนักศึกษา ย่อมเป็นผลดีต่อการบริหารจัดการและการดำเนินการที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่านโยบายสถานศึกษาตลอด头和และบุหรี นำมาซึ่งประโยชน์ต่อบุคคล สถานศึกษา และชุมชน ได้แก่ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ลดล้างเงินโทษที่ทำให้หลงผิด สร้าง

ความรู้สึกปลอดภัย ฝึกการบริหารจัดการกับตนเอง ลดปัญหาความรุนแรงทางอารมณ์ และส่งเสริมสุขภาพให้กับคนในชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.1) ส่งเสริมสุขภาพหรือสุขภาพของผู้บริโภคและช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายอีกทางหนึ่งในลักษณะที่เป็นรายบุคคล แม้จะเป็นช่วงเวลาของการใช้ชีวิตในสถานศึกษาเท่านั้น

2.2) พัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลโดยรวมในสถานศึกษาให้ดีขึ้น เช่น การลดมลพิษจากควันบุหรี่ บริเวณพื้นที่สาธารณะที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

2.3) การขับเคลื่อนนโยบาย เป็นแรงผลักดันที่ทำให้เยาวชนหลุดพ้นจากการแสวงหาการยอมรับจากเพื่อนด้วยการพึ่งเหล้าและบุหรี่ เพื่อเป็นตัวช่วยในการเข้ากลุ่มเพื่อน ซึ่งเป็นการลบล้างเงื่อนไขทางความคิดที่ว่า “การเป็นเพื่อนกันได้นั้นต้องทำอะไรที่เหมือนกัน ”

2.4) ลดการมั่วสุมในยามวิกาลของนิสิตและวัยรุ่นที่เป็นบุคคลทั่วไป ซึ่งหากเป็นบุคคลภายนอกที่เข้ามาดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์แล้วขาดสติก็อาจจะก่อเหตุต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิด เช่น ทะเลาะวิวาท ล้วงละเมิดทางเพศ หรือชิงทรัพย์ เป็นต้น

2.5) สร้างความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้กับบุคลากรที่ทำงานล่วงเวลาและนิสิตที่ทำกิจกรรมในช่วงหลังเวลาราชการหรือในวันหยุด

2.6) ผู้ที่จะได้รับประโยชน์โดยตรงจากนโยบายนี้คือ นิสิต ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ (new generation) และเป็นอนาคตของชาติ โดยสามารถบริหารจัดการกับตนเองได้ดี ด้วยการใช้เงินและเวลาอย่างมีคุณค่าไม่หมดเปลืองไปกับสิ่งที่เป็นอบายมุข และเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเยาวชนในสังคมอื่น ๆ จนถึงเยาวชนรุ่นหลัง อีกทั้ง เสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและทำให้เป็นสังคมที่น่าอยู่

2.7) ลดปัญหาความรุนแรงทางอารมณ์ในระดับที่อาจส่งผลให้เกิดการทะเลาะวิวาท การก่อคดีความ และการรวมตัวกันที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่นๆ

2.8) สถานศึกษาที่ปลอดเหล้าและบุหรี่จะเป็นพื้นที่รองรับคนในชุมชน เพื่อเข้ามาใช้ประโยชน์ทางการส่งเสริมสุขภาพและสามารถจัดกิจกรรมของครอบครัว กรณีคนในชุมชนมีที่พักอาศัยคับแคบและเป็นชุมชนที่แออัด

1.3.2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้า บุหรี่ และสภาวะทางพฤติกรรมของบุคคล

ความตระหนักต่อโทษของเหล้า บุหรี่ และสภาวะทางพฤติกรรมของบุคคล ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา ดังนี้

1) มหาวิทยาลัยที่มีความตระหนักต่อโทษของเหล้า บุหรี่ แต่ผู้เกี่ยวข้องไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมมากนัก โดยอาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อโทษของเหล้า บุหรี่ ทราบถึงโทษและผลเสียหรือผลกระทบของการบริโภคสุราและบุหรี่โดยพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เนื่องจากนักศึกษาบางส่วนรับรู้ถึงปัญหาของเหล้า บุหรี่ในสถานศึกษาว่ามีไม่มากนัก บางส่วนเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาไม่สามารถระบุได้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเป็นลักษณะส่วนบุคคล แม้จะมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า บุหรี่ แต่การดำเนินการดังกล่าวอาจขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่านักศึกษาบางส่วนอาจยังคงมีการดื่มสุราและสูบบุหรี่ทั้งในและนอก

สถานศึกษาหรืออาจควบคุมได้ภายในสถานศึกษา แต่ภายนอกสถานศึกษานั้นอาจเกิดความสามารถในการควบคุม เพราะเป็นสิทธิและการดำเนินชีวิตของนักศึกษาแต่ละบุคคลที่อาจมีสังคมกลุ่มเพื่อน ความอยากรู้ อยากรอง รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่เป็นปัจจัยทำให้ความตระหนักรวมถึงการปฏิบัติตนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

2) มหาวิทยาลัยที่มีความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่และสภาวะทางพฤติกรรมมีลักษณะดังนี้

2.1) ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่โดยเล็งเห็นถึงผลกระทบต่อเยาวชน ได้แก่ มีค่านิยมที่ผิดเพี้ยนในมิติทางสังคม ขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบ สุขภาพถูกกดทอนลง และอาจมีพฤติกรรมที่บกพร่องทางด้านจริยธรรมและผิดต่อศีลธรรม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.1.1) การดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ได้อย่างอิสระโดยปราศจากขอบเขตหรือข้อจำกัด ส่งผลให้เกิดค่านิยมที่ผิดเพี้ยนในมิติทางสังคม ซึ่งได้สร้างบุคลิกภาพด้านลบ แม้ตัวผู้เสพอาจมีมุมมองด้านบวกต่อพฤติกรรมดังกล่าว ส่งผลให้เยาวชนคล้อยตามค่านิยมที่ผิดเพี้ยน มีการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งการเสพของมีนเมาประเภทแอลกอฮอล์และสารเสพติดในบุหรี่ อาจนำไปสู่สิ่งเสพติดอื่น ๆ ที่มีความเข้มข้นมากขึ้นเป็นลำดับ หรืออาจเป็นแรงผลักดันให้เขาเหล่านั้นถลำลึกจมลงไปใบบายมุขอื่น ๆ ด้วย

2.1.2) ทำให้เสียทรัพย์สินที่ผู้ปกครองจัดหามาให้เพื่อใช้ในการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงการขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว ด้วยการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น

2.1.3) มีผลกระทบต่อต้นทุนชีวิตที่เป็นสุขภาพ ซึ่งเมื่อถูกกดทอนลงก็เป็นการยากหรือต้องใช้เวลาและทรัพย์สินในการฟื้นฟูเพื่อให้สุขภาพที่ดีกลับคืนมาอีกครั้ง ดังนั้น สุขภาวะจึงมีคุณค่ามากกว่าต้นทุนชีวิตที่เป็นทรัพย์สิน และทรัพยากรบุคคลของชาติก็จะไม่เข้มแข็งและด้อยศักยภาพ

2.1.4) การดื่มเหล้าจนขาดสติ ทำให้เยาวชนขาดการยั้งคิด ขาดการควบคุมตนเองต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และกล้าแสดงออกในทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจทำให้มีพฤติกรรมที่บกพร่องทางด้านจริยธรรมและผิดต่อศีลธรรม เช่น ก่อเรื่องทะเลาะวิวาท หรือก่อคดีอาชญากรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่ออนาคตของตนเอง อีกทั้งเป็นการทำลายโครงสร้างและระบบของสังคมอันดีงาม

2.2) การเลียนแบบพฤติกรรมจากคนใกล้ชิดโดยที่คนใกล้ชิด ประกอบด้วย บุคคลรอบข้างหรือบุคคลแวดล้อม บุคคลในสื่อประเภทต่าง ๆ กลุ่มเพื่อน และผู้ใหญ่ในครอบครัวหรือชุมชนย่อมมีอิทธิพลต่อเยาวชนในการเลียนแบบพฤติกรรม ซึ่งในบางกรณีก็เป็นการสร้างความคิดที่เป็นมุมกลับต่อปรากฏการณ์หรือประสบการณ์ที่ได้รับ ทั้งนี้แล้วแต่ตัวบุคคล ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.2.1) คนใกล้ชิดที่เป็นบุคคลรอบข้างหรือบุคคลแวดล้อมของเยาวชน ก็มีหน้าที่สร้างความรู้สึกเคยชินหรือคุ้นเคยกับสิ่งต่าง ๆ ที่เยาวชนผู้นั้นได้สัมผัส จนกระทั่งรู้สึกว่สิ่งเหล่านั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดาซึ่งใคร ๆ เขาก็ทำกันทั้งนั้น

2.2.2) บุคคลในสื่อประเภทต่าง ๆ ซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นคนใกล้ชิดของผู้ที่เสพสื่อที่มีความหลากหลาย ซึ่งหากสื่อมีการคัดกรองในการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริง ให้ความชัดเจน สร้างสรรค์หรือให้แนวคิดที่ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การเลียนแบบพฤติกรรมด้านบวก ก็จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้เสพสื่อเหล่านั้น ๆ และส่งผลดีต่อสังคม

2.2.3) กรณีกลุ่มเพื่อนซึกซวนเพื่อนเยาวชนด้วยกัน โดยสร้างแรงจูงใจให้อยากลองดื่มเหล้า และสูบบุหรี่ย่อมมีผลเป็นอย่างมาก แต่บางกรณีเพื่อนบางคนก็ไม่มีลักษณะนิสัยที่จะชักจูงให้คนอื่นทำ เหมือนกับตนเองโดยให้อิสระแก่เพื่อน ซึ่งเยาวชนบางคนก็มีจิตสำนึกและความตระหนักรู้ถึงโทษภัยจากการเสพของมีนเมา เพราะสามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ไปแสวงหามาเสพหรือบริโภคและรู้จักการปฏิเสธเมื่อถูกหยิบยื่นให้

2.2.4) การอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ก็ไม่ได้เป็นแรงผลักดันให้ต้องประพฤติตามนั้น หากบุคคลนั้นสามารถดำรงตนเป็นตัวของตัวเองได้ด้วยการควบคุมและจัดการกับตนเอง โดยไม่มีปัญหาในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

2.2.5) การเห็นต้นแบบที่เป็นผู้ใหญ่ในครอบครัวหรือชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่สร้างความเคยชิน แล้วนำไปสู่การสืบทอดพฤติกรรมจากรุ่นสู่รุ่น เสมือนหนึ่งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมนิยมของครอบครัวหรือชุมชน

2.2.6) ความใกล้ชิดกับเพื่อน คนในครอบครัวหรือชุมชน และสื่อประเภทต่าง ๆ แม้จะมีอิทธิพลต่อบุคคลอยู่บ้าง แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือตัวบุคคล ซึ่งเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมให้กับตนเอง โดยอาศัยการมีความคิดเป็นของตนเองมากกว่าการคล้อยตามสิ่งแวดล้อม

2.2.7) พฤติกรรมการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ มีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ภายในครอบครัว เช่น มีการทะเลาะวิวาท หัวหน้าครอบครัวขาดความรับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายในครอบครัวไม่เพียงพอ หรือเป็นผลให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพซึ่งเป็นปรากฏการณ์ด้านลบภายในครอบครัวทั้งสิ้น ทำให้เยาวชนมีความคิดที่เป็นมุมนกลับแล้วปฏิเสธพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัว

2.2.8) การเลียนแบบพฤติกรรมขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ในการใช้ดุลยพินิจแยะแยะว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรอย่างไร แล้วเลือกสิ่งที่ดีกว่า หรืออาจจะเลือกสิ่งที่ตนเองรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งหากครอบครัวมีสภาวะที่เป็นปัญหาค่อนข้างถาวรก็จะสร้างแรงกดดันต่อเยาวชน โดยต้องเก็บกตความรู้สึกนั้นไว้ แล้วปลดปล่อยความคับข้องใจนั้นด้วยพฤติกรรมด้านลบในสถานศึกษา

2.2.9) วัยรุ่นบางคนมีเหตุจำเป็นที่ต้องคล้อยตามเพื่อนเพื่อการเข้ากลุ่ม เป็นการแสดงท่าทีว่ายอมรับพฤติกรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงการกระทำนอกบ้านเท่านั้น และจะมีพฤติกรรมเป็นปกติเมื่อเขากลับมาอยู่กับครอบครัว

1.3.2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ของมหาวิทยาลัย มีประเด็นสำคัญดังนี้

1) มหาวิทยาลัยและผู้เกี่ยวข้องไม่ได้ให้ความสำคัญและดำเนินการอย่างจริงจังจตามนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าบุหรี่ปากนัก มีการจัดกิจกรรมบ้าง แต่ไม่ได้เป็นจุดเน้นสำคัญ

2) การนิยามความหมายของคำว่า “ปลอด” ว่ามีขอบเขตที่มากน้อยเพียงใด ภายในสถานศึกษา บริเวณรอบสถานศึกษาเพียงใด และสาระรายละเอียดของคำว่าปลอดมีการระบุถึงช่วงอายุ ช่วงวัย ระยะเวลาหรือไม่อย่างไร

3) การแก้ไขปัญหาบริเวณสถานศึกษา อาจต้องพิจารณาว่าเป็นการแก้ปัญหาที่แท้จริงอย่างยั่งยืนหรือไม่ การขีดเส้นบริเวณที่อนุญาตให้จำหน่ายสุราและบุหรี่ยังมีร้านค้าจะย้ายออกไปแต่หากนักศึกษาขาดความตระหนักหรือมีความต้องการบริโภค นักศึกษาก็อาจตามไปอยู่ดี

4) นโยบายควรมาพร้อมกับวิธีการ กระบวนการ ขั้นตอน หรือคู่มือที่มีความชัดเจน และเข้าใจได้อย่างตรงกัน การกำหนดนโยบายอาจมีการให้ข้อมูลจากการศึกษาเบื้องต้นหรือกระบวนการเชิงระบบที่ชัดเจน รวมถึงความยั่งยืนและต่อเนื่องในการดำเนินการ เพราะระบบการให้การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นต้นทางของการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้ไปในทิศทางที่ดีขึ้น

5) การดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายในเชิงสัญลักษณ์ อาจพิจารณาถึงการดำเนินการที่ชัดเจน เช่น การมีป้ายตั้ง การประชาสัมพันธ์ การมีบุคคลคอยสอดส่องดูแล ให้เป็นกิจกรรมที่ชัดเจน ทั้งนี้ต้องพิจารณาเพิ่มเติมว่าได้ผลหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

6) โครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสุราและบุหรี่ยังถือว่าเป็นเรื่องปกติที่ยังมีอยู่ในสังคมและมีการจำหน่ายโดยทั่วไป แม้สถานศึกษามีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า แต่เมื่อนักศึกษาก้าวออกจากมหาวิทยาลัยแล้วก็สามารถพบเจอสุราและบุหรี่ยังได้ตามปกติ เพราะสังคมยังมีสิ่งเหล่านี้อยู่ รวมถึงค่านิยม ความคิด ประเพณีที่มีอยู่ในสังคม ดังนั้น การดำเนินการของสถานศึกษาเกิดขึ้นได้ มีการปฏิบัติได้ แต่ไม่อาจคาดเดาหรือรับรองผลที่เกิดขึ้น หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

7) ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนโยบาย ซึ่งสิ่งที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพของนโยบาย ได้แก่ มีกลไกในการขับเคลื่อนนโยบาย โดยใช้วิธีการยืดหยุ่นและเป็นที่ยอมรับมีการกำกับดูแลในภาคปฏิบัติซึ่งมีความเข้มงวดและจริงจังกับการดำเนินนโยบาย และได้รับความร่วมมือจากชุมชนโดยรอบสำหรับในส่วนของประสิทธิผลที่จะได้รับจากนโยบาย ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของปรากฏการณ์ที่เป็นพฤติกรรมคือปลอดเหล้าและบุหรี่ยังมีอยู่ โดยสรุปได้ดังนี้

7.1) การดำเนินนโยบายต้องส่งผลให้มีความเป็นรูปธรรมของปรากฏการณ์ที่เป็นพฤติกรรม และครอบคลุมบุคลากรในทุกระดับ โดยไม่กำหนดบุคคลเป้าหมายเฉพาะนิสิตเท่านั้น และมีผลบังคับใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่มีความเป็นปัจจุบัน อีกทั้งมีการกำกับดูแลและประเมินผลตามช่วงเวลาที่กำหนดอย่างเหมาะสม

7.2) ในภาคปฏิบัติต้องกระทำอย่างจริงจัง ไม่ใช่เป็นเพียงการกำหนดแนวทางอย่างลอย ๆ แต่ไม่มีการปฏิบัติหรือปราศจากกลไกในการขับเคลื่อนนโยบาย และไม่ใช้วิธีการที่แข็งกร้าวจนรู้สึกว่าคุณกดดันทางด้านจิตใจ คือไม่ใช้มาตรการเชิงบังคับเพียงอย่างเดียว แต่ควรมีวิธีการที่ยืดหยุ่นและเป็นที่ยอมรับได้

7.3) ผู้ใหญ่กับวัยรุ่นนั้นมีช่องว่างระหว่างวัย ดังนั้น การกำกับดูแลเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยปราศจากเหล้าและบุหรี่ยังคงต้องจัดตั้งเครือข่ายหรือตัวแทนในลักษณะของรุ่นพี่ดูแลรุ่นน้อง และเพื่อนช่วยเพื่อน ในขณะเดียวกันผู้ใหญ่ที่เป็นระดับผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนควรมีสัมพันธภาพกับนิสิตให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น

7.4) การสร้างความยืดหยุ่นในเชิงปฏิบัติตามนโยบาย ในระยะแรกสถานศึกษาควรจัดหาพื้นที่สำหรับผู้ตีบบุหรี่เป็นการเฉพาะ แยกส่วนระหว่างบุคลากรกับนิสิต แต่ควรเป็นสถานที่นอกเขตอาคารและมีลักษณะเปิดเผย มองเห็นได้ ไม่ลับตา เพื่อไม่ใช่เป็นที่หลบซ่อนในการกระทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมในด้านอื่นๆ

7.5) หากมีความเข้มงวดและจริงจังกับการดำเนินนโยบาย ก็มีความเป็นไปได้ในผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นภายในขอบเขตของสถานศึกษา แต่ไม่สามารถควบคุมอย่างเด็ดขาดกับพฤติกรรมที่ปรากฏภายนอกบริบทของสถานศึกษา เนื่องจากไม่มีอำนาจหน้าที่ในการจำกัดเสรีภาพของผู้ชายและผู้บริโภคสินค้าประเภทนี้

7.6) นโยบายของสถานศึกษาไม่ได้เกี่ยวข้องกับชุมชนโดยตรง ด้วยว่าชุมชนอยู่นอกบริบทและไม่ได้เป็นองค์กรของสถานศึกษา อีกทั้งการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ก็เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของตัวบุคคลและกลุ่มเพื่อนที่คบหา ซึ่งเป็นการใช้ชีวิตที่เขาเหล่านั้นได้เลือกด้วยความสมัครใจ

7.7) นโยบายนี้ต้องบังคับใช้กับทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสถานศึกษา โดยไม่จำกัดเฉพาะนิสิตเท่านั้น เพียงเพราะเห็นว่าเป็นผู้ที่ต้องอยู่ในกฎระเบียบเป็นหลักกลุ่มเดียว เพื่อไม่ให้เกิดปรากฏการณ์ที่เลือกปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นภาพที่ขัดแย้งกันระหว่างการเข้มงวดกวัดขังกับการปล่อยปละละเลย

7.8) การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ ควรเปิดโอกาสให้ผู้แทนชุมชนได้แสดงความคิดเห็นต่อนโยบายอย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้เกิดเป็นนโยบายสาธารณะ

7.9) บุคลากรและองค์กรระดับล่างต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองนโยบายด้วยการปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด ควบคู่ไปกับผู้บริหารระดับบนที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งมีบทบาทในการควบคุมและกำกับดูแลการปฏิบัติ

7.10) ควรดำเนินนโยบายในลักษณะคู่ขนานระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ซึ่งควรมีการปรับภูมิทัศน์ของชุมชนโดยรอบสถานศึกษา โดยชักชวนให้กรุงเทพมหานครเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาภูมิทัศน์ ซึ่งมีผลด้านบวกต่อสุขภาพจิตของคนในชุมชน คือการมีความรู้สึกผ่อนคลายและไม่แสวงหาความสุขจากอบายมุขต่างๆ

8) บทบาทของชุมชนที่มีต่อนโยบาย ได้แก่ การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ ครอบครัวยุคใหม่ในชุมชนดูแลเอาใจใส่บุตรหลานของตนเอง โดยจัดสภาพครอบครัวให้เป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน และมีการแก้ปัญหาในระดับครอบครัว อีกทั้ง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าปรับแนวคิดในกรอบของนโยบายให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับกลุ่มผู้พักอาศัย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

8.1) การประชาสัมพันธ์ โดยอาศัยการติดป้ายห้ามสูบบุหรี่พร้อมกับพูดคุ้ย ตักเตือน และแนะนำให้ลดปริมาณการบริโภคหรือเสพ เพราะในช่วงแรกคงห้ามโดยเด็ดขาดไม่ได้ โดยใช้ภาษาที่ไม่ก่อให้เกิดการต่อต้าน ด้วยท่าทีของความรักและความห่วงใยต่อสุขภาพ

8.2) การดำเนินนโยบายมีความเป็นไปได้ โดยอาศัยชุมชนผ่านทางครอบครัวที่คอยดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน ซึ่งหากผู้ใหญ่ไม่มีเวลาใกล้ชิดและรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของเยาวชน เขาก็จะแสวงหาทางออกเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทดแทนกับกลุ่มเพื่อน และถ้าหากเป็นผู้ด้อยวุฒิภาวะด้วยแล้ว ก็จะมาดลยพินิจในการพิจารณาถึงการใช้ชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น การมีสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว ก็เป็นการช่วยเหลือ

ชุมชนแบบแยกส่วน เมื่อหลาย ๆ ครอบครัวกระทำได้ตามนี้ชุมชนก็จะเข้มแข็ง ทั้งนี้ เป็นการช่วยขับเคลื่อนนโยบายอีกทางหนึ่งด้วย

8.3) สภาพครอบครัวก็มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเยาวชน ในกรณีที่คนในครอบครัวตีทะเล้าและสูบบุหรี่ก็เป็นการส่งเสริมหรือยกระดับความเข้มข้นของการเสพติดให้กับเยาวชน เพราะคล้ายกับว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในครอบครัว ด้วยว่าครอบครัวไม่ปฏิเสธการเสพติดหรือไม่สามารถห้ามปรามได้อย่างเด็ดขาดแบบตรงไปตรงมา เพราะเป็นวิถีชีวิตในลักษณะทำนองเดียวกัน จึงเสมือนหนึ่งเป็นกึ่งให้การสนับสนุน ถึงแม้จะไม่เต็มใจเท่าใดนัก

8.4) การสนับสนุนนโยบายโดยชุมชนต้องลงลึกในระดับครอบครัว ด้วยว่าสภาพของชุมชนไม่ได้เอื้อต่อการรวมตัวกันเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาใด ๆ ที่เกิดขึ้น เพราะถูกมองว่าเป็นปัญหาระดับครอบครัว โดยแต่ละครอบครัวต้องแก้ปัญหาของตนเองด้วยตนเอง ทั้งที่ภายในชุมชนก็มีหลายสิ่งหลายอย่าง ที่มอมเมาเยาวชนทั้งหลาย บุหรี่ และอื่น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อชุมชนในภาพรวม

8.5) การสร้างความเข้าใจในชุมชน ที่ประกอบด้วยกลุ่มผู้พักอาศัยและกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า เพื่อปรับแนวคิดให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เช่นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการตีทะเล้าหรือเครื่องตีประเภทยาลกอฮอล์ หากไม่ให้ความร่วมมือตามนโยบาย ผลสะท้อนก็จะกลับมาที่ตัวเขา คือชุมชนนั่นเอง ทั้งนี้ โดยอาศัยความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน เพราะร้านค้าก็มีความเป็นเอกเทศในการค้า และคนในชุมชนเองก็ต้องขับเคลื่อนภายในครอบครัวของตนเอง ซึ่งเป็นความร่วมมือในกรอบที่สามารถจะกระทำได้

8.6) เมื่อโครงสร้างของชุมชนมีการโยงยึดความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือนกันแบบหลวม ๆ ซึ่งความเป็นอยู่ในชุมชนเป็นสังคมแบบตัวใครตัวมัน ดังนั้น ความร่วมมือในภาพรวมของชุมชนจึงเป็นไปได้ยาก เพราะเกรงว่าจะเป็นการแทรกแซงความเป็นส่วนตัวในครอบครัวของผู้อื่น การว่ากล่าวตักเตือนจึงกระทำได้ในขอบเขตครัวเรือนของตนเองเท่านั้น

8.7) การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ เป็นศักยภาพที่ชุมชนสามารถกระทำได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นชุมชนปลอดเหล้าและบุหรี่ โดยขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กับแนวทางสำหรับนิสิต ซึ่งในระยะต้นคนในชุมชนควรได้รับรู้ถึงผลกระทบที่เป็นพิษภัยจากเหล้าและบุหรี่ โดยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการแสวงหาความสุขด้วยการเสพของมีเมาและสารเสพติด แล้วทดแทนด้วยการเล่นกีฬาและออกกำลังกายในพื้นที่ของมศว ซึ่งในการนี้ยังส่งผลให้เด็กและเยาวชนภายนอกจากชุมชนอื่น ๆ ได้เห็นตัวอย่างที่ดี เพราะ มศว เป็นศูนย์กลางของการพักผ่อนหย่อนใจสำหรับบุคคลทั่วไปหลังเลิกงานและเป็นปอดของชุมชนด้วย

8.8) ชุมชนไม่สามารถกำหนดรูปแบบหรือวิธีการสนับสนุนนโยบาย เพราะเป็นความรับผิดชอบโดยตรงที่จะดำเนินการหรือขับเคลื่อนนโยบายโดยสถานศึกษา ซึ่งหากชุมชนกำหนดแนวทางขึ้นแล้ว อาจจะไม่สอดคล้องกับแนวทางของสถานศึกษา ทำให้ชุมชนเสียเวลา ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้ริเริ่มก่อนในการกำหนดความต้องการว่าความช่วยเหลือจากชุมชนนั้นคืออะไรหรือเป็นด้านใด

9) การจำหน่ายเหล้าและบุหรี่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลโดยรวม ซึ่งมีความรุนแรงมากกว่าผลกระทบต่อรายได้ของร้านค้าที่ได้รับประโยชน์เฉพาะตน และหากมีมาตรการควบคุมที่เข้มงวดเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้าประเภทยาลูกสูบนี้ให้กับเยาวชน รัฐก็จะสูญเสียรายได้ส่วนนี้ไปจำนวนหนึ่ง แต่ก็ไปเพิ่ม

มูลค่าและคุณค่าให้กับสังคมในภาพรวม ผลสัมฤทธิ์ที่ดีก็จะส่งกลับมาสู่ภาครัฐ เช่น การลดอุบัติเหตุทางการจราจรที่เป็นผลมาจากผู้ขับขี่เสพของมีนเมา การเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับประชากรเพราะมีสุขภาพที่ดี ขจัดปัญหาการถดถอยด้านศักยภาพของทรัพยากรบุคคล และการขับเคลื่อนสังคมก็สิ้นไหลอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่สะดุดจากปัญหาเรื่องยาเสพติด เป็นต้น ดังนั้น ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีเหล่าและบุหรีไว้จำหน่ายควรมีจิตสำนึก การตระหนักรู้ และมีมุมมองที่คำนึงถึงส่วนรวม โดยไม่แสวงหารายได้อย่างไม่จำกัด ด้วยการหลีกเลี่ยงช้อยกเว้นในการห้ามขายให้กับเด็กและเยาวชน ตามเกณฑ์อายุที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเข้มงวดในประเด็นนี้โดยอาศัยความร่วมมือจากร้านค้า อีกทั้ง ผู้ประกอบการร้านค้าและคนในชุมชนจะต้องมีแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกันแล้วร่วมกันส่งเสริมนโยบายนี้ไปพร้อม ๆ กัน

ตอนที่ 2 การประเมินผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีต่อสถานศึกษาและชุมชน

การประเมินผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีต่อสถานศึกษาและชุมชน

ผลกระทบทางบวก

ผลกระทบทางบวกของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีต่อสถานศึกษาและชุมชนจากการดำเนินโครงการของสถานศึกษานั้น พบว่า ผลกระทบทางบวกคือการที่สถานศึกษาได้ดำเนินโครงการด้วยกิจกรรมและรูปแบบที่หลากหลาย สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียน นักเรียนได้รับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล่าและบุหรีแม้จะไม่ทุกคน แต่พบความสำเร็จกับนักเรียนส่วนหนึ่งและยังมีผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การดื่มเหล่าและสูบบุหรี เป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่อบายมุขอื่น ๆ ดังนั้น การกำหนดนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีจึงเป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลม ด้วยการสกัดกั้นหรือขจัดเงื่อนไขของการก่อตัวทางพฤติกรรมที่เป็นอบายมุขโดยขยายผลมาจากเหล่าและบุหรี และทางกลับกันหากไม่มีการควบคุมกล่าวคือ มีลักษณะของการปล่อยปละละเลยหรือไม่มีการติดตามความเหมาะสม ก็เสมือนเป็นการส่งเสริมโดยไม่ได้มีเจตนา ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าการห้ามปรามนักเรียนและนักศึกษาไม่ให้ดื่มเหล่าและสูบบุหรี จะกระทำได้เพียงภายในสถานศึกษาเท่านั้น ก็ยังดีกว่าการไม่มีมาตรการใด ๆ มาควบคุม

2) นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีเป็นการสกัดกั้นการมีผู้เสพหน้าใหม่ กล่าวคือทำให้นักเรียนหรือนักศึกษาเข้าถึงเหล่าและบุหรีได้ยากขึ้น เพราะวุฒิภาวะของเด็กอยู่ในระดับที่ถูกชักจูงได้ง่ายหากเขาไม่มีภูมิต้านทานทางจิตใจที่เพียงพอ หรือหากไม่มีการสกัดกั้นเหล่าและบุหรีในสถานศึกษา ก็จะเป็นต้นทางที่ลุกลามไปสู่สารเสพติดอื่น ๆ ด้วยว่าเหล่าและบุหรีคือสารเสพติดลำดับแรกหรือเป็นสารเริ่มต้น ที่สามารถส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อเด็กและเยาวชนในวงกว้าง เช่น สุขภาพไม่แข็งแรง การทะเลาะวิวาท การค้าประเวณีในเพศหญิงหรือการค้ายาเสพติดในเพศชาย (เพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในสถานเริงรมย์และบำรุงความสุขโดย

มีสารเสพติดเป็นตัวประกอบ) และประการสำคัญ คือ การนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเป็นบทบาทและความรับผิดชอบตามวัย

3) นโยบายเป็นผลดีต่อชุมชน ซึ่งหากผลสัมฤทธิ์ของนโยบายนี้ขยายผลจากสถานศึกษาออกไปสู่ชุมชนแล้ว โดยที่ไม่มีเครื่องตีแอลกอฮอล์หรือเป็นการขายที่จำกัดประเภทของเครื่องดื่มที่ให้บริการทั่วไป และในสถานบันเทิงยามวิกาล ก็เป็นการลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น คดีอาชญากรรม การจี้ปล้น การทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุทางการจราจร การเสพและค้ายาเสพติด และด้วยความร่วมมือของชุมชนที่ช่วยกันขจัดเงื่อนไขที่จะสร้างปัญหาต่าง ๆ นั้น ชุมชนเองก็ได้รับผลดีจากพฤติกรรมการบริโภคและการเสพที่ลดลง และยังเป็นการช่วยเหลือเยาวชนบางส่วน ไม่ให้เข้าถึงเหล้าและบุหรี่หรือสารเสพติดอื่น ๆ ก่อนที่เขาเหล่านั้นจะมีวุฒิภาวะที่สามารถควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบที่สามารถตัดสินใจเองได้ หรืออยู่ในภาวะที่สามารถเลี้ยงดูตนเอง แต่ก่อนจะถึงเวลานั้นปัญหาก็อาจไปเกิดขึ้นที่อื่นหรือสังคมในวงกว้าง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบาย

ผลกระทบทางลบ

ผลกระทบทางลบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน โดยรอบสถานศึกษานั้นยังไม่พบอย่างชัดเจน พบเพียงผลกระทบของนโยบายที่ทำให้สถานศึกษาต้องดำเนินการรายงานผลการดำเนินโครงการเพิ่มขึ้น ซึ่งนโยบายในลักษณะนี้มีความซ้ำซ้อนกับสิ่งที่สถานศึกษาได้ดำเนินการและมีนโยบายอื่น ๆ อีกหลายโครงการที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันทำให้สถานศึกษาต้องจัดการและบูรณาการโครงการเพื่อตอบสนองนโยบายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน นอกจากนี้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อร้านค้าที่มีสินค้าประเภทนี้จำหน่าย ซึ่งอาจจะขายได้ในปริมาณที่น้อยลง แต่ก็ยังขายได้เรื่อย ๆ

ตอนที่ 3 การประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

3.1 การประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ตามบริบทเงื่อนไขทางสังคมระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

การนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาสามารถประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี ผู้บริหารมีความทุ่มเท ตั้งใจ และจริงจังกับการทำงาน มีการกระตุ้นให้ครูทุกคนตระหนักและเห็นความสำคัญ

ของบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ มีการมอบหมายงานและสร้างระบบงานที่ชัดเจน การเข้มงวดครูให้แสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน การเข้มงวดเรื่องระเบียบวินัยของนักเรียน มีการติดตามการทำงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งการติดตามแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และมีการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกไปสู่ภายนอกโรงเรียนในหลากหลายรูปแบบ เช่น การอาสาเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การเชิญนักข่าวมาทำข่าวการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

2) **ครูร่วมมือกันดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างเต็มที่** ครูมีความสามัคคีและทุ่มเททำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยความเต็มใจ มีการสื่อสารการทำงานโดยการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และมีการกำกับติดตามการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งครูใช้หลักจิตวิทยาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนที่มีปัญหา เพราะปัญหาหลายสาเหตุเป็นเรื่องของจิตใจ ครูจึงจำเป็นต้องพูดคุยกับนักเรียนด้วยความเข้าใจ จึงจะทำให้เด็กนักเรียนเปิดใจและกล้าที่จะเล่าปัญหาของตนเองให้ครูฟัง

3) **ระบบทีมงานนักเรียนมีความเข้มแข็ง** นักเรียนในโรงเรียนมีการทำงานร่วมกันเพื่อคอยดูแลสอดส่องพฤติกรรมของเพื่อนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการนักเรียนในห้องเรียน สภานักเรียนของโรงเรียน และหากพบเพื่อนที่มีปัญหาก็จะรายงานให้ครูทราบในทันที ทำให้ครูสามารถช่วยแก้ไขปัญหาค้นเวลา นอกจากนี้ยังมีระบบการช่วยเหลือเพื่อนที่มีปัญหา เช่น การติวหนังสือให้เพื่อนที่มีปัญหาการเรียน เพื่อป้องกันไม่ให้เพื่อนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

4) **สถานศึกษามีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง** โดยเน้นการบูรณาการวิสัยทัศน์และนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทำให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังสิ่งที่ดีและเกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมจะช่วยแก้ไขและป้องกันให้นักเรียนห่างไกลจากยาเสพติด

5) **การสร้างความร่วมมือกับชุมชน** การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น โรงเรียนอื่นในบริเวณใกล้เคียง อบต. สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โรงพยาบาล รวมทั้งหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ทำให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชนในการดูแลสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อคนในชุมชนพบเห็นนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจะแจ้งมายังโรงเรียน เพื่อดำเนินการตรวจสอบและหยุดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนได้อย่างทันที่ ร้านค้ารอบ ๆ โรงเรียนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนโดยไม่ขายบุหรี่และเหล้าให้แก่เด็กนักเรียน รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษามีการรายงานพฤติกรรมของนักเรียนให้โรงเรียนรับทราบในที่ประชุม

3.1.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

อุปสรรคในการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาเกิดจากปัจจัยที่สำคัญ คือ ภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียน สภาพแวดล้อมที่นักเรียนอาศัยอยู่ และปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนในช่วงวัยรุ่น มีรายละเอียดดังนี้

1) พ่อแม่ผู้ปกครองขาดการดูแลเอาใจใส่นักเรียน นักเรียนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่เกิดจากพ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ เพราะต้องประกอบอาชีพตั้งแต่เช้าจนมืดค่ำ ทำให้นักเรียนรู้สึกขาดความรักความอบอุ่นจากคนในครอบครัว นักเรียนจึงเกิดพฤติกรรมการติดเพื่อน และมีแนวโน้มนำไปสู่พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด

2) การเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของคนในครอบครัวหรือบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ การดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ในบางครอบครัวปฏิบัติกันเป็นกิจวัตร โดยเฉพาะในวันเทศกาลต่าง ๆ จะมีการดื่มกินเพื่อเป็นการเข้าสังคม ซึ่งส่วนใหญ่มักทำที่บ้าน รวมกลุ่มเพื่อนมาดื่ม มากิน เพื่อความสนุกสนาน ทำให้เด็กซึมซับพฤติกรรม เห็นผู้ใหญ่ทำแล้วไม่ผิด ไม่มีใครว่ากล่าว หรือเข้าใจผิดว่าการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้ใคร เด็กจึงเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ในปัจจุบันเด็กส่วนใหญ่เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เด็กเห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของดาราหรือบุคคลที่ตนเองชื่นชอบแล้วนำมาเลียนแบบ

3) บทลงโทษผู้ที่จำหน่ายบุหรี่และเหล้าให้แก่เยาวชนยังไม่เข้มงวดเท่าที่ควร การจำหน่ายบุหรี่และเหล้ายังสามารถวางขายได้ทั่วไป คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย และร้านค้าส่วนใหญ่ยังจำหน่ายเหล้าและบุหรี่ให้กับเยาวชน เพราะมาตรการควบคุมและบทลงโทษยังไม่เข้มงวดอย่างจริงจัง

4) ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น นักเรียนที่มีปัญหาการใช้ยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในช่วงวัยรุ่น เพราะเป็นช่วงวัยที่อยากรู้อยากลอง ติดเพื่อน และมองว่าการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมที่เท่ และทำให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้ในยุคปัจจุบันมีการขายสินค้าออนไลน์ เด็กสมัยนี้จึงมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า โดยเด็กรู้เท่าไม่ถึงการณ์คิดว่าเป็นการสูบและปล่อยควันกลิ่นผลไม้ ไม่ส่งผลเสียต่อร่างกายและไม่ผิดกฎหมาย มีสีอันสวยงาม ถ้ามีแล้วเท เพราะเพื่อน ๆ จะชื่นชม จึงอยากมีไว้ครอบครองบ้าง นอกจากนี้ยังพบปัญหาว่านักเรียนที่เคยมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมจะหยุดแสดงพฤติกรรมเพียงชั่วคราวแล้วกลับมาแสดงพฤติกรรมใหม่เมื่อถูกกลุ่มเพื่อนชักชวน หรือไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง

3.2 การประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ตามบริบทเงื่อนไขทางสังคมระดับอาชีวศึกษา

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคมแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาและ 2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาโดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษานั้นมีหลายประการ ดังนี้

1) การขับเคลื่อนนโยบายที่จำกัดเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาย่อมอยู่ในขีดความสามารถที่จะกระทำได้ ด้วยความร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้ประโยชน์จากสื่อ ป้ายประชาสัมพันธ์ และการบอกต่อกัน เพื่อให้เห็นถึงโทษจากการบริโภคหรือเสพ และเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับสำหรับผู้บริโภคหรือผู้เสพที่สามารถเลิกได้ ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นผลดีต่อสุขภาพและเป็นการประหยัดรายจ่ายที่ต้องสูญเสียไปจากการซื้อสินค้าประเภทนี้

2) การปรับสภาพแวดล้อมรอบสถานศึกษา โดยไม่ให้ใบอนุญาตกับร้านค้าในการจำหน่ายเหล้าและบุหรี่ในรัศมีที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ไม่อนุญาตตั้งแต่แรกเริ่มเปิดกิจการ ไม่ใช่ว่าเมื่อเกิดผลกระทบต่อนักเรียนและนักศึกษาแล้วจึงนำปัญหานั้นมาพิจารณาดำเนินการภายหลัง

3) การบังคับใช้กฎหมายต้องมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีร้านสะดวกซื้อโดยรอบสถานศึกษา และควรใช้กฎเกณฑ์และมาตรฐานเดียวกันกับทุกร้านค้าโดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยอาศัยการทำงานของบุคคลหลายฝ่ายที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งประกอบด้วย นักกฎหมายในการร่างระเบียบข้อบังคับและการวางแผนทางการปฏิบัติ ดำรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุขซึ่งจะต้องทำงานร่วมกัน แต่บุคลากรกลับไม่เพียงพอ อีกทั้งการเข้าดำเนินการเพื่อนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมาย อาจถูกมองว่าเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยและไม่ให้ความสำคัญเท่ากับการทำผิดกฎหมายในลักษณะอื่น จึงละเลยเพิกเฉย หรือต่างฝ่ายต่างทำ ขาดการบูรณาการในการทำงานร่วมกัน

4) การจัดลำดับพื้นที่ดำเนินการตามความเร่งด่วน ได้แก่ สังคมครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวเด็กและเยาวชนมากที่สุด สังคมโรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งรายล้อมไปด้วยเพื่อนร่วมห้องเรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่มีความหลากหลาย และสังคมที่ขยายวงกว้างออกไปสู่ชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่แวดล้อมหรือมีอาณาเขตติดต่อกับสถานศึกษา ส่วนครอบครัวนั้นก็อาจจะอยู่ต่างชุมชนออกไป โดยทั้ง 3 พื้นที่ ต้องมีความสอดคล้องกันและดำเนินนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน

5) มุมมองถึงความเป็นไปได้ในการขับเคลื่อนนโยบายนี้ มุ่งเน้นที่เยาวชนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่เคยผ่านการปลูกฝังในโรงเรียนด้วยการเสริมในบทเรียน และชุดความรู้ทางสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานทางแนวคิดตั้งแต่วัยเด็ก ส่วนกรณีคนรุ่นเก่าที่เป็นผู้ใหญ่ บางคนก็ไม่ได้เป็นแบบอย่างที่ดีในการควบคุมตนเองเกี่ยวกับการดื่มเหล้า การสูบบุหรี่ และการหมกมุ่นในอบายมุขอื่นอีกด้วย แต่ก็ยอมรับว่าการที่จะให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเช่นนั้นคงเป็นการยากเพราะได้ทำจนติดเป็นนิสัยแล้ว

6) ภาพปรากฏที่สร้างบรรยากาศของการช่วยๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจหรือเป็นการโน้มน้าวให้มีพฤติกรรมบริโภคหรือเสพลินค้าดังกล่าว ด้วยการโฆษณาผ่านทางออนไลน์ตามเว็บไซต์ต่าง ๆ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเข้าไปจัดการควบคุมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

7) ความร่วมมือของทุกฝ่ายในสถานศึกษาและการประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษา โดยผู้บริหารและครูในสถานศึกษามีความสามัคคี ทุ่มเททำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาอย่างเต็มที่ นอกจากภาระงานสอนแล้ว อาจารย์ทุกคนยังร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน เช่น การออกตรวจนักศึกษา รวมถึงครูฝ่ายปกครองมีความเข้มแข็งในการดำเนินการ รวมถึงการมีกลยุทธ์ในการดำเนินการของอาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ ที่เน้นการใช้จิตวิทยาแก้ปัญหาหาก่อนที่จะใช้กฎหมายนอกจากนี้ยังมี

หน่วยงานสาธารณสุขที่ให้การช่วยเหลือในเรื่องของการคัดกรองผู้ติดเชื้อ สารเสพติด และการให้ความรู้และข้อมูลที่จำเป็น ให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสุขอนามัย สุขวิทยาส่วนบุคคล นอกจากนี้ยังมีองค์กรทางศาสนา มาทำการเทศนาอบรมพัฒนาจิตใจให้กับนักเรียน

8) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรณรงค์โครงการให้สำเร็จ เนื่องจากนักเรียนส่วนมากของสถานศึกษาได้ใช้เวลาส่วนใหญ่กับสมาร์ทโฟน สื่อดิจิทัล และเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร และการสืบค้นความรู้ ดังนั้น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นช่องทางที่สำคัญในการนำมาดำเนินการเผยแพร่ ให้ข้อมูลสารสนเทศ รวมถึงการใช้ในการติดต่อประสาน การติดตามนักเรียน เป็นต้น

9) นักเรียนแต่ละคนมีความสนใจ และมีศักยภาพภายในตนที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง และการได้ทำในสิ่งที่สนใจเช่น ดนตรี กีฬา จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้ให้นักเรียนใช้เวลาหลักกับสิ่งที่ตนเองรักและสนใจตามศักยภาพของตน เพื่อลดพฤติกรรมและภาวะการข้องเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ได้

10) การใช้เวลาและความใกล้ชิดของครูประจำชั้นหรือครูในสถานศึกษา รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ที่ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาหรือการส่งเสริมการลดพฤติกรรมข้องเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ของนักเรียน ในการให้คำปรึกษา พุดคุย การแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นรายกรณี การประสานกับผู้ปกครอง รวมถึงการติดตามหรือการให้นักเรียนรายงานตัวเป็นระยะ ๆ เพื่อนำข้อมูลมาแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

3.2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษานั้นมีหลายประการ มีดังนี้

1) ปัจจัยด้านครอบครัวของนักเรียน ปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้นบางส่วนเกิดจากครอบครัวของนักเรียนที่เป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตน และผู้ปกครองนักศึกษาบางคนก็เป็นผู้ค้ายาเสพติด ผู้ปกครองบางส่วนไม่เห็นความสำคัญในการแก้ปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหาในสถานศึกษาเพียงอย่างเดียวก็ทำให้ประสบความสำเร็จได้ยาก นอกจากนี้รวมถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของนักเรียนที่อาจเป็นแหล่งที่มีเหล้าและบุหรี่ เช่น ร้านขายเหล้าและบุหรี่ที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย ที่พ้นจากขอบเขตของสถานศึกษาในการควบคุมและดูแลได้อย่างทั่วถึง

2) ลักษณะของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นลักษณะทวิภาคี มีการฝึกงานในสถานประกอบการในสภาพสังคมชีวิตจริง ที่นักเรียนอาจมีความเสี่ยง ทำให้การควบคุม ดูแลนักเรียนที่อยู่ภายนอกสถานศึกษาอาจไม่ทั่วถึง ทั้งการนิเทศติดตาม ดังนั้น จึงไม่อาจควบคุมพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ได้เท่าที่ควร

3) การมีรายได้และการเข้าถึงเหล้าและบุหรี่ เนื่องจากบริบทนักเรียนของนักเรียนบางคนที่มีความสามารถในการหาเงิน มีรายได้ ว่างงานเสริม เมื่อมีรายได้โอกาสในการซื้อหาเหล้าและบุหรี่จึงมีความเป็นไปได้สูงกว่านักเรียนที่ยังไม่มีรายได้

4) ครูหรือผู้รับผิดชอบโครงการขาดความสามารถในการถอดบทเรียน ขาดทักษะในการสรุปองค์ความรู้จากการดำเนินงานโครงการขาดการสะท้อนคิดแลกเปลี่ยนบทเรียนซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหารครูนักเรียน และบุคคลอื่น ๆ ทำให้ข้อค้นพบในการดำเนินโครงการยังขาดการต่อยอดหรือพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อไป

5) ความปลอดภัยของอาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ปกครองที่ต้องตรวจในจุดเสี่ยงต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งในบางครั้งมีการดำเนินการที่ไปกระทบหรือเกี่ยวข้องกับขบวนการการค้ายาเสพติด แม้ว่าจะมีการประสานหรือส่งต่อตำรวจเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งอาจารย์ไม่ได้ดำเนินการจับกุมด้วยตนเอง แต่ก็ส่งผลถึงความปลอดภัยของอาจารย์เช่นกัน

6) ความคาดหวังต่อความสำเร็จของนโยบายในระยะยาว อาจมีความเป็นไปได้น้อยในวิถีปฏิบัติของชีวิตประจำวันของนักเรียนหรือเมื่อนักเรียนอยู่นอกสถานศึกษา โดยมี 2 ความหมาย คือ ความหมายแรกเมื่อเดินทางกลับบ้านหลังจากเลิกเรียนในแต่ละวัน เขาได้หลุดพ้นจากข้อบังคับตามนโยบาย จึงมีภาวะที่เป็นอิสระจากทางสถานศึกษา และความหมายประการที่สอง เมื่อสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้นไปแล้ว และไม่ได้เรียนหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสถานศึกษาใด ๆ ก็ตาม ที่มีนโยบายในลักษณะนี้ โดยทั้งสองความหมายนั้นมีนัยที่เหมือนกัน คือเขาเหล่านั้นสามารถมีพฤติกรรมตามแนวทางของตนเองได้อย่างอิสระ เช่น การดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นเสรีภาพของบุคคลโดยทั่วไป และไม่ควรถูกตีกรอบด้วยการสร้างข้อจำกัดจากผู้อื่น เพราะเป็นการแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ซึ่งมีผลกระทบต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของบุคคล

7) การดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ในครั้งแรกนั้น เยาวชนส่วนใหญ่ล้วนมีเหตุผลในลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือ ความอยากลอง หลังจากได้เข้ากลุ่มเพื่อนแล้ว ซึ่งเป็นสังคมแรกของชีวิตวัยรุ่น อีกทั้ง การที่จะให้เพื่อนยอมรับ จึงจำเป็นต้องมีเรื่องพูดคุยในลักษณะทำนองเดียวกัน โดยมีเหล้าและบุหรี่เป็นตัวเชื่อมเพื่อการหลอมรวมเป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งจะมีการพบปะสังสรรค์หลังเลิกเรียน ดังนั้น คนที่ไม่เคยดื่มเหล้า จึงต้องดื่มเพื่อการเข้ากลุ่ม มิเช่นนั้นก็จะโดดเดี่ยวในสถานศึกษา เพราะกลุ่มที่ตั้งใจเรียนเป็นพิเศษมีจำนวนน้อยกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ศึกษาคะนองตามวัย

8) สิ่งที่ควรนำมาพิจารณาเป็นพิเศษคือ เด็กและเยาวชนบางคนซึ่งอาจมีจำนวนไม่น้อยขาดสิ่งที่ต้องได้รับจากครอบครัวซึ่งเขาเหล่านั้นโหยหาคือ ความรักและความอบอุ่นใจ และเป็นจุดอ่อนที่เป็นการง่ายต่อการถูกชักจูงจากกลุ่มเพื่อนและคนในสังคมที่ไม่ปรารถนาดีหรือแสวงประโยชน์ โดยมีการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมแรกเริ่ม ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสม ด้วยเหตุว่าความรู้สึกโดดเดี่ยวนั้นได้สร้างแรงผลักดันที่ทำให้เด็กและเยาวชนต้องการเพื่อนที่ให้ความใกล้ชิด เพื่อทดแทนในส่วนที่ขาดหายไปจากครอบครัว ดังนั้น จึงเกิดความพยายามที่จะเข้ากลุ่มเพื่อน และยอมทำทุกอย่างตามที่เพื่อนเรียกร้อง เพื่อไม่ให้เกิดความแปลกแยก และมีการใช้ชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับเพื่อนๆ ได้

3.3 การประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ตามบริบทเงื่อนไขทางสังคมระดับอุดมศึกษา

3.3.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยที่ขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้จริงได้แก่ ความร่วมมือจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารหรือผู้เสพ ผู้ชาย และผู้กำหนดนโยบาย กระบวนการและวิธีการในภาคปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ การปรับเปลี่ยนค่านิยมที่ผิดเพี้ยนเพื่อให้มีทัศนคติที่ถูกต้อง การดำเนินนโยบายแบบทวิภาคีการสร้างควมเข้าใจร่วมกัน และการรวมตัวกันทำกิจกรรมรองรับนโยบาย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ความร่วมมือจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารหรือผู้เสพ ผู้ชาย และผู้กำหนดนโยบาย ด้วยความจริงจังในภาคปฏิบัติ โดยที่บุคลากรในสถานศึกษาก็ต้องปฏิบัติในทิศทางเดียวกันด้วย ไม่ใช่เน้นย้ำเพียงเฉพาะนิสิตเท่านั้น และเป็นการขับเคลื่อนในทุกภาคส่วนและทุกองค์ประกอบ ควบคู่กันไปอย่างเป็นกระบวนการ มีความต่อเนื่อง และมีความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้ อาจเป็นการสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้โครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญ นักจิตวิทยา กลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม เพื่อโน้มน้าว ดึงดูดความสนใจ เนื่องจากนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความเป็นวัยรุ่นและความเป็นผู้ใหญ่ การสื่อสารจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นมาก

2) กระบวนการและวิธีการในภาคปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ การกำหนดแนวทางที่ปฏิบัติได้ กลไกในการขับเคลื่อนนโยบาย และการสร้างความตระหนักถึงโทษภัยของเหล้าและบุหรี่ ซึ่งไม่ปรากฏให้เห็นในระยะสั้น แต่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวหรือในช่วงบั้นปลายของชีวิตนอกจากนี้ อาจมีกลยุทธ์ในการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น มีระบบใบทรานสคริปต์กิจกรรม ซึ่งใช้ประกอบการสำเร็จการศึกษา การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการดำเนินการ เนื่องจากวิถีชีวิตของนักศึกษานั้น การใช้โทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟนเป็นสิ่งที่เข้าถึงนักศึกษาได้เป็นจำนวนมากและอย่างรวดเร็วในการเผยแพร่ข่าวสาร การรณรงค์ การสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ เป็นต้น

3) การคิดสรรกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนค่านิยมที่ผิดเพี้ยน ให้เกิดมีทัศนคติที่ถูกต้องในการสร้างความสุขให้กับตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเหล้าและบุหรี่ เช่น ส่งเสริมการเล่นกีฬาหรือการออกกำลังกาย ทั้งเป็นการส่วนตัวหรือเป็นหมู่คณะและเนื่องจากสถานศึกษากับชุมชน เป็นสภาพแวดล้อมซึ่งกันและกัน ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนรายรอบ โดยอาศัยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโอกาสอันเหมาะสม และอนุญาตให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นครั้งคราวในเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือต่อกันในระยะยาว

4) การดำเนินนโยบายแบบทวิภาคี ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่าง มศว ในบริบทของสถานศึกษา กับกรุงเทพมหานครโดยเขตในพื้นที่ ในบริบทของชุมชน โดยทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้มีการขับเคลื่อนนโยบายตามแนวทางอย่างเป็นทางการ พร้อมกับประสานความร่วมมือจากกลุ่มจิตอาสาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วม

5) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยจัดการประชุมชี้แจง สำหรับบุคลากร นิสิต และคนในชุมชนซึ่งเน้นเยาวชนโดยรอบสถานศึกษา เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในแต่ละภาคส่วน

6) การสำรวจข้อมูลประชากร เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการรวมตัวกันทำกิจกรรมรองรับนโยบาย โดยเริ่มจากการประชาสัมพันธ์เพื่อขอความร่วมมือและให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการอบรมเชิงนันทนาการ อีกทั้งจัดทำข้อบังคับเพิ่มเติมที่มีผลต่อชุมชนโดยรอบสถานศึกษา และมีแนวทางสนับสนุนในกรณีคนในชุมชนแสดงความประสงค์ที่จะเลิกดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ โดยให้บริการที่ไม่คิดค่าใช้จ่าย

7) การมีกระบวนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าบุหรี่สู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม มีการติดตามเป็นระยะ ๆ มีการรายงานติดตามผลโดยผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาโครงการหรือการดำเนินการในระยะต่อไป รวมถึงให้แต่ละสถานศึกษาได้มีการนำเสนอองค์ความรู้ในการดำเนินการเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียนที่ดีของสถานศึกษาในแต่ละบริบทที่แตกต่างกัน

3.3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ซึ่งทำให้นโยบายไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์อาจเป็นผลมาจากการขาดจิตสำนึกของผู้ที่เกี่ยวข้อง การละเลยโดยไม่บังคับใช้กฎหมาย การผลิตสินค้าขึ้นกระทำได้โดยรัฐ และสภาพทางสังคมของชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ความชัดเจนของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ในระดับอุดมศึกษาควรมีความชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีบริบทเชิงพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน คุณลักษณะและวิถีชีวิตของนักศึกษาก็มีความแตกต่างกัน อาจมีการระบุนโยบายเฉพาะ หรือกำหนดขอบเขตในเชิงรายละเอียดของนโยบายที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นมาตรฐานและบรรทัดฐานกลางที่ใช้ร่วมกัน

2) การจัดโครงการกิจกรรมที่ไม่น่าสนใจและไม่ดึงดูดใจสำหรับนักศึกษา โดยการจัดกิจกรรมปลอดเหล้าบุหรี่ควรมีกิจกรรมที่น่าสนใจที่จะช่วยสร้างความตระหนักของโทษของเหล้าบุหรี่ เช่น การเชิญผู้มีประสบการณ์/บทเรียนจากเหล้าบุหรี่ เช่น ผู้ประสบอุบัติเหตุ/ผู้พิการ/ผู้สูญเสีย มาเล่าประสบการณ์การจัดโครงการ/คำย่ำบาตรสำหรับแก้ปัญหานักศึกษาที่ติดเหล้า/บุหรี่ การมีกิจกรรมบันเทิง เป็นต้น

3) การขาดจิตสำนึกของผู้บริโภคสินค้าและผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการ รวมถึงการขาดความชัดเจนในการควบคุมกำกับดูแลให้เป็นไปตามนโยบายของสถานศึกษา และเป็นการยากที่จะกำหนดบทลงโทษได้ ซึ่งในปัจจุบัน ก็ไม่มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องนี้ จะทำได้ก็แค่เพียงการตักเตือนกันในกลุ่มที่มีความคุ้นเคยกันในวงแคบ

4) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนี้มีอยู่แล้ว แต่ขาดความเป็นรูปธรรมในการนำกฎหมายนี้มาควบคุมด้วยการบังคับใช้

5) ต้นกำเนิดหรือแหล่งผลิตสินค้า เป็นการดำเนินงานโดยรัฐ การกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อรองรับนโยบายดังกล่าว จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งเป็นปลายทางคือผู้ขายสินค้าและผู้ซื้อ นอกจากนี้ สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันที่ยังคงมีเหล่าและบุหรี่ปนทุกพื้นที่ มีการบริโภคนิยมและการจำหน่ายอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน รวมถึงค่านิยม ความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งดังกล่าว ดังนั้น จึงไม่อาจอนุมานได้ว่านโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ปนจะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงในสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน

6) เยาวชนที่อยู่ในระดับอุดมศึกษา เป็นวัยที่ก้าวพ้นจุดเปลี่ยน (Turning Point) ของชีวิตไปแล้ว จึงไม่อยู่ในเกณฑ์เสี่ยงที่จะคล้อยตามหรือน้อมเอียงไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ด้วยการเข้าใจที่ผิดพลาดหรือหลงผิดเพราะการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ดังนั้นจึงมีความคิดเป็นของตนเองและเลือกทำสิ่งต่างๆ ตามที่ตนเองสมัครใจ ซึ่งความรู้สึกที่ชอบการดื่มและสูบบุหรี่ปนนั้น เป็นความพึงพอใจที่ไม่ใช่การหลงผิดที่เกิดจากการชักจูง แต่เป็นความเคยชินที่อยากจะทำจนติดเป็นนิสัยที่มีความคงที่แล้ว

7) สภาพทางสังคมของชุมชนที่มีความเป็นเอกเทศ แยกออกจากสถานศึกษาอย่างชัดเจน เป็นสังคมปัจเจกที่มีความเป็นอิสระ และไม่มีประเด็นที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งต่างจากกลุ่มบ้านที่อาศัยเส้นทางเข้าออกโดยต้องผ่านพื้นที่ของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับสถานศึกษาแบบพึ่งพิง ดังนั้น บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชน ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องลักษณะของพื้นที่อยู่อาศัย ก็จะมีความคิดเห็นต่อนโยบายนี้ต่างกันด้วย

8) การควบคุมพื้นที่ที่มีเหล่าและบุหรี่ปนในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย แม้จะมีการกำหนดเขตพื้นที่ที่มีการจำหน่ายเหล่าและบุหรี่ปน แต่หากนักศึกษาต้องการบริโภคก็สามารถไปยังสถานที่ดังกล่าวได้ ทั้งนี้ เนื่องจากนักศึกษาในระดับอุดมศึกษามีอิสระทางความคิดและการแสดงออกส่วนบุคคลรวมถึงการมีวุฒิภาวะที่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัย มีการนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย จำนวน และร้อยละ ดังตาราง 4-1

ตาราง 4-1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=1,342)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	583	43.40
หญิง	759	56.60
รวม	1,342	100.00
2. อายุ		
อายุ 11-15 ปี	440	32.77
อายุ 16-20 ปี	744	55.43
อายุ 21-25 ปี	141	10.55
อายุ 26-30 ปี	5	0.37
อายุ 31 ปีขึ้นไป	6	0.44
ไม่ระบุ	6	0.44
รวม	1,342	100.00
3. ระดับการศึกษาปัจจุบัน		
มัธยมศึกษาตอนต้น	388	28.90
มัธยมศึกษาตอนปลาย	238	17.70
อาชีวศึกษา	362	27.00
ปริญญาตรี	354	26.40
รวม	1,342	100.00

ตาราง 4-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
4. โรงเรียน/มหาวิทยาลัย		
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	70	5.22
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม	114	8.49
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	74	5.51
วิทยาลัยเซนต์หลุยส์	97	7.23
วิทยาลัยการอาชีพนครปฐม	172	12.82
วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกมหานคร	70	5.22
วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา	120	8.94
โรงเรียนนนทรีวิทยา	81	6.00
โรงเรียนภาชีสุนทรวิทยานุกูล	94	7.00
โรงเรียนราชินีบูรณะ	84	6.26
โรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์	78	5.81
โรงเรียนวัดราชบพิตร	79	5.89
โรงเรียนวิเชียรกลิ่นสุคนธ์อุปถัมภ์	62	4.62
โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม	65	4.84
โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย	82	6.11
รวม	1,342	100.00
5. จังหวัด		
กรุงเทพฯ	540	40.20
พระนครศรีอยุธยา	432	32.20
นครปฐม	370	27.60
รวม	1,342	100.00

ตาราง 4-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
6. สถานภาพทางครอบครัว		
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	893	66.60
บิดามารดาแยกทางกัน	328	24.40
บิดา/มารดาเสียชีวิต	114	8.50
ไม่ระบุ	7	0.50
รวม	1,342	100.00
7. อาชีพของบิดา		
รับจ้าง	816	60.80
รับราชการ	83	6.20
ธุรกิจส่วนตัว	218	16.24
ไม่ระบุ	225	16.76
รวม	1,342	100.00
8. อาชีพของมารดา		
รับจ้าง	849	63.26
รับราชการ	41	3.07
ธุรกิจส่วนตัว	287	21.38
ไม่ระบุ	165	12.29
รวม	1,342	100.00
9. รายได้ของครอบครัว		
ต่ำกว่า 20,000 บาทลงมา	708	52.75
20,001-40,000 บาท	253	18.85
40,001-60,000 บาท	80	5.96
60,001-80,000 บาท	20	1.49
80,001-100,000 บาท	16	1.21
100,000 บาทขึ้นไป	18	1.34
ไม่ระบุ	247	18.40
รวม	1,342	100.00

ตาราง 4-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
10. กลุ่มตัวอย่างเคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้าหรือไม่		
เคย	795	59.20
ไม่เคย	547	40.80
รวม	1,342	100.00
11. กลุ่มตัวอย่างถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่หรือไม่		
เคย	437	32.60
ไม่เคย	905	67.40
รวม	1,342	100.00

จากตาราง 4-1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 759 คน (คิดเป็นร้อยละ 56.60) มีอายุอยู่ในช่วง 16-20 ปี จำนวน 744 คน (คิดเป็นร้อยละ 55.43) ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีวศึกษา และระดับปริญญาตรี จำนวนใกล้เคียงกัน คือ 388 คน 362 คน และ 354 คน ตามลำดับ (คิดเป็นร้อยละ 28.90 27.00 และ 26.40 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาสถานภาพทางครอบครัว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบิดาและมารดาอยู่ด้วยกัน จำนวน 893 คน (คิดเป็นร้อยละ 66.60) โดยมีบิดาและมารดาประกอบอาชีพรับจ้างมากกว่าร้อยละ 50 ทั้งนี้ ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 52.75) และกลุ่มตัวอย่างเกือบร้อยละ 60 เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้า มีจำนวน 795 คน ขณะที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 32.60 เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่

4.2 ข้อมูลทั่วไปของการมีปัญหบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างต้องการคำปรึกษา

คณะผู้วิจัยมีการนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย จำนวน และร้อยละ ดังตาราง 4-2

ตาราง 4-2 ค่าความถี่และร้อยละของการมีปัญหาเกิดขึ้นในกลุ่มตัวอย่างต้องการคำปรึกษา (n=1,342)

การมีปัญหาเกิดขึ้นในกลุ่มตัวอย่าง ต้องการคำปรึกษา	เลือกปรึกษา		ไม่เลือกปรึกษา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
บิดา	630	46.90	712	53.10	1,342	100.00
มารดา	932	69.40	410	30.60	1,342	100.00
ญาติ	333	24.80	1,009	75.20	1,342	100.00
เพื่อน	779	58.00	563	42.00	1,342	100.00
ครู	268	20.00	1,074	80.00	1,342	100.00
คนรัก	230	17.10	1,112	82.90	1,342	100.00

จากตาราง 4-2 พบว่า เมื่อมีปัญหเกิดขึ้น กลุ่มตัวอย่างเลือกที่จะขอคำปรึกษาจากมารดาเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ เพื่อน และบิดา ขณะที่กลุ่มบุคคลที่เมื่อมีปัญหเกิดขึ้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกที่จะไม่ขอคำปรึกษา คือ คนรัก ครู และญาติ ตามลำดับ

4.3 ค่าสถิติพื้นฐานของแบบวัดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของแบบวัดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ดังตาราง 4-3

ตาราง 4-3 ค่าสถิติพื้นฐานของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ (n=1,342)

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: นโยบาย สถานศึกษาปลอดเหล้า และบุหรี่	MIN	MAX	$\bar{X}$	S.D.	CV	SK	KU	ระดับ
การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่	1.00	5.00	3.61	0.69	19.11	-0.27	0.53	มาก
การตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่	1.69	4.00	3.32	0.48	14.45	-0.33	-0.82	มาก
การตระหนักรู้โทษของเหล้า	1.00	4.00	3.41	0.51	14.95	-1.10	1.64	มาก
การตระหนักรู้โทษของบุหรี่	2.25	4.00	3.23	0.62	19.19	-0.17	-1.43	มาก
พฤติกรรมปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่	1.66	3.91	2.99	0.41	13.71	-0.31	-0.30	ปานกลาง
พฤติกรรมปกป้องตนเองจากเหล้า	1.50	3.83	2.90	0.39	13.44	-0.55	0.16	ปานกลาง
พฤติกรรมปกป้องตนเองจากบุหรี่	1.40	4.00	3.08	0.53	17.20	-0.11	-0.83	มาก

จากตาราง 4-3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 (S.D.=0.69) อยู่ในระดับมาก การตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง

โดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 (S.D.=0.48) อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยการตระหนักรู้โทษของเหล่าสูงสุดเท่ากับ 3.41 (S.D.=0.57) อยู่ในระดับมาก ส่วนการตระหนักรู้โทษของบุหรี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 (S.D.=0.62) อยู่ในระดับมาก ขณะที่พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีโดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 อยู่ในระดับปานกลาง โดยพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.08 (S.D.=0.53) ส่วนพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.90 อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาลักษณะการกระจายของข้อมูลพบว่าข้อมูลมีการกระจายแตกต่างจากโค้งปกติเพียงเล็กน้อย

4.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีภาพรวม

4.4.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีภาพรวม

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ คณะผู้วิจัยได้นำความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีภาพรวมมาทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อนำมาใช้เป็นสถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีดังตาราง 4-4

ตาราง 4-4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีภาพรวม (n=1,342)

ตัวแปรสังเกตได้	POLI	AWAL	AWSM	PRAL	PRSM
POLI	1.00				
AWAL	0.23**	1.00			
AWSM	0.02	0.44**	1.00		
PRAL	0.17**	0.53**	0.31**	1.00	
PRSM	0.02	0.47**	0.53**	0.54**	1.00

**p<.01

จากตาราง 4-4 พบว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีภาพรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.17-0.54 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า (PRAL) กับพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี (PRSM) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.54 ส่วนการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี (POLI) กับพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า (PRAL) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.17

4.4.2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยาเสพติด

ผลการวิจัย พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยาเสพติดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 4-5

ตาราง 4-5 ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีเปรียบเทียบของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยาเสพติด (n=1,342)

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติในโมเดล
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	3.35 df=1 p=.06
GFI	มากกว่า 0.95	1.00
AGFI	มากกว่า 0.95	0.99
CFI	มากกว่า 0.95	1.00
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.04
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.01

จากตาราง 4-5 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยาเสพติดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสัมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 3.35, df=1, p=.06, GFI=1.00, AGFI=0.99, RMSEA=0.04, SRMR=0.01 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่า ค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่น ๆ ยังชี้ให้เห็นว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยาเสพติดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายความสัมพันธ์อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมได้

4.4.3 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีภาพรวม ดังตาราง 4-6

ตาราง 4-6 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีภาพรวม (n=1,342)

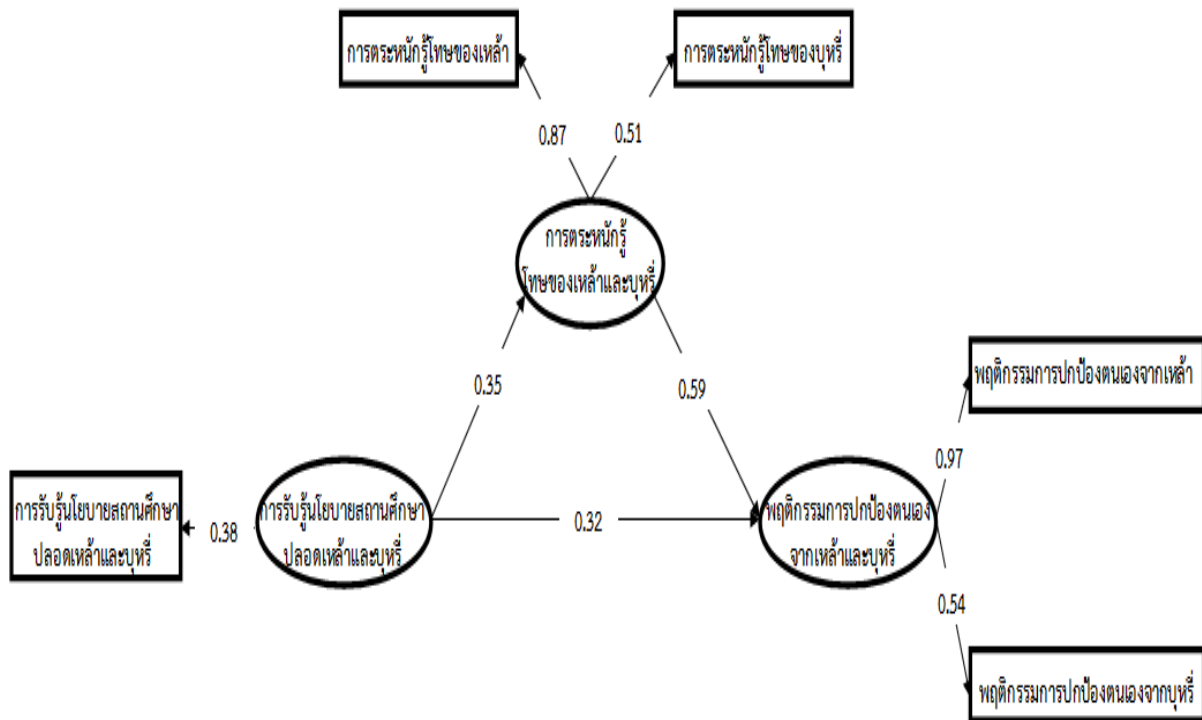
ความสัมพันธ์เชิงเหตุ	ความสัมพันธ์เชิงผล					
	การตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี			พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี	0.35**	-	0.35**	0.32**	0.21**	0.53**
การตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี	-	-	-	0.59**	-	0.59**
R ²	0.13			0.59		

$\chi^2=3.35, df=1, p=.06, GFI=1.00, AGFI=0.99, CFI=1.00, RMSEA=0.04, SRMR=0.01$

**p<.01

จากตาราง 4-6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีโดยรวม พบว่าพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีได้รับอิทธิพลทางตรงจากการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.59 และได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.32 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.21 และสามารถพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี ได้ดังนี้

โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรีได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.35 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ พบว่า การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีและการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรีร่วมกันสามารถอธิบายพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีได้ร้อยละ 59 (R²=0.59) ขณะที่การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีร่วมกันอธิบายการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรีได้ร้อยละ 13 (R²=0.13)

$\chi^2=3.35$, $df=1$, $p=.06$, $GFI=1.00$, $AGFI=0.99$, $CFI=1.00$, $RMSEA=0.04$, $SRMR=0.01$

ภาพประกอบ 4-1 โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี
ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง (ภาพรวม)

4.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยและไม่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเห่า

4.5.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเห่า

คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเห่าเพื่อนำมาใช้เป็นสถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีดังตาราง 4-7

ตาราง 4-7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเห่า (n=795)

ตัวแปรสังเกตได้	POLI	AWAL	AWSM	PRAL	PRSM
POLI	1.00				
AWAL	0.18**	1.00			
AWSM	-0.01	0.38**	1.00		
PRAL	0.12**	0.53**	0.25**	1.00	
PRSM	-0.03	0.45**	0.49**	0.50**	1.00
$\bar{X}$	3.56	3.32	3.15	2.82	3.02
S.D.	0.71	0.54	0.60	0.38	0.53

**p<.01

จากตาราง 4-7 พบว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเห่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.82-3.56 โดยการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเห่าและบุหรี (POLI) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 ส่วนพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห่า (PRAL) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเห่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.12-0.53 โดยการตระหนักรู้โทษของเห่า (AWAL) กับพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห่า (PRAL) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.53 ส่วนการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเห่าและบุหรี (POLI) กับพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห่า (PRAL) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.12

4.5.2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองติ่มเหล้า

ผลการวิจัย พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองติ่มเหล้ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 4-8

ตาราง 4-8 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองติ่มเหล้า (n=795)

ความสัมพันธ์เชิงเหตุ	ความสัมพันธ์เชิงผล					
	การตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี			พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี	0.01	-	0.01	0.29**	0.01	0.30**
การตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี	-	-	-	0.67**	-	0.67**
R²	0.00			0.53		

$\chi^2=1.06, df=1, p=.30, GFI=1.00, AGFI=0.99, CFI=1.00, RMSEA=0.00, SRMR=0.00$

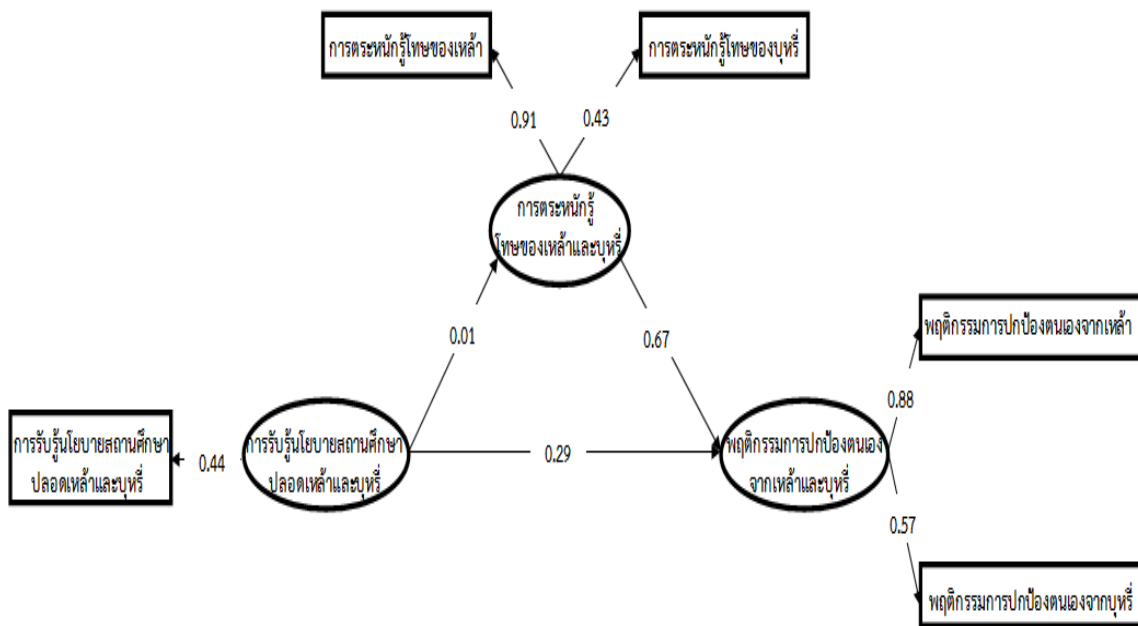
**p<.01 **p<.05

จากตาราง 4-8 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองติ่มเหล้ากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์(χ^2) เท่ากับ 1.06, df=1, p=.30, GFI=1.00, AGFI=0.99, RMSEA=0.02, SRMR=0.00 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่า ค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่น ๆ ยังชี้ให้เห็นว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองติ่มเหล้ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมได้

ส่วนค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองติ่มเหล้าพบว่า พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีได้รับอิทธิพลทางตรงจากการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.67 และได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.29 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.01 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี ได้ดังนี้

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรีได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.01 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนค่าสัมประสิทธิ์พหุภาคย์ พบว่า การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี และการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรีร่วมกันสามารถอธิบายพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรีได้ร้อยละ 53 ($R^2=0.53$) ส่วนการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีร่วมกันอธิบายการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรีได้ร้อยละ 0 ($R^2=0.00$)

$\chi^2=1.79$ $df=1$ $p=.18$ $GFI=1.00$ $AGFI=0.99$ $CFI=1.00$ $RMSEA=0.02$ $SRMR=0.00$

ภาพประกอบ 4-2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี กลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้า

4.5.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองติ่มเหล้า

คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคย ถูกชักชวนให้ลองติ่มเหล้าเพื่อนำมาใช้เป็นสถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีดังตาราง 4-9

ตาราง 4-9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองติ่มเหล้า (n=547)

ตัวแปร สังเกตได้	POLI	AWAL	AWSM	PRAL	PRSM
POLI	1.00				
AWAL	0.31**	1.00			
AWSM	0.06	0.49**	1.00		
PRAL	0.23**	0.47**	0.35**	1.00	
PRSM	0.09**	0.49**	0.56**	0.57**	1.00
$\bar{X}$	3.67	3.52	3.33	3.00	3.15
S.D.	0.65	0.44	0.61	0.37	0.50

**p<.01

จากตาราง 4-9 พบว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า และบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองติ่มเหล้ามีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.00-3.67 โดยการรับรู้ นโยบาย สถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี (POLI) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.67 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 ส่วน พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า (PRAL) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.00 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.37 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองติ่มเหล้า พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.09-0.57 โดย พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า (PRAL) กับพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี (PRSM) มีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.57 ส่วนการรับรู้ นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี (POLI) กับพฤติกรรมการ ปกป้องตนเองจากบุหรี (PRSM) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.09

4.5.4 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้า

ผลการวิจัย พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 4-10

ตาราง 4-10 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้า (n=547)

ความสัมพันธ์เชิงเหตุ	ความสัมพันธ์เชิงผล					
	การตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี่ย			พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ย		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ย	0.39**	-	0.39**	0.56**	0.18**	0.74**
การตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี่ย	-	-	-	0.45**	-	0.45**
R ²	0.15			0.71		

$\chi^2=1.47, df=1, p=.22, GFI=1.00, AGFI=0.98, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.01$

**p<.01

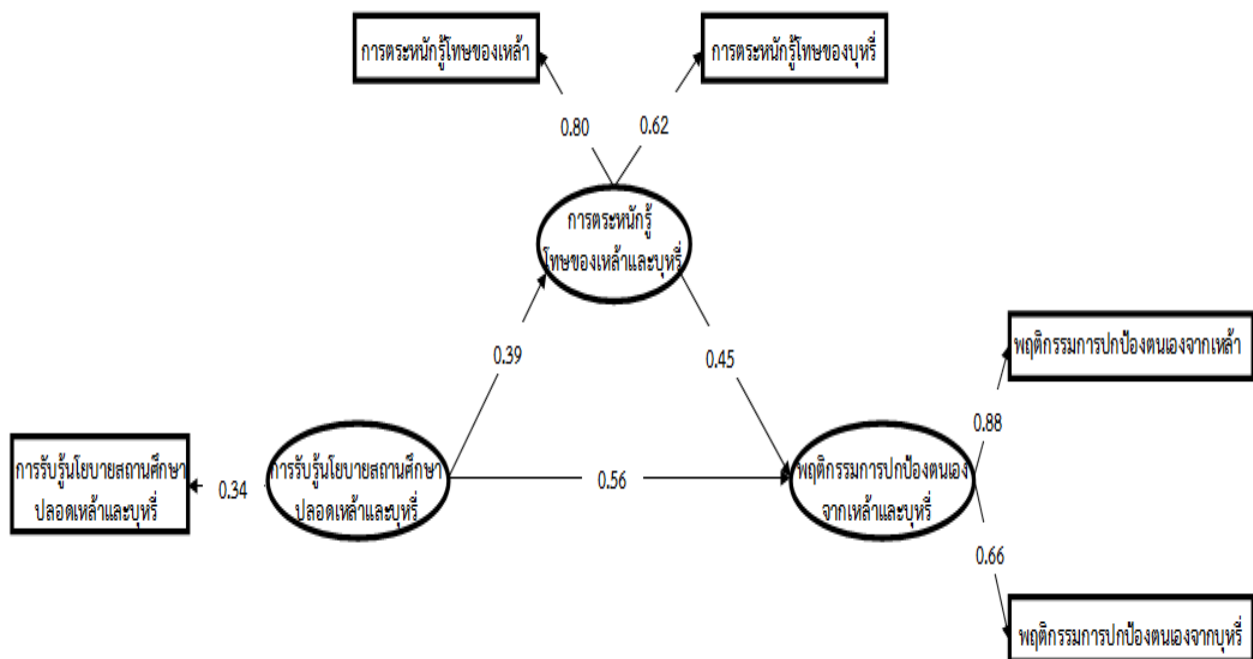
จากตาราง 4-10 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้ากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์(χ^2) เท่ากับ 1.47, df=1, p=.22, GFI=1.00, AGFI=0.98, RMSEA=0.02, SRMR=0.01 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่า ค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่น ๆ ยังชี้ให้เห็นว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมได้

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้าพบว่า พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ย มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.56 และได้รับอิทธิพลทางตรงจากการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี่ย มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.45 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่า

และบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.18 และสามารถพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี ได้ดังนี้

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรีได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.39

ส่วนค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ พบว่า การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีและการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรีร่วมกันสามารถอธิบายพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีได้ร้อยละ 71 ($R^2=0.71$) ส่วนการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีร่วมกันอธิบายการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรีได้ร้อยละ 15 ($R^2=0.15$)

$\chi^2=1.47$, $df=1$, $p=.22$, $GFI=1.00$, $AGFI=0.98$, $CFI=1.00$, $RMSEA=0.02$, $SRMR=0.01$

ภาพประกอบ 4-3 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองดื่มเหล้า

4.6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยและไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี

4.6.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี

คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี เพื่อนำมาใช้เป็นสถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีดังตาราง 4-11

ตาราง 4-11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี (n=437)

ตัวแปรสังเกตได้	POLI	AWAL	AWSM	PRAL	PRSM
POLI	1.00				
AWAL	0.17**	1.00			
AWSM	0.00	0.40**	1.00		
PRAL	0.11**	0.54**	0.20**	1.00	
PRSM	-0.02	0.50**	0.45**	0.53**	1.00
$\bar{X}$	3.59	3.22	3.03	2.75	2.83
S.D.	0.78	0.58	0.57	0.41	0.50

**p<.01

จากตาราง 4-11 พบว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรีมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.75-3.59 โดยการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี (POLI) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 ส่วนพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า (PRAL) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรีมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.11-0.54 โดยการตระหนักรู้โทษของเหล่า (AWAL) กับพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า (PRAL) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.54 ส่วนการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี (POLI) กับพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า (PRAL) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.11

4.6.2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี

ผลการวิจัย พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 4-12

ตาราง 4-12 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี (n=437)

ความสัมพันธ์เชิงเหตุ	ความสัมพันธ์เชิงผล					
	การตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี			พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี	0.41**	-	0.41**	0.02	0.30**	0.32**
การตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี	-	-	-	0.73**	-	0.73**
R²	0.17			0.55		

$\chi^2=5.79, df=3, p=.12, GFI=0.99, AGFI=0.97, CFI=0.99, RMSEA=0.04, SRMR=0.02$

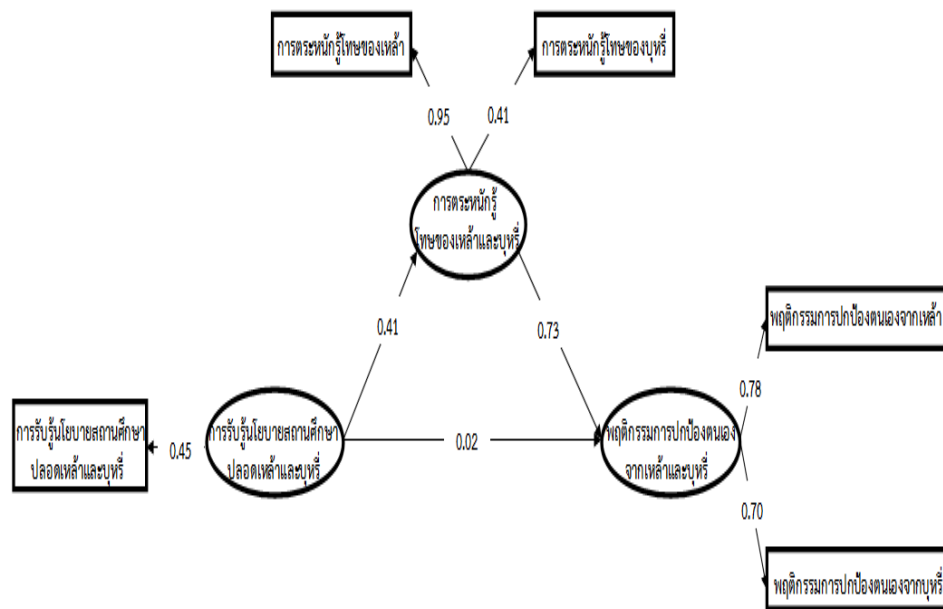
**p<.01

จากตาราง 4-12 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 5.79,df=3, p=.12, GFI=0.99, AGFI=0.97, RMSEA=0.04, SRMR=0.02 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่าค่า CFI=0.99 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่าค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่น ๆ ยังชี้ให้เห็นว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมได้

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรีพบว่า พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีได้รับอิทธิพลทางตรงจากการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.73 และได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.02 มีความสัมพันธ์กันอย่างไร้นัยสำคัญทางสถิติ และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.30 และสามารถ

พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ ได้ดังนี้

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.41 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ พบว่าการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่และการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรืร่วมกันสามารถอธิบายพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรืได้ร้อยละ 55 ($R^2=0.55$) ส่วนการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรืร่วมกันอธิบายการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรืได้ร้อยละ 17 ($R^2=0.17$)

$\chi^2=5.79$, $df=3$, $p=.12$, $GFI=0.99$, $AGFI=0.97$, $CFI=0.99$, $RMSEA=0.04$, $SRMR=0.02$

ภาพประกอบ 4-4 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรื

กลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่

4.6.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี

คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคย ถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี เพื่อนำมาใช้เป็นสถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีดังตาราง 4-13

ตาราง 4-13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี (n=905)

ตัวแปร สังเกตได้	POLI	AWAL	AWSM	PRAL	PRSM
POLI	1.00				
AWAL	0.29**	1.00			
AWSM	0.04	0.42**	1.00		
PRAL	0.22**	0.47**	0.31**	1.00	
PRSM	0.05	0.39**	0.52**	0.48**	1.00
$\bar{X}$	3.61	3.49	3.32	2.97	3.19
S.D.	0.64	0.45	0.61	0.36	0.50

**p<.01

จากตาราง 4-13 พบว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า และบุหรีของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรีมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.97-3.61 โดยการรับรู้ นโยบาย สถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี (POLI) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.61 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 ส่วน พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า (PRAL) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.97 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 ตามลำดับ

ส่วนความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของกลุ่ม ตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.22-0.52 โดยการตระหนัก รู้โทษของบุหรี (AWSM) กับพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี (PRSM) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด เท่ากับ 0.52 ส่วนการรับรู้ นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี (POLI) กับพฤติกรรมการปกป้องตนเองจาก เหล่า (PRAL) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.22

4.6.4 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่

ผลการวิจัย พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 4-14

ตาราง 4-14 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่ (n=905)

ความสัมพันธ์เชิงเหตุ	ความสัมพันธ์เชิงผล					
	การตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี่ย			พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ย		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ย	0.35**	-	0.35**	0.43**	0.16**	0.59**
การตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี่ย	-	-	-	0.45**	-	0.45**
R²	0.12			0.52		

$\chi^2=3.10$ df=2 p=.21 GFI=1.00 AGFI=0.99 CFI=1.00 RMSEA=0.02 SRMR=0.01

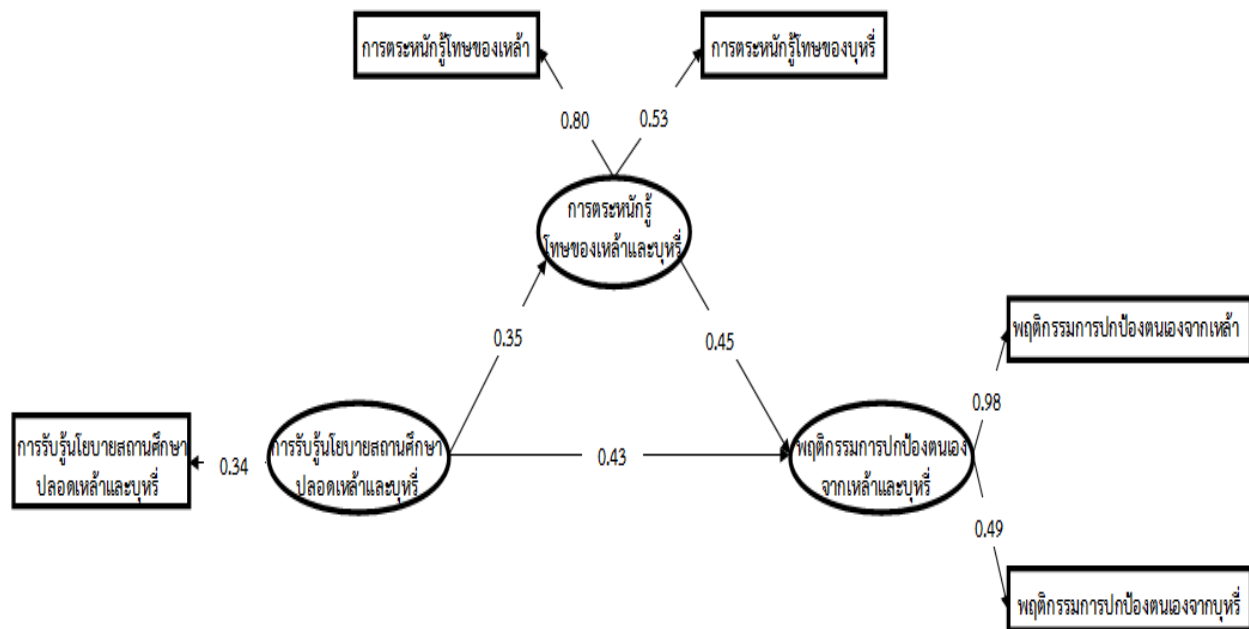
**p<.01

จากตาราง 4-14 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสัมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 3.10 ,df=2, p=.21, GFI=1.00, AGFI=0.99, RMSEA=0.02, SRMR=0.01 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่าค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่าค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่น ๆ ยังชี้ให้เห็นว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมได้

ส่วนค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่พบว่า พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี่ยได้รับอิทธิพลทางตรงจากการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี่ย มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.45 และได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี่ย มีค่า

สัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.43 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.16 และสามารถพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ ได้ดังนี้

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.35 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ พบว่า การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่และการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ยุบรวมกันสามารถอธิบายพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ได้ร้อยละ 52 ($R^2=0.52$) ส่วนการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ยุบรวมกันอธิบายการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ยุบรวมกันได้ร้อยละ 12 ($R^2=0.12$)

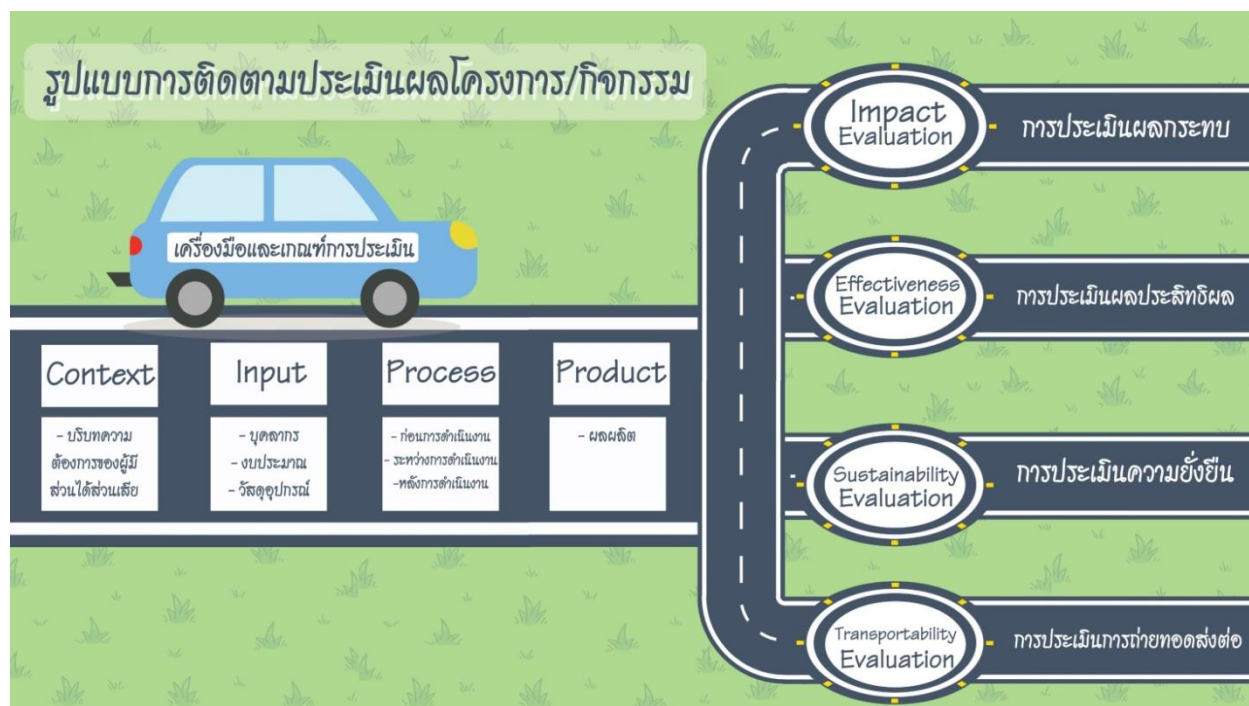
$\chi^2=3.10, df=2, p=.21, GFI=1.00, AGFI=0.99, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.01$

ภาพประกอบ 4-5 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ยุบรวมกัน กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่

ตอนที่ 5 รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

จากผลการวิจัยข้างต้น พบว่า ในส่วนของการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการจัดประชุมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยเป็นการรายงานผลในที่ประชุมติดตามการดำเนินงานในลักษณะข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้ตั้งข้อสังเกตว่า สารสนเทศที่ได้เป็นข้อมูลในมุมกว้าง นอกจากนี้ยังอาจไม่สะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริง ซึ่งการประชุมติดตามผลเพียงปีละ 1 ครั้ง อาจไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนการดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ ด้วยลักษณะของการติดตามประเมินผลนโยบายฯ ที่ผ่านมาทำให้พบว่าผู้บริหารระดับสูงจะไม่ได้ผลการประเมินในมิติของประสิทธิผล ผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังประกาศนโยบาย ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายฯ ซึ่งเป็นกรอบการประเมินในภาพกว้าง แสดงให้เห็นถึงมิติกระบวนการในการติดตามประเมินผล รูปแบบการประเมินผลนโยบายฯ นี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดการประเมินของสต๊าฟเฟิลบีม CIPPIEST ซึ่งเป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องใช้ควบคู่กับการบริหาร เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยพิจารณาสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในมิติการประเมิน 7 มิติ ได้แก่ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลกระทบ การประเมินประสิทธิผล การประเมินความยั่งยืน และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ ดังภาพประกอบ 4-6

ภาพประกอบ 4-6 รูปแบบการประเมินผลฯ

จากภาพประกอบ 4-6 รูปแบบการประเมินผลที่ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการประเมินของสตีฟเฟิลปีม CIPPIEST ที่มีมิติการประเมิน 7 มิติ ได้แก่ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลกระทบ การประเมินประสิทธิผล การประเมินความยั่งยืน และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ มีรายละเอียด ดังนี้

การประเมินบริบท เป็นการประเมินก่อนการดำเนินงาน เพื่อตัดสินใจวางแผนก่อนเริ่มช่วงปีการดำเนินงานใหม่ โดยพิจารณาความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษาและชุมชนที่ต้องดำเนินกิจกรรม/โครงการตามนโยบาย ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์และเป้าหมายกิจกรรม/โครงการ และความสอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัด

สิ่งที่ควรมุ่งประเมิน (what) ในการประเมินบริบท มีดังนี้

- 1) ความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษาและชุมชน ในการนำนโยบายสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรีไปปฏิบัติ
- 2) ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจกรรม/โครงการ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้นตามแนวนโยบายสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรี
- 3) ความสอดคล้องของกิจกรรม/โครงการที่สถานศึกษากำหนดขึ้น กับแนวนโยบายสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรี รวมทั้งนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีพิจารณาหรือตรวจสอบ (how) สามารถปฏิบัติได้หลายวิธี อาจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายวิธีร่วมกัน จากวิธีการดังนี้

- 1) การจัดประชุมหารือร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้แทนนักเรียนนักศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน
- 2) การสอบถามโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครู นักเรียนนักศึกษา ผู้ปกครอง
- 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียนนักศึกษาที่มีปัญหาติดสารเสพติด และ/หรือผู้ปกครองของนักเรียนนักศึกษาเหล่านั้น และ/หรือผู้ประกอบการที่ขายเหล้าและบุหรี่บริเวณใกล้สถานศึกษา และ/หรือครูที่ได้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษา
- 4) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรี รวมทั้งนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 5) การใช้บันทึกข้อมูลสถิตินักเรียนนักศึกษา และ/หรือผลการประเมินกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรีในอดีต มาประกอบการประเมินบริบท

การประเมินปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินก่อนดำเนินงาน เพื่อกำหนดโครงสร้างการดำเนินงาน โดยพิจารณาถึง ความเหมาะสมและความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เวลา เทคโนโลยี ระบบข้อมูลสารสนเทศ ความเป็นไปได้ของแผนการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการ

สิ่งที่ควรมุ่งประเมิน (what) ในการประเมินปัจจัยนำเข้า มีดังนี้

- 1) ความเหมาะสมและความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เวลา เทคโนโลยี ระบบข้อมูลสารสนเทศ
- 2) ความเป็นไปได้ของแผนการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการ

วิธีพิจารณาหรือตรวจสอบ (how) สามารถปฏิบัติได้หลายวิธี อาจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายวิธีร่วมกัน จากวิธีการดังนี้

- 1) การจัดประชุมหารือร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้แทนนักเรียนนักศึกษา โดยอาจมีผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการ
- 2) การสอบถามโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) การใช้บันทึกข้อมูลสถิตินักเรียนนักศึกษา และ/หรือผลการประเมินกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสถานศึกษาตลอดหลักสูตรและบุหรืในอดีต มาประกอบการประเมินปัจจัยนำเข้า
- 4) การวิเคราะห์ SWOT แยกจุดแข็ง จุดอ่อน ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่เกิดจากสถานศึกษา และโอกาส อุปสรรค ซึ่งเป็นปัจจัยจากภายนอกสถานศึกษา

การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินระหว่างดำเนินงาน เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติ โดยหาข้อบกพร่องของการดำเนินกิจกรรม/โครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยบันทึกหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นหาจุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนาของกิจกรรม/โครงการ

สิ่งที่ควรมุ่งประเมิน (what) ในการประเมินกระบวนการ มีดังนี้

- 1) ความเหมาะสมของการดำเนินกิจกรรม/โครงการ เกี่ยวกับกิจกรรม เวลา ทรัพยากร การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 2) จุดเด่นของกิจกรรม/โครงการ
- 3) จุดที่ควรพัฒนาในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ

วิธีพิจารณาหรือตรวจสอบ (how) สามารถปฏิบัติได้หลายวิธี อาจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายวิธีร่วมกัน จากวิธีการดังนี้

- 1) การสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ
- 2) การสอบถามโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) การบันทึกข้อมูลจากการสังเกตการจัดกิจกรรม/โครงการ
- 4) การจัดประชุมทบทวนหลังกิจกรรม (AAR: After action review) ในแต่ละวันหรือแต่ละช่วงของการจัดกิจกรรม/โครงการ โดยเป็นการหารือทบทวนวิธีการทำงาน ทั้งด้านความสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้น แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ให้เกิดขึ้นอีก และคงไว้ซึ่งวิธีการที่ดีอยู่แล้ว

การประเมินผล เป็นการประเมินเพื่อทบทวนกิจกรรม/โครงการ โดยจำแนกออกเป็น (1) การประเมินผลกระทบซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับเกินกว่าที่กำหนดไว้ ทั้งผลในทางบวกและทางลบ (2) การประเมินประสิทธิผล เพื่อตรวจสอบว่ากิจกรรม/โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ (3) การประเมินความยั่งยืน เพื่อพิจารณาความต่อเนื่อง วิธีการรักษาไว้ซึ่งความสำเร็จของกิจกรรม/โครงการ และ (4) การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อเพื่อพิจารณาว่ามีการนำกิจกรรม/โครงการไปประยุกต์หรือปรับปรุงใช้ในที่อื่น ๆ หรือไม่

สิ่งที่ควรมุ่งประเมิน (what) ในการประเมินผลกระทบ มีดังนี้

- 1) ผลกระทบในทางบวก ซึ่งเกิดขึ้นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของกิจกรรม/โครงการ
  - 2) ผลกระทบในทางลบ ซึ่งเกิดขึ้นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของกิจกรรม/โครงการ
- สิ่งที่ควรมุ่งประเมิน (what) ในการประเมินประสิทธิผล มีดังนี้

- 1) ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
- 2) ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่
- 3) พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่
- 4) พฤติกรรมการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่

สิ่งที่ควรมุ่งประเมิน (what) ในการประเมินความยั่งยืน มีดังนี้

- 1) ความต่อเนื่องของกิจกรรม/โครงการ
- 2) วิธีการรักษาไว้ซึ่งความสำเร็จของกิจกรรม/โครงการ

สิ่งที่ควรมุ่งประเมิน (what) ในการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ มีดังนี้

- 1) การนำความรู้ที่ได้รับจากการทำหรือเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- 2) การถ่ายทอดความรู้และความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่สู่ผู้อื่น

วิธีพิจารณาหรือตรวจสอบ (how) สามารถปฏิบัติได้หลายวิธี อาจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายวิธีร่วมกัน จากวิธีการดังนี้

- 1) การสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ
- 2) การสอบถามโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) การจัดประชุมติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการ ร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้แทนนักเรียนนักศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน
- 4) การวิเคราะห์ SWOT แยกจุดแข็ง จุดอ่อน ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่เกิดจากสถานศึกษา และโอกาส อุปสรรค ซึ่งเป็นปัจจัยจากภายนอกสถานศึกษา ที่เกิดหลังจากการดำเนินกิจกรรม/โครงการ
- 5) การสังเกตและบันทึกข้อมูลสภานักเรียนนักศึกษา หลังจากการดำเนินกิจกรรม/โครงการ มาประกอบการประเมินผล

การนำรูปแบบการประเมินไปใช้จะต้องประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจตามช่วงระยะเวลาของการบริหารนโยบาย โดยการประเมินบริบทเพื่อการตัดสินใจก่อนเริ่มช่วงปีการดำเนินงานใหม่ของนโยบาย การประเมินปัจจัยนำเข้าเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินงานตามนโยบาย การประเมินกระบวนการเพื่อการตัดสินใจปรับปรุงวิธีการดำเนินงานตามนโยบาย และทำยสุดท้ายจึงประเมินผลของนโยบายเพื่อตัดสินใจคุณค่าและอนาคตของนโยบาย โดยใช้เครื่องมือหลากหลายประเภท เช่น บันทึกการประชุม การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสังเกตและบันทึกข้อมูล เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับในกระบวนการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องกันครบวงจร

ตอนที่ 6 แนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

หน่วยงานระดับนโยบาย: สื่อสาร ส่งเสริม สนับสนุน

1. ผลการวิจัยพบว่าแนวทางหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวและตระหนักถึงโทษของเหล้าและบุหรี่ คือ การประชาสัมพันธ์โทษของเหล้าและบุหรี่ผ่านสื่อสาธารณะ ดังนั้นหน่วยงานระดับนโยบายจึงควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โทษของเหล้าและบุหรี่ เพื่อเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมาร่วมรณรงค์ต่อต้านเหล้าและบุหรี่ และ/หรืออาจจัดเป็นโครงการประกวดสื่อประชาสัมพันธ์ ใช้กลไกเครือข่ายทางสังคมในการขับเคลื่อน โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ
2. ผลการวิจัยพบว่าครูแนะแนวในสถานศึกษาแต่ละแห่งมีจำนวนไม่เพียงพอ ทั้งยังมีภาระงานอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบ และครูทั่วไปยังขาดความสามารถในการแนะนำให้คำปรึกษาผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง ดังนั้นหน่วยงานระดับนโยบายควรส่งเสริมให้ครูมีศักยภาพในการให้คำปรึกษา และสถาบันการผลิตครูควรปลูกฝังให้เป็นความสามารถพื้นฐานของนิสิตนักศึกษาครูทุกคน

หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา: สื่อสาร ส่งเสริม สนับสนุน

1. ผลการวิจัยพบว่าสถานศึกษารับทราบนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า แต่ไม่ทราบวิธีการ/แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ดังนั้นเขตพื้นที่การศึกษาควรเพิ่มเติมข้อมูลสารสนเทศวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษา
2. ผลการวิจัยพบว่า การติดตามประเมินผลจากหน่วยงานระดับนโยบายและระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จที่สำคัญ ดังนั้น เขตพื้นที่การศึกษาควรมีระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยมีรูปแบบการติดตามประเมินผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมทั้งร่วมมือกับสถานศึกษาในการแก้ปัญหาอย่างทันท่วงที
3. ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมเชิงพื้นที่ที่จัดบนฐานความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง ดังนั้น เขตพื้นที่ที่ควรสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ เพื่อบูรณาการทรัพยากรและองค์ความรู้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

หน่วยงานระดับสถานศึกษา: ป้องกัน ปรามปราม เปลี่ยนแปลง

1. ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและมีพฤติกรรมป้องกันตนเองได้ดีในกลุ่มผู้เรียนที่ยังไม่สูบบุหรี่หรือดื่มเหล้า แต่กิจกรรมป้องกันที่โรงเรียนจัดขึ้นไม่มีผลต่อการเกิดความตระหนักหรือการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้เรียนกลุ่มที่เคยสูบบุหรี่หรือดื่มเหล้ามาแล้ว นำมาสู่แนวออกแบบกิจกรรมในสถานศึกษา ดังนี้

- 1.1 ควรออกแบบกิจกรรมเชิงรุก ให้ผู้เรียนริเริ่ม ออกแบบ ขับเคลื่อน โดยครูเป็นที่ปรึกษา
  - 1.2 ควรออกแบบกิจกรรมโดยสร้างแรงขับจากพลังบวกในจิตใจ โดยวิเคราะห์ลักษณะและความสนใจของผู้เรียน ดึงจุดเด่นของผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงออกมาพัฒนา เพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้เรียน เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของผู้เรียนออกจากยาเสพติด
  - 1.3 ควรมีระบบการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
2. ผลจากการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญสู่ความสำเร็จ ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ทำงานร่วมมือกันในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของผู้เรียน ให้ชุมชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกให้ผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน ให้ความสำคัญลดอบจำหน่ายเหล้าและบุหรี่แก่เด็กและเยาวชน
  3. ผลการวิจัยพบว่าในบริบทของผู้เรียนอาชีวศึกษาแบบทวิภาคี เกี่ยวพันกับสถานประกอบการ ซึ่งทำให้หลีกเลี่ยงสิ่งแวดล้อมการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ได้ยาก ดังนั้น สถานศึกษาทุกระดับต้องสร้างผู้เรียนให้มีภูมิคุ้มกันในตนเอง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา
2. เพื่อประเมินผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน
3. เพื่อประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม
4. เพื่อศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง
5. เพื่อเสนอรูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
6. เพื่อเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ มีการแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ โดยงานวิจัยระยะที่ 1 เป็นการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริมปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ส่วนงานวิจัยระยะที่ 2 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง และงานวิจัยระยะที่ 3 การศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ และเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

งานวิจัยระยะที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่ายผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนทางศาสนา ผู้แทนจากสาธารณสุข และผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่น ผู้ประกอบการ จังหวัดกรุงเทพมหานคร นครปฐม และพระนครศรีอยุธยา รวมจำนวนทั้งสิ้น 120 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำการติดต่อกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย และนำแบบสัมภาษณ์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลกระทบของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งเสริม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ ไปทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตามวันและเวลาที่กำหนดไว้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เป็นการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item-Objective Congruence: IOC)
2. สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

งานวิจัยระยะที่ 2 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ในสถานศึกษาภาคกลาง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ในสถานศึกษาภาคกลาง จำนวน 1,342 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage

Sampling) โดยคณะผู้วิจัยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างตามแนวคิดของแฮร์และคณะ (Hair et al. 2010: 101) ที่กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างต้องมีจำนวน 10-20 เท่าต่อข้อคำถามจำนวน 1 ข้อ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Latent Variable) คือ การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
2. ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Variables) มีดังนี้
  - 2.1 การตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ มีจำนวน 2 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การตระหนักรู้โทษของเหล้า และการตระหนักรู้โทษของบุหรี่
  - 2.2 พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ มีจำนวน 2 องค์ประกอบ ประกอบด้วย พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า และพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ 2) แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของเหล้า 3) แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของบุหรี่ 4) แบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า และ 5) แบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยที่ได้จากคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณบดีมหาวิทยาลัยในระดับอุดมศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการทดลองใช้แบบสอบถามกับผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลางที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อทำการปรับปรุงและพัฒนาข้อคำถามในแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น
2. คณะผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยที่ได้จากคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณบดีมหาวิทยาลัยในระดับอุดมศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามกับผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลางที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. 2561
3. คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลางจำนวน 1,700 คนตามวันและเวลาที่กำหนดไว้
4. คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุด และนำแบบสอบถามการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ แบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของเหล้าแบบสอบถามการตระหนักรู้โทษของบุหรี่ แบบสอบถามพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้า และแบบสอบถามพฤติกรรม

การปกป้องตนเองจากบุหรี มาทำการหาค่าความสัมพันธ์ของโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลางเพื่อนำไปสู่การตรวจสอบและศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลางต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

1.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

1.2 การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับภาพรวม (Item-Total Correlation) ซึ่งหาได้จากสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Coefficient Correlation)

1.3 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับซึ่งหาได้จากสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

2. สถิติที่ใช้ในการศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่า และบุหรีของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง ซึ่งมีการประมาณค่าพารามิเตอร์โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML)

งานวิจัยระยะที่3 การศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีและสร้างข้อเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่าย ผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัดประเมินผล จำนวน 10 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี และแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี และแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา และ 2) แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะนักวิจัยติดต่อกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลโรงเรียนในเครือข่าย ผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัดประเมินผล จากนั้นทำการจัดการสนทนากลุ่มตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ และเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ และสร้างข้อเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ และเสนอแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาที่สมบูรณ์มากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1.1 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1.1.1 การบริหารจัดการ

โรงเรียนส่วนใหญ่มีแนวทางการบริหารจัดการคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีการประชาสัมพันธ์โครงการ การวางแผนการดำเนินงานโดยกำหนดให้กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ บรรจุอยู่ในแผนงานของโรงเรียน การสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนโดยรอบเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมีความต่อเนื่องในการดูแลพฤติกรรมนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การส่งเสริมให้นักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น และการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อประเมินความสำเร็จ และรับทราบปัญหาอุปสรรค โดยเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดพิจารณาต่อไป

1.1.1.2 กระบวนการดำเนินงาน

สำหรับกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนที่นำมาใช้เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนให้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่สามารถดำเนินไปได้ตามแผนงานหรือแผนปฏิบัติที่วางไว้นั้น ประกอบด้วย การดำเนินงานใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การสร้างความตระหนัก ส่งเสริม และสนับสนุน โดยมีการ

กำกับติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมและช่วยเหลือต่อไป ด้านที่ 2 การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่นักเรียน เช่น ปลูกฝังจิตสำนึก ความมีวินัย ทักษะในการคิดวิเคราะห์ เพื่อสร้างพลังบวก และด้านที่ 3 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อช่วยสอดส่องดูแลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนและแจ้งข้อมูลกลับมายังโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

1.1.1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

สำหรับกิจกรรมที่โรงเรียนนำมาใช้เพื่อตอบสนองนโยบาย ฯ มีหลายกิจกรรมดังนี้ 1) การสร้างนักเรียนแกนนำ ให้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากเหล้า บุหรี่ และสารเสพติดอื่น ๆ เพื่อนำมาขยายผลสู่นักเรียนคนอื่น ๆ 2) การรณรงค์ให้ความรู้ผ่านกิจกรรมหรือโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้น และเชื่อมโยงกับโครงการอื่น ๆ ที่ส่วนกลางมอบหมายให้โรงเรียนดำเนินการ 3) การปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่นักเรียน

1.1.1.4 การประเมินผลกิจกรรม

โรงเรียนใช้วิธีการประเมินร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในหลากหลายรูปแบบ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อรับทราบหรืออาจสรุปผลการประเมินในลักษณะของการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมที่มีต่อกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ใช้ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะการเข้าชั้นเรียน การขาดเรียน การสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ทั้งนี้ผลการจากเก็บข้อมูลพบว่าปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่ที่พบในโรงเรียน คือ การสูบบุหรี่ แต่ไม่พบปัญหาเรื่องการดื่มสุราในโรงเรียน

1.1.1.5 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการการดำเนินงานโดยกำหนดให้กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ บรรจุอยู่ในแผนงานของโรงเรียนในลักษณะการบูรณาการกับแผนงานเดิม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาในส่วนของประสิทธิผลรวมถึงผลการดำเนินงานต่าง ๆ ถือว่ามีประสิทธิภาพค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการทรัพยากรที่มุ่งเน้นการบูรณาการการดำเนินงานกับโครงการและแผนงานหลักที่มีอยู่เดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้นมีการใช้ทรัพยากรไม่มากนักแต่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ตามนโยบาย

1.1.2 ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1.2.1 ความตระหนักรู้ต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

นักเรียนมีความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลเนื่องจากการกำหนดบทลงโทษทำให้นักเรียนเกรงกลัวมากขึ้น รวมทั้งทางโรงเรียนมีมาตรการลงโทษอย่างจริงจัง แต่อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนนโยบาย ฯ สามารถลดปริมาณของเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับเหล้าหรือเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ บุหรี่ และสารเสพติดอื่น ๆ ได้เช่นกัน แต่ก็อยู่

ภายใต้เงื่อนไขของสภาพแวดล้อมทางบ้านและชุมชน หากยังคงไม่ตระหนักถึงปัญหาของเหล่าและบุหรี ก็อาจทำให้พฤติกรรมของนักเรียนไม่ได้รับการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง

1.1.2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล่าและบุหรี และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนตระหนักถึงโทษของเหล่าและบุหรี รวมถึงให้ความสำคัญของการรณรงค์เหล่าและบุหรีโดยประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียน ช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียน แม้ครูบางคนจะไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงก็ตาม ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนที่สูบบุหรี่ลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องทุกปี นักเรียนมีความตระหนักต่อโทษของเหล่า บุหรีมากขึ้น และมีความเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดลดลง ส่งผลให้โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น

1.2 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา

1.2.1 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา

1.2.1.1 การบริหารจัดการ

เนื่องจากสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาบางแห่งได้ดำเนินการโครงการไปก่อนหน้าการกำหนดนโยบาย เช่น โครงการสถานศึกษาสีขาว โครงการพักปลอดรถมอเตอร์ไซด์ ดังนั้น เมื่อมีการกำหนดนโยบายนี้ขึ้นมาทางสถานศึกษาจึงสามารถจัดกิจกรรมสอดรับได้ทันที่ สามารถจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียน นอกจากนี้ บางสถานศึกษาได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก โดยมีสถานศึกษาเป็นศูนย์กลาง ที่ทำหน้าที่ประสานงานการป้องกันและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนในพื้นที่รูปแบบ และมีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

1.2.1.2 กระบวนการดำเนินงาน

สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดทำโครงการตามนโยบาย มีฝ่ายปกครองทำหน้าที่ “ป้องกัน ปราบปราม บำบัด” โดยครูประจำชั้นจะเยี่ยมบ้านของนักเรียนทุกคนเพื่อทำความเข้าใจในเบื้องต้น มุ่งเน้นการห้ามสูบบุหรี่ ไม่มีการจัดพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่ในสถานศึกษา จัดกิจกรรมรณรงค์ จัดอบรมให้ความรู้ตามแผนกิจกรรมของโครงการ โดยมีครูประจำชั้นเป็นบุคคลหลักและทำงานร่วมกันกับฝ่ายปกครองของสถานศึกษา และจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง มีความร่วมมือกับภายนอกสถานศึกษา เช่น สารวัตรนักศึกษา เครือข่ายครูอาจารย์จากสถานศึกษาต่าง ๆ มีการสุ่มตรวจนักศึกษาภายในสถานศึกษา และร่วมมือกับโรงพยาบาลและหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อบำบัดนักเรียนที่มีพฤติกรรมติดยาเสพติด เหล้า และบุหรี โดยมีการจัดประชุมผู้ปกครองและมีการติดตามผลนักเรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

1.2.1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

สถานศึกษามีรูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ในลักษณะที่หลากหลาย ได้แก่ 1) การอบรมให้ความรู้กับนักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักต่อโทษของเหล่าและบุหรีและยาเสพติด โดยได้รับความร่วมมือจาก

หน่วยงานภายนอกและภายในในการจัดกิจกรรม เช่น สาธารณสุข วัด เป็นต้น 2) การจัดกิจกรรมรณรงค์ในเชิงป้องกันปัญหาเสพติด โดยเชิญบุคลากรจากหลากหลายสาขาวิชาชีพ เช่น ตำรวจ ทหาร นักจิตวิทยา เป็นต้น มาร่วมกันจัดโครงการ 3) การติดป้ายรณรงค์การลด ละ เล้าและบุหรี่ในสถานศึกษา 4) การสอดแทรกสาระเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ในรายวิชาตามหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การให้คำปรึกษาและการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยครูประจำชั้น ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่และความเสี่ยงต่อเหล้าและบุหรี่และความเสี่ยงในด้านการใช้ชีวิต 6) การเทศนาโดยพระจากวัดในบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้นักเรียนได้คติเตือนใจในการใช้ชีวิต 7) การมีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาในการประสานงานเพื่อป้องกันและแก้ปัญหา และ 8) การปราบปรามและขอความร่วมมือเทศบาลออกตรวจร้านค้าใกล้สถานศึกษา ไม่ให้จำหน่ายบุหรี่และสุรากับนักศึกษา และสอดส่องร้านค้าที่แอบขายบุหรี่และสุราให้นักศึกษา เพื่อแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2.1.4 การประเมินผลกิจกรรม

การประเมินผลกิจกรรมของสถานศึกษาแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ 1) การประเมินผลโครงการภาพรวม ด้วยการถอดบทเรียนความสำเร็จ ปัญหา แนวทางการแก้ไขจากการดำเนินโครงการ 2) การประเมินที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ด้วยการรวบรวม ติดตาม และสรุปผล จัดทำเป็นประวัติของนักเรียนที่มีปัญหา โดยสถานศึกษาจะมีการติดตามผลนักเรียนที่มีปัญหาทุก 1-2 สัปดาห์ โดยให้นักเรียนมารายงานตัว และครูประจำชั้นใช้การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเพื่อนำข้อมูลไปสู่การพัฒนาการเรียนต่อไป ซึ่งผลการประเมินพบว่า ปัญหาของนักเรียนกลุ่มเดิมลดลงทั้งเรื่องบุหรี่และยาเสพติดในสถานศึกษา แต่อย่างไรกลับพบว่า มีผู้เสพและผู้ค้ารายใหม่เกิดขึ้นทุกปี ทำให้สถานการณ์การเสพสิ่งเสพติดตรงตัว ไม่มีแนวโน้มดีขึ้น ป้ายรณรงค์ต่าง ๆ โดนฉีก เผ่า ทำลาย สำหรับรายที่เต็มใจเข้ารับการบำบัดพบว่า นักเรียนมีอาการดีขึ้น แต่รายที่ติดหนักมักจะพบแพทย์ในช่วงแรก ๆ และหายไปในช่วงหลัง

1.2.1.5 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

สถานศึกษามีการบริหารจัดการการดำเนินงานโดยกำหนดให้กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ บรรจุอยู่ในแผนงานของโรงเรียนในลักษณะการบูรณาการกับแผนงานเดิม รวมถึงการบูรณาการการดำเนินงานกับกิจกรรมประจำวันของสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมโครงการที่หลากหลาย ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา พบว่า ปัญหาของนักเรียนกลุ่มเดิมลดลงทั้งเรื่องบุหรี่และยาเสพติดในสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม พบว่ามีผู้เสพและผู้ค้ารายใหม่เกิดขึ้นทุกปี ทำให้สถานการณ์การเสพสิ่งเสพติดตรงตัว ไม่มีแนวโน้มดีขึ้น และ ในส่วนของประสิทธิผลที่พบว่าสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญในเรื่องของเหล้าและบุหรี่ในสถานศึกษา และนักเรียนเริ่มมีความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ ถือว่ามีประสิทธิภาพค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการทรัพยากรที่มุ่งเน้นการบูรณาการการดำเนินงานกับโครงการและกิจกรรมหลักที่มีอยู่เดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้นมีการใช้ทรัพยากรไม่มากนักแต่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ตามนโยบาย

1.2.2 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา

1.2.2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

สถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญในเรื่องของเหล้าและบุหรี่ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและแก้ปัญหาของนักเรียน ทั้งเรื่องเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด และการทะเลาะวิวาท โดยให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เมื่อมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า บุหรี่เข้ามา ในสถานศึกษาก็มีการรณรงค์มากยิ่งขึ้น เน้นย้ำอาจารย์และผู้เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้นให้มีการดำเนินงานอย่างเต็มที่มากยิ่งขึ้น

1.2.2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม

นักเรียน

นักเรียนเริ่มมีความตระหนักต่อโทษของเหล้า บุหรี่ โดยบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า บุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาส่วนหนึ่งเกิดจากการเสริมด้วยนโยบายจากส่วนกลาง แต่อย่างไรก็ตาม ความตระหนักและการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนบางส่วนยังคงไม่ชัดเจนมากนัก เนื่องจากสภาพแวดล้อมในครอบครัวของนักเรียนมีผู้ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ หรือนักเรียนไม่ได้อยากลด ละ เลิก พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรื่อดังนั้น แม้มีการดำเนินโครงการในลักษณะหรือรูปแบบใด นักเรียนอาจมีส่วนร่วมในกิจกรรม แต่ก็ยังไม่สามารถลดพฤติกรรมหรือความข้องเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ได้เท่าที่ควร

1.3 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

1.3.1 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

1.3.1.1 การบริหารจัดการ

การนำนโยบายเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดเหล้า บุหรี่สู่การปฏิบัติโดยตรงในบริบทของมหาวิทยาลัยยังเห็นภาพความเป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการที่ไม่เข้มข้นมากนัก ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นและตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องเหล้าและบุหรี่ โดยมีโครงการรณรงค์ในเรื่องดังกล่าว รวมถึงการเผยแพร่เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่เพื่อสร้างความตระหนักของนักศึกษา

1.3.1.2 กระบวนการดำเนินงาน

มหาวิทยาลัยจัดทำโครงการรณรงค์เรื่องเหล้าและบุหรี่ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ กำหนดกิจกรรม กำหนดการประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในส่วนของงานกิจการนักศึกษา หากมองการดำเนินงานในมิติ “ป้องกัน ปราบปราม บำบัด” พบว่ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ดำเนินงานถึงขั้น “ป้องกัน” โดยรณรงค์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนการดำเนินงานขั้น

“ปราบปราม และบำบัด” ยังไม่พบการดำเนินงานอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามมีนักศึกษาบางคนเข้าขอรับคำปรึกษากับอาจารย์สาขาจิตวิทยาเป็นการส่วนตัว เพื่อปรึกษาปัญหาการติดบุหรี่

1.3.1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ สามารถจัดกลุ่ม ได้ 5 รูปแบบ ดังนี้ 1) การจัดโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ของมหาวิทยาลัย เช่น การจัดกิจกรรมมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ โดยเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ในการปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ 2) การจัดกิจกรรมของชมรมนักศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ โดยบางชมรมมีกิจกรรมบางส่วนเกี่ยวกับเหล้า/บุหรี่ เช่น ชมรมเกี่ยวกับสุขภาพ 3) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดเหล้า/บุหรี่ ด้วยป้ายนิเทศ เอกสาร แผ่นพับ 4) การสอดแทรกเรื่องราวและประสบการณ์เกี่ยวกับโทษของเหล้าและบุหรี่ในการจัดการเรียนการสอนโดยอาจารย์ผู้สอน และ 6) การให้คำปรึกษานักศึกษาที่มีปัญหาชีวิต มีความเสี่ยง รวมไปถึงนักศึกษาที่ติดเหล้า/บุหรี่เป็นรายบุคคล

1.3.1.4 การประเมินผลกิจกรรม

การประเมินผลกิจกรรมของมหาวิทยาลัยยังไม่ชัดเจนมากนัก โดยมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้มีการประเมินผลการจัดกิจกรรม/โครงการในภาพรวม แต่ไม่ได้มุ่งเน้นประเมินการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของผลลัพธ์หรือผลกระทบจากโครงการปลอดเหล้า/บุหรี่ นอกจากนี้การประเมินผลการจัดกิจกรรมไม่เป็นที่รับรู้ของนักศึกษาทั่วไป

1.3.1.5 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ

สถานศึกษามีการบริหารจัดการการดำเนินงานโดยการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่หลากหลาย แต่ยังคงเน้นในเชิงป้องกัน ส่วนการดำเนินงานขั้น “ปราบปราม และบำบัด” ยังไม่พบการดำเนินงานอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา พบว่า ยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้ ในส่วนของประสิทธิผล พบว่า มหาวิทยาลัยยังไม่มีมาตรการหรือความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เท่าที่ควร อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า/บุหรี่ อีกทั้ง อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยมีความตระหนักต่อโทษผลเสียหรือผลกระทบของเหล้า บุหรี่ โดยพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาพบว่ามีประสิทธิภาพไม่มากนัก

1.3.2 ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

1.3.2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

สำหรับบางมหาวิทยาลัยที่ไม่มีความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เท่าที่ควร อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ เนื่องจากเห็นว่านักศึกษามีวุฒิภาวะแล้วและมีความเป็นผู้ใหญ่ในระดับหนึ่งที่จะสามารถ

ตัดสินใจต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าปัญหาเหล่านี้ บุหรี่ไม่ได้เป็นปัญหาใหญ่ในสถานศึกษาของตนเอง ขณะที่มหาวิทยาลัยที่ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ เห็นถึงความสำคัญถึงปัญหาเรื่องของเหล้าและบุหรี่ภายในมหาวิทยาลัย ที่มีผลกระทบต่อสังคมในภาพรวม ได้กำหนดกฎและมาตรการในการดูแลนักศึกษาอย่างเข้มงวด คอยสอดส่องดูแล โดยอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่านโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ นำมาซึ่งประโยชน์ต่อบุคคล สถานศึกษา และชุมชน ได้แก่ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ลดค่าใช้จ่ายที่ทำให้หลงผิด สร้างความรู้สึกลดอดภัย ฝึกการบริหารจัดการกับตนเอง ลดปัญหาความรุนแรงทางอารมณ์ และส่งเสริมสุขภาพให้กับคนในชุมชน

1.3.2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และสภาวะทางพฤติกรรมของบุคคล

อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยมีความตระหนักต่อโทษ ผลเสียหรือผลกระทบของเหล้า บุหรี่ โดยพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แม้จะมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า บุหรี่ นักศึกษาบางส่วนยังคงดื่มสุราและสูบบุหรี่ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพราะเป็นสิทธิและการดำเนินชีวิตของนักศึกษาในแต่ละบุคคล รวมถึงมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้ความตระหนักรวมถึงการปฏิบัติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขณะที่มหาวิทยาลัยบางแห่งที่มีความตระหนักต่อโทษของเหล้า บุหรี่ โดยเล็งเห็นถึงผลกระทบต่อเยาวชน ได้แก่ การมีค่านิยมที่ผิดเพี้ยนในมิติทางสังคม ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสุขภาพ และอาจมีพฤติกรรมที่บกพร่องทางด้านจริยธรรมและผิดต่อศีลธรรม เนื่องจากขาดสติยั้งคิด ขาดการควบคุมตนเอง และกล้าแสดงออกในทางที่ไม่เหมาะสม

2. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าต่อสถานศึกษาและชุมชน

2.1 ผลกระทบทางบวก

ผลกระทบทางบวกของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าบุหรี่ยังต่อสถานศึกษาและชุมชนจากการดำเนินโครงการของสถานศึกษานั้น พบว่า ผลกระทบทางบวกคือการที่สถานศึกษาได้ดำเนินโครงการด้วยกิจกรรมและรูปแบบที่หลากหลาย สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียน นักเรียนได้รับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ แม้จะไม่ทุกคน แต่พบความสำเร็จกับนักเรียนส่วนหนึ่ง และยังมีผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ เป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่อบายมุขอื่น ๆ ดังนั้น การกำหนดนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ จึงเป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลม ด้วยการสกัดกั้นหรือขจัดเงื่อนไขของการก่อตัวทางพฤติกรรมที่เป็นอบายมุขโดยขยายผลมาจากเหล้าและบุหรี่ และทางกลับกัน หากไม่มีการควบคุม กล่าวคือ มีลักษณะของการปล่อยปละละเลย หรือไม่มีการตีกรอบตามความเหมาะสม ก็เสมือนเป็นการส่งเสริมโดยไม่ได้มีเจตนา ทั้งนี้ ถึงแม้ว่า การห้ามปรามนักเรียนและนักศึกษาไม่ให้ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ จะกระทำได้เพียงภายในสถานศึกษาเท่านั้น ก็ยังดีกว่าการไม่มีมาตรการใดๆ มาควบคุม

2) นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ยังเป็นการสกัดกั้นการมีผู้เสพหน้าใหม่ กล่าวคือ ทำให้นักเรียนหรือนักศึกษาเข้าถึงเหล้าและบุหรี่ได้ยากขึ้น เพราะวุฒิภาวะของเด็กอยู่ในระดับที่ถูกชักจูงได้ง่าย หากเขาไม่มีภูมิด้านทานทางจิตใจที่เพียงพอ ซึ่งหากไม่มีการสกัดกั้นเหล้าและบุหรี่ในสถานศึกษาจะเป็นต้นทาง

ที่ลูกถามไปสู่สารเสพติดอื่น ๆ ด้วยว่าเหล้าและบุหรี่คือสารเสพติดลำดับแรกหรือเป็นสารเริ่มต้น ที่สามารถส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในวงกว้าง เช่น สุขภาพไม่แข็งแรง การทะเลาะวิวาท การค้าประเวณี ในเพศหญิงหรือการค้ายาเสพติดในเพศชาย (เพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในสถานเริงรมย์และบำรุงความสุขโดยมีสารเสพติดเป็นตัวประกอบ) และประการสำคัญ คือ การนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเป็นบทบาทและความรับผิดชอบตามวัย

3) นโยบายเป็นผลดีต่อชุมชน ซึ่งหากผลสัมฤทธิ์ของนโยบายนี้ขยายผลจากสถานศึกษาออกไปสู่ชุมชนแล้ว โดยที่ไม่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือเป็นการขายที่จำกัดประเภทของเครื่องดื่ม ที่ให้บริการทั่วไปและในสถานบันเทิงยามวิกาล ก็เป็นการลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น คดีอาชญากรรม การจี้ปล้น การทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุทางการจราจร การเสพยาและค้ายาเสพติด และด้วยความร่วมมือของชุมชนที่ช่วยกันขจัดเงื่อนไขที่จะสร้างปัญหาต่าง ๆ นั้น ชุมชนเองก็ได้รับผลดีจากพฤติกรรมบริโภคและการเสพติดลดลง และยังเป็นการช่วยเหลือเยาวชนบางส่วน ไม่ให้เข้าถึงเหล้าและบุหรี่หรือสารเสพติดอื่น ๆ ก่อนที่เขาเหล่านั้นจะมีวุฒิภาวะที่สามารถควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบที่สามารถตัดสินใจเองได้ หรืออยู่ในภาวะที่สามารถเลี้ยงดูตนเอง แต่ก่อนจะถึงเวลานั้นปัญหาก็อาจไปเกิดขึ้นที่อื่นหรือสังคมในวงกว้าง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบาย

2.2 ผลกระทบทางลบ

ผลกระทบทางลบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชนโดยรอบสถานศึกษานั้นยังไม่พบอย่างชัดเจน พบเพียงผลกระทบของนโยบายที่ทำให้สถานศึกษาต้องดำเนินการรายงานผลการดำเนินโครงการเพิ่มขึ้น ซึ่งนโยบายในลักษณะนี้มีความซ้ำซ้อนกับสิ่งที่สถานศึกษาได้ดำเนินการ และมีนโยบายอื่น ๆ อีกหลายโครงการที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันทำให้สถานศึกษาต้องจัดการและบูรณาการโครงการเพื่อตอบสนองนโยบายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน นอกจากนี้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อร้านค้าที่มีสินค้าประเภทนี้จำหน่าย ซึ่งอาจจะขายได้ในปริมาณที่น้อยลง แต่ก็ยังขายได้เรื่อย ๆ

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

3.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคมระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยผลการวิจัย พบว่า 1) **ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี**ผู้บริหารต้องมีความทุ่มเท ตั้งใจและจริงจังกับการทำงาน

มีการกระตุ้นให้ครูทุกคนตระหนักและเห็นความสำคัญของบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน มีการมอบหมายงานและสร้างระบบงานที่ชัดเจน มีการติดตามการทำงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งการติดตามแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และมีการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกไปสู่ภายนอกโรงเรียนในหลากหลายรูปแบบ

2) ครูร่วมมือกันดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างเต็มที่ ครูมีความสามัคคีและทุ่มเททำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยความเต็มใจ มีการสื่อสารการทำงานโดยการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และมีการกำกับติดตามการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งครูใช้หลักจิตวิทยาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนที่มีปัญหา

3) ระบบทีมงานนักเรียนมีความเข้มแข็ง นักเรียนในโรงเรียนมีการทำงานร่วมกันเพื่อคอยดูแลสอดส่องพฤติกรรมของเพื่อนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการนักเรียนในห้องเรียน สภานักเรียนของโรงเรียน และหากพบเพื่อนที่มีปัญหาก็จะรายงานให้ครูทราบในทันที ทำให้ครูสามารถช่วยแก้ไขปัญหาค้นคว้าได้ทันเวลา

4) สถานศึกษามีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการบูรณาการวิสัยทัศน์และนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะทำให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชนในการดูแลสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียน

3.1.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาไปปฏิบัติและบูรณาการไปสู่อุปสรรคในการปฏิบัติในสถานศึกษา

อุปสรรคในการนำนโยบายสถานศึกษาไปปฏิบัติและบูรณาการไปสู่อุปสรรคในการปฏิบัติในสถานศึกษา เกิดจากปัจจัยที่สำคัญ คือ ภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียน สภาพแวดล้อมที่นักเรียนอาศัยอยู่ และพฤติกรรมของนักเรียนในช่วงวัยรุ่น พบว่า **1) พ่อแม่ผู้ปกครองขาดการดูแลเอาใจใส่นักเรียน** นักเรียนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่เกิดจากพ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ **2) การเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของคนในครอบครัวหรือบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ** การดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ในบางครอบครัวปฏิบัติกันเป็นกิจวัตร โดยเฉพาะในวันเทศกาลต่าง ๆ จะมีการดื่มกินเพื่อเป็นการเข้าสังคม ซึ่งส่วนใหญ่มักทำที่บ้าน รวมกลุ่มเพื่อนมาดื่ม มากิน เพื่อความสนุกสนาน ทำให้เด็กซึมซับพฤติกรรม เห็นผู้ใหญ่ทำแล้วไม่ผิด ไม่มีใครว่ากล่าว หรือเข้าใจผิดว่าการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้ใคร เด็กจึงเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ในปัจจุบันเด็กส่วนใหญ่เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เด็กเห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของดารารหรือบุคคลที่ตนเองชื่นชอบแล้วนำมาเลียนแบบ **3) บทลงโทษผู้ที่จำหน่ายบุหรี่และเหล้าให้แก่เยาวชนยังไม่เข้มงวดเท่าที่ควร** การจำหน่ายบุหรี่และเหล้ายังสามารถวางขายได้ทั่วไป คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย และร้านค้าส่วนใหญ่ยังจำหน่ายเหล้าและบุหรี่ให้กับเยาวชน เพราะมาตรการควบคุมและบทลงโทษยังไม่เข้มงวดอย่างจริงจัง **4) ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น** นักเรียนที่มีปัญหาการใช้ยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในช่วงวัยรุ่น เพราะเป็นช่วงวัยที่อยากรู้อยากลอง ติดเพื่อน และมองว่าการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมที่เท่ และทำให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน

3.2 ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคมระดับอาชีวศึกษา

3.2.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคมระดับอาชีวศึกษา

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา พบว่า 1) **การขับเคลื่อนนโยบายที่จำกัดเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา** ย่อมอยู่ในขีดความสามารถที่จะกระทำได้ ด้วยความร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้ประโยชน์จากสื่อ ป้ายประชาสัมพันธ์ และการบอกต่อกัน เพื่อให้เห็นถึงโทษจากการบริโภคหรือเสพ และเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับสำหรับผู้บริโภคหรือผู้เสพที่สามารถเลิกได้ 2) **การปรับสภาพแวดล้อมรอบสถานศึกษา** โดยไม่ให้ใบอนุญาตกับร้านค้าในการจำหน่ายเหล้าและบุหรี่ ในรัศมีที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ไม่อนุญาตตั้งแต่แรกเริ่มเปิดกิจการ ไม่ใช่เมื่อเกิดผลกระทบต่อนักเรียนและนักศึกษา แล้วจึงนำปัญหานั้นมาพิจารณาดำเนินการภายหลัง 3) **การบังคับใช้กฎหมายต้องมีประสิทธิภาพ** ซึ่งมีร้านสะดวกซื้อโดยรอบสถานศึกษา และควรใช้กฎหมายและมาตรฐานเดียวกันกับทุกร้านค้าโดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยอาศัยการทำงานของบุคคลหลายฝ่ายที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ 4) **การจัดลำดับพื้นที่ดำเนินการตามความเร่งด่วน** ได้แก่ 1) สังคมครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวเด็กและเยาวชนมากที่สุด 2) สังคมโรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งรายล้อมไปด้วยเพื่อนร่วมห้องเรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่มีความหลากหลาย และ 3) ขยายวงกว้างออกไปสู่ชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่แวดล้อมหรือมีอาณาเขตติดต่อกับสถานศึกษา ส่วนครอบครัวนั้นก็อาจจะอยู่ต่างชุมชนออกไป โดยทั้ง 3 พื้นที่ ต้องมีความสอดคล้องกันและดำเนินนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน 5) **ความร่วมมือของทุกฝ่ายในสถานศึกษาและการประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษา** โดยผู้บริหารและครูในสถานศึกษามีความสามัคคี ท่วมเททำงานร่วมกันการแก้ปัญหาอย่างเต็มที่ นอกจากภาระงานสอนแล้ว อาจารย์ทุกคนยังร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน เช่น การออกตรวจนักศึกษา รวมถึงครูฝ่ายปกครองมีความเข้มแข็งในการดำเนินการ รวมถึงการมีกลยุทธ์ในการดำเนินการของอาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ ที่เน้นการใช้จิตวิทยาแก้ปัญหาก่อนที่จะใช้กฎหมายนอกจากนี้ยังมีหน่วยงานสาธารณสุขที่ให้การช่วยเหลือในเรื่องของการคัดกรองผู้ติดบุหรี่ สารเสพติด และการให้ความรู้และข้อมูลที่จำเป็น ให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสุขอนามัย สุขวิทยาส่วนบุคคล นอกจากนี้ยังมีองค์กรทางศาสนา มาทำการเทศนาอบรมพัฒนาจิตใจให้กับนักเรียน 8) **การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการณรงค์โครงการให้สำเร็จ** เนื่องจากนักเรียนส่วนมากของสถานศึกษาได้ใช้เวลาส่วนใหญ่กับสมาร์ทโฟน สื่อดิจิทัล และเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร และการสืบค้นความรู้ ดังนั้นสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นช่องทางที่สำคัญในการนำมาดำเนินการเผยแพร่ ให้ข้อมูลสารสนเทศ รวมถึงการใช้ในการติดต่อประสาน การติดตามนักเรียน เป็นต้น

3.2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพบว่า 1) **ปัจจัยด้านครอบครัวของนักเรียน** ปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้นบางส่วน เกิดจาก

ครอบครัวของนักเรียนที่เป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตน ผู้ปกครองบางส่วนไม่เห็นความสำคัญในการแก้ปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหาในสถานศึกษาเพียงอย่างเดียวก็ทำให้ประสบความสำเร็จได้ยาก นอกจากนี้รวมถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของนักเรียนที่อาจเป็นแหล่งที่มีเหล้าและบุหรี่ เช่น ร้านขายเหล้าและบุหรี่ที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย ที่พ้นจากขอบเขตของสถานศึกษาในการควบคุมและดูแลได้อย่างทั่วถึง

2) ลักษณะของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นลักษณะทวิภาคี มีการฝึกงานในสถานประกอบการในสภาพสังคมชีวิตจริง ที่นักเรียนอาจมีความเสี่ยง ทำให้การควบคุม ดูแลนักเรียนที่อยู่ภายนอกสถานศึกษาอาจไม่ทั่วถึง ทั้งการนิเทศติดตาม ดังนั้น จึงไม่อาจควบคุมพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ได้เท่าที่ควร

3) การมีรายได้และการเข้าถึงเหล้าและบุหรี่ เนื่องจากบริบทนักเรียนของนักเรียนบางคนที่มีความสามารถในการหาเงิน มีรายได้ ว่างงานเสริม เมื่อมีรายได้โอกาสในการซื้อหาเหล้าและ บุหรี่จึงมีความเป็นไปได้สูงกว่านักเรียนที่ยังไม่มีรายได้

4) ครูหรือผู้รับผิดชอบโครงการขาดความสามารถในการถอดบทเรียน ขาดทักษะในการสรุปองค์ความรู้จากการดำเนินงานโครงการขาดการสะท้อนคิดแลกเปลี่ยนบทเรียนซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหาร ครูนักเรียน และบุคคลอื่น ๆ ทำให้ข้อค้นพบในการดำเนินโครงการยังขาดการต่อยอดหรือพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.3 การประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคมระดับอุดมศึกษา

3.3.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า **1) ความร่วมมือจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง** ทั้งผู้บริหารหรือผู้เสพ ผู้ชาย และผู้กำหนดนโยบาย ด้วยความจริงจังในภาคปฏิบัติ โดยที่บุคลากรในสถานศึกษาก็ต้องปฏิบัติในทิศทางเดียวกันด้วย **2) กระบวนการและวิธีการในภาคปฏิบัติ** ซึ่งได้แก่ การกำหนดแนวทางที่ปฏิบัติได้ กลไกในการขับเคลื่อนนโยบาย และการสร้างความตระหนักถึงโทษภัยของเหล้าและบุหรี่ ซึ่งไม่ปรากฏให้เห็นในระยะสั้น แต่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวหรือในช่วงบั้นปลายของชีวิต **3) การคัดสรรกิจกรรมที่เหมาะสม** เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนค่านิยมที่ผิดเพี้ยน ให้เกิดมีทัศนคติที่ถูกต้องในการสร้างความสุขให้กับตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเหล้าและบุหรี่ **4) การดำเนินนโยบายแบบบูรณาการ** ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่าง สถาบันอุดมศึกษากับหน่วยงานในพื้นที่ ในบริบทของชุมชน โดยทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้มีการขับเคลื่อนนโยบายตามแนวทางอย่างเป็นทางการ พร้อมกับประสานความร่วมมือจากกลุ่มจิตอาสาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วม **5) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน** โดยจัดการประชุมชี้แจง สำหรับบุคลากร นักศึกษา และคนในชุมชนซึ่งเน้นเยาวชนโดยรอบสถานศึกษา เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในแต่ละภาคส่วน **6) การมีกระบวนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน** โครงการที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าหรือสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม มีการติดตามเป็นระยะ ๆ มีการรายงานติดตามผลโดยผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาโครงการหรือการดำเนินการในระยะต่อไป รวมถึงให้แต่ละสถานศึกษาได้มีการนำเสนอองค์ความรู้ในการดำเนินการเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียนที่ดีของสถานศึกษาในแต่ละบริบทที่แตกต่างกัน

3.3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ซึ่งทำให้นโยบายไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์อาจเป็นผลมาจากการขาดจิตสำนึกของผู้ที่เกี่ยวข้อง การละเลยโดยไม่บังคับใช้กฎหมาย การผลิตสินค้าขึ้นกระทำโดยรัฐและสภาพทางสังคมของชุมชน โดยพบว่า 1) **ความชัดเจนของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ในระดับอุดมศึกษาควรมีความชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม** ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีบริบทเชิงพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน คุณลักษณะและวิถีชีวิตของนักศึกษาที่มีความแตกต่างกัน อาจมีการระบุนโยบายเฉพาะ หรือกำหนดขอบเขตในเชิงรายละเอียดของนโยบายที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นมาตรฐานและบรรทัดฐานกลางที่ใช้ร่วมกัน 2) **การจัดโครงการกิจกรรมที่ไม่น่าสนใจและไม่ดึงดูดใจสำหรับนักศึกษา** โดยการจัดกิจกรรมปลอดเหล้าหรือควรมีกิจกรรมที่น่าสนใจที่จะช่วยสร้างความตระหนักของโทษของเหล้าหรือบุหรี่ เช่น การเชิญผู้ที่มีประสบการณ์/บทเรียนจากเหล้าหรือบุหรี่ เช่น ผู้ประสบอุบัติเหตุ/ผู้พิการ/ผู้สูญเสีย มาเล่าประสบการณ์ การจัดโครงการ/ค่ายบำบัดสำหรับแก้ปัญหานักศึกษาที่ติดเหล้า/บุหรี่ การมีกิจกรรมบันเทิง เป็นต้น 3) **การขาดจิตสำนึกของผู้บริโภคสินค้าและผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการ** รวมถึงการขาดความชัดเจนในการควบคุมกำกับดูแลให้เป็นไปตามนโยบายของสถานศึกษา และเป็นการยากที่จะกำหนดบทลงโทษได้ ซึ่งในปัจจุบัน ก็ไม่มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องนี้ จะทำได้ก็เป็นเพียงการตักเตือนกันในกลุ่มที่มีความคุ้นเคยกันในวงแคบ 4) **กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนี้มีอยู่แล้ว** แต่ขาดความเป็นรูปธรรมในการนำกฎหมายนั้นมาควบคุมด้วยการบังคับใช้ 5) **ต้นกำเนิดหรือแหล่งผลิตสินค้าเป็นการดำเนินงานโดยรัฐ** การกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อรองรับนโยบายดังกล่าว จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งเป็นปลายทางคือผู้ขายสินค้าและผู้ซื้อนอกจากนี้ สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันที่ยังคงมีเหล้าและบุหรี่ในทุกพื้นที่ มีการบริโภคและมีการจำหน่ายอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน รวมถึงค่านิยม ความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งดังกล่าว ดังนั้น จึงไม่อาจอนุมานได้ว่านโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าหรือบุหรี่จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงในสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน 6) **สภาพทางสังคมของชุมชนที่มีความเป็นเอกเทศ** แยกออกจากสถานศึกษาอย่างชัดเจน เป็นสังคมปัจเจกที่มีความเป็นอิสระ และไม่มีประเด็นที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งต่างจากกลุ่มบ้านที่อาศัยเส้นทางเข้าออกโดยต้องผ่านพื้นที่ของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับสถานศึกษาแบบพึ่งพิง ดังนั้น บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชน ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องลักษณะของพื้นที่อยู่อาศัย ก็จะมีความคิดเห็นต่อนโยบายนี้ต่างกันด้วย 8) ช่วงวัยของการมีอิสระทางความคิดของนักศึกษา ถึงมีการควบคุมพื้นที่ที่มีเหล้าและบุหรี่ในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย แต่หากนักศึกษาต้องการบริโภคก็สามารถไปยังสถานที่ดังกล่าวได้ ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีอิสระทางความคิดและการแสดงออกส่วนบุคคล รวมถึงการมีวุฒิภาวะที่แตกต่างกัน

4. โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรี

โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=3.35$, $df=1$, $p=.06$, $GFI=1.00$, $AGFI=0.99$, $CFI=1.00$, $RMSEA=0.04$, $SRMR=0.01$) โดยพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีได้รับอิทธิพลทางตรงจากการตระหนักรู้โทษของเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.59 และได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.32 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้สถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.21 ตามลำดับ

5. รูปแบบการประเมินผลนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี

ในส่วนของการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการจัดประชุมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยเป็นการรายงานผลในที่ประชุมติดตามการดำเนินงานในลักษณะข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้ตั้งข้อสังเกตว่าสารสนเทศที่ได้เป็นข้อมูลในมุมกว้าง นอกจากนี้ยังอาจไม่สะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริงนอกจากนี้ การประชุมติดตามผลเพียงปีละ 1 ครั้ง อาจไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนการดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ ด้วยลักษณะของการติดตามประเมินผลนโยบายฯ ที่ผ่านมาทำให้พบว่าผู้บริหารระดับสูงจะไม่ได้ผลการประเมินในมิติของประสิทธิผล ผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังประกาศนโยบาย ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษารูปแบบการประเมินผลนโยบายฯ ซึ่งเป็นกรอบการประเมินในภาพกว้าง แสดงให้เห็นถึงมิติกระบวนการในการติดตามประเมินผล รูปแบบการประเมินผลนโยบายฯ นี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดการประเมินของสตัฟเฟิลบีม CIPPIEST ที่มีมิติการประเมิน 7 มิติ ได้แก่ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัย การประเมินกระบวนการ การประเมินผลกระทบ การประเมินประสิทธิผล การประเมินความยั่งยืน และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ

6. แนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

หน่วยงานระดับนโยบาย: สื่อสาร ส่งเสริม สนับสนุน

1. ผลการวิจัยพบว่าแนวทางหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวและตระหนักถึงโทษของเหล่าและบุหรี คือ การประชาสัมพันธ์โทษของเหล่าและบุหรีผ่านสื่อสาธารณะ ดังนั้นหน่วยงานระดับนโยบายจึงควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โทษของเหล่าและบุหรี เพื่อเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมาร่วมรณรงค์ต่อต้านเหล่าและบุหรี และ/หรืออาจจัดเป็นโครงการประกวดสื่อประชาสัมพันธ์ใช้กลไกเครือข่ายทางสังคมในการขับเคลื่อน โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ

2. ผลการวิจัยพบว่าครูแนะแนวในสถานศึกษาแต่ละแห่งมีจำนวนไม่เพียงพอ ทั้งยังมีภาระงานอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบ และครูทั่วไปยังขาดความสามารถในการแนะนำให้คำปรึกษาผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง ดังนั้น

หน่วยงานระดับนโยบายควรส่งเสริมให้ครูมีศักยภาพในการให้คำปรึกษา และสถาบันการผลิตครูควรปลูกฝังให้เป็นความสามารถพื้นฐานของนิสิตนักศึกษาครูทุกคน

หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา: สื่อสาร ส่งเสริม สนับสนุน

1. ผลการวิจัยพบว่าสถานศึกษารับทราบนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ แต่ไม่ทราบวิธีการ/แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ดังนั้นเขตพื้นที่การศึกษาควรเพิ่มเติมข้อมูลสารสนเทศวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษา

2. ผลการวิจัยพบว่าการติดตามประเมินผลจากหน่วยงานระดับนโยบายและระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จที่สำคัญ ดังนั้น เขตพื้นที่การศึกษาควรมีระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยมีรูปแบบการติดตามประเมินผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมทั้งร่วมมือกับสถานศึกษาในการแก้ปัญหาอย่างทันที่

3. ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมเชิงพื้นที่ที่จัดบนฐานความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง ดังนั้น เขตพื้นที่ควรสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ เพื่อบูรณาการทรัพยากรและองค์ความรู้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

หน่วยงานระดับสถานศึกษา: ป้องกันปราบปราม เปลี่ยนแปลง

1. ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและมีพฤติกรรมปกป้องตนเองได้ดีในกลุ่มผู้เรียนที่ยังไม่สูบบุหรี่หรือดื่มเหล้า แต่กิจกรรมป้องกันที่โรงเรียนจัดขึ้นไม่มีผลต่อการเกิดความตระหนักหรือการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้เรียนกลุ่มที่เคยสูบบุหรี่หรือดื่มเหล้ามาแล้ว นำมาสู่แนวออกแบบกิจกรรมในสถานศึกษา ดังนี้

1.1 ควรออกแบบกิจกรรมเชิงรุก ให้ผู้เรียนริเริ่ม ออกแบบ ขับเคลื่อน โดยครูเป็นที่ปรึกษา

1.2 ควรออกแบบกิจกรรมโดยสร้างแรงขับเคลื่อนจากพลังบวกในจิตใจ โดยวิเคราะห์ลักษณะและความสนใจของผู้เรียน ดึงจุดเด่นของผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงออกมาพัฒนา เพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้เรียน เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของผู้เรียนออกจากยาเสพติด

1.3 ควรมีระบบการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ผลจากการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญสู่ความสำเร็จ ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ทำงานร่วมมือกันในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของผู้เรียนให้ชุมชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกให้ผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน ให้ความสำคัญกับจำหน่ายเหล้าและบุหรี่แก่เด็กและเยาวชน

3. ผลการวิจัยพบว่าในบริบทของผู้เรียนอาชีวศึกษาแบบทวิภาคี เกี่ยวพันกับสถานประกอบการซึ่งทำให้หลีกเลี่ยงสิ่งแวดล้อมการดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ได้ยาก ดังนั้น สถานศึกษาทุกระดับต้องสร้างผู้เรียนให้มีภูมิคุ้มกันในตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

จากผลการศึกษาประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาใน ส่วนการบริหารจัดการของโรงเรียนเพื่อนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีแนวทางการบริหารจัดการคล้ายคลึงกันคือ มีการประชาสัมพันธ์โครงการ การวางแผนการดำเนินงานโดยกำหนดให้กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ บรรจุอยู่ในแผนงานของโรงเรียน การสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนโดยรอบ การส่งเสริมให้นักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น และการติดตามผลการดำเนินงาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการนำนโยบายที่ได้มอบหมายจากต้นสังกัดไปปฏิบัติ โดยได้บูรณาการร่วมกับแผนการดำเนินงานหลักของสถานศึกษา นอกจากนี้ยังใช้กลยุทธ์ขับเคลื่อนการบริหารจัดการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงสนับสนุนให้นักเรียน ครู และบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความตระหนักในการป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของกิจกรรมและโครงการร่วมกัน

สำหรับกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนที่นำมาใช้เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนให้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่สามารถดำเนินไปได้ตามแผนงานหรือแผนปฏิบัติที่วางไว้ั้น ประกอบด้วย การดำเนินงานใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การสร้างความตระหนัก ส่งเสริม และสนับสนุน ด้านที่ 2 การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่โรงเรียน ทั้งนี้ การพัฒนานักเรียนให้มีความเข้มแข็งถือเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เนื่องจากเมื่อสามารถสร้างให้นักเรียนเข้มแข็งได้ก็จะส่งผลให้เกิดเครือข่าย วัฒนธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคม อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญตามเป้าหมายในส่วนด้านที่ 3 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีการใช้กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงาน ทั้งการใช้กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนด้วยวิธีการที่นำมาใช้สร้างความตระหนัก สอดคล้องกับ เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ (2558: 28 - 30) ที่กล่าวว่าควรมีกิจกรรมสร้างความตระหนักเรื่องบุหรี่ร่วมกับชุมชน การผลักดันให้ผู้นำชุมชนมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานชุมชนปลอดบุหรี่ นอกจากนี้โรงเรียนได้มีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการแก้ปัญหาในบริบทของสังคมในภาพรวม ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว สังคม และชุมชนโดยรอบ การพัฒนานักเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย สอดคล้องกับเครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ (2558: 28 - 30) ที่กล่าวถึงการดำเนินงานนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่ว่า ควรมีกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อสร้างโรงเรียนและชุมชนปลอดบุหรี่ควบคู่กันไป ประกอบด้วย การมีกิจกรรมสร้างความตระหนักเรื่องบุหรี่ร่วมกับชุมชน การผลักดันให้ผู้นำชุมชนมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานชุมชนปลอดบุหรี่มีกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อสร้างโรงเรียนและชุมชนปลอดบุหรี่ควบคู่กันไป

ในส่วนของรูปแบบกิจกรรมที่โรงเรียนนำมาใช้เพื่อตอบสนองนโยบาย ฯ มีหลายกิจกรรม ที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างนักเรียนแกนนำเพื่อนำเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากเหล้า บุหรี่ และสารเสพติดอื่น ๆ โดยเรียนรู้วิธีการหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธสิ่งเหล่านั้น และนำมาขยายผลสู่นักเรียนคนอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังมีการสอดแทรกความรู้ผ่านการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การรณรงค์ให้ความรู้ผ่านกิจกรรมหรือโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้น และเชื่อมโยงกับโครงการอื่น ๆ ที่ส่วนกลางมอบหมายให้โรงเรียนดำเนินการกิจกรรมรณรงค์เรื่องยาเสพติด การจัดงานวันต่อต้านยาเสพติดโครงการโรงเรียนสีขาว โครงการห้องเรียนสีขาวทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์มาถ่ายทอดความรู้เช่น ผู้แทนจากศาลเยาวชนมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ผู้แทนสาธารณสุขมาให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด ซึ่งถือเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวที่มาถ่ายทอดทั้งความรู้และประสบการณ์ที่สามารถสะท้อนให้เห็นผลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันกับเหล้าและบุหรี่ได้อย่างชัดเจนนอกจากนี้ยังถือเป็นการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอีกด้วย สอดคล้องกับนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ (2560: 1) ที่ระบุว่าให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างวัฒนธรรมด้านสุขภาพอนามัย ตัดปายห้ามสูบบุหรี่ และห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณสถานศึกษาทุกระดับและสอดแทรกและเน้นย้ำเรื่องพิษภัยของการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการเรียนการสอนทุกระดับ

ในส่วนของการประเมินผลกิจกรรมพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่ที่พบในโรงเรียน คือ การสูบบุหรี่ แต่ไม่พบปัญหาเรื่องการดื่มสุราในโรงเรียนทั้งนี้ โรงเรียนมีแนวทางในการประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการ โดยใช้วิธีการประเมินร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น โรงเรียนมีการจัดทำรายงานสรุปผลการจัดกิจกรรมหรือโครงการในรูปแบบการประเมินโครงการในช่วงปลายปีการศึกษา หรืออาจสรุปผลการประเมินในลักษณะของการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมที่มีต่อกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบในการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมและโครงการที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว เมื่อมีการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ โรงเรียนจึงมีการติดตามการดำเนินงานตามจุดประสงค์และเป้าหมายของกิจกรรมโครงการ รวมถึงมีการรายงานผลการดำเนินงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อรับทราบ นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีการติดตามและประเมินผลในลักษณะอื่นๆ เช่น มีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนตั้งแต่พฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนเพราะนักเรียนที่มีปัญหามักจะเข้าชั้นเรียนไม่ตรงเวลา การขาดเรียน การสังเกตจากบุคลิกลักษณะเช่นกลิ่นบุหรี่ การจับกลุ่มในที่ลับตา การสูมตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง การคัดกรองรายชื่อนักเรียนกลุ่มเสี่ยงจากครูประจำชั้นและครูหัวหน้าระดับ และการสังเกตพฤติกรรมผิดปกติของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การติดตามและประเมินผลการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษานั้น จำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน นอกจากนี้ ในส่วนของการติดตามผลอย่างเป็นทางการยังถือเป็นมาตรการหรือกลยุทธ์ในการป้องปรามและป้องกันการเกิดปัญหาเสพติดอีกด้วย ดังที่ เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ (2558: 28 - 30) กล่าวว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้สูบบุหรี่ เป็นการสร้างบรรยากาศให้โรงเรียนปลอดบุหรี่ แต่ถ้านักเรียนบางคนติดบุหรี่ ครูต้องให้มีเมตตาให้โอกาสนักเรียนในการปรับปรุงตัวให้เลิก

สูบบุหรี่ให้ได้ โดยการคัดกรองและติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันการเริ่มสูบบุหรี่ของนักเรียน มีความพร้อมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เลิกสูบบุหรี่ และมีความสามารถในการส่งต่อนักเรียนที่สูบบุหรี่เข้าสู่ระบบบริการเลิกบุหรี่ตามความเหมาะสม

2. ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ผลจากการศึกษาประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการแสดงถึงความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าของผู้ที่เกี่ยวข้อง และความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ และสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งผลพบว่า ก่อนที่จะมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่จากภาครัฐ ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาได้มีความตระหนักและให้ความสำคัญกับทุกนโยบายที่ได้รับเข้ามาอยู่เดิมแล้ว โดยโรงเรียนได้มีการจัดโครงการ/กิจกรรมพัฒนานักเรียนตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาเป็นสถาบันสำคัญที่มีบทบาทหน้าที่ดูแลนักเรียนแทนผู้ปกครอง นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ที่เพิ่มขึ้นมาจึงเปรียบเสมือนสิ่งที่จะช่วยกระตุ้นเตือน สร้างความตระหนัก และปกป้องนักเรียนให้ออกห่างจากเหล้าและบุหรี่ ด้วยการสร้างสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เห็นได้จากนโยบายบางส่วน อาทิ ให้สถานศึกษาสอดแทรกและเน้นย้ำเรื่องพิษภัยของการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการเรียนการสอนทุกระดับ ห้ามนักเรียนนักศึกษาสูบบุหรี่หรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขณะที่สวมเครื่องแบบของสถานศึกษา ให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างวัฒนธรรมด้านสุขภาพอนามัย ตัดป้ายห้ามสูบบุหรี่ และห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณสถานศึกษาทุกระดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 1) เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศศิธร ชิดนายิ และวารารณย์ ยศทวี (2561: 83-92) ที่พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา พื้นที่ตั้งของโรงเรียน เพื่อนสนิทชักชวนให้สูบบุหรี่ และการมีคนสูบบุหรี่มาอยู่ใกล้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองมีอัตราการสูบบุหรี่สูงกว่าอำเภออื่น และหากนักเรียนอยู่ในสภาพที่แวดล้อมด้วยเพื่อนที่สูบบุหรี่จะยิ่งทำให้เกิดความเสี่ยงในการแสดงพฤติกรรมสูบบุหรี่มากยิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน เช่นเดียวกับผลการวิจัยบางส่วนของ อาทิตยา โปณะทอง (2553: 89-90) ที่พบว่า การที่ผู้เรียนมีความรู้ทั่วไปในเรื่องบุหรี่ มีทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของการเกิดโรคจากการสูบบุหรี่ และการมีเพื่อนหรือผู้อยู่รอบข้างสูบบุหรี่ จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้น การที่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียน รวมถึงนักเรียนมีความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าแล้วย่อมเป็นปัจจัยสำคัญแรกเริ่มที่จะช่วยให้ปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียนเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ลดลงได้ ซึ่งปัจจุบันพบว่า ผู้เรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการรณรงค์และกำหนดบทลงโทษที่มากขึ้น กล่าวคือ ในอดีตหากสูบบุหรี่ในสถานศึกษาจะมีโทษปรับ 2,000 บาท แต่ในปัจจุบันมีโทษปรับ 5,000 บาท ทำให้นักเรียนเกรงกลัวมากขึ้น รวมทั้งทางโรงเรียนมีมาตรการลงโทษอย่างจริงจัง ซึ่งจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังพบผลที่น่าสนใจอีกประการ

หนึ่ง คือ สภาพแวดล้อมในครอบครัวและชุมชนที่อาศัยโดยรอบของนักเรียนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ควรต้องรับทราบและเสริมหนุนนโยบายฯ ต่อจากสถานศึกษา เพราะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียน เนื่องจากครูสามารถควบคุมและดูแลพฤติกรรมได้เฉพาะในบริบทสถานศึกษาเท่านั้น นักเรียนอาจไม่แสดงพฤติกรรมดังกล่าวให้เห็นในโรงเรียน แต่หากสภาพแวดล้อมที่บ้านและชุมชนยังคงไม่ตระหนักถึงปัญหาของเหล่าและบุหรี ก็อาจทำให้พฤติกรรมดังกล่าวของนักเรียนไม่ได้รับการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง ซึ่งหากผู้เรียนได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว แรงสนับสนุนจากเพื่อน และแรงสนับสนุนจากสถานศึกษา ก็จะมีส่วนช่วยให้พฤติกรรมละเว้นการตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ของนักเรียนลดลงได้เช่นเดียวกัน (มนัสพันธ์ ผลานิสงค์ และสุพัฒนา คำสอน. 2559: 740)

เมื่อพิจารณาถึงประสิทธิผลของนโยบายฯ ในด้านความตระหนักของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อโทษของเหล่าและบุหรี พบว่า ผู้บริหารและครูในโรงเรียนตระหนักถึงโทษของเหล่าและบุหรี รวมถึงให้ความสำคัญของการรณรงค์เหล่าและบุหรี โดยประพฤติกปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนเห็น รวมถึงครูทุกคนช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียน แม้จะไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงก็ตาม ซึ่งเป็นไปตามนโยบายฯ ที่ระบุว่า ให้ผู้บริหารส่วนราชการ ผู้บริหารหน่วยราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน นักศึกษา ไม่สูบบุหรี่และดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560: 1) ทั้งนี้ จากการที่สถานศึกษาปฏิบัติตามนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าหรืออย่างต่อเนืองและเชื่อมโยงไปยังกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น รวมถึงสอดแทรกไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชา จึงส่งผลให้ผู้เรียนรับทราบถึงโทษภัยของเหล่าและบุหรีมากขึ้น และทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นเช่นกัน

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีต่อสถานศึกษาและชุมชน

จากผลการวิจัย ที่พบว่า ผลกระทบทางบวกของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีต่อสถานศึกษา คือการที่สถานศึกษาได้ดำเนินโครงการด้วยกิจกรรมและรูปแบบที่หลากหลาย สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียน นักเรียนได้รับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล่าและบุหรี แม้จะไม่ทุกคน แต่ก็พบความสำเร็จกับนักเรียนส่วนหนึ่ง ในมิติของ “การสกัดกั้นการมีผู้เสพหน้าใหม่” กล่าวคือ ทำให้นักเรียนหรือนักศึกษาเข้าถึงเหล่าและบุหรีได้ยากขึ้น เพราะด้วยวุฒิภาวะของเด็กอยู่ในระดับที่ถูกชักจูงได้ง่าย หากเขาไม่มีภูมิต้านทานทางจิตใจที่เพียงพอ ซึ่งหากไม่มีการสกัดกั้นเหล่าและบุหรีในสถานศึกษา ก็จะเป็นต้นทางที่ลุกลามไปสู่สารเสพติดอื่น ๆ เห็นได้ว่าการตีมีเหล่าและการสูบบุหรี่ เป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่อบายมุขอื่น ๆ ดังนั้นเป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลม ด้วยการสกัดกั้นหรือขจัดเงื่อนไขของการก่อตัวทางพฤติกรรมที่เป็นอบายมุขโดยขยายผลมาจากเหล่าและบุหรี และทางกลับกัน หากไม่มีการควบคุมกล่าวคือ มีลักษณะของการปล่อยปละละเลย หรือไม่มีการตีกรอบตามความเหมาะสม ก็เสมือนเป็นการส่งเสริมโดยไม่ได้มีเจตนา ถึงแม้ว่า การห้ามปรามนักเรียนและนักศึกษาไม่ให้ตีมีเหล่าและสูบบุหรี่ จะกระทำได้เพียงภายในสถานศึกษาเท่านั้น ก็ยังดีกว่าการไม่มีมาตรการใด ๆ มาควบคุม ในมิติของผลกระทบทางบวกที่เกิดขึ้นกับชุมชน เห็นได้ว่า นโยบายฯ เป็นผลดีต่อชุมชน ซึ่งหากผลสัมฤทธิ์ของนโยบายนี้ขยายผลจาก

สถานศึกษาแล้วออกไปสู่ชุมชน โดยที่ไม่มีเครื่องตีแมลงหรือเป็นการขายที่จำกัดประเภทของเครื่องตีแมลงที่ให้บริการทั่วไปและในสถานบันเที่ยงยามวิกาล ก็เป็นการลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น คดีอาชญากรรม การจี้ปล้น การทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุทางการจราจร ชุมชนเองก็ได้รับผลดีจากพฤติกรรมการบริโภคและการเสพที่ลดลง และยังเป็น การช่วยเหลือเยาวชนบางส่วน ไม่ให้เข้าถึงเหล้าและบุหรี่ หรือสารเสพติดอื่น ๆ ก่อนที่เขาเหล่านั้นจะมีวุฒิภาวะที่สามารถควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบที่สามารถตัดสินใจเองได้ หรืออยู่ในสถานะที่สามารถเลี้ยงดูตนเอง แต่ก่อนจะถึงเวลานั้น ปัญหาที่อาจไปเกิดขึ้นที่อื่นหรือสังคมในวงกว้าง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่คนในชุมชนเห็นว่า “เมื่อมีนโยบายนี้มาสู่สถานศึกษาทำให้ชาวบ้านที่มาขอใช้สถานที่โรงเรียนในการจัดงานต่าง ๆ มีความเกรงใจในสถานที่ ก็จะทำให้ปริมาณการตีแมลงลดน้อยลง ปัญหาการทะเลาะวิวาทก็ลดลง”

ผลกระทบทางลบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าบุหรี่ต่อสถานศึกษานั้นยังไม่พบอย่างชัดเจน พบเพียงผลกระทบของนโยบายที่ทำให้สถานศึกษาต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินโครงการเพิ่มขึ้น ซึ่งนโยบายในลักษณะนี้มีความซ้ำซ้อนกับสิ่งที่สถานศึกษาได้ดำเนินการ และมีนโยบายอื่น ๆ อีกหลายโครงการที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันทำให้สถานศึกษาต้องจัดการและบูรณาการโครงการเพื่อตอบสนองนโยบายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ในส่วนผลกระทบทางลบของนโยบายฯ ต่อชุมชนร้านค้า พบว่า นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไม่ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อร้านค้าที่มีสินค้าประเภทนี้จำหน่าย ซึ่งอาจจะขายได้ในปริมาณที่น้อยลง แต่ก็ยังขายได้เรื่อย ๆ โดยร้านค้ามีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในการเพิ่มยอดขาย ซึ่งจากงานวิจัยของเบญจพร บัวสำลี (2559: ออนไลน์) ที่ได้ทำการศึกษากลยุทธ์ร้านเหล้ารอบรั้วมหาวิทยาลัยในการกระตุ้นอุปสงค์ของนักศึกษา ผู้ประกอบการ ตำรวจ และคนในชุมชนมหาวิทยาลัยฯ พบว่า ร้านค้ามีการใช้กลยุทธ์ร้านเหล้ารอบรั้วมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การโฆษณาไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรงผ่านสื่อออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊กและไลน์ การลดแลกแจกแถมเพื่อส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี การใช้พนักงานขายทำหน้าที่แนะนำหรือการบริการซึ่งหน้า และการส่งเสริมการตลาดโดยใช้กิจกรรมพิเศษเพื่อกระตุ้นความต้องการให้อยากดื่ม แต่จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ก็ยังพบว่า มีบางสถานศึกษาที่ได้รับผลกระทบโดยกลุ่มผู้ค้าเสียผลประโยชน์ เข้าก่อกวนสร้างความเสียหายให้โรงเรียน เช่น ให้อาจารย์จากที่อื่นมารุมทำร้ายนักศึกษาหน้าสถานศึกษา

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

จากข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี 2) ครูร่วมมือกันดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างเต็มที่ 3) ระบบทีมงานนักเรียนมีความเข้มแข็ง 4) สถานศึกษามีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และ 5) การ

สร้างความร่วมมือกับชุมชน ส่วนระดับอาชีวศึกษา ได้แก่ 1) การขับเคลื่อนนโยบายที่จำกัดเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา 2) การปรับสภาพแวดล้อมรอบสถานศึกษา 3) การบังคับใช้กฎหมายต้องมีประสิทธิภาพ 4) การจัดลำดับพื้นที่ดำเนินการตามความเร่งด่วน 5) ความร่วมมือของทุกฝ่ายในสถานศึกษาและการประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษา และ 6) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรณรงค์โครงการให้สำเร็จ และระดับอุดมศึกษา ได้แก่ 1) ความร่วมมือจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) กระบวนการและวิธีการในภาคปฏิบัติ 3) การคิดสรรกิจกรรมที่เหมาะสม 4) การดำเนินนโยบายแบบบูรณาการ 5) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน และ 6) การมีกระบวนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ปัจจัยส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาเหล่านี้ สอดคล้องกับการดำเนินงานนโยบายสถานศึกษาไปลดบุรีหรือของเครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุรี (2558: 12-30) และนโยบายสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรีของกระทรวงศึกษาธิการ (2560: 1) ที่ได้กล่าวถึงการกำหนดนโยบายโรงเรียนปลอดบุรีให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทของโรงเรียน ประกอบด้วย การจัดทำนโยบายโรงเรียนปลอดบุรีเป็นลายลักษณ์อักษร ถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติและสามารถดำเนินการได้จริง และประชาสัมพันธ์นโยบายผ่านช่องทางที่หลากหลาย รวมถึงการบริหารจัดการเพื่อโรงเรียนปลอดบุรี เป็นการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกคนเข้าใจแนวทางในการดำเนินงานและมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและดำเนินการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนปลอดบุรี ทั้งนี้ยังให้ความสำคัญกับการสอดแทรกเรื่องบุรีในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันแก่นักเรียน การวางแผนและกำหนดกิจกรรมสอดแทรกเรื่องบุรีในหลักสูตรและนอกหลักสูตร การสอดแทรกและเน้นย้ำเรื่องพิชภัยของการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการเรียนการสอนทุกระดับ รวมถึงการจัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างวัฒนธรรมด้านสุขภาพอนามัย ตัดป้ายห้ามสูบบุหรี่และห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณสถานศึกษา และสนับสนุนการผลิตสื่อนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ด้านพิชภัยจากบุรีและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงการวิจัยกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพ

สำหรับปัจจัยในการส่งเสริมการขับเคลื่อนแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2553: 7-8) ที่ได้กล่าวถึง แนวทางการดำเนินการโครงการสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำ เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วม มี 4 ส่วน กล่าวคือ 1) ผู้บริหาร มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและสนับสนุนการดำเนินงานสู่โรงเรียนไปลดเหลื่อมล้ำของครูและเด็ก โดยการกำกับ ติดตาม ส่งเสริม และประเมินผลการทำงาน 2) ครู มีหน้าที่ในการปฏิบัติตามแผนงานโรงเรียนไปลดเหลื่อมล้ำ มีการจัดการเรียนการสอนในทุกสาระการเรียนรู้มีการสอดแทรกเรื่องเหลื่อมล้ำ 3) เด็กและเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจในผลเสียของการดื่มเหลื่อมล้ำในโรงเรียนและชุมชน มีการทำกิจกรรมร่วมกับ และ 4) ชุมชน มีการสนับสนุนนโยบายชุมชน และทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้เกิดการจัดสภาพแวดล้อมไปลดเหลื่อมล้ำรอบสถานศึกษาและลดพื้นที่เสี่ยงต่ออบายมุขแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหลื่อมล้ำ (2555: ออนไลน์) ได้กล่าวถึง การรณรงค์ ลด ละ เลิก เหลื่อมล้ำและบุรีในสถาบันศึกษา ต้องให้ความร่วมมือกันทุกฝ่าย ได้แก่ 1) ครอบครัว ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี มีการปลูกฝังให้บุตรหลานปฏิบัติตนไปในทางที่ดี เพื่อให้มีทักษะชีวิต จะได้ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข 2) ครูอาจารย์ ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมอยู่ในศีลธรรม การให้นักเรียนนักศึกษาจัด

กิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้มีสัมพันธภาพที่ดีและความสามัคคีระหว่างรุ่นน้องและรุ่นพี่ มีความห่างไกลจากสารเสพติด รวมถึงการตรวจสอบดูแลกิจกรรมของนักเรียนนักศึกษาให้ไม่มีอบายมุขเข้ามาเกี่ยวข้อง และ 3) สถานศึกษา ต้องผลักดันนโยบายเพื่อสถานศึกษาปลอดเหล้าและนำไปบังคับใช้ในสถานศึกษาอย่างจริงจัง

นอกจากนี้ ปัจจัยส่งเสริมที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบายที่จำกัดเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา ผลการวิจัยได้สอดคล้องกับศูนย์วิจัยปัญหาสุรา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และหน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2560: 6-7) ที่ได้กล่าวถึงข้อเสนอแนะในการจัดโซนนิ่งร้านเหล้ารอบสถานศึกษาตามประกาศ คสช. ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมมุ่งใจให้รางวัลแก่นักศึกษาที่ทำประโยชน์ในการแก้ปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสร้างวัฒนธรรมภายในสถานศึกษาให้ถูกต้องเกี่ยวกับการเข้าถึงโดยไม่จำเป็นต้องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้เป็นไปตามข้อเสนอแนะการดำเนินงานนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่ของเครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ (2558: 12-30) ที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย เช่น การติดเครื่องหมายห้ามสูบบุหรี่ให้เห็นชัดเจนบริเวณทางเข้าโรงเรียนทุกช่องทาง ไม่มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการสูบบุหรี่ เช่น ที่เขี่ยบุหรี่ และการจัดสภาพแวดล้อมไม่ให้อัปเดตการสูบบุหรี่ในโรงเรียน เป็นต้น

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

จากข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) พ่อแม่ผู้ปกครองขาดการดูแลเอาใจใส่นักเรียน 2) การเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของคนในครอบครัวหรือบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ 3) บทลงโทษผู้ที่จำหน่ายบุหรี่และเหล้าให้แก่เยาวชนยังไม่เข้มงวดเท่าที่ควร และ 4) ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ระดับอาชีวศึกษา ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านครอบครัวของนักเรียน 2) ลักษณะของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นลักษณะทวิภาคี 3) การมีรายได้และการเข้าถึงเหล้าและบุหรี่ และ 4) ครูหรือผู้รับผิดชอบโครงการขาดความสามารถในการถอดบทเรียน และระดับอุดมศึกษา ได้แก่ 1) ความชัดเจนของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ในระดับอุดมศึกษาควรมีความชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม 2) การจัดการโครงการกิจกรรมที่ไม่น่าสนใจและไม่ดึงดูดใจสำหรับนักศึกษา 3) การขาดจิตสำนึกของผู้บริโภคสินค้าและผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการ 4) การขาดความเป็นรูปธรรมในการนำกฎหมายมาควบคุมด้วยการบังคับใช้ 5) ต้นกำเนิดหรือแหล่งผลิตสินค้า เป็นการดำเนินงานโดยรัฐ และ 6) สภาพทางสังคมของชุมชนที่มีความเป็นเอกเทศ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาเหล่านี้ ในประเด็นของพฤติกรรมเปลี่ยนแบบตามบุคคลนั้นสอดคล้องกับพระมหาศุภชัย แซ่เถียร (2550: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิเคราะห์การนำนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ไปปฏิบัติในกลุ่มนักเรียนและครูอาจารย์โรงเรียนอาชีวศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การเอาแบบอย่างตามกลุ่มเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ไปปฏิบัติ นอกจากนี้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นที่เป็น

อุปสรรคต่อการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของอุดมศักดิ์ แซ่โจ้ว พลเทพ วิจิตรคุณากร และ สาวิตรี อัจฉนาคกรชัย. (2559: 15; 20-21) ที่พบว่าวัยรุ่นจะเริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีอายุเฉลี่ย 20.80 ปี โดยวัยรุ่นชายเริ่มดื่มแอลกอฮอล์เร็วกว่าวัยรุ่นหญิง (อายุ 19.40 ปี และ 25 ปี) ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการดื่มแอลกอฮอล์มาจาก การเข้าสังคมและสังสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 41.90 รองลงมาคือ เลียนแบบเพื่อนหรือเพื่อนชักชวนให้ดื่ม คิดเป็นร้อยละ 27.30 และ อยากรทดลองดื่ม คิดเป็นร้อยละ 24.40 ส่วนด้านการขาดจิตสำนึกของผู้บริโภคสินค้าและผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร บัวสำลี (2559: ออนไลน์) ที่ได้ทำการศึกษากลยุทธ์ร้านเหล้ารอบรั้วมหาวิทยาลัยในการกระตุ้นอุปสงค์ของนักศึกษา ในชุมชนมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยรังสิต และเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่พบว่า กลยุทธ์ร้านเหล้ารอบรั้วมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การโฆษณาไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรงผ่านสื่อออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊กและไลน์ การลดแลกแจกแถมเพื่อส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และการส่งเสริมการตลาดโดยการใช้กิจกรรมพิเศษเพื่อกระตุ้นความต้องการให้อยากดื่ม ทำให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อร้านเหล้า

5. โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง

โมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลางกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 3.35 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 1 มีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .06 แสดงให้เห็นว่า โมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542: 53-57) ที่กล่าวว่า ถ้าค่าไค-สแควร์มีค่าเข้าใกล้ศูนย์แสดงให้เห็นว่า โมเดลเชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วนการพิจารณาได้จากค่าดัชนีในกลุ่มสัมบูรณ์ พบว่า ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.99 และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00ซึ่งค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบมีค่าเข้าใกล้หนึ่ง แสดงว่าโมเดลเชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย 2542: 53-57) ส่วนค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.04 และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) เท่ากับ 0.01 ซึ่งนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542: 53-57) ได้กล่าวว่าค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ ยังมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นที่น่าพอใจแสดงให้เห็นว่า โมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลางมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่และการตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ

ไอเซ็นและฟิสไบต์ ที่อธิบายว่า การที่บุคคลมีความเชื่อพื้นฐานต่อสุขภาพ บุคคลจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทำให้บุคคลมีทัศนคติเชิงลบต่อพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทำให้บุคคลมีความเชื่อว่าบุคคลที่ตนเองรักจะเห็นด้วยกับการกระทำของตนเอง ทำให้บุคคลมีการรับรู้ว่าจะตนเองสามารถควบคุมพฤติกรรมที่จะกระทำได้ นำไปสู่การนำไปสู่การป้องกันพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (สิทธิโชค วรานุสันติกุล 2546: 148-149) ซึ่งตั้งคำกล่าวของเดิมศักดิ์ คทวณิช (2546: 193) และสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2556: 48-49) ที่กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) เป็นการที่บุคคลมีการเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างบุคคล สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรม ซึ่งบุคคลมีการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบที่มีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อผู้เรียน เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ครูอาจารย์ บุคคลที่ตนเองชื่นชอบ หรือบุคคลที่มีชื่อเสียง ซึ่งมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคล รวมถึงตัวแบบที่เป็นเรื่องราวจากหนังสือและสื่อที่มีความหลากหลาย ทำให้บุคคลมีการจดจำและได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ ก่อให้เกิดมีการเลียนแบบและแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ และตั้งคำกล่าวของสุริย์ กาญจนวงศ์ (2551: 130-131) ที่กล่าวถึงทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model Theory) เป็นการที่บุคคลรวมถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากบุคคลรอบข้างและการเข้าถึงสื่อที่มีความหลากหลาย ทำให้บุคคลมีการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมความเสี่ยงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ได้แก่ การดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ช่วยให้บุคคลได้ผ่อนคลายความเครียดที่เกิดขึ้น ทำให้บุคคลได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่ในขณะเดียวกันการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ก็ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ทำให้บุคคลมีอาการเจ็บป่วยได้ง่าย ทั้งเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพ รวมถึงก่อให้เกิดอุบัติเหตุ สร้างความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้เกี่ยวข้องทำให้บุคคลมีการตัดสินใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพของตนเองเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับอังคินันท์ อินทรกำแหง (2560: 119) ที่กล่าวถึง แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลสุขภาพไว้ว่า การที่บุคคลจะดูแลสุขภาพของตนเองได้ดีนั้น บุคคลต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ย่อมมีการดูแลเอาใจใส่สุขภาพของตนเองเป็นอย่างดี มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น ในทางกลับกันถ้าบุคคลไม่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง บุคคลนั้นจะมีความท้อแท้สิ้นหวังในการดำเนินชีวิต เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้น บุคคลย่อมที่จะดื่มเหล้าและสูบบุหรี่เพื่อผ่อนคลายความเครียดและหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นได้

เมื่อพิจารณาจากโมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่ของผู้เรียนในสถานศึกษาภาคกลาง พบว่า การตระหนักรู้โทษของเหล้าและบุหรี่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่สูงสุด มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงสูงสุดเท่ากับ 0.59 ทั้งนี้เป็นเพราะผู้เรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และซึมซับพฤติกรรมจากครอบครัว ทำให้ผู้เรียนมีความเสี่ยงในการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ลดลง ดังที่ ประณต คำฉิม (2549: 355) ที่กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังและซึมซับพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว ทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามบุคคลในครอบครัว และทางโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงโทษของการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ที่หลากหลาย ได้แก่ การจัดกิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติดโลก ค่ายคุณธรรมจริยธรรม ค่ายลูกเสือยุวกาชาด

ค่ายทักษะชีวิต ทำให้ผู้เรียนมีมุมมองและเห็นภาพโทษของการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีการตระหนักรู้ต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ ก่อให้เกิดความคิดและทัศนคติเชิงลบ ทำให้ผู้เรียนไม่ต้องการที่จะดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ และผลงานวิจัยของนันทิตา ฤาชา (2550: 70) ที่กล่าวว่า ความรู้ทั่วไปในเรื่องของบุหรี่ ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของการเกิดโรคจากการสูบบุหรี่ การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากบุหรี่ แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อต่างๆ แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากเพื่อน ครู และผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของดร.ณรรณ สมใจ (2560: 128; 135) ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการดื่มเหล้าส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการปกป้องตนเองจากเหล้าและบุหรี่สูงสุด มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงต่ำสุดเท่ากับ 0.32 ดังที่สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2560: ออนไลน์) ได้มีนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งปลอดเหล้าและบุหรี่ จึงทำให้ทางโรงเรียนมีการปลูกฝังให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยได้แก่ การห้ามนักเรียนไม่ให้ใช้โทรศัพท์ระหว่างการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียน สามารถคิดวิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น และมีการห้ามไม่ให้นักเรียนสูบบุหรี่หรือดื่มเหล้าในสถานศึกษาอย่างเด็ดขาด หากนักเรียนฝ่าฝืนให้ทำโทษตามกฎหมายของโรงเรียนหรือแจ้งข้อมูลมายังเขตพื้นที่การศึกษาหรือส่วนกลาง ก็จะช่วยให้สถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ได้ ทำให้ผู้เรียนมีการรับรู้ นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่และปฏิบัติตามนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่อย่างเคร่งครัด ดังงานวิจัยของอาทิตย์ยา โปณะทอง (2553: 89-90) พบว่า นโยบายของรัฐบาลในการณรงค์เพื่อการป้องกันการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับการปกป้องตนเองจากบุหรี่ของนักศึกษาส่วนงานวิจัยของมนัสนันท์ ผลานิสงค์ และสุพัฒนา คำสอน (2559: 740) ที่พบว่า แรงสนับสนุนจากสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมปกป้องตนเองจากเหล้า และงานวิจัยของอรุวรรณ วรอรุณ และคณะ (2560: 80) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการควบคุมตนเองในพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้กฎระเบียบเรื่องบุหรี่ของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับการควบคุมตนเองในพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 พฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห็บและบุหรี จากผลการวิจัยนั้นพบว่าได้รับอิทธิพลจากการตระหนักรู้โทษของเห็บและบุหรีสูงสุด ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโทษของเห็บและบุหรี ฝึกทักษะการต่อรองและทักษะการปฏิเสธ เพื่อหลีกเลี่ยงการติดเห็บและสูบบุหรี นอกจากนี้ การรับรู้นโยบายสถานศึกษาปลอดเห็บและบุหรีเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทางโรงเรียนอาจประชาสัมพันธ์และดำเนินการโครงการนโยบายสถานศึกษาปลอดเห็บและบุหรีอย่างต่อเนื่อง ใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห็บและบุหรีเพิ่มขึ้น

1.2 การขับเคลื่อนแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเห็บและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาในระดับหน่วยงานระดับนโยบาย และระดับเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทในการสื่อสาร ส่งเสริม สนับสนุน ด้วยการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสารสนเทศของเห็บและบุหรีผ่านสื่อสาธารณะ ในรูปแบบการรณรงค์ โครงการ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเพิ่มขีดความสามารถของครูในการแนะนำให้คำปรึกษาผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงจากเห็บและบุหรีเพิ่มมากขึ้น

1.3 บทบาทของเขตพื้นที่การศึกษาในการขับเคลื่อนแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเห็บและบุหรีในเชิงปฏิบัติ ทำได้โดยการจัดระบบสารสนเทศการดำเนินงานของนโยบายตามสภาพบริบทของสถานศึกษา รวมถึงการสร้างระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยร่วมมือกับสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่

1.4 บทบาทของสถานศึกษาในการขับเคลื่อนแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเห็บและบุหรีในเชิงปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์นั้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการออกแบบการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุม ครอบคลุมตามกระบวนการ ตามสภาพปัญหาและลักษณะของผู้เรียน โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษาและนักเรียนในการร่วมกันดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการประสานงานร่วมกันกับชุมชน ผู้ปกครอง สถานประกอบการ เพื่อร่วมกันในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากแนวทางการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเห็บและบุหรีไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เป็นรูปธรรมในการดำเนินการให้เด่นชัด การวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาและพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มในการฝึกอบรม รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห็บและบุหรีแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผลลัพธ์ของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติชัดเจนมากขึ้น

2.2 จากข้อค้นพบปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห็บและบุหรี ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีนั้นพบว่า ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอื่นที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเห็บและบุหรีของผู้เรียนในสถานศึกษา การวิจัยในครั้งต่อไปจึงควรขยาย

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลที่ชัดเจนตามสภาพบริบทของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องมากยิ่งขึ้น

2.3 ผลการศึกษาในครั้งนี้พบความแตกต่างของพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของผู้เรียนจำแนกตามบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายการศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีของผู้เรียนโดยการวิเคราะห์กลุ่มพหุ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประเภทของสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปกป้องตนเองจากเหล่าและบุหรีในกลุ่มที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ชมเชย และคณะ. (2552). เปรียบเทียบพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนระหว่างโรงเรียนในและนอกเครือข่ายรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. *วารสารสุขศึกษา*, 32(113), 38-41.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). โครงการโพธิสัตว์น้อย “ลูกขอพ่อแม่เลิกเหล้า” ปีการศึกษา 2558. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2560, จาก <http://www.vitheeбудdha.com/files/news/4c20dd628ebbf12c55af61f2fd06c2903.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาทสูบบุหรี่และการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา*.
- กัญญา ธัญมณฑา. (2547). *การป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กัญญา ธัญมณฑา. (2547). *สุขภาพจิต*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่. (2558). *คู่มือดำเนินงานโรงเรียนปลอดบุหรี่*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่.
- โครงการ “คำพ่อสอน” สืบสานพระราชปณิธาน. (2560). สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2560, จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/39061-โรงเรียน>
- โครงการครูดีไม่มีอบายมุข ประจำปีการศึกษา 2561. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2560, จาก http://nonedu1.org/index.php?option=com_attachments&task=download&id=2650
- จันทนา คำน้อย. (2552). *พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตำบลแม่ฮ้อย อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระ พย.ม. (การพยาบาลชุมชน). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จารุจณี ฤทธิไกร. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการนำนโยบายการจัดการแก้ปัญหาการป้องกันการแพร่ระบาดของปราชัยประสาทในสถาบันอุดมศึกษาไปปฏิบัติในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 6(2), 80-93.
- จิรัชญา บุญปัญญาและนาถ พันธมณฑา. (2557). กลไกการป้องกันตนเองจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 40(1), 135-138.
- จุมพล หนิมพานิช. (2549). *การวิเคราะห์นโยบาย: ขอบข่ายแนวคิด ทฤษฎีและกรณีตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฉัฐฉิน จันทร์ก้อน. (2544). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร*. ปริญญาโท กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณรงค์ พลธีร์และคณะ. (2560). *การศึกษาการกระจายตัวของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ: กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

- ดรอุวรรณ สมใจ. (2560). พฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย:
กรณีศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง. *วารสารมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติวิชาการ*,
20(40), 128; 135.
- เต็มศักดิ์ คทวนิช. (2546). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสม์: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
วิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทิชา ฤาชา. (2550). *พฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน
เบญจมราชานุสรณ์*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- แนวปฏิบัติการโรงเรียนปลอดเหล้าบุหรี่คำสอน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2560, จาก
<http://www.vitheebuddha.com/files/news/61fd2f7abaea5bffc083f8eb3b5507a4.pdf>
- เบญจพร บัวสำลี. (2559). *Youth Ranger ปกป้องเยาวชนจากภัยน้ำเมา เปิดกลยุทธ์ธุรกิจร้านเหล้ารอบรั้ว
มหาวิทยาลัย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2560, จาก [http://www.nuradio.nu.ac.th/th/
index.php/newgenerationzone/384-youthranger](http://www.nuradio.nu.ac.th/th/index.php/newgenerationzone/384-youthranger)
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข*. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 172 ตอนพิเศษ 171 ง. หน้า 10.
- ประณต คำฉิม. (2549). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรรณปพร ลีวีโรจน์และคณะ. (2559). การยอมรับและการพัฒนานโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์.
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 10(22), 37.
- พระมหาศุภชัย แซ่เถียร. (2550). *การวิเคราะห์การนำนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ไปปฏิบัติ*. วิทยานิพนธ์
ร.บ.ม. (นโยบายสาธารณะ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พริ้มเพรา ผลเจริญสุข. (2545). *ยาเสพติดพิษร้าย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัทธมน ใจสะอาด และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์. (2557). มาตรการกฎหมายในการควบคุมการสูบบุหรี่ใน
สถานศึกษา. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 20(39), 15-16.
- พลุ้ยชัย ยาวีราช. (2550). *การพัฒนารูปแบบการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*.
วิทยานิพนธ์ ค.ต. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีรัตน์ ธีระวิวัฒน์ และคณะ. (2550). *ผลของการใช้หลักสูตรโรงเรียนปลอดบุหรี่ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อ
การควบคุมการบริโภคยาสูบ.
- มนัสนันท์ กุณภีพงษ์. (2553). *พฤติกรรมการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(การวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มนัสนันท์ ผลานิสงค์ และสุพัฒนา คำสอน. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมละเว้นการดื่มเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. *นเรศวรวิจัย
ครั้งที่ 12 วิจัยและนวัตกรรมกับการพัฒนาประเทศ*, หน้า 740.

- รังสี พจน์ธนาศ. (2559). *การนำนโยบายการปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ไปปฏิบัติ กรณีศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีช่างฝีมือปัญจวิทยา*. การค้นคว้าอิสระ ร.ม. (การบริหารจัดการสาธารณสุข สำหรับนักบริหาร). กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรเดช จันทรศร. (2543). *การนำนโยบายไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.
- วรเดช จันทรศร. (2551). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2525). *การพัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: รุ่งเรือง.
- วิชา มหาคุณ. (2551). *การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การสร้างเครือข่าย การส่งต่อการติดตามและประเมินผลเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชนและสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีศิริ ศิริวนารังสรรค์ และพรเทพ ศิริวนารังสรรค์. (2561). แนวทางการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบและคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ กรณีศึกษา: พื้นที่กรุงเทพมหานคร 2560. *วารสารสมาคมจิตเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย*, 8(2), 177.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2533). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และหน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2560) *ร้านเหล้ารอบสถานศึกษาสถานการณ์ ปัญหาสู่แนวทางแก้ไขที่เหมาะสม*. กรุงเทพฯ; สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และหน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ. (2561). *การสำรวจการรับรู้และความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551: กรณีศึกษาประชาชนอายุ 11 ปีขึ้นไปใน 12 จังหวัดทั่วภูมิภาคของประเทศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2553). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2556). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2553). *โรงเรียนปลอดเหล้า นวัตกรรมป้องกันนักดื่มหน้าใหม่*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อเยาวชนเพื่อการพัฒนา.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2555). *รับน้องปลอดเหล้า*. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.thaihealth.or.th/tag/สถานศึกษาปลอดเหล้า/>
- สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า. (2555). *ภัยจากน้ำเมา*. สืบค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.stopdrink.com>
- สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า. (ม.ป.ป.). *โรงเรียนปลอดเหล้าปลอดบุหรี่ด้วยคำสอน*. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2560, จาก <http://alcoholsmokefreeschool.com/project.html>
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ศธ.สั่งผู้บริหาร-ครูเป็น "ต้นแบบ" สถานศึกษาปลอดเหล้า-บุหรี่*. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.ops.moe.go.th>

- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*.
- สิทธิโชค วรรณสันติกุล (2546). *จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สุพรรณษา แก้วพินิจ และคณะ. (2547). *การศึกษาทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม (ภาคสมทบ) ศูนย์มีนบุรี ที่มีต่อการสูบบุหรี่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- สุรศักดิ์ จงเชิดชูตระกูล. (2552). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า นนทบุรี จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรีย์ กาญจนวงศ์. (2551). *จิตวิทยาสุขภาพ*. นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อภิรักษ์ ปัญญาภาพ. (2549). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรัญ คุณคำ. (2553). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ส.ม. (การสร้างเสริมสุขภาพ). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2560). *ความรู้ด้านสุขภาพ: การวัดและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัมพร โอตระกูล. (2538). *สุขภาพจิต*. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- อาทิตยา โปณะทอง. (2553). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุดมศักดิ์ แซ่โจ้ว พลเทพ วิจิตรคุณากร และสาวิตรี อัมณางค์กรชัย. (2559). *ข้อเท็จจริงและตัวเลข: เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย*. สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- Aiken, L. R. (2003). *Psychological Testing and Assessment*. 11th edition, Boston: Allyn and Bacon.
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addition-Wesley.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. 7th edition. Upper saddle River, NJ: Pearson.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อมูลเชิงคุณภาพ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โรงเรียน 1

โรงเรียน 2

โรงเรียน 3

โรงเรียน 4

โรงเรียน 5

โรงเรียน 6

รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ:

นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

โรงเรียน 1

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การบริหารจัดการ

ภายหลังจากรับทราบนโยบาย ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงแก่คณาจารย์ในโรงเรียนเพื่อรับทราบแนวปฏิบัติร่วมกันและมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลความเรียบร้อยของพฤติกรรมผู้เรียนให้แก่หัวหน้างานยาเสพติด ซึ่งเป็นครูกลุ่มสาระฯ สุขศึกษาและพลศึกษา และหัวหน้างานกิจการนักเรียน เพื่อนำไปสู่การวางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยแนวทางการจัดกิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนที่เคยมีประวัติพฤติกรรมกระทำความผิดเข้ามามีส่วนร่วมหรือเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม และมอบหมายให้สารวัตรนักเรียนร่วมทำหน้าที่สอดส่องดูแลความเรียบร้อยของนักเรียนทั้งในห้องเรียนและสถานที่เสี่ยงภายในโรงเรียน หากพบปัญหาให้รีบแจ้งครูที่ปรึกษาหรือผู้บริหารทราบเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป

โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานีตำรวจ ผู้ปกครอง ชุมชนโดยรอบ และโรงเรียนใกล้เคียง เพื่อช่วยสอดส่องดูแลความเรียบร้อยของพฤติกรรมนักเรียนภายนอกโรงเรียน หรือพื้นที่เสี่ยงรอบสถานศึกษา โดยสามารถแจ้งโดยตรงต่อรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่ดูแลส่วนงานนี้ได้ทันที ขณะที่ครูที่ปรึกษามีหน้าที่ติดตามดูสภาพจริงที่บ้านของนักเรียนเพื่อทำความรู้จักนักเรียนและจะได้หาทางส่งเสริมและช่วยเหลือต่อไป

นอกจากนี้ โรงเรียนจัดให้มีการคัดกรองเพื่อสำรวจสภาพร่างกายของนักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง ช่วงต้นภาคเรียน เพื่อค้นหาและคัดกรองนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อยาเสพติด โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของสถานพยาบาลประจำโรงเรียน เป็นผู้ดำเนินการ

1.2 กระบวนการดำเนินงาน

- จัดประชุมชี้แจงแก่คณาจารย์ในโรงเรียนเพื่อรับทราบแนวปฏิบัติร่วมกัน และมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลความเรียบร้อยของพฤติกรรมผู้เรียนให้แก่หัวหน้างานยาเสพติด ซึ่งเป็นครูกลุ่มสาระฯ สุขศึกษาและพลศึกษา และหัวหน้างานกิจการนักเรียน เพื่อจัดอบรมให้ความรู้แก่นักเรียน รวมถึงให้บุคลากรในโรงเรียนรับทราบนโยบายและร่วมกันดำเนินงาน

- สอดแทรกการอบรมให้ความรู้โดยครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา และผ่านครูประจำชั้นเรียนในช่วงโมงโฮมรูม รวมถึงการประกาศหน้าเสาธงเมื่อมีข่าวสารทางสังคมที่เป็นผลจากเหล้าหรือบุหรี่ เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียน

- เพิ่มการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่มีโอกาสเป็นจุดเสี่ยงในโรงเรียน หรือช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนห้องเรียน

- จัดกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น เดินรณรงค์ในชุมชนโดยรอบโรงเรียนเพื่อต่อต้านยาเสพติด การติดป้ายประชาสัมพันธ์โทษของยาเสพติด การติดป้ายนิเทศในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การจัดแข่งขัน กีฬา จัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักเรียน (เช่น ใส่บาตรทุกวันพระ นั่งสมาธิก่อนเข้าเรียน) สอดแทรกจริยธรรมในทุกกลุ่มสาระวิชา และจัดกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ไปมั่วสุมหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โรงเรียนพยายามให้นักเรียนที่เคยมีประวัติพฤติกรรมการกระทำผิดเข้ามามีส่วนร่วมหรือเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม และมีกลุ่มสรวัดร่นักเรียนร่วมทำหน้าที่สอดส่องดูแลความเรียบร้อยของนักเรียนทั้งในห้องเรียนและสถานที่เสี่ยง หากพบปัญหาจะรีบแจ้งให้ครูที่ปรึกษาหรือผู้บริหารทราบเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป

- การคัดกรองเพื่อสำรวจสภาพร่างกายของนักเรียนหรือพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อยาเสพติด โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของสถานพยาบาลประจำโรงเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

- โรงเรียนมีเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียนใกล้เคียง ผู้ปกครอง ชุมชนโดยรอบ สถานีตำรวจ และพ่อค้า วินมอเตอร์ไซด์ ในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนในพื้นที่เสี่ยงรอบสถานศึกษา และแจ้งข่าวสารหากพบการกระทำผิดนอกโรงเรียน

- ครูที่ปรึกษามีหน้าที่ติดตามดูสภาพจริงที่บ้านของนักเรียนเพื่อทำความรู้จักนักเรียนและจะได้หาทางส่งเสริมและช่วยเหลือต่อไป รวมถึงเมื่อพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่มีปัญหาจะเชิญผู้ปกครองมารับทราบและวางบทลงโทษ

- เนื่องจากพบว่าในช่วงระยะหลังสถิติของนักเรียนที่ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ เกิดขึ้นกับนักเรียนในช่วงวัยที่อายุน้อยลง และบางส่วนติดมากับนักเรียนที่ย้ายมาอยู่ใหม่ เนื่องจากนักเรียนที่อยู่เดิมจะรับทราบกฎระเบียบ แนวปฏิบัติและบทลงโทษของโรงเรียนอยู่แล้ว ทำให้บางครั้งสาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงในการกระทำผิดเป็นผลจากนักเรียนที่ย้ายมาใหม่ ดังนั้น ในวันปฐมนิเทศนักเรียนที่เข้าใหม่ชั้น ม.1 และ ม.4 โรงเรียนจึงเชิญครูตำรวจเข้ามาร่วมกิจกรรมชี้แจงเกี่ยวกับโทษภัยของการติดเหล้าและบุหรี่ รวมถึงบทลงโทษทางสังคม หากพบว่ามีการกระทำผิด เนื่องจากโรงเรียนได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากสถานีตำรวจนางเลิ้ง ทั้งนี้ ปัจจุบันโรงเรียนกำลังอยู่ระหว่างการยื่นส่งเอกสารเพื่อสมัครเข้ารับการประเมินผลงานในโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข ประเภทผลงานดีเด่นระดับเงิน

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

เป็นการนำกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบมาใช้โดยส่วนใหญ่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับวันสำคัญต่าง ๆ ทั้งนี้ กิจกรรมส่วนใหญ่จะมีนักเรียนเป็นแกนนำในการดำเนินการโดยมีครูเป็นที่ปรึกษาคอยให้ความช่วยเหลือดูแล โดยกิจกรรมมีทั้งรูปแบบการให้ความรู้และรณรงค์เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหา กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกัน และกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาสำหรับนักเรียนที่ติดเหล้าและบุหรี่แล้ว

- เชิญวิทยากรจากภายนอก เช่น ตำรวจที่ดูแลเขตพื้นที่ของโรงเรียนมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมที่เป็นผลอันเนื่องจากการติดเหล้าหรือบุหรี่ในวัยรุ่น และโทษของยาเสพติด

- โรงเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์ในโอกาสต่างๆ เช่น ในวันงดสูบบุหรี่โลกโรงเรียนจัดกิจกรรมเดินรณรงค์ในชุมชนโดยรอบโรงเรียนเพื่อต่อต้านยาเสพติด การติดป้ายประชาสัมพันธ์โทษของยาเสพติด การติดป้ายนิเทศในห้องเรียนและนอกห้องเรียน วันสำคัญทางศาสนา

- การจัดแข่งขันกีฬา จัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักเรียน (ใส่บาตรทุกวันพระ นั่งสมาธิก่อนเข้าเรียน) สอดแทรกจริยธรรมในทุกกลุ่มสาระวิชา และจัดกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ไปมั่วสุมหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

- การใช้วิธีการมีส่วนร่วมของนักเรียนที่เคยกระทำผิดและกลับตัวได้มาเป็นแกนนำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่นักเรียนคนอื่นเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาใหม่

- การช่วยเหลือฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจนักเรียนที่พบว่ามียุติกรรมติดเหล้า บุหรี่ หรือ ยาเสพติดอื่น ๆ โดยส่งตัวเข้ารับการรักษา

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

โรงเรียนยังไม่มีกำหนดรูปแบบหรือวิธีการประเมินผลกิจกรรมที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่ใช้วิธีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนและจำนวนสถิตินักเรียนที่กระทำผิดเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ และดื่มเหล้าในสถานศึกษาที่ค่อย ๆ ลดลง และมีตัวแทนนักเรียนรุ่นพี่อาสาช่วยครูทำหน้าที่สอดส่องดูแลความเรียบร้อยในโรงเรียนมากขึ้น ทำให้สามารถป้องปรามการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงได้ นอกจากนี้ นักเรียนที่เคยกระทำผิดหรือมีพฤติกรรมเสี่ยงเข้ามามีส่วนร่วม/ เป็นผู้นำกิจกรรม ช่วยครูและโรงเรียนเพื่อรณรงค์เกี่ยวกับโทษของเหล้าบุหรี่ให้แก่ นักเรียนคนอื่น ๆ ด้วยความเต็มใจ

2. ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ผู้บริหาร ครูในโรงเรียน รวมถึงนักเรียน ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยผู้บริหารเห็นว่าสถานศึกษาถือเป็นส่วนสำคัญที่จะมีบทบาทหน้าที่ดูแลนักเรียนแทนผู้ปกครอง จึงต้องเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยและพัฒนาความรู้ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ให้แก่ผู้เรียน ดังนั้น จึงเห็นด้วยว่าหากทำให้สถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยลดปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียนได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น สภาพแวดล้อมในครอบครัวและชุมชนที่อาศัยโดยรอบของนักเรียนก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะครูสามารถควบคุมและดูแลพฤติกรรมได้เฉพาะในบริบทสถานศึกษาเท่านั้น นักเรียนอาจไม่แสดงพฤติกรรมดังกล่าวให้เห็นในโรงเรียน แต่หากสภาพแวดล้อมที่บ้านและชุมชนยังคงไม่ตระหนักถึงปัญหาของเหล้าและบุหรี่ ก็อาจทำให้พฤติกรรมดังกล่าวของนักเรียนไม่ได้รับการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนตระหนักถึงโทษของเหล้าและบุหรี่ รวมถึงให้ความสำคัญของการรณรงค์งดเหล้าและบุหรี่ โดยประพฤติดุติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนเห็น รวมถึงครูทุกคนช่วยกัน

สอดคล้องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียน แม้จะไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงก็ตาม ทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมีความเห็นว่่านโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เป็นแนวนโยบายที่ดี แต่เนื่องจากในปัจจุบันโรงเรียนได้รับมอบนโยบายต่าง ๆ จากส่วนกลางจำนวนมาก บางครั้งมาจากแนวคิดและหน่วยงานส่วนกลางที่หลากหลาย ซึ่งหลายนโยบายมีประเด็นที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียคล้ายคลึงกันสามารถเชื่อมต่อกันได้ เช่น โครงการโรงเรียนสีขาว โครงการโรงเรียนคุณธรรม และนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ดังนั้น ในทางปฏิบัติโรงเรียนจึงพยายามดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องไปพร้อม ๆ กันและสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชา เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อภาระงานและคุณภาพการสอนของครู เพราะทุกโครงการมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนไม่แตกต่างกัน ผลจากที่ส่วนกลางมีนโยบายจำนวนมากส่วนหนึ่งอาจเป็นการเพิ่มภาระให้แก่โรงเรียนที่ต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแก่ส่วนกลาง ดังนั้น หากเป็นไปได้ส่วนกลางควรมีการพิจารณาร่วมกัน เพื่อสรุปเป็นแนวนโยบายหรือโครงการที่สำคัญแจ้งต่อทางโรงเรียนให้ดำเนินการ

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

3.1 ผลกระทบทางบวก

โรงเรียนได้รับความมั่นใจจากผู้ปกครองในการมีส่วนช่วยในการดูแลพฤติกรรมของนักเรียนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผลของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุรียังไม่ได้ส่งผลกระทบทางบวกที่ชัดเจนต่อโรงเรียนมากนัก เนื่องจากเขตพื้นที่โดยรอบโรงเรียนมีลักษณะเป็นหน่วยงานราชการ และชุมชนอยู่อาศัยโดยรอบมีความหลากหลาย ตั้งแต่ผู้ปกครองที่ประกอบธุรกิจ (มีรายได้สูง) จนถึงผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพค้าขาย ใช้แรงงาน มีรายได้ปานกลาง – ค่อนข้างต่ำ และมีโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมอยู่ในบริเวณที่ไม่ห่างมากนัก ทำให้ผู้ปกครองที่มีความพร้อมจะนิยมนำนักเรียนเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนอื่น ขณะที่ผู้ปกครองที่มีอาชีพค้าขายหรือใช้แรงงาน จะนำนักเรียนเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนนี้ ทำให้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมของผู้เรียนที่อาจขาดความต่อเนื่อง กล่าวคือ แม้ว่านักเรียนจะได้รับการรณรงค์ปลูกฝังจากทางโรงเรียน แต่เมื่อกลับไปบ้านต้องเจอสภาพแวดล้อมหรือชุมชนโดยรอบที่ยังคงมีค่านิยมในการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่แบบเดิมทำให้ยากแก่การทำให้พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนหมดไปอย่างแท้จริง

3.2 ผลกระทบทางลบ

- ไม่มี -

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

โรงเรียนยังไม่สามารถประเมินว่าตนเองดำเนินการเกี่ยวกับการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาได้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเชื่อว่าการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โรงเรียนเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่สามารถมีส่วนช่วยในการเฝ้าระวังป้องกัน และป้องปรามได้เฉพาะในบางช่วงเวลาเท่านั้น กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นอาจช่วยกระตุ้นเตือนนักเรียนได้เพียงครั้งคราว แต่ครอบครัวหรือผู้ปกครองและชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยกวดขันดูแลและเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน เพราะเป็นสถาบันที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารในโรงเรียนได้กระตุ้นให้ครูทุกคนตระหนักและเห็นความสำคัญของบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นให้สอดแทรกในระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนปกติ ถึงแม้จะไม่ได้มีนโยบายจากส่วนกลางก็ตาม

ทั้งนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างโรงเรียนในบริเวณใกล้เคียง สถานีตำรวจนางเลิ้ง ผู้ปกครอง และชุมชนโดยรอบ ถือเป็นปัจจัยที่มีส่วนทำให้การดูแลนักเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น เพราะเมื่อชุมชนพบเห็นนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจะแจ้งมายังโรงเรียน เพื่อดำเนินการตรวจสอบและหยุดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนได้อย่างทันที่

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

เนื่องจากโรงเรียนมีนักเรียนจำนวนไม่มากนักผนวกกับนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน จึงพบว่ามึนักเรียนเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมมีปัญหากับเหล้า บุหรี่ และยาเสพติด จึงไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนที่ชัดเจนเท่าใดนัก อีกทั้งนักเรียนที่เคยมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมจะหยุดแสดงพฤติกรรมเพียงชั่วคราวและกลับมาแสดงพฤติกรรมใหม่เมื่อถูกกลุ่มเพื่อนชักชวน และไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่องจากครอบครัวหรือผู้ปกครอง เนื่องจากสภาพครอบครัวยังขาดความพร้อมทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนจึงขาดความต่อเนื่องและส่วนใหญ่เป็นนักเรียนกลุ่มเดิมที่มีปัญหา

รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
โรงเรียน 2

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การบริหารจัดการ

1.2 กระบวนการดำเนินงาน

การขับเคลื่อนนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ด้วยกระบวนการภายในโรงเรียนนั้น จำเป็นต้องอาศัยกลไกทั้งระบบในโครงสร้างของโรงเรียน กล่าวคือ บุคลากรทุกคนย่อมมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายนี้ ด้วยแนวปฏิบัติที่นำไปสู่ความเป็นไปได้ และสรุปได้ดังนี้

1) ปลุกฝังจิตสำนึกให้กับนักเรียน ตามโอกาสที่เหมาะสมอย่างเป็นทางการ โดยเชิญวิทยากร มาบรรยายเพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลกระทบต่างๆ ที่จะได้รับจากการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และเสพสารเสพติด อื่นๆ

2) เสริมสร้างทักษะในการมองเห็นเป้าหมายของตนเองในอนาคต และรับรู้หรือพิจารณาได้ว่าตนเองนั้นควรเตรียมความพร้อมหรือเตรียมตัวอย่างไร และสามารถวางแผนการดำเนินชีวิตอย่างเป็นระบบ และมีกระบวนการที่สามารถบริหารจัดการกับตนเองได้ในสภาพชีวิตปัจจุบัน

3) กำหนดกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นเตือนให้นักเรียนมีวินัยในตนเองอย่างถาวร

4) สร้างการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเกี่ยวกับการคาดหวังในการได้มาของสิ่งที่ต้องการ คงไม่เป็นการง่ายเสียทีเดียว แต่จำเป็นต้องใช้ความพยายามด้วยความสามารถของตนเองเป็นหลัก เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จนั้น

5) สนับสนุนการสร้างความสุขอย่างถูกวิธี โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งเหล้าและบุหรี่ ด้วยกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

6) เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย เพื่อการทำนายอนาคตของตนเองจากพฤติกรรมที่เลือกจะทำ

7) การกำหนดที่ตั้งของฝ่ายปกครองซึ่งเป็นฝ่ายดูแลนักเรียนด้านความประพฤติ ควรมาอยู่ในจุดหรือตำแหน่งที่สามารถมองเห็นความเคลื่อนไหวของนักเรียนได้อย่างทั่วถึง แม้นักเรียนจะอยู่ในมุมอับซึ่งเป็นที่ลับตา เพราะนักเรียนบางคนใช้สภาพดังกล่าวเพื่อการสูบบุหรี่ซึ่งในปัจจุบันที่ตั้งฝ่ายปกครองอยู่ด้านหน้าตรงประตูทางเข้า-ออกของโรงเรียน

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

การทำให้นโยบายนี้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติได้จริง ย่อมต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อใช้เป็นแรงผลักดันการดำเนินนโยบาย ได้แก่การกำหนดให้สถานศึกษาเป็นโรงเรียนสีขาวหรือโรงเรียนปลอดสารเสพติด ซึ่งช่วยผลักดันให้มีกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายอย่างเป็นทางการปฏิบัติจริง ได้แก่

1) นักเรียนแกนนำเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากเหล้า บุหรี่ และสารเสพติดอื่นๆ โดยเรียนรู้วิธีการหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธสิ่งเหล่านั้น

2) แกนนำของโรงเรียนต่างๆ มาประชุมและจัดกิจกรรมร่วมกัน ตามโอกาสที่เหมาะสมเพื่อรักษาความต่อเนื่องและยกระดับการพัฒนาแนวปฏิบัติอย่างได้ผล ซึ่งแกนนำส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนในสถานศึกษา

3) มีครูเวรอยู่ประจำจุดอับต่างๆ ที่เอื้อต่อการสูบบุหรี่ เพื่อเป็นการเฝ้าระวัง ได้แก่ บริเวณห้องน้ำ และโรงอาหาร และมีการตรวจกระเป๋านักเรียนในคาบ Home Room ทั้งนี้ เมื่อนักเรียนออกนอกบริเวณโรงเรียนไปแล้ว การจะมีพฤติกรรมเป็นอย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับสภาพของนักเรียนแต่ละคน ที่จะมีจิตสำนึกในการบริหารจัดการกับตนเองในลักษณะแบบใด

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

โรงเรียนมีการสรุปประเมินผลกิจกรรมที่จัดขึ้น ในลักษณะของการประเมินความพึงพอใจในกิจกรรม

2. ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

การขับเคลื่อนนโยบาย เป็นการช่วยลดปริมาณของเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับเหล้าหรือเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ บุหรี่ และสารเสพติดอื่นๆแต่ก็อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการปฏิบัติ ที่ขึ้นอยู่กับการจัดกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายว่ามีความเข้มข้นในการควบคุมและกำกับดูแลในระดับที่มากน้อยเพียงใด

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

1) เหล้าและบุหรี่ ส่งผลกระทบต่อนักเรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน โดยมีผลต่อร่างกายและสภาพจิตใจ อีกทั้ง ทำให้มีวิถีชีวิตที่บกพร่อง สูญเสียคุณภาพชีวิต และไม่มีความสุขตามวัย ได้แก่ ผลการเรียนตกต่ำ อาจมีพฤติกรรมก้าวร้าว ภาวะอารมณ์รุนแรงหรือแปรปรวน ชอบแกล้งเพื่อนหรือเจียบซึม มีโลกส่วนตัวสูงหรือคบเพื่อนเฉพาะกลุ่มอย่างจำกัด เป็นต้น

2) ความตระหนักต่อโทษที่จะได้รับ ด้วยความคิดเห็นเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่สรุปได้ว่า การดื่มเหล้าสร้างปัญหาที่เกิดจากการขาดสติ แล้วควบคุมตัวเองไม่ได้ เช่น อุบัติเหตุทางการจราจร ก่อคดีอาชญากรรม ทำร้ายผู้อื่น ทั้งคนในครอบครัวและนอกครอบครัว ร่างกายก็ทรุดโทรม เพราะมีผลต่อสุขภาพ ส่วนบุหรี่ ค่าใช้จ่ายสูงกว่า สูบแล้วไม่ขาดสติ สำหรับคนที่ไม่ติด ก็สามารถระงับการสูบได้

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

1) นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรือนั้นเป็นสิ่งดี หากแต่ควรเคร่งครัดตามแนวปฏิบัติ ด้วยเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย ทั้งนี้โดยอาศัย ครู อาจารย์ และบุคลากรของโรงเรียน ที่ให้ความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม ด้วยความใส่ใจ ไม่ปล่อยปละละเลยในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดังนั้นนโยบายก็จะส่งผลดีต่อเด็กและเยาวชนด้วยบริบทของโรงเรียน และความเป็นไปได้ดังกล่าวนั้น ย่อมต้องอาศัยปัจจัย 3 ประการ คือ การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนด้านการรู้คิด บทบาทความเป็นครู และกระบวนการภายในโรงเรียน

ในประเด็นนี้ บุคคลทั่วไปยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทความเป็นครู ในลักษณะที่ว่าครูเป็นแต่เพียงผู้มีความรับผิดชอบเฉพาะวิชาที่ตนเองสอนเท่านั้น ส่วนความประพฤติของนักเรียนนั้นเป็นบทบาทของฝ่ายปกครอง ครูจึงไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในบทบาทดังกล่าว ดังนั้น จึงควรกำหนดแนวทางเพื่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ในบทบาทของความเป็นครูในองค์กรรวม เพื่อให้นักเรียนสามารถจัดการกับตนเองได้เป็นอย่างดี และไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเหล้า บุหรี่ หรือสารเสพติดอื่นๆ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1.1) ครูนอกจากจะรับผิดชอบวิชาที่ตนเองสอนแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษา โดยเอาใจใส่ต่อความประพฤติของนักเรียน ด้วยการเฝ้าสังเกตที่ไม่ใช่การจับผิด แต่เป็นการรับรู้ถึงท่าที ความคิด ความรู้สึก ที่อาจสะท้อนว่านักเรียนคนนั้นกำลังประสบกับปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง

1.2) ครูที่ปรึกษาควรทำความเข้าใจต่อสภาพปัญหาทางครอบครัว ซึ่งมีผลกระทบต่อนักเรียน กรณีขาดการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่

1.3) การทำหน้าที่ครูด้วยความเสียสละ โดยไม่คิดว่าเป็นการเปลืองตัว หากให้การช่วยเหลือนักเรียนที่มีความขาดพร่องทางสภาพจิตใจและในส่วนที่มีผลต่อการเรียน

1.4) ครูควรเป็นได้ทุกอย่างสำหรับลูกศิษย์ในบริบทของความเป็นครู โดยมีความหวังดี ปรารถนาดี และเป็นแม่พิมพ์ของชาติด้วยการเป็นต้นแบบที่ดี

1.5) การสอนในห้องเรียนด้วยเนื้อหาทางวิชาการ สามารถสอดแทรกทักษะชีวิตในจังหวะที่เหมาะสม ด้วยการเชื่อมโยงเชิงบูรณาการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และการสร้างแบบแผนของการใช้ชีวิต เป็นต้น

2) ข้อสังเกตหรือสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อให้การดำเนินนโยบายเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงนั้น สรุปได้ดังนี้

2.1) สร้างแรงดึงดูดเพื่อให้บุคคลหลายฝ่าย เกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมหรือให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบาย ด้วยการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรับรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินนโยบาย ซึ่งเป็นการขยายการปฏิบัติในวงกว้าง โดยให้ข้อมูลข่าวสารด้านนี้ และสร้างเครือข่ายที่ประกอบด้วย ครู นักเรียน คนในชุมชน และบุคคลทั่วไป พร้อมกับจัดสรรงบประมาณ

2.2) ประโยชน์ที่จะได้รับจากนโยบายนั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการปฏิบัติ ที่ขึ้นอยู่กับการจัดกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายว่ามีความเข้มข้นในการควบคุมและกำกับดูแลในระดับที่มากน้อยเพียงใด

2.3) การประสานความร่วมมือจากคนในชุมชน ควรมีการสร้างปฏิสัมพันธ์เป็นลำดับแรก เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ การเห็นด้วยและยอมรับกับแนวทางของนโยบาย มิเช่นนั้น ก็จะเป็นเพียงการให้เกียรติกันแต่เฉพาะหน้า และหลังจากนั้นแนวคิดและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับนโยบายก็ไม่ได้นำไปใช้ เพราะขาดการสานต่อในทางปฏิบัติ กล่าวคือการกลับไปสู่สถานะที่เป็นสภาพแวดล้อมเดิม

2.4) เมื่อขาดการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ผลที่คาดว่าจะได้รับจากนโยบายก็สรุปไม่ได้ว่าบรรลุความสำเร็จ โดยเป็นเพียงการเห็นผลในช่วงเวลาระหว่างที่ดำเนินการเท่านั้น กล่าวคือไม่บังเกิดผลอย่างแท้จริงในระยะยาว หรือเป็นเพียงการสร้างตัวเลขเท่านั้น แต่ขาดความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม

2.5) ความสำเร็จของนโยบายต่อรายบุคคลที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับระดับภูมิคุ้มกันทางความคิดของแต่ละบุคคล ซึ่งผู้ที่เคยผ่านการฝึกฝนอบรมหรือได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวและทางโรงเรียน ก็จะไม่มีการคล้อยตามเมื่อถูกชักจูงไปสู่พฤติกรรมการดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่ได้โดยง่าย เพราะมีการยับยั้งชั่งใจและมีระบบความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล

3) ร้านค้าในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมกับการรณรงค์เพื่อสนับสนุนนโยบาย ด้วยการติดป้ายรณรงค์หน้าร้านค้าหรือร้านอาหาร และเคารพกฎหมายอย่างเคร่งครัดในส่วนปลีกย่อยของรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการขายเหล้าหรือเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ และบุหรี่ย โดยมิจิตสำนึกและแก้ไขความเคยชินที่บกพร่องหรือละเลยต่อการปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมาย เนื่องจากบางพื้นที่ของชุมชนไม่ค่อยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาตรวจสอบดูแลความเรียบร้อยและความถูกต้องของการประกอบการค้า ทั้งนี้เพื่อเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชน

อีกทั้ง ควรมีข้อตกลงกับร้านค้าเหล่านั้น เพราะเป็นนโยบายรัฐ ที่ต้องปฏิบัติอย่างจริงจังในการไม่ขายสินค้าประเภทดังกล่าวให้กับเด็กและเยาวชนตามข้อบังคับของกฎหมาย โดยที่ผู้ขายต้องยอมรับสภาพที่จะต้องเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงยอดการจำหน่ายที่มีผลกระทบต่อการค้า ดังนั้น จึงควรมีเงินชดเชยให้กับทางร้านค้าหรือมีสิ่งตอบแทนอื่นๆ ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งในกรณีที่มีรายได้ลดลง และควรพิจารณาถึงรายละเอียดของความเป็นไปได้ในหนทางการปฏิบัติด้วย เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือและสนับสนุนนโยบาย

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ความเป็นไปได้ของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ย่อมต้องอาศัยปัจจัย 4 ประการ คือ การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนด้านการรู้คิดบทบาทความเป็นครูกระบวนการภายในโรงเรียนและการกำหนดให้เป็นโรงเรียนสีขาวหรือโรงเรียนปลอดสารเสพติดซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนด้านการรู้คิด ได้แก่สร้างการตระหนักรู้ถึงผลกระทบหรือความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองในอนาคต ทั้งเรื่องใกล้ตัวและเรื่องไกลตัวซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยมีความรอบคอบและใส่ใจในเรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องปลีกย่อยที่อาจมีอิทธิพลหรือจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตอีกทั้ง มีการวางแผนที่ดีและคิดการณ์ไกล

2) บทบาทความเป็นครู ได้แก่สอดแทรกทักษะชีวิตในจังหวะที่เหมาะสมระหว่างการสอนเนื้อหาทางวิชาการ ด้วยการเชื่อมโยงเชิงบูรณาการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และการสร้างแบบแผนของการใช้ชีวิต เป็นต้นอีกทั้ง ทำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษา โดยรับรู้ถึงท่าที ความคิด ความรู้สึก ที่อาจสะท้อนว่านักเรียนคนนั้นกำลังประสบกับปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง

3) กระบวนการภายในโรงเรียนได้แก่เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย เพื่อการทำนายอนาคตของตนเองจากพฤติกรรมที่เลือกจะทำอีกทั้ง สนับสนุนการสร้างความสุขอย่างถูกวิธี โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งเหล่าและบุหรื ด้วยกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

4) การกำหนดให้เป็นโรงเรียนสีขาวหรือโรงเรียนปลอดสารเสพติด ซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อความสำเร็จของนโยบาย ด้วยการสร้างกลไกเพื่อใช้เป็นแรงผลักดันในการขับเคลื่อนนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถปฏิบัติได้จริง

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรื ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ศักยภาพด้านการรู้คิด ของนักเรียนบางคนยังมีความอ่อนด้อยซึ่งจะแสดงท่าทีว่ามีความเชื่อฟังในสิ่งที่ได้รับการแนะนำ แต่บางครั้งก็วางเฉยโดยไม่แสดงปฏิกิริยาใดๆ คล้ายว่าตกอยู่ในภาวะจำยอมที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และเมื่อกลับไปบ้านก็ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำตักเตือนนั้นเพราะไม่ได้เก็บมาคิด โดยทำตามใจที่ตนเองอยากจะทำ จึงไม่เกิดการพัฒนาตนเองที่มาจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอาจเป็นได้ว่าด้วยธรรมชาติความเป็นเด็กที่แสดงออกทางพฤติกรรมในปรากฏการณ์ปัจจุบัน มีลักษณะอันไม่พึงประสงค์และควรแก้ไข ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ไม่ได้คิดถึงอนาคตของตนเอง มีความคุ้นเคยกับคำว่า “ เดี่ยวก่อน ” หรือมีลักษณะของการผัดวันประกันพรุ่ง

2) ขาดการวางแผนที่ดีและไม่คิดการณ์ไกล โดยจะทำอะไรแบบสุกเอาเผากินและหวังน้ำบ่อหน้า โดยมีความคิดว่าการหาเงินไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก เพราะเป็นความรับผิดชอบของครอบครัว

3) ขาดความรอบคอบและไม่ใส่ใจในเรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องปลีกย่อย ที่มีอิทธิพลหรือจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต

4) ไม่ได้รับบทเรียนในกรณีที่ถูกลงโทษเมื่อกระทำผิดระเบียบของโรงเรียน โดยไม่รู้สึกลดและยอมถูกพักการเรียน หรือเลือกการศึกษานอกโรงเรียนเพียงเพื่อเอาวุฒิการศึกษา

5) ขาดการควบคุมตนเอง และแสวงหาทางออกแบบง่ายๆ เมื่อประสบกับปัญหา

6) การเลียนแบบพฤติกรรมหรือการเลือกบุคคลต้นแบบ ส่วนมากนักเรียนจะให้ความสนใจกับคนที่ชื่อเสียงในวงการบันเทิง

7) ไม่รักษาสีหรืออันพึงได้ของตนเอง ขาดความรับผิดชอบ และไม่มีวินัยในตนเอง

8) ไม่ตระหนักถึงผลกระทบหรือความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองในอนาคต ทั้งเรื่องใกล้ตัวและเรื่องไกลตัวกล่าวคือ ไม่เตรียมความพร้อมในการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ทั้งนี้ นักเรียนที่ติ่มเหล้า สูบบุหรี่ หรือเสพสารเสพติดอื่นๆ มีสาเหตุมาจากการลองครั้งแรกก็ด้วยมีสภาวะทางความคิดในลักษณะที่ไม่มีความคาดหวังในอนาคตของตนเอง ต้องการลิ้มปัญหาเพื่อสร้างความสบายใจ โดยไม่แสวงหาวิธีอื่นที่เหมาะสมกว่า ซึ่งอาจเป็นเพราะไม่ได้คิดหรือคิดไม่ได้ ด้วยความเป็นผู้ชายต้องลองให้รู้ ดังนั้น จึงเกิดความเสี่ยงที่จะถล่มล้มและเลิกพฤติกรรมการเสพไม่ได้ เพราะในระยะแรกของการบริโภคหรือเสพนั้น มีความคิดว่าถึงอย่างไรก็คงเลิกได้โดยไม่เสพติด และมีความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถหักดิบคือสามารถเลิกได้โดยทันทีหรือในช่วงเวลาสั้นๆ

**รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ:
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
โรงเรียน 3**

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การบริหารจัดการ

โรงเรียนดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข (เดิมชื่อ โครงการสถานศึกษาสีขาว) โดยนำเสนอโครงการผ่านทางแผนงานของโรงเรียน เพื่อเสนอของบประมาณมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรณรงค์ การนำนักเรียนไปบำบัดนอกจากนี้ทางโรงเรียนได้ส่งครูเข้าร่วมการอบรมที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น แล้วนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการดำเนินงานภายในโรงเรียน

1.2 กระบวนการดำเนินงาน

โรงเรียนดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขโดยใช้ PIN Model ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นโมเดลที่ครูและแกนนำนักเรียนของแต่ละห้องร่วมกันคิดขึ้นมา โดย P = Parent หมายถึง พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครอบครัว I = Information หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับโทษของยาเสพติดที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์ตามแผ่นป้ายต่าง ๆ ของโรงเรียน N = Network หมายถึง การเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ผ่านทางโซเชียลมีเดีย เช่น ไลน์ เฟสบุ๊กส์ ซึ่งบางรายวิชาจะให้นักเรียนโพสต์ข้อมูลเกี่ยวกับการลด ละ เลิก การใช้สารเสพติดและอบายมุข ผ่านทางเฟสบุ๊กส์ และถ้าโพสต์ได้มีจำนวนคนเข้ามากดไลค์มากที่สุดก็จะได้รับคะแนนสูงสุด เช่น 36,000 กับ 365 วัน ถ้าเราไม่สูบบุหรี่เราจะมีเงินเก็บ

สำหรับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ทางโรงเรียนมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดนโยบายที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของนักเรียนดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการห้องเรียน โดยมีหัวหน้าห้อง รองหัวหน้าห้อง และคณะกรรมการห้องเรียน 3 ฝ่าย ประกอบด้วยฝ่ายสารวัตรนักเรียน ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ซึ่งฝ่ายสารวัตรนักเรียนจะทำหน้าที่คอยดูแลและสอดส่องพฤติกรรมของเพื่อน เพื่อรายงานให้ครูทราบ สำหรับส่วนของครู ประกอบด้วยครู 4 ฝ่าย ประกอบด้วยครูที่ปรึกษา ครูหัวหน้าระดับชั้นเรียน ครูเวรหน้าประตูโรงเรียนและครูฝ่ายปกครองที่ทำหน้าที่ตรวจกระเป๋าของนักเรียนในช่วงเช้า และครูเวรประจำวันที่ทำหน้าที่ตรวจในช่วงพักกลางวันตามห้องน้ำ และบริเวณต่าง ๆ รอบโรงเรียน

นอกจากนี้ชุมชนก็มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โดยการร่วมมือของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เช่น การนำหน่วยงานภายนอกมาอบรมให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดให้แก่ นักเรียน การนำตำรวจเข้ามาตรวจสอบสารเสพติดของนักเรียนที่มีพฤติกรรมน่าสงสัย รวมทั้งการส่งนักเรียนเข้ารับการบำบัดสารเสพติดที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพจังหวัดนครปฐม

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขมีหลายกิจกรรม ดังนี้

- 1) กิจกรรมโฮมรูม เป็นกิจกรรมที่ให้ครูและนักเรียนได้พบปะพูดคุยกันทุกวันประมาณ 15-20 นาที ในช่วงเช้าก่อนเริ่มเรียน กิจกรรมนี้ช่วยให้ครูได้รับทราบพฤติกรรมของนักเรียนที่ตนเองดูแล
- 2) การบูรณาการเรื่องอันตรายหรือโทษของยาเสพติดในการเรียนการสอน เช่น ถ้าสมมติเราไม่สูบบุหรี่ ปีหนึ่งเราจะมีเงินเก็บ 36,000 บาท หรือการสอนเกี่ยวกับสารเคมีต่างๆที่อยู่ในบุหรี่ รวมทั้งมีการนิมนต์พระสงฆ์เข้ามาสอนนักเรียนในทุกระดับชั้น
- 3) การให้ความรู้เรื่องยาเสพติดสอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมค่ายคุณธรรม
- 4) กิจกรรมรณรงค์เรื่องยาเสพติด การจัดงานวันต่อต้านยาเสพติด
- 5) กิจกรรมทำบุญตักบาตรตอนเช้าในทุกวันพฤหัสบดีและวันพระโดยมีการสวดมนต์ทำวัตรเช้า 30 นาทีหลังจากนั้นก็มีการอบรมให้ความรู้อีกประมาณ 30 นาที บางครั้งก็จะมีการนิมนต์พระสงฆ์มาอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม
- 6) กิจกรรมเยี่ยมบ้าน โดยครูทุกคนต้องไปเยี่ยมบ้านนักเรียน ปีละ 2 ครั้ง กิจกรรมนี้ทำให้ครูเห็นสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน ภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียน รวมทั้งพฤติกรรมของนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน ซึ่งช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น
- 7) การประชุมผู้ปกครอง ทางโรงเรียนจัดประชุมผู้ปกครอง ปีละ 2 ครั้ง กิจกรรมนี้ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้ทราบถึงพฤติกรรมของบุตรหลานของตนเองเมื่ออยู่ที่โรงเรียน

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

โรงเรียนมีการสำรวจจำนวนนักเรียนที่ติดยาเสพติดในทุกปี โดยใช้วิธีการที่ไม่เป็นทางการ เช่น การได้กลิ่นบุหรี่จากตัวนักเรียน การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าชั้นเรียนไม่ตรงเวลา ทั้งนี้พบว่าปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่ที่พบในโรงเรียน คือ การสูบบุหรี่ แต่ไม่พบปัญหาเรื่องการดื่มสุราในโรงเรียน

2. ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ปัจจุบันนักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เพิ่มขึ้น อาจเนื่องมาจากมีการกำหนดบทลงโทษที่มากขึ้น คือ ในอดีตหากสูบบุหรี่ในสถานศึกษาจะมีโทษปรับ 2,000 บาท แต่ในปัจจุบันมีโทษปรับ 5,000 บาท ทำให้นักเรียนเกรงกลัวมากขึ้น รวมทั้งทางโรงเรียนมีมาตรการลงโทษอย่างจริงจัง คือ โทรเรียกตำรวจมาจับและให้เสียค่าปรับ

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขมีส่วนช่วยให้จำนวนนักเรียนที่สูบบุหรี่ลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งจากการสำรวจล่าสุดพบว่าทั้งโรงเรียนมีนักเรียนที่ติดบุหรี่ 25 คน

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ครูมีความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เป็นนโยบายที่ดี เพราะช่วยกระตุ้นให้ทุกฝ่ายตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องยาเสพติดมากขึ้น แต่ทั้งนี้สถานศึกษามีการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนประกาศนโยบายนี้

อย่างไรก็ตาม ครูมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าหน่วยงานส่วนกลางควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา มาให้ข้อมูลหรือมาพูดคุยเพื่อให้คำปรึกษากับนักเรียน

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

3.1 ผลกระทบทางบวก

การดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขอย่างต่อเนื่อง ทำให้ พ.ศ. 2559 โรงเรียนได้รับพระทานโล่รางวัลเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนปลอดสุราจากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ และได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ให้เป็นสถานศึกษาต้นแบบปลอดบุหรี่ของจังหวัดนครปฐม

3.2 ผลกระทบทางลบ

ไม่มี

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ คือ ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู นักเรียน และชุมชน ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญเพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน หากครูดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด พูดคุยกับนักเรียนทุกวัน เข้าใจนักเรียน จะทำให้นักเรียนรู้สึกกล้าพูดคุยแบบเปิดใจ และมีส่วนช่วยให้นักเรียนเลิกสูบบุหรี่ได้

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความเข้มแข็งของชุมชน เพราะทุกคนต้องการให้ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ปลอดยาเสพติด ดังนั้นทุกคนจึงช่วยกันคอยดูแลสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียน หากพบนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมก็จะรีบแจ้งให้โรงเรียนรับทราบ ร้านค้ารอบ ๆ โรงเรียนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนโดยไม่ขายบุหรี่และสุราให้แก่ นักเรียน รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษามีการรายงานพฤติกรรมของนักเรียนให้โรงเรียนรับทราบในที่ประชุม

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินงาน คือ การเป็นตัวอย่างไม่ดีจากพ่อแม่ผู้ปกครอง เช่น พ่อแม่ผู้ปกครองดื่มสุราหรือสูบบุหรี่ ทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมเลียนแบบ รวมทั้งการขาดการดูแลเอาใจใส่บุตรหลานอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ ครอบครัวของนักเรียนบางคนมีฐานะยากจน ทำให้นักเรียนต้องทำงานเพื่อหารายได้พิเศษ เช่น รับจ้างเสิร์ฟอาหารโต๊ะจีน ขับรถสลิบล้อ ทำให้เห็นตัวอย่างที่ไม่ดีจากคนในที่ทำงาน

รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ:

นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

โรงเรียน 4

โรงเรียนนี้ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษาและเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ จังหวัดนครปฐม บุคลากรของโรงเรียน ประกอบด้วยครูประจำการ 87 คน อัตราจ้าง 3 คน มีจำนวนนักเรียน 1,757 คน

โรงเรียน ได้รับการสนับสนุนด้วยดีจากวัดในพื้นที่ ทั้งเรื่องสถานที่ตั้งโรงเรียน งบประมาณสนับสนุน ตลอดจนสนับสนุนพระวิทยากรให้การอบรมฐานคุณธรรมเพื่อฝึกอบรมนักเรียนในด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ และกิจกรรมsobธรรมศึกษาของนักเรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังได้รับความร่วมมือด้วยดีจากชุมชน และสมาคมฟุตบอลวิโอพี จังหวัดนครปฐม โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนได้ให้ข้อคิด ให้คำแนะนำด้านการจัดการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ ตลอดจนดูแลในด้านของงบประมาณที่ขาดแคลน โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้เป็นศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำให้โรงเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคนิควิธีการเรียนการสอน และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนให้กับนักเรียนและครูนอกจากโรงเรียนได้ให้บริการด้านสถานที่กับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมอบรมของหน่วยงานรัฐบาล การใช้สนามฟุตบอลในการซ้อมและแข่งขันของสมาคมฟุตบอลวิโอพี จังหวัดนครปฐม

โรงเรียน มีข้อจำกัดในเรื่องความหลากหลายของนักเรียนซึ่งมาจากหลายพื้นที่และสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวตลอดจนอาชีพของผู้ปกครอง ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคลตามสถานภาพของชุมชนและเศรษฐกิจรอบโรงเรียน อาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่ค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ฐานะทางเศรษฐกิจจึงไม่ดีเท่าที่ควร

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การบริหารจัดการ

โรงเรียนเริ่มดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดอบายมุขและยาเสพติด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีคณะทำงานในโครงการประมาณ 5-6 คน รวมทั้งมีเครือข่ายการ

ทำงานจากหน่วยงานภายนอกเช่น วัดห้วยจรเข้ม้า ศาลเยาวชน โรงพยาบาลนครปฐม สาธารณสุข ตำรวจภูธร จังหวัดนครปฐม

1.2 กระบวนการดำเนินงาน

โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดอบายมุขและยาเสพติดดำเนินการร่วมกับระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในระดับห้องเรียนจะมีคณะกรรมการนักเรียน แบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายสารวัตรนักเรียน ฝ่ายสวัสดิการ ฝ่ายกิจกรรม และฝ่ายการเรียนรู้ รวมทั้งมีครูที่ปรึกษาคอยดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ในระดับชั้นเรียนจะมีครูหัวหน้าระดับชั้น และระดับสถานศึกษาจะมีครูเวรประจำวันที่ทำหน้าที่คอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนบริเวณจุดต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น โรงอาหาร ห้องน้ำ หลังโรงเรียน โดยมีครูตรวจทั้งในช่วงเช้า ช่วงพักกลางวัน และช่วงเย็น โดยใช้วิทยุสื่อสารในการติดต่อประสานงาน

“ในห้องเรียนมันก็จะแบ่งฝ่ายออกเป็น 4 ฝ่าย ฝ่ายสารวัตรนักเรียน ฝ่ายสวัสดิการ ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายการเรียนรู้แบบนี้ประมาณนี้ละครับ แล้วแต่ละฝ่ายจะมีหัวหน้าทีม ในทีมก็จะมีลูกน้อง 4 คน มันก็จะตรวจสอบ ส่องดูแลกันเองในห้อง บางทีก็จะมีสายลับ คนไหนพฤติกรรมเสี่ยงมันจะมาสกัดครูแล้ว เราก็จะลงไปดู คือส่วนใหญ่เราจะไปตามก่อนที่มันจะเกิด”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

ในช่วงเช้าจะมีครูเวรประจำวันและ รปภ. ของโรงเรียนคอยตรวจกระเป๋าของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหรือมีพฤติกรรมน่าสงสัย หากพบว่านักเรียนคนใดมีพฤติกรรมสูบบุหรี่ คณะกรรมการที่รับผิดชอบจะดำเนินการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นโดยให้นักเรียนดื่มน้ำสมุนไพรดอกขาวประมาณ 10 วัน วันละ 3 เวลา คือ เช้า กลางวัน และเย็นก่อนกลับบ้าน เพื่อลดอาการอยากสูบบุหรี่

“ถ้าตรวจเจอสูบ เราจะมีการให้มาดื่มหญ้า หญ้าดอกขาวมันจะเป็นสมุนไพรครับ คือกิน 10 ครั้ง ใกล้เคียงปฐมโอสถเนอะ เราจะเอาสมุนไพรพวกนั้นที่เขาผลิตอาการอยากบุหรี่ แล้วก็เราก็ลองเอามาใช้ดู อย่างอันแรกเลยเราใช้ยาสมุนไพรดอกขาว ก็คือ เอามาต้มแล้วก็ให้เด็กที่เราตรวจเจอว่าเขาสูบบุหรี่ กิน 3 เวลาครับ ตอนเช้าแล้วก็กลางวัน แล้วก็ก่อนกลับบ้าน แล้วก็จะมีแบบบันทึกลงชื่อเอาไว้ดูว่าได้ผลอย่างไร ประมาณ 10 วันครับ”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

การดำเนินงานจะมีทั้งลักษณะ top-down และ bottom-up คือ ถ้าฝ่ายกิจกรรมนักเรียนพบนักเรียนที่มีปัญหา ก็จะแจ้งครูที่ปรึกษาและครูหัวหน้าระดับชั้น หลังจากนั้นครูที่ปรึกษาจะคอยดูแลพฤติกรรมของนักเรียนคนนั้น และหากนักเรียนคนนั้นมีปัญหาเกิดขึ้นอีก ครูที่ปรึกษาจะแจ้งมายังฝ่ายกิจการนักเรียน เพื่อให้ฝ่ายกิจการส่งนักเรียนคนนั้นเข้ารับการบำบัดต่อไป

“เราจะมีครูเวรอยู่บางที่ครูเขาอาจจะไปแอบอยู่ข้างๆ ไอ้เด็กคนนี้ก็ไม่ว่ากัน คำนวณแบบนั้น พอจับได้มาบางทีคนที่จับได้เขาอาจจะไม่ใช่ที่ปรึกษาเขาจะส่งมาห้องนี้มันจะเหมือนแบบเป็น Top Down ครับ คือ กิจการเป็นคนเจอ รับเรื่อง พอรับเรื่องเสร็จเรียกที่ปรึกษา เรียกหัวหน้าระดับ พอที่ปรึกษาแล้วคือที่ปรึกษากับหัวหน้าระดับจะเป็นคนติดตามต่อ พอติดตามแล้วก็ถ้าสมมติว่ามีปัญหาเกิดขึ้น เขาก็จะสะท้อนกลับมาที่กิจการ คราวนี้กิจการก็คือหน่วยงานของผม ก็จะรับเรื่องไปบำบัดต่อ”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

นอกจากนี้จะมีการสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับรายชื่อมาจากครูหัวหน้าระดับชั้นหรือครูประจำชั้นอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยใช้ชุดตรวจสารเสพติดที่ได้รับอนุญาตมาจากโรงพยาบาล แต่ชุดตรวจดังกล่าวสามารถตรวจพบสารเสพติดประเภทแอมเฟตามีน กัญชา ยาไอ ยาเค แต่ไม่สามารถตรวจพบยาเสพติดชนิดใหม่ที่กำลังแพร่ระบาดในหมู่วัยรุ่นในปัจจุบัน เช่น ยาโปร เนื่องจากสารเสพติดชนิดใหม่จะต้องใช้ชุดตรวจเฉพาะ สำหรับการนัดหมายวันที่สุ่มตรวจจะไม่มีการแจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้าเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงบางคนรับประทานยาขับปัสสาวะหรือยาล้างไตมาก่อนวันที่จะตรวจ ซึ่งจะทำให้ตรวจแล้วไม่พบสารเสพติด

“เราแค่แจ้งว่าสมมติว่าเดือนสิงหาคมมี 31 วันผมก็จะแจ้งว่าวันอังคารตอน 11 โมงจะมีการประชุมของฝ่ายกิจการนักเรียนหัวหน้าระดับ 6 ระดับงานของฝ่ายทั้งหมดผมจะเป็นคนแจ้งในที่ประชุมว่าเดือนนี้จะมีการตรวจผมก็ทำเรื่องขออนุญาตผอ. ก่อนแต่ผมไม่ระบุวันนะผมก็จะระบุว่าภายในช่วงเวลานี้เพราะว่าถ้าระบุวันเดี๋ยวกู้ตัว แต่บางครั้งถ้าสมมติเราเจอตัวแล้วเราสงสัยเราสามารถเรียกตรวจเดี๋ยวนั้นได้เลยก็ทำได้แต่ปัญหาคือตอนนี้มันจะมีพวกเด็กที่รู้ตัวรู้มากคือเขาจะทานยาขับปัสสาวะยาล้างไตอะอย่างพวกกัญชานะอะมันกินยาล้างไตเราก็ตรวจอย่างไรก็ตรวจไม่พบ”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

การดำเนินการแก้ไขปัญหานักเรียนที่มีพฤติกรรมใช้สารเสพติด ขั้นแรกจะเชิญผู้ปกครองมาพบและให้นักเรียนเหล่านี้ลงทะเบียนเข้ารับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยเสียค่าลงทะเบียน 500 บาท หลังจากนั้นทางโรงเรียนจะนิมนต์พระมาบรรยายเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และเชิญผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุขมาอบรมให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด

สำหรับนักเรียนบางคนที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหาขั้นรุนแรง และมีหลักฐานประกอบอย่างชัดเจน เช่น จำนวนครั้งที่พบการกระทำความผิดซ้ำ ทางโรงเรียนก็จะเชิญทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาประชุมร่วมกัน ทั้งผู้ปกครองนักเรียน ครูประจำชั้น ครูหัวหน้าระดับชั้น และฝ่ายกิจการนักเรียน ถ้าทุกฝ่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่านักเรียนคนนั้นไม่สามารถช่วยเหลือเยียวยาได้แล้ว ทางโรงเรียนก็จะเชิญนักเรียนคนนั้นออกจากโรงเรียน โดยทางโรงเรียนจะประสานหาโรงเรียนใหม่ที่อยู่ใกล้บ้านของนักเรียนให้

วิธีการดูแลพฤติกรรมอีกวิธีการหนึ่งที่โรงเรียนดำเนินการอย่างจริงจัง คือ ความเข้มงวดเรื่องระเบียบวินัย เพราะการขาดระเบียบวินัยเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติดและอบายมุข รวมทั้งครูจะต้องการหลักจิตวิทยาในการดูแลนักเรียน

“เราก็อึดใจนะครับบางทีบางอย่างมันเหมือนการแสดงละครอย่างผมอยู่ก็กิจการเราจะไม่ไปเล่นกับเด็กแล้วคำว่าครูฝ่ายปกครองมันก็ต้องวางตัวให้ดูน่าเกรงกลัวหน่อยการที่เราจะเข้าไปคอนโทรลเขาได้เลยมันไม่ใช่อยู่ดีๆจะไปลูบหลังเขาได้เลยว่ายัยเป็นยังไงมันใช้บาร์มีเยอะเหมือนกันบางอย่างการจะสร้างบรรยากาศแห่งการควบคุมได้มันต้องบีบให้เขามีพื้นที่น้อยที่สุดก่อนเพื่อให้เกิดความลำบากใจพอในใจเขาเริ่มรู้สึกแล้วเราก็อยเข้าไปคอนโทรลพอหลังจากคอนโทรลแล้วเราอาจจะค่อยๆเพิ่มพื้นที่ให้เขาเพื่อให้อิสระมากขึ้นเหมือนเรื่องระเบียบวินัยทุกอย่างที่เราพยายามบีบกรอบ”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

“ผมก็บอกว่าอย่าทำให้ครูเสียชื่อเสียงนี่ครูไม่เคยรับรองใครนะเนี่ยครูรับรองเธอคนแรกเซ็นกำกับไว้ตอบลิจจะไม่ทำความผิดอีกแล้วเช่นเรื่องบุหรี่ยาเสพติดหรือไฟฟ้าต่อไปนี้จะไม่ทำความผิดแบบนี้ซึ่งรับรองถ้าทำความผิดหรือจับแล้วเจอหรืออีกยีนดีจะย้ายโรงเรียนผมก็บอกว่านี้ครูเอาของครูเป็นประกันนะเห็นใจครูด้วยนะเด็กคนนั้นก็ดีขึ้นนะเราใช้เทคนิคนี้ครับเพื่อลดช่องว่างของการที่จะเข้าไปว่ากล่าวตักเตือนเขาได้บางทีเราอาจจะไม่ได้เป็นที่ปรึกษาของห้องนี้แต่พอใช้กรณีแบบนี้เราจะสามารถเข้าไปว่ากล่าวตักเตือนเด็กคนนั้นได้คือการทำงานแบบนี้เราไปก้าวล่วงสิทธิอำนาจของที่ปรึกษาก็ไม่ได้ถูกต้องไหมครับฉะนั้นมันอาจจะต้องมีวิธีเข้าไป”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

“งานวันกีฬาช่วงหลังๆคือห้ามนำกระเป๋ามาโรงเรียนเด็ดขาดสองทุกอาคารปิดหมดเลยปิดอาคารหมดนักเรียนทุกคนต้องไปที่สนามฟุตบอลเป็นโซนครับใครกินโรงอาหารมาโดนตัดคะแนนสี่เราจะมิหน่วยงานหรือหัวหน้าระดับไปยื่นกำกับไว้คือเราจะเอาป้ายครับใครอยากออกไปไหนเราจะมิให้สี่ละ 10 ป้ายคือจะห้อยป้ายแล้วเราก็จะพูดซ้ำๆว่าใครออกตัดคะแนนสี่นะไม่ได้รางวัลเด็กก็จะไม่ได้”

ที่เราดูแลกันเองนอกเหนือจากการตัดคะแนนเราก็จะมีการลงโทษด้วยการตีก็จะมีบ้างส่วนใหญ่แล้วเราจะใช้วิธีตัดคะแนนเราจะชู้กันมากกว่าแล้วอีกอย่างคือเวลามีกีฬาคนไหนขาดเรียนเราโทรแจ้งผู้ปกครองเลย เด็กบางคนออกจากบ้านแต่ไม่ถึงโรงเรียนเราก็แจ้งผู้ปกครองผู้ปกครองบอกว่าเมื่อเช้าก็ออกจากบ้านเรียบร้อยพอวันรุ่งขึ้นเราจะไม่บอกเด็กว่าโดนเรื่องอะไรเราจะเรียกมาก่อนมีอะไรจะสารภาพไหมมีอะไรจะพูดกับครูไหม”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

รูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดอบายมุขและยาเสพติดมีหลายกิจกรรม บางกิจกรรมดำเนินการโดยโรงเรียน และบางกิจกรรมมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาดำเนินการให้ ซึ่งลักษณะกิจกรรมที่จัดจะมีทั้งกิจกรรมที่ทำเป็นประจำ และกิจกรรมเฉพาะกิจ ดังนี้

1) กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน 100% คือครูประจำชั้นของทุกห้องจะต้องไปเยี่ยมบ้านของนักเรียนทุกคน ห้องเรียนหนึ่งจะมีนักเรียนประมาณ 30-40 คนจากการเยี่ยมบ้านทำให้ครูและผู้ปกครองได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้านและที่โรงเรียน รวมทั้งทำให้ครูได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน เข้าใจสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ

“การเยี่ยมบ้านของโรงเรียนจะเยี่ยมบ้าน 100% ครูทุกห้องครูที่ปรึกษาต้องเยี่ยมบ้านทุกคน100% ถ้าเป็นโรงเรียนอื่นอาจจะเยี่ยมเฉพาะเด็กที่มีปัญหาแต่อันนี้เรา 100% อันนี้เป็นนโยบายให้ 100%เพราะฉะนั้นเราจะเห็นสภาพบ้านของเด็กสังเกตนะเด็กที่มีปัญหาประการที่ 1 พ่อแม่พร้อมทุกอย่างลูกชายคนเดียวทุกอย่างจะเอาอะไรละที่เจอคือพ่อแม่พร้อมมากรวมมากแล้วเป็นบุหรี่ปัฟฟ้าสองคือพ่อแม่แยกทางกันที่นี้เด็กพ่อแม่แยกทางกันเกือบ 80% ที่นี้เนะอยู่กับยายอยู่กับป้าอยู่กับลุงที่นี้เวลาจับเด็กพวกนี้เราสุ่มตรวจเจอปีปเรียกผู้ปกครองมาส่วนใหญ่เนะผู้ปกครองค้าขายกลุ่มที่สามคือจนมันทำให้ครูใจอ่อนด้วยนะครบบางอย่างถ้าตามกฎของโรงเรียนเราต้องฟันเป๊ะถ้าตามหลักกฎของมันแต่พอเรามาเห็นสภาพบ้านแล้วเราจะใช้นิติศาสตร์ไม่ได้เราต้องใช้รัฐศาสตร์”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

“อธิบายให้เข้าใจง่าย ๆ ผมมองว่าเป็นเหมือนจิกซอว์นะครับ เหมือนเราเป็นครูที่เก็บจิกซอว์เช่นเรา
อยากจะทำเด็กคนนี้เข้ามาได้อย่างไรทั้งพฤติกรรมทุกอย่างเข้ามาได้อย่างไรพอเราไปสัมผัสเขาในโรงเรียน
พอเราไปที่บ้านเหมือนเราไปเก็บจิกซอว์อันเป็นแบบนี้สิ่งนี้จึงมีเขาเป็นแบบนี้เพราะเขาเจอสิ่งนี้เป็น
เหมือนการเก็บจิกซอว์ อย่างเด็กสูบบุหรี่ผู้ปกครองไม่รู้พอครูไปเยี่ยมบ้านครูจะมีข้อมูลในมือแล้วเด็กชาย
คนนี้สูบบุหรี่เราก็เอาข้อมูลไปบอกผู้ปกครองผู้ปกครองรู้แล้วสูบบุหรี่ใช้ใหม่เขาก็จะสารภาพว่าผมลองผม
สูบไปแล้วผู้ปกครองก็จะเข้มงวดเด็กคนนี้อาจสูบบุหรี่ใช้ใหม่เขาจะช่วยดูแลอีกทอดนะเหมือนมีข้อมูลในมือ
ไปบอก”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

- 2) การสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง
- 3) การลดอาการอยากสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยให้นักเรียนดื่มน้ำสมุนไพรหลอดดอกขาว วันละ 3 เวลา
คือ เช้า กลางวัน และเย็น หรือการใช้น้ำยาบ้วนปากของโรงพยาบาลนครปฐม
- 4) การเชิญบุคคลภายนอกมาให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น ศาลเยาวชนมาให้ความรู้เกี่ยวกับ
กฎหมาย สาธารณสุขมาให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด นิมนต์พระมาบรรยายเรื่องธรรมะ
- 5) กิจกรรมวันพระของโรงเรียนทุกวันพฤหัสบดี ช่วงเช้าจะเป็นกิจกรรมตักบาตร และคาบสุดท้ายของ
การเรียนจะเป็นคาบเรียนคุณธรรมโดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 6 กลุ่มตามระดับชั้นเรียน ม.1-6 โดยแต่ละกลุ่ม
จะมีพระสงฆ์ 1 รูป บรรยายให้ความรู้ พาสวดมนต์ และนั่งสมาธิ
- 6) การติดป้ายประกาศห้ามสูบบุหรี่ในสถานศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน

- 7) กิจกรรมวันรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดและอบายมุข
- 8) กิจกรรมฟุตบอลต้านยาเสพติดเป็นกิจกรรมที่สามารถดึงนักเรียนกลุ่มเสี่ยงให้หันมาเล่นกีฬาได้มาก
ขึ้น ซึ่งอาจจะช่วยลดปัญหาเรื่องยาเสพติดของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้

“กิจกรรมอีกอันหนึ่งคือฟุตบอลด้านยาเสพติดผมว่าอันนี้สุดท้ายคนจะต้องบอกให้เข้าใจก่อนว่าเด็กเก่งๆเขาจะเตะบอลไม่เป็นแต่เด็กกลุ่มเสี่ยงนี่ละมันจะเตะบอลเก่งดังนั้นผมก็เลยจัดกิจกรรมทุกทอมก็คือช่วงพักกลางวัน 12.15 น.นะเตะบอลฟุตบอลห้องจะสังเกตุง่ายเด็กๆพวกนี้เขาจะมานั่งแทนที่มันจะใช้เวลาไปทำอย่างอื่นที่มันไม่ได้มันมาดูฟุตบอลหลังเลิกเรียนก็มาเหมือนเขามีสิ่งที่เขาชอบแล้วต้องการจะทำเราก็ส่งเสริม”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

9) การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนโดยนักจิตวิทยาที่เขตพื้นที่การศึกษามอบหมายให้มาประจำที่โรงเรียนในทุกวันอังคาร

“ตอนแรกมีนักจิตวิทยาประจำสพม.ก็คือแต่ละวันอังคาร เขาจะมานั่งอยู่ที่นี้ เราก็พยายามส่งเคลใส่ให้เขา แต่เดี๋ยวนีไม่มีแล้ว คือมันเป็นของเขตเนอะ เขตส่งมา เหมือนมาประจำโรงเรียน ให้คำปรึกษาทุกด้านครับ เกี่ยวกับเรื่องปัญหา ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรง การพนัน ยาเสพติด”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

10) การทำความร่วมมือกับร้านค้ารอบโรงเรียนเกี่ยวกับการงดจำหน่ายบุหรี่และสุราให้นักเรียน แต่ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือนักเรียนจะซื้อบุหรี่ปริมาณจากร้านค้าแถวบ้าน

“เหมือนเราระดับตรวจเบื้องต้นก่อนคือซื้อจากไหนอย่างไรคือเด็กส่วนใหญ่ที่จับได้เขาจะไม่ซื้อเป็นซองคือลักษณะเหมือนการแบ่งขายคือร้านค้าก็ได้ให้ความร่วมมือแต่เราก็เข้าใจเขาเนอะครับเพราะเขาก็คงแบบตามกฎหมายคือเขาห้ามแบ่งอยู่แล้วแต่ด้วยความที่เขาเป็นเด็กและบุหรี่ปริมาณก็แพงเขาก็จะอยากขายแต่ส่วนใหญ่ที่เราถามเด็ก ตรวจสอบเด็กเนอะพี่แมน ส่วนใหญ่ที่ได้บุหรี่ปริมาณไม่ใช่ร้านค้ารอบโรงเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นจากบ้าน ที่อื่น แถวบ้าน”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

การประเมินผลกิจกรรมของโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดอบายมุขและยาเสพติดมีทั้งการประเมินผลอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การสุ่มตรวจข้อสอบของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง การคัดกรองรายชื่อนักเรียนกลุ่มเสี่ยงจากครูประจำชั้นและครูหัวหน้าระดับ การสังเกตพฤติกรรมผิดปกติของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง การมอบหมายให้ครูเวรประจำวันคอยดูแลสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนบริเวณรอบ ๆ โรงเรียนทั้งในช่วงเช้า กลางวัน และเย็น สำหรับวิธีการบำบัดนักเรียนที่สูบบุหรี่โดยให้ดื่มน้ำสมุนไพรหญ้าดอกขาว หรือการดื่มน้ำยาบัวบกของโรงพยาบาลนครปฐม เพื่อลดความอยากสูบบุหรี่ ยังปรากฏผลไม่ชัดเจน

“ได้ผลใหม่ ผมคิดว่ามันไม่ชัดเจนนะ แล้วอีกอย่างหญ้าดอกขาวมันเหมือนเป็นสมุนไพรพื้นบ้านไม่มีงานวิจัยมารับรองครับ อีกอันก็คือใช้เป็นลูกอมครับ แล้วพอทดสอบด้วยตัวเองเอามาอม มันคือทำให้การรับรสของลิ้นเปลี่ยนไป ทำให้ผู้ที่ติดบุหรี่สูบบุหรี่แล้วก็จะไม่อร่อย ไม่รู้สึกคืออะไรแบบนี้ครับ อันที่สองก็คือของโรงพยาบาลนครปฐมครับ เขาจะทำเป็นน้ำยาบัวบกสีฟ้า คือสำหรับลดอาการอยากบุหรี่ แต่ถ้าสมมติว่าเดี๋ยวก็มีอาการอยากกลับไปสูบ ยังมีสูบบุหรี่ซ้ำๆอยู่ เราก็จะแจ้งผู้ปกครอง”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

2. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

บุคลากรของโรงเรียนทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ เพราะสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่ควรปลอดจากสารเสพติดและอบายมุขทั้งปวง และบุคลากรของโรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มากมายตามนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ทั้งนี้ทางโรงเรียนเริ่มดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดอบายมุขและยาเสพติดมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนที่จะประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

จากการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดอบายมุขและยาเสพติดมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน คือ จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติด โดยเฉพาะการสูบบุหรี่ลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่เป็นการลดลงแบบค่อยเป็นค่อยไป

“ผมว่าสถานการณ์เกี่ยวกับพวทยาเสพติดผมว่าน้อยลงมากจากเมื่อก่อนติดลบนะก่อนปี 55 นะอะถ้าเทียบเปอร์เซ็นต์จากการประสบความสำเร็จกับปีก่อนๆผมมันเกินครึ่งนะครึ่งของพวกนี้มันสปีดเลยไม่ได้ ต้องค่อยเป็นค่อยไปพอทำไปปีที่แล้วปัจจุบันไอเด็กกลุ่มเดิมไม่มีแล้ว ปีนี้น้อยลง”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

“มีเคสที่สำเร็จตอนนี้อยู่ 6 แล้วที่ศนัยเป็นเด็กมาเข้า 4 ที่นี้จบจากธรรมศาลาเข้า 4 เทอมแรกเลย ผมเป็นคนจับเองสูบบุหรี่ในห้องน้ำเด็กคนนี้มีความสามารถพิเศษคือตีระนาดที่นี้พอผมจับมาได้เรียกมาสัมภาษณ์ทำบันทึกข้อความทำอะไรเรียบร้อยพฤติกรรมผู้ปกครองรับทราบผมก็พาเด็กคนนี้ไปเข้าชุมนุมไปฝากไว้กับครูมดครูดนตรีไทยมันมีพื้นฐานอยู่แล้ว ครูมดเลยเอาไปซ้อมสุดท้ายเด็กคนนี้ไปแข่งขันเป็นตัวแทนให้กับภาคนะผมบอกว่าย่าใช้เวลาว่างให้เยอะถ้ามีเวลาว่างเยอะเดี๋ยวก็กลับไปติดอีกจะพยายามดูว่าเด็กสูบบุหรี่มันมีความสามารถอะไรผมจับส่งเลยผมเป็นคนให้ออกาสเข้าชุมนุมหรืออะไรที่ชอบทำให้เต็มที่”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี

ครูแสดงความคิดเห็นว่านโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นมา แต่ในความเป็นจริงสถานศึกษาดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดอบายมุขและยาเสพติดมาก่อนที่จะมีนโยบาย และถึงแม้ว่าจะไม่มีนโยบาย สถานศึกษาก็ต้องดำเนินการเรื่องนี้อยู่แล้ว

“ในมุมมองผมนะผมมองว่ามันคือการสร้างโลโก้ขึ้นมาเฉยๆเพียงแต่แท้ที่จริงแล้วสถานศึกษามันก็ไม่ควรมีสิ่งเหล่านี้อยู่แล้วถูกต้องไหมครับเพราะว่าสถานศึกษามันคือเป้าที่จะหลอมผลเมืองออกไปตั้งนั้นมันต้องเป็นเป้าที่ดีแต่ของพวกนี้ด้วยสามัญสำนึกเรารู้อยู่แล้วว่ามันไม่ควรจริงๆไม่ต้องออกนโยบายก็ได้คือเราต้องทำอยู่แล้วถามว่าบุหรีในโรงเรียนมันไม่ควรมีอย่างบอกถึงแม้ไม่มีนโยบายนี้แล้วเราเจอเราก็ต้องจับอยู่ดี”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

นอกจากนี้ครูยังให้ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สสส. ว่าควรจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนในรูปแบบกิจกรรมเชิงจิตวิทยาหรือกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจในการเลิกยาเสพติด รวมทั้งการจัดอบรมครูให้มีความสามารถด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหาเรื่องยาเสพติด หรืออาจจะสนับสนุนให้มีนักจิตวิทยาประจำแต่ละเขตพื้นที่

“ผมขอแบ่งเป็น 2 หัวข้อนะครับหัวข้อแรกคือเรื่องของกิจกรรมคืออยากให้สสส.เอาข้อมูลที่คุยกับเราไปสร้างเป็นกิจกรรมเพื่อนำเข้าสู่โรงเรียนของเราเรายินดีนะครับถ้ามีหน่วยงานภายนอกติดต่อมาทำกิจกรรมให้ร่วมกับเราอันที่สองคือเรื่องของครูเราอยากให้สสส.ทำเสมือนแบบเป็นการอบรมเพื่อที่ครูจะเอามาใช้แก้ปัญหาในส่วนของตรงนี้คือเรื่องของยาเสพติดเรื่องของบุหรี่ยังมองว่าเป็นเรื่องของจิตใจดังนั้นผมมองว่ามันต้องเป็นกิจกรรมแนวเชิงจิตวิทยาค่ะแล้วก็เหมือนกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจหรือว่าส่งพลังให้เด็กที่เขาจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตรงนั้นซึ่งตรงนั้นผมมองว่าสสส.น่าจะเข้ามาแต่ถ้าเกิดจะให้ลักษณะแบบยั่งยืนนะผมว่าน่าจะเหมือนให้มีแบบนักจิตวิทยาประจำเขตโดยที่สสส.อาจจะสนับสนุนเพราะว่าองค์กรนี้รู้สึกว่าจะมีกำลังสามารถพอขับเคลื่อนอยู่แล้ว”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

3.1 ผลกระทบทางบวก

จากการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดอบายมุขและยาเสพติดมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 ทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลสถานศึกษาสีขาวปลอดอบายมุขและยาเสพติดในปี พ.ศ.2557 และส่งผลให้ภาพลักษณ์ของโรงเรียนดีขึ้น ได้รับการยอมรับและไว้วางใจจากผู้ปกครองมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนนักเรียนในปัจจุบันเพิ่มขึ้น

“สมัยก่อนภาพลักษณ์ของโรงเรียนลบมากใครเข้าที่ไหนไม่ได้มาวัดห้วยเป็นเด็กเหลือขอพูดตรงๆ แล้วทีนี้พอภาพลักษณ์มันเสียมากตึกหน้าโรงเรียนเอาบุหรี่ยามาสูบกันในโรงเรียนสมัยก่อนเขาก็จะเรียกวัดห้วยช่องโจรพอผอ.คนนี้มีผมก็ชื่นชมเรื่องการบริหารงานนะคือหนึ่งเขาหนุนเต็มที่เรื่องของระเบียบวินัยคือเรียนที่นี้ไม่ได้ก็ย้ายไปให้ผู้ปกครองเอาออกคำว่าเอาออกของเขาคือย้ายโรงเรียนหาที่เรียนที่ใหม่ให้ใกล้บ้าน”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

“เด็กวัดห้วยในปัจจุบันนะจาก 1,200-1,300 ตอนนี่ 1,900 แล้วปัจจุบันภาพลักษณ์ของเราดีมาก เปรียบเทียบกับที่อื่นนะส่วนใหญ่ที่บอกแล้วว่าพอกระแสเรื่องของความดีโรงเรียนมันกระจายเข้าไป เด็กเขาอยากจะเข้าบางที่โรงเรียนใกล้บ้านก็มีไม่เรียนจะมาเรียนโรงเรียนนี้ส่วนใหญ่ก็จะเป็นความต้องการของผู้ปกครองด้วย”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

3.2 ผลกระทบทางลบ

ไม่มี

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดอบายมุขและยาเสพติดประสบความสำเร็จคือความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครู เพราะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับนักเรียน ครูจะต้องใช้หลักจิตวิทยาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนที่มีปัญหา เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีลักษณะที่แตกต่างกัน และปัญหาเสพติดเป็นเรื่องของจิตใจ จึงจำเป็นต้องทำให้นักเรียนเปิดใจและกล้าที่จะพูดคุยก่อนเป็นสิ่งแรก

“ปัญหาพวดยาเสพติดผมมองว่ามันเป็นเรื่องของจิตใจนะมันเป็นสิ่งที่ฟังทางใจของเด็กนะเพราะฉะนั้นการจะแก้ปัญหานี้ระยะเวลาค่อนข้างสำคัญการที่จะเข้าไปแก้พวกเขาเนี่ยผมว่าต้องให้เขาเปิดใจกับเราก่อนแต่คำว่าเปิดใจมันต้องใช้เวลาครับเราไม่สามารถต่อให้เรามีคำพูดที่ทรงพลังขนาดไหนถ้าเราไม่มีเวลาที่จะไปดึงเขาออกมาจากห้วงความรู้สึกนั้นเราเปลี่ยนเขาไม่ได้หรอกครับคือเด็กบางคนเวลาข้างนอกครูจะเรียกเขาเข้ามาในห้องเย็นเข้ามานั่งคุยเด็กบางคนสารภาพเรื่องครอบครัวนะร้องไห้เลยเหมือนกดดันบ้านตีกรอบเยอะมากไปไหนไม่ได้เลยเหมือนพยายามโน้มน้าวคือต้องคุยกับเด็กก่อนแล้วค่อยเรียกผู้ปกครองบางที่ผู้ปกครองไม่เข้าใจนะแล้วเด็กบางคนนะจิตใจผมยังตกใจเลยนะจิตใจของเด็กบางคนลึกตื่นไม่เท่ากัน ฉะนั้นเวลาในการที่จะดึงเขาให้เปิดใจยากมากนานมากต้องมีเวลา”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

ผู้บริหารก็เป็นบุคคลสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารมีการดำเนินการอย่างจริงจังโดยเฉพาะเรื่องระเบียบวินัยของนักเรียน และเข้มงวดกับครูทุกคนไม่ให้สูบบุหรี่ให้นักเรียนเห็น เพื่อไม่ให้นักเรียนเลียนแบบ

“ผอ.คนนี้ก็ดีคือเขามาเข้มงวดกับบุคลากรคือเราต้องยอมรับก่อนว่าบุคลากรของเราบางคนก็ยังมี การสูบบุหรี่อยู่พอมีการสูบบุหรี่ที่นี้ผอ.เขาก็จะเข้มงวดแล้วว่าถ้าจะสูบต้องแอบมิดชิดเพราะถ้าสมมติว่าคุณ ไปดูคแบบเฉียดตายเกิดเด็กมันย้อนขึ้นมาแล้วยิ่งสมัยนี้มันมีสื่อในมือแล้วกลายเป็นว่าคุณตั้งโลโก้แต่คุณมา บังคับแค่เด็กแต่ตัวคุณยังไม่ทำตามมันจะกลายเป็นข้อกังขาได้ตั้งนั้นผอ.ก็เลยเข้มงวดตรงนี้มากขึ้นมันเลย ช่วยได้บ้างแล้วอย่างนโยบายของผอ.คือครูเขาไม่กล้าปริกากคือต้องให้ความร่วมมือถ้าไม่ให้ความร่วมมือผอ. เขาจะเล่นมาที่ครูเขาจะบีบเลยแหละ”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติใน สถานศึกษา

ภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดอบายมุขและยาเสพติด เนื่องจากนักเรียนของโรงเรียนนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับญาติ เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องออกไปประกอบอาชีพตั้งแต่เช้า และกลับถึงบ้านก็ค่ำ ทำให้ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานของตนเอง หรือพ่อแม่ผู้ปกครองบางคนก็ไม่ยอมรับความจริงว่าบุตรหลานของตนเองกระทำความผิด

“ผู้ปกครองมักจะอ้างว่าไม่มีเวลาคือตื่นเช้ามาก็ไปทำงานหากินกลับมาทุ่มหนึ่งแล้วช่วงเวลาตอนเย็น เด็กไม่รู้จะไปไหนมันก็ไปกับเพื่อนผู้หญิงผู้ชายเป็นเหมือนกันหมดดังนั้นเด็กที่มีปัญหามันเกิดจากครอบครัว เพราะพ่อแม่ไม่มีเวลามัวแต่ไปทำงานหากินคือบางทีเด็กมันเช่นทำการบ้านไม่เป็นแบบนี้ไปหาแม่แม่ก็บอกไม่มีเวลา ต้องทำงานหากินเด็กเขาจะปรึกษาใครละในเมื่อเรียนไม่ทันอยู่แล้วก็ปล่อยไปมันก็เลยเป็นแบบนี้”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

“ถ้าพูดตรงๆตั้งแต่ทำมาเนี่ยครับสำเร็จน้อยมากเพราะปัจจัยที่เราควบคุมได้มันเกินครับแล้วสมมติว่าเราพยายามควบคุมปัจจัยให้ได้แต่ปัจจัยที่บ้านพ่อแม่เขาไม่ได้มาช่วยเราแล้วความคาดหวังของพ่อแม่คาดหวังว่าครูจะต้องแก้ไขให้ได้แต่ซึ่งจริงๆแล้วบทบาทหลักมันคือเขาเราแค่แนะนำเท่านั้น”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

“สิ่งที่ยากที่สุดสำหรับผู้ปกครองในการมาเจอกันคือการไม่ยอมรับความจริงไม่ยอมรับว่าลูกตัวเองผิดจริงเวลานั้นเวลาเขามาเขาจะมาตำหนิด้วยลำบากครับบางคำพูดเราต้องสวนผู้ปกครองไปบ้างเพื่อให้ผู้ปกครองรู้ว่าเรามีอะไรเขาลงใจยอมฟังเราสำหรับผู้ปกครองต้องมีหลักฐานชัดเจนผู้ปกครองบางคนหัวหมอไหนหลักฐานครูบางคนไม่เก็บหลักฐานไว้เลยอ้าวเราบอกว่าเป็นความผิดครั้งเดียวเองไหนหลักฐานเราก็เล่นงานเด็กไม่ได้เพราะถือว่าไม่มีหลักฐาน”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

ช่วงวัยของนักเรียนก็เป็นปัจจัยสำคัญ คือ นักเรียนที่มีปัญหาติดยาเสพติดส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ทำตามเพื่อน และชอบลองผิดลองถูก ทำให้เด็กในวัยนี้เชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ผู้ปกครอง

“บางทีรู้แต่ทำอะไรไม่ได้เพราะลูกไม่ฟังจริงๆเพื่อนมีอิทธิพลสูงมากเพื่อนพูดเชื่อแต่พ่อแม่ไม่เชื่อ”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาใช้สถานที่โรงเรียนในการทำกิจกรรมในช่วงเย็นก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหายาเสพติดในโรงเรียน ซึ่งเป็นเรื่องที่โรงเรียนควบคุมได้ยาก

“ปัญหาที่เมื่อก่อนเรามีเนอะก็คือตอนช่วงเย็นครับจะมีการมาเล่นกีฬาของคนจากภายนอกแล้วมันจะมีห้องน้ำอยู่ตรงนี้ครับเราจะพบอุปกรณ์แปลกๆเยอะเช่น บ้องกัญชาคือเราพยายามเขี่ยวกับเด็กเราเด็กเราไม่มีแต่ มักจะเจอบุคคลภายนอกเพราะว่าตอนเย็นช่วงสัก 4-5 โมงเย็นจะมีคนมาเตะบอลเพราะเห็นประตูมันเปิดแล้วมีตั้ง 3 ด้านคือบางที่ประตูหน้าคือยามก็ไม่รู้เพราะคิดว่าเป็นคนมาเตะบอลมัน Open เข้ามา”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

การให้สิทธิแก่เด็กมากเกินไปก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ยาก เนื่องจากเด็กในแต่ละประเทศมีลักษณะและได้รับการปลูกฝังที่แตกต่างกัน

“ผมว่าปัจจุบันเรื่องของปัญหาที่บอกว่าบุหรี่ยุติหรือเรื่องของการพนันนโยบายต่างๆเกี่ยวกับเด็กกะลิดิธิเด็กกะลิดิธิมองมุนั้นะจากการเป็นผู้ปฏิบัติผมมองเด็กม.ต้นมา 8-9 ปีลิดิธิเด็กบางทีให้มากจนเกินไปบางทีผมมองว่าเด็กจะทำความผิดจับได้ก็ยาวจนความผิดเหลือประมาณ 10% แต่ผมสัมผัสได้ว่าเด็กบางคนมันเกินเด็กกะลิดิธิ 14-15 นี้โอโหความคิดนี้ไปถึงไหนแล้วมันไม่ได้ใช้หลายไม่ได้สำนึกคือเราไปเอาตัวอย่างของต่างประเทศมาจนเกินไปโดยที่เราไม่ได้ดูบริบทสภาพเด็กของเราผมเข้าใจนะว่าลิดิธิเด็กสากลมันควรเป็นแบบนี้แต่ในประเทศไทยเขามีระเบียบวินัยตั้งแต่ครอบครัวลงมาฉะนั้นจิตสำนึกการตัดสินใจผิดชอบชั่วดีของเด็กเขาจะมีอยู่ในระดับหนึ่งที่สูงกว่าของเราพอเขาใช้กฎที่เท่ากันของเราอุปนิสัยคือจริตของเด็กเรามันไม่ถูกกับกฎหมายมันไม่ถูกกับลิดิธิเด็กเราใช้คำว่าห้ามแล้วกันตรงนั้นมันเลยกลายเป็นช่องว่างให้เด็กเอาตัวรอดแล้วยังนโยบายว่าห้ามตีเด็กห้ามหลายๆอย่างคือผมพยายามพูดกับนักเรียนเด็กนี้เราทำอะไรไม่ได้เลยครูปฏิบัติงานลำบากเช่นตีสมัยผมก็โดนตีรับประกันครูรุ่นนี้โดนตีทั้งหมดเลยผมก็โดนตีทุกวันไม่เคยโกรธครูเลยคือผิดก็ต้องตีแต่สมัยนี้ตีถ่ายคลิปโพครูชวยเลยแล้วถามว่าแล้วใครจะกล้าทำงานตอนนี้ครูที่เขาบรรจุใหม่ๆไม่มีใครอยากทำงานปกครองนะแต่พวกผมเสนอตัวอยากอยู่กับเด็กได้บุญนะผมว่าอยู่พวกนี้ได้บุญ”

สัมภาษณ์ครู, 26 กันยายน 2561

**รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ:
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
โรงเรียน 5**

โรงเรียนนี้ เป็นโรงเรียนในอำเภอวังน้อย ซึ่งถือเป็นเขตพื้นที่สีแดงที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหา ยาเสพติด เนื่องจากในพื้นที่เป็นแหล่งของโรงงาน ทั้งนี้ โรงเรียนมีโรงงานโดยรอบ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นบุตรหลานของแรงงานที่ทำงานในโรงงานโดยรอบที่ย้ายตามผู้ปกครองที่มาทำงานในโรงงานต่างๆ (ประมาณ 60%) อีกส่วนเป็นนักเรียนที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ (ประมาณ 40%) นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีปัญหา เช่น ปัญหาครอบครัวหย่าร้าง ปัญหาความยากจน จึงถือว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องการยาเสพติด โดยก่อนหน้านี้ ประมาณ 4 – 5 ปี มีนักเรียนติดยาเสพติด และเป็นเอเย่นจำหน่ายยาเสพติด ปัจจุบันถือว่านักเรียนได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้นมาก

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การบริหารจัดการ

โรงเรียนมีการดำเนินการโครงการที่เกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ เช่น โครงการสถานศึกษาสีขาว โครงการกีฬาต้านยาเสพติด โครงการทูปีนมเบอร์วัน และโครงการต่างๆ อีกมากมาย โดยลักษณะการจัดโครงการ/กิจกรรมเน้นการบูรณาการการพัฒนานักเรียนในหลายคุณลักษณะ โดยมีการจัดกิจกรรมโครงการที่ได้รับการยอมรับจนเป็นแหล่งเรียนรู้

1.2 กระบวนการดำเนินงาน

สำหรับการดำเนินการและกิจกรรมเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดเหล้าไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาผอ.โรงเรียนได้แจ้งนโยบาย และติดตามกำกับการทำงานอย่างต่อเนื่องในการประชุมอาจารย์ของโรงเรียน และมีครูฝ่ายกิจกรรมเรียนได้ร่วมกับสภานักเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับการต่อต้านยาเสพติด การจัดกิจกรรมในโครงการโรงเรียนสีขาว การตรวจนักเรียนในช่วงเช้าในขณะเดินเข้าโรงเรียน การสุ่มตรวจสารเสพติดของนักเรียน (ตรวจปัสสาวะ) นอกจากนี้ โรงเรียนมีความร่วมมือกับชุมชนในการโครงการต่าง ๆ เช่น อบต. วัด

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

โรงเรียนมีการจัดโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาในลักษณะการจัดโครงการ/กิจกรรมเน้นการบูรณาการการพัฒนานักเรียนในหลายคุณลักษณะ เช่น โครงการห้องเรียนสีขาว ซึ่งมีการดำเนินการมาได้ 1-2 ปี แล้ว โดยในห้องเรียนแต่ละห้องจะมีสมุดบันทึกของห้องเรียน ที่มีการบันทึกกิจกรรมเกี่ยวกับ 1) การทำงาน 2) งานวิชาการ 3) งานปกครอง และ 4) งานกิจกรรม ซึ่งหัวหน้าห้องเป็นผู้ดำเนินการกำกับติดตามการดำเนินงานของห้องใน 4 งานหลักดังกล่าว และแต่ละห้องมีการทำโครงการ เรียกว่า “การทำโครงการ 1 ห้องเรียน 1 โครงการ” ตัวอย่างเช่น การทำยาต้ม

สมุนไพโร เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีโครงการ/กิจกรรมอื่นๆ เช่น ค่ายคุณธรรม ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ค่ายลูกเสือต้านยาเสพติด เป็นต้น โดยโรงเรียนมีความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างเข้มแข็ง

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

โรงเรียนมีการติดตามการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมโครงการต่าง รวมถึงการติดตามการพัฒนา นักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยมีทั้งการติดตามและประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการและการประเมินผลอย่างเป็นทางการ และมีการใช้ที่ประชุมในการกำกับติดตาม และรายงานผลการดำเนินงานต่างๆ อย่างเข้มแข็ง ทั้งนี้ ผลการดำเนินงานของโรงเรียนเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดภัยและการพัฒนานักเรียนมีความโดดเด่น ได้รับรางวัลต่างๆ และได้รับการยอมรับจนเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับโรงเรียนอื่น

2. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดภัยและบุหรี่ป้ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดภัยและบุหรี่ป้

ผู้บริหารและบุคลากรให้ความสำคัญกับทุกนโยบายที่เข้ามาในสถานศึกษา โดยผู้บริหารมีนโยบายเน้นการบูรณาการนโยบายสถานศึกษาปลอดภัยและบุหรี่ป้ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษากับจัดโครงการ/กิจกรรมพัฒนานักเรียนตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่โรงเรียนดำเนินการอยู่แล้ว

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ป้ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

นักเรียนมีความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ป้มากขึ้นและมีความเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดลดลง โดยจากการตรวจนักเรียนในช่วงเช้าในขณะที่เดินเข้าโรงเรียน การสุ่มตรวจสารเสพติดของนักเรียน (ตรวจปัสสาวะ) ไม่พบยาเสพติดและสารเสพติดในร่างกาย ไม่มีนักเรียนดื่มเหล้า แต่มีนักเรียนบางส่วน (3 – 4 คน) สูบบุหรี่ป้ นอกจากนี้ จากการจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งในเรื่องการประพฤติตนให้ห่างไกลยาเสพติดและการพัฒนาลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่างๆควบคู่กันไปด้วย เช่น ความสามารถพิเศษ ความกล้าแสดงออก ความสามัคคี ความมีวินัย การทำงานเป็นทีม การวางแผนงาน ทักษะการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น นอกจากผลที่เกิดกับนักเรียนแล้ว ยังเกิดผลกับครู และโรงเรียน โดยครูมีความสามัคคี และโรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดีและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับจนได้รับรางวัล

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดภัยและบุหรี่ป้

โรงเรียนมีการจัดโครงการ/กิจกรรมพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการบูรณาการวิสัยทัศน์และนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีความเห็นว่านโยบายสถานศึกษาปลอดภัยไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาถือเป็นส่วนเสริมและกระตุ้นการพัฒนา นักเรียน โดยโรงเรียนใช้วิธีการบูรณาการกับระบบ/แนวทางการดำเนินการของโรงเรียนที่มีอยู่แล้ว ทั้งนี้ หากไม่มีนโยบายจากส่วนกลาง โรงเรียนก็ยังคงมุ่งมั่นในการพัฒนาลูกศิษย์ให้เป็นคนดี ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เหล้า บุหรี่ป้ แต่การมีนโยบายมาเพิ่มเติมก็เป็นส่วนกระตุ้นและสร้างความตระหนักในการพัฒนานักเรียนมากยิ่งขึ้น

ดังคำกล่าวของผู้บริหารโรงเรียนที่กล่าวว่า “นโยบายมากี่กระตุ้นได้หน่อยแค่นั้นแหละแต่จริงๆที่บอกว่าคอนเซ็ปต์ผมเราดูแล้วคุณไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ต้องมีนโยบายมาหรอกเพราะมันเป็นหน้าที่ของคุณอยู่แล้ว”

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

3.1 ผลกระทบทางบวก

ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชนซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ซึ่งอาจรวมนโยบายอื่นๆด้วย เนื่องจากแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนเน้นการบูรณาการในการพัฒนาผู้เรียน มีดังนี้

1. นักเรียนมีความเสี่ยงต่อการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดลดลงนอกจากนี้ จากการจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ในด้านต่างๆ เช่น ความสามารถพิเศษ ความกล้าแสดงออก ความสามัคคี ความมีวินัย การทำงานเป็นทีม การวางแผนงาน ทักษะการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น

2. ครูในโรงเรียนมีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน

3. โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดีและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับจากการได้รับรางวัล

4. ความร่วมมือในการพัฒนานักเรียนและโรงเรียนมีความเข้มแข็ง

3.2 ผลกระทบทางลบ

ไม่มีผลกระทบทางลบจากนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน (ผอ.) มีวิสัยทัศน์และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาโรงเรียน โดยมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนดี ผอ. มีความทุ่มเท ตั้งใจ และจริงจังกับการทำงาน โดยใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีการสื่อสารให้บุคลากรทราบในการประชุมครู และสื่อสารให้นักเรียนทราบ และมีการมอบหมายงาน และสร้างระบบงานที่ชัดเจน โดยมีการแต่งตั้งอาจารย์ให้ดำรงตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการซึ่งทำหน้าที่แทนตำแหน่งรองผู้อำนวยการ ซึ่ง ผอ. ได้สนับสนุนครูรุ่นใหม่ที่มีความสามารถและมีทัศนคติที่ดีในการทำงานได้เติบโต (เนื่องจากก่อนหน้านี้มีปัญหาความขัดแย้งภายในโรงเรียน) นอกจากนี้ มีการติดตามการทำงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งการติดตามแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และมีการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกไปสู่ภายนอกโรงเรียนในหลากหลายรูปแบบ อีกทั้ง ได้พยายามสร้างนวัตกรรมทางความคิดในสโลแกนว่า “We love WKU” (WKU มาจาก Wisdom Kindness และ Universe ตามลำดับ)

ดั่งคำกล่าวของผู้บริหารโรงเรียนที่กล่าวว่า “เริ่มสร้างความภาคภูมิใจตั้งแต่นักเรียนมัธยมก็เรียบร้อยครูเกษียณก็จะมาอยู่ในระเบียบในสายตาเราแล้วก็ตั้งคนที่แบบนั้นละมาไว้ใกล้ๆเราแล้วก็เดินให้เห็นแบบนี้เดินทุกวันแต่เข้ารอบสองรอบจนเมื่อยขาหมดเขาเรียกว่ายืนแปะบารมีตอนเช้าผมนี่ก็จะยืนครูก็เกร็งพอมาต้องมานั่งเสนอหน้าให้ผอ.ดู”

ดั่งคำกล่าวของผู้บริหารโรงเรียนที่กล่าวว่า “ครู 6 คนตอนเช้าผมต้องเรียกมานั่งประชุมตรงนี้ทุกเช้าเราก็บอกว่าไม่ได้ประชุมนะคุยกันเฉยๆ Morning Teaอาทิตย์นี้เรามีกิจกรรมนั้นนี่ทำอะไรใครทำแบบนี้ครับเพราะผมบอกว่าเราสร้างระบบผมไม่อยู่คุณก็ต้องทำงานกันได้เพราะเดี๋ยวนี้จะไม่อยู่แล้ว”

2. โรงเรียนมีการจัดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ จำนวนมากอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการบูรณาการวิสัยทัศน์และนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการดำเนินการทุกโครงการ/กิจกรรมมุ่งสร้างนักเรียนให้เป็นดังเป้าหมาย ส่วนนโยบายต่าง ๆ จากหน่วยงานต้นสังกัดถือเป็นส่วนเสริมและกระตุ้นการพัฒนานักเรียน โดยโรงเรียนใช้วิธีการบูรณาการกับระบบ/แนวทางการดำเนินการของโรงเรียนที่มีอยู่แล้ว เช่น นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาโรงเรียนมีการจัดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ทำให้นักเรียนมีความสนใจ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น มีตัวอย่างนักเรียนที่ทำกิจกรรมในโครงการทูป็นัมเบอร์วัน จนพัฒนาไปเป็นนักเรียนลูกทุ่งและวงดนตรีลูกทุ่ง การเข้าค่ายคุณธรรม เป็นต้น ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนจะช่วยให้ในการแก้ไขและป้องกันนักเรียนจากปัญหาเสพติดได้ทั้งนี้ หากไม่มีนโยบายจากส่วนกลาง โรงเรียนก็ยังคงมุ่งมั่นในการพัฒนาลูกศิษย์ให้เป็นคนดี ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เหล้า บุหรี่ เนื่องจากเป็นนโยบายของโรงเรียนอยู่แล้วแต่การมีนโยบายมาเพิ่มเติมก็เป็นส่วนกระตุ้นและสร้างความตระหนักในการพัฒนานักเรียน อีกทั้งยังมีแนวทางที่เป็นข้อเสนอแนะให้การดำเนินงานดีขึ้น

ดั่งคำกล่าวของผู้บริหารโรงเรียนที่กล่าวว่า “นโยบายแค่มากระตุ้นบอกเฉยๆจริงๆเราต้องถ้าหลักแก่นจริงๆก็คือทำอะไรให้นักเรียนเราลูกๆเราเป็นคนดีเอาคอนเซปต์แค่นี้ไอ้นโยบายบ้างบอกแค่นี้เองไม่สำเร็จหรอกมาก็ม่ไปหมดแต่ขอให้ครูยึดหลักทำลูกให้นักเรียนเป็นคนดีแค่นั้นพอครูเป็นแบบอย่างแค่นั้นเองมาลัทธิร้อยล้านนโยบายก็ทำได้เพราะลูกเขาดีอยู่แล้วนักเรียนเราดีอยู่แล้วครูเราสอนนักเรียนดีลัทธิอย่างจะมานโยบายหรือโครงการเยอะๆก็เป็นเรื่องปกติมันก็จับเข้าได้หมดถ้าลูกนักเรียนเราดีจากประสบการณ์นะ”

3. โรงเรียนมีทีมครูที่เข้มแข็ง และทุ่มเทในการทำงาน โดยสามารถนำนโยบายจาก ผอ. ไปทำงานร่วมกับสภานักเรียนในการจัดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความสำเร็จ ซึ่ง ผอ. มีกลยุทธ์ในการสร้างทีมงานครูที่เข้มแข็ง จากการสร้างทีมงานจากครูรุ่นใหม่ (เลือดใหม่) ที่มีใจในการทำงาน ในส่วนคณะทำงานด้านยาเสพติดซึ่งอยู่ในงานกิจกรรมนักเรียน (6 – 7 คน) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครูรุ่นใหม่ มีความสามัคคี และทุ่มเททำงาน โดยมีการกำกับการทำงานโครงการกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ มีการสื่อสารการทำงานโดยการประชุมกับนักเรียนที่เป็นหัวหน้าชั้นเรียนทุกเช้า

4. สภานักเรียนมีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างระบบการทำงานที่สนับสนุนการพัฒนานักเรียนได้อย่างเข้มแข็ง เช่น การสร้างระบบการรับนักเรียนในช่วงเช้าที่เข้าโรงเรียน ซึ่งระบบดังกล่าวดำเนินการโดยสภานักเรียน นักเรียนมีการตรวจความ

เรียบริ้อยของเพื่อนนักเรียน รวมถึงการสร้างควมามีวินัย ความเคารพครู รุ่นพี่ นอกจากนี้มีระบบการติดตาม การเรียนของเพื่อนนักเรียน และมีการจัดคิวเพื่อช่วยเพื่อนนักเรียนที่มีปัญหาการเรียน ซึ่งถือเป็นการป้องกัน ปัญหาเสพติด การติดเหล้าและบุหรี่ได้อีกทาง นอกจากนี้นักเรียนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัด กิจกรรมต่างๆ

ดังคำกล่าวของอาจารย์ที่กล่าวว่า “ยิ่งนักเรียนแต่ละห้องทุกห้องให้ความร่วมมือกันดีมากคือเราจะ เรียกทุกเช้าเวลาเราจะให้ทำอะไรเราก็เรียกหัวหน้าห้องทุกเช้าอยู่แล้วถามเกี่ยวกับความคืบหน้ากิจกรรมเขา แล้วก็ในกิจกรรมเขาก็จะต้องในห้องเขาจะต้องมีทำโครงการเกี่ยวกับยาเสพติด”

5. โรงเรียนมีความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและมีการจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมี การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานในเชิงรุก โดยโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีและมีจัดกิจกรรมร่วมกับวัดที่ตั้งอยู่ บริเวณใกล้เคียง (เช่น วัดลาดทราย วัดสิวาราม) อบต. และโรงเรียนอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ โรงเรียน โดย ผอ. ได้ดำเนินการในเชิงรุก เช่น การเสนอตัวอาสาของเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานภายนอก เช่น ปตท. การไฟฟ้าฝ่ายผลิต นายอำเภอ นายกอบจ./อบต. ทั้งในเรื่องงบประมาณ และความร่วมมือในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ โรงเรียนมีการ ประชาสัมพันธ์เชิงรุก เช่น การเชิญนักข่าวมาทำข่าวการจัดกิจกรรม เป็นต้น

ดังคำกล่าวของผู้บริหารโรงเรียนที่กล่าวว่า “หลวงพ่อหลวงพี่ก็ศิษย์เก่าที่นี้ละเจ้าอาวาสขออะไร กิจกรรมอะไรเราก็ไปหาเขาเขาก็มาหาเราจัดภูมิลำเนาเราก็เป็นเจ้าภาพสร้างห้อง To be No.1 อันนี้มันก็เรื่อง ยาเสพติดอยู่แล้วของเรามีโครงการ To be No.1 ก็เก่งระดับอำเภอระดับเพชรแล้วก็อีกอันหนึ่งที่เรายพยายาม เปลี่ยนแปลงโรงเรียนของเราไฮไลท์ของเราอีกอันหนึ่งก็คือดึงชุมชนเข้ามาตั้งโรงเรียนอื่นมาทำกิจกรรมโรงเรียน เราก็นำทั้งอำเภอครูทั้งอำเภอก็มาจัดที่นี้ก็ดีขึ้น”

ดังคำกล่าวของผู้บริหารโรงเรียนที่กล่าวว่า “เนี่ยก็ให้สนับสนุนปลอดยาเสพติดมีๆโรงเรียนนี้ละส่วนใหญ่ โรงงานเขาต้องการคนงานปลอดยาของเราเขาก็อยู่ด้วยอาจจะมาใช้ที่เราจัดอบรมอะไรแบบนี้ดึงคนของเราไป ร่วมกันแต่ของเราไม่ค่อยดึงคนเข้ามาเวลาเราจัดกิจกรรมก็ได้แค่ชุมชนแต่พวกโรงงานเขาคงไม่มาเขาทำงาน อย่างมากก็ถ้าเขามาร่วมก็คือสนับสนุนให้เงินให้อะไรมาให้ตลอดบริจาคเป็นของอย่างจะทำโครงการ To Be No.1 เจ้าภาพก็มาเพียบก็ทำห้อง To be แต่ตอนนี้ยังไม่เสร็จก็ดึงไฟฟ้าก็จะให้งบมาช่วยปตท. ที่เห็นนะไฟฟ้า ปตท. ใหญ่ๆที่เห็นในละแวกนี้ นายอำเภอนายกอบต. เขาก็ให้ความสำคัญกับโรงเรียนเราจนอบจ. นี้นายกเขาเป็น คนที่นี้เขาก็จะดูแลแต่ขอมาหลายปีไม่เคยได้ตอนนี้ได้แล้วตอนนี้ส่งคนงานนั่งดก่อนเขาจะมีประชุมผู้บริหารเขา จะเอาของมาลงก็เดี๋ยวจะแอบๆเก็บไว้เอามาลง 2 ตึกนี้เลยนะคลุมสูงด้วย”

ดังคำกล่าวของผู้บริหารโรงเรียนที่กล่าวว่า “เมื่อก่อนไม่มีแบบนี้ไงมันก็ปิดพ้อมีแขกเชิญมาแต่ก่อนนี้ ผู้บริหารโรงเรียนดังๆต้องมาแล้วก็มาพูดมาจัดงานเลี้ยงแบบนี้พูดมาแต่ครูได้เนี่ยคุณโรงเรียนคุณเคยแตกแยก แบบไล่ผู้บริหารก็เอาผู้ใหญ่จริงๆระดับรองอธิบดีเลขาอะไรแบบนี้เราก็ต้องใช้แบบนี้มาคุยในงานเขาก็มา บอกถ้าเราบอกเขาไม่เชื่อเขาก็มาบอกว่าพวกคุณอย่าไปทำนะยังทำโรงเรียนคุณยิ่งเสียหายมึงอยู่ต้องช่วยกัน ดูแลโรงเรียนสร้างภาพพจน์โรงเรียนขอเทปด้วยนะพูดได้ดีจะได้ไปเล่าให้คนอื่นฟังมั่งต้องทำพื่อารต้องสร้างข่าว ช่อง 5 มาทำออกรายการทีวีครูมีนวัตกรรม”

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

โรงเรียนไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจาก ผอ. มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน มีการวางระบบการทำงานที่ชัดเจน และมีการสนับสนุนและร่วมแก้ปัญหาการดำเนินการต่างๆ โดยมุ่งสัมฤทธิ์ผลของงาน ทำให้ทุกภาคส่วนสามารถดำเนินการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าไปสู่การปฏิบัติรวมถึงนโยบายต่างๆได้

**รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ:
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
โรงเรียน 6**

โรงเรียนนี้ ตั้งอยู่ใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตชุมชน ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอ ประมาณ 15 กิโลเมตร อยู่ติดกับเขตจังหวัดสระบุรี สภาพสังคมรอบโรงเรียนเป็นชุมชนริมคลองที่ประกอบด้วย คนศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม อาชีพโดยทั่วไปของคนในชุมชนเป็นอาชีพ รับจ้าง ส่วนใหญ่สภาพครอบครัว ไม่สมบูรณ์ เป็นพ่อเฒ่า แม่เฒ่า หรือพักอาศัยอยู่กับญาติ บางครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ อยู่รวมกัน ทั้ง ลุง ป้า น้า อา สภาพแวดล้อมทางสังคม

ปัญหาเหล้าและบุหรี่ที่โรงเรียนพบคือจิตสำนึกส่วนบุคคลในการใช้สถานที่โรงเรียนทั้งศิษย์เก่าหรือ บุคคลภายนอกที่เข้ามาใช้สถานที่ของโรงเรียนในการเล่นกีฬาในช่วงเย็นกลุ่มวัยรุ่นที่เข้ามาในโรงเรียนแล้วสูบบุหรี่

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การบริหารจัดการ

โรงเรียนจะนำนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดมากำหนดแผนงานในโครงการต่างๆของโรงเรียน ส่วนใหญ่งานโครงการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปลอดเหล้า บุหรี่ จะเป็นงานในโครงการของฝ่ายบริหารทั่วไปเช่น โครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด โครงการแห่เทียนเข้าพรรษา โครงการค่ายคุณธรรม โครงการลูกเสือต้านภัย ยาเสพติด โครงการโรงเรียนสีขาว ซึ่งทุกโครงการจะอยู่ในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน จะมีการจัด กิจกรรมให้กับนักเรียนทุกปีการศึกษา โดยโรงเรียนมีการประสานความร่วมมือกับเขตพื้นที่ ในเรื่องการจัด กิจกรรมตามนโยบายและรายงานผลการจัดกิจกรรมให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบ ร่วมมือกับผู้นำชุมชน โดย โรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดกิจกรรมโครงการค่ายคุณธรรมร่วมมือกับ ตำรวจ โดยมีโครงการเรียนจากครู D.A.R.E. ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และมีพระเข้ามาสอนคุณธรรมให้กับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ในส่วนของการติดตามผลที่เกิดจากการจัดกิจกรรมก็จะเป็นตัวเล่มการสรุป โครงการว่าประสบความสำเร็จ หรือได้รับความร่วมมือจากนักเรียนในการทำกิจกรรมบรรลุตามเป้าหมายที่ได้ กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

1.2 กระบวนการดำเนินงาน

โรงเรียนได้รับงบประมาณและได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนในการทำงานร่วมกันในหลาย ๆ กิจกรรม เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนห่างไกลจากสิ่งเสพติด ที่เห็นชัดเจนคือสนับสนุนงบประมาณในการเข้าค่ายคุณธรรมของนักเรียน และกิจกรรมกีฬาสามัคคีต้านภัยยาเสพติด โดยการแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล และชาวบ้านในชุมชนหมู่บ้านต่างๆ

โรงเรียนสามารถตอบสนองนโยบายได้ตามขอบเขตที่โรงเรียนกระทำได้ เช่น การทำกิจกรรมตามโครงการและให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ในส่วนนี้จะประสบความสำเร็จ ในด้านของสถานศึกษาจะเป็นปัจจัยในเรื่องของจิตวิทยา การโน้มน้าวให้เด็กได้เห็นถึงโทษ พิษภัยที่เกิดจากการดื่มเหล้า

และสื่อบุหรี่รวมทั้งสิ่งเสพติดชนิดอื่น ๆ สร้างฐานความคิดในการปฏิเสธ สร้างพลังทางบวกให้กับนักเรียนในการอยู่ในชุมชน

ชาวบ้านหรือคนในชุมชนจะมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในการทำกิจกรรมน้อย ส่วนใหญ่โรงเรียนจะเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ทราบ ร่วมกันเดินรณรงค์ แต่ไม่ได้เข้าถึงถึงปัญหา การมีส่วนร่วมก็จะเป็นการร่วมมือกับผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลในการเดินรณรงค์ แจ้งข่าว บอกกล่าว หรือการปฏิญาณตนเท่านั้น กล่าวคือ โรงเรียนสามารถควบคุมนักเรียนภายในโรงเรียนได้ แต่ถ้าออกไปนอกโรงเรียน เช่น นักเรียนอยู่ที่บ้านหรือจบการศึกษาไปแล้ว ก็จะเป็นในส่วนของจิตสำนึกของแต่ละบุคคล

กิจกรรมที่วัดและโรงเรียนทำร่วมกัน คือ มีพระอาจารย์เข้ามาสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในทุกวันพระ ครู-อาจารย์จะนำนักเรียนเข้าวัดเพื่อใส่บาตร ฟังเทศน์ ฟังธรรม กิจกรรมเดินรณรงค์ในวันสำคัญต่างๆ

สำหรับผู้ประกอบการร้านค้า มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ โดยหมั่นสังเกตพฤติกรรมของผู้ซื้อ ต้องสอบถาม ตักเตือนเด็กที่แอบอ้างมาซื้อเหล้าและบุหรี่ให้ผู้ใหญ่ให้ผู้ปกครอง เพราะร้านค้ากับคนในชุมชนมีความสนิทสนมกัน ใช้การพูดกล่าวเตือนหรือเป็นหูเป็นตาแจ้งข้อมูลให้กับผู้ปกครองหรือโรงเรียนให้ช่วยกันกวดขันดูแล

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

- กิจกรรมการเดินรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด โรงเรียนจะให้นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์โดยทางโรงเรียนจะทำงานร่วมกันกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการร่วมกันเดินรณรงค์ เพื่อแจ้งถึงโทษพิษภัยของยาเสพติดรวมถึงเหล้าบุหรี่ด้วย หลังจากการเดินรณรงค์จะเป็นการเข้ารับการอบรมจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์มาถ่ายทอดให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

- กิจกรรมแห่เทียนเข้าพรรษา กิจกรรมนี้โรงเรียนจะนำนักเรียนทั้งโรงเรียนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลถวายเทียนพรรษา นักเรียนจะได้สัมผัสประเพณีของภาคกลางและร่วมกันตั้งปณิธานงดเหล้าเข้าพรรษา

- กิจกรรมค่ายคุณธรรม โรงเรียนจะแบ่งค่ายออกเป็น 2 รุ่น คือ 1. รุ่นชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดกิจกรรมจะแบ่งเป็นฐานโดยครูเป็นวิทยากรประจำฐานสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้คุณธรรมพื้นฐาน เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในชุมชน และการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ 2. รุ่นชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นการอยู่ค่ายพักแรมเข้าปฏิบัติธรรม เรียนรู้คุณธรรมพื้นฐานโดยที่มหาวิทยาลัยที่ค่ายฝึกอบรม บางปีจะเข้าค่ายคุณธรรมที่วัด บางปีจะเข้าค่ายคุณธรรมที่ค่ายทหาร โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากองค์การบริหารส่วนตำบล

- กิจกรรมโครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติด เป็นกิจกรรมใหม่ที่หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงพิษภัยของสิ่งเสพติด รวมทั้งเหล้าบุหรี่ที่จะเป็นจุดเริ่มต้นของการนำไปสู่สิ่งเสพติดชนิดอื่นๆ โดยโรงเรียนจัดกิจกรรมนี้ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีครูเป็นวิทยากรให้ความรู้และดำเนินกิจกรรมเป็นฐานให้กับนักเรียน

- โครงการโรงเรียนสีขาว โครงการนี้จะเป็นการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน และรายงานผลให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบเป็นร้อยละของนักเรียนที่มีแนวโน้มติดสิ่งเสพติด หรือมีพฤติกรรมเสี่ยงที่เข้าข่ายจะติดสิ่งเสพติด

- โครงการครู D.A.R.E. เป็นความร่วมมือระหว่างตำรวจ องค์การบริหารส่วนตำบล และโรงเรียน โดยมีตำรวจเข้ามาสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในทุกวันพฤหัสบดี เป็นโครงการที่โรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล

- โครงการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นความร่วมมือระหว่างวัดกับโรงเรียน โดยมีพระอาจารย์เข้ามาสอนความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยปลายปีจะมีการสอบเพื่อผ่านนักเรียนชั้นต่างๆ (นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก)

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

ในการประเมินผลกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นในรูปแบบการประเมินโครงการ โดยสรุปเป็นรายงานปลายปีการศึกษา และการรายงานให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบว่าโรงเรียนได้ปฏิบัติตามนโยบาย

จากการทำกิจกรรมตามโครงการต่างๆ ของโรงเรียน ร้อยละ 80 ประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์กิจกรรมที่โรงเรียนตั้งใจจะสร้างปลูกจิตสำนึกให้กับนักเรียน

2. ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ก่อนที่จะมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ โรงเรียนก็มีโครงการกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกให้กับนักเรียนอยู่แล้วในการป้องกันตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด แต่เมื่อมีนโยบายลงมาสู่สถานศึกษา มองดูแล้วก็เหมือนมีกฎกติกาให้โรงเรียน นักเรียนได้เคร่งครัดในการปฏิบัติให้มากกว่าเดิม มีบทลงโทษสำหรับผู้ชายที่ขายให้กับเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี แต่นโยบายจะสำเร็จหรือไม่ ขึ้นกับผู้นำไปปฏิบัติ นโยบายนั้นห้ามที่ปลายเหตุ ถ้าจะให้ปลอดเหล้า บุหรี่จริง ต้องไม่มีการผลิตมาจำหน่ายซึ่งเป็นไปไม่ได้ยาก เพราะมีความเกี่ยวข้องกับทางด้านเศรษฐกิจ

ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนาตระหนักว่านโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ เป็นนโยบายที่จะช่วยปลูกฝังค่านิยมให้คนในชุมชนมีความรู้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชี้ให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงโทษ และถ้าปฏิบัติได้ตามนโยบาย ชุมชนจะมีความสุข ปลอดภัยและมีความมั่นคง เพราะเหล้าเป็นเหตุของการทะเลาะวิวาท การเสียทรัพย์สินโดยไม่เกิดประโยชน์

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

โรงเรียนตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ว่าส่งผลเสียต่อสุขภาพสูญเสียทรัพย์สินมีค่านิยมที่ผิด และเกิดพฤติกรรมการเล่นแบบเพื่อน เล่นแบบคนใกล้ชิด

“นโยบายวางไว้สวยหรู แต่การปฏิบัติตามนโยบายนั้นยาก” คือโรงเรียนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนได้ 100% แต่ดูแลเด็กไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ได้ในวงจำกัดแค่ในสถานศึกษา

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

หลังจากโรงเรียนประกาศใช้นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ผลที่เกิดขึ้นคือชุมชนให้ความร่วมมือมากขึ้น เพราะหากมีการขอใช้สถานที่โรงเรียนในการจัดงานเหล้า บุหรี่ก็จะมีจำนวนลดน้อยลงหรือทำกันแบบไม่เปิดเผย คือมีการพันด้วยกระดาษที่ขูดเหล้า ส่วนนักเรียนของเราไม่ค่อยมีผล เพราะเป็นโรงเรียนสีขาวคือปลอดจากสิ่งเสพติด จากการรายงานของฝ่ายปกครองไม่มีนักเรียนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการดื่มเหล้าหรือการสูบบุหรี่ในเวลาเรียน

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

3.1 ผลกระทบทางบวก

การนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติ ทำให้โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมกัน ใกล้ชิดกันในการช่วยกันสอดส่องดูแลเด็กในชุมชนให้เติบโตมาอย่างมีคุณภาพ โรงเรียนก็มีหน้าที่ปลูกฝังจิตสำนึก ชุมชนก็มีหน้าที่สนับสนุนโครงการให้สำเร็จ

เมื่อมีนโยบายนี้มาสู่สถานศึกษาทำให้ชาวบ้านที่มาขอใช้สถานที่โรงเรียนในการจัดงานต่าง ๆ มีความเกรงใจในสถานที่ที่จะทำให้ปริมาณการดื่มเหล้าลดน้อยลง ปัญหาการทะเลาะวิวาทก็ลดลง

3.2 ผลกระทบทางลบ

ผลกระทบที่ร้านค้าได้รับจากนโยบาย อาจเป็นที่ราคาขายสูงขึ้น การจำกัดเวลาในการขาย ทำให้ขายได้ยากมากขึ้น โดยผลกระทบต่อร้านค้าสามารถแยกเป็น 2 ประเด็นคือ 1. ร้านค้าขนาดใหญ่ จะไม่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย ถ้ามีผล ก็มีผลน้อย เพราะร้านค้าขนาดใหญ่มีทุนสูงในการลงทุน ทำให้ได้สินค้าในราคาส่ง ขายได้มากหรือน้อยก็ไม่ส่งผลกระทบ เพราะเหล้าบุหรี่ไม่เหมือนการค้าขายอาหารขนมและร้านค้าขนาดใหญ่ ไม่ได้มีการค้าขายเฉพาะเหล้าและบุหรี่ มีการค้าขายสินค้าเบ็ดเตล็ดด้วย จึงไม่มีผลกระทบ 2. ร้านค้าขนาดเล็ก จะได้รับผลกระทบ เพราะมีต้นทุนในการซื้อน้อย

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ในการประชาสัมพันธ์หรือการทำกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้นำชุมชน เช่น การร่วมเดินรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ หรือการเข้ารับการอบรม อีกทั้งผู้นำชุมชนจะมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อขอความร่วมมือให้ร้านค้าปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ไม่มีการค้าขายเหล้า บุหรี่ในบริเวณโรงเรียน บริเวณวัด และให้ความร่วมมือสำหรับร้านค้าที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ไม่ค้าขายสินค้าเหล้า บุหรี่ให้กับเยาวชน

โครงการต่างๆของโรงเรียน เช่น โครงการเยี่ยมบ้าน ทำให้เข้าใจพื้นฐานครอบครัวของเด็กในการเข้าช่วยเหลือของโรงเรียนและชุมชน

การปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด คือ ร้านค้าห้ามขายเหล้า บุหรี่แก่เยาวชนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี มีบทลงโทษทางกฎหมาย คือ ปรับเงิน โดยหน่วยงานกรมสรรพสามิตเข้ามาตรวจในชุมชนที่มีความเสี่ยงเนื่องจากร้านค้าอยู่ติดกับสถานศึกษา

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

อุปสรรคในการนำนโยบายลงสู่ตัวเด็กซึ่งเป็นเยาวชน คือ สิ่งแวดล้อม บริบทในชุมชน ภูมิหลังของครอบครัวชุมชนมีความเสี่ยงมากเพราะส่วนใหญ่เป็นอาชีพรับจ้าง ผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาให้ลูกหลานเด็กๆจะอยู่กันเองหลายครอบครัวทำให้เด็กติดกลุ่มเพื่อน มีพฤติกรรมเลียนแบบรุ่นพี่ และเด็กอยู่ในช่วงวัยที่อยากรู้อยากลอง และเทคโนโลยีก็เข้าถึงเด็กอย่างรวดเร็วไม่จำเป็นที่เด็กต้องเดินไปซื้อบุหรี่ของมาสูบ ยุคสมัยนี้เด็กเดินถือบุหรี่ไฟฟ้าพันควั่นกัน โดยคิดว่าเท่ และไม่มีโทษเหมือนบุหรี่ของ และโทษของการดื่มเหล้า บุหรี่ก็ไม่ชัดเจน การค้าขายยังสามารถวางขายได้ทั่วไป คนทุกวัยสามารถเข้าถึงสินค้าได้ และเป็นการยากที่โรงเรียนจะไปห้ามการค้าการขายของร้านค้า โรงเรียนทำได้เพียงการอบรมนักเรียนและสอดส่องพฤติกรรมไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับเหล้า บุหรี่

การดื่มเหล้าและการสูบบุหรี่ในบางครอบครัวปฏิบัติกันเป็นกิจวัตรทำให้เด็กซึมซับพฤติกรรมเห็นผู้ใหญ่ทำแล้วไม่ผิด ไม่มีใครว่ากล่าว หรือความเข้าใจผิดว่า ไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้ใคร เด็กก็จะอยากรู้ อยากรอง โดยเฉพาะการดื่มในวันเทศกาลต่างๆ เด็กก็จะมี ความเข้าใจที่ผิดว่าเมื่อถึงเทศกาลก็จะมี การดื่มกินเพื่อเป็นการเข้าสังคมส่วนใหญ่มักทำที่บ้านรวมกลุ่มเพื่อนมาดื่ม มากิน เพื่อความสนุกสนานทัศนคติที่ผิดของผู้ปกครองที่คิดว่าลูกหลานดื่มอยู่ในสายตา ไม่เป็นไร และสนับสนุนซื้อมาให้เด็กและกลุ่มเพื่อนดื่มในการสังสรรค์

อุปสรรคที่สำคัญอีกอย่างคือกระแสการเรียนรู้และการเลียนแบบพฤติกรรมจากโลกโซเชียล การค้าขายสินค้าออนไลน์ เพราะเด็กรุ่นใหม่ไม่ได้ซื้อบุหรี่ของมาสูบแล้ว เด็กสมัยนี้สูบบุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งมีขายออนไลน์ และเด็กรู้เท่าไม่ถึงการณ์คิดว่าเป็นการสูบและปล่อยควันกลิ่นผลไม้ ไม่ส่งผลเสียต่อร่างกายและไม่ผิดกฎหมาย มีสีสันสวยงาม ถ้ามีแล้วเท่ เพราะเพื่อนๆจะคอมเมนต์เหมือนชื่นชม และอยากมีไว้ครอบครองบ้าง

ความกระตือรือร้น ความใส่ใจของคนในชุมชนที่มีต่อนโยบายมีน้อย เพราะเรื่องเหล้า บุหรี่ ในเรื่องการดื่ม การสูบบุหรี่เป็นการกระทำที่ถูกฎหมายนโยบายขาดความเข้มงวดในการปฏิบัติ ร้านค้าส่วนใหญ่ขายให้กับเยาวชน โดยไม่สอบถาม แต่เพียงบางร้านที่สอบถามเรื่องอายุของผู้ซื้อ

“ไม่เห็นด้วยกับการเดินรณรงค์ เพราะเราเป็นชุมชนเล็ก ให้เด็กออกมาเดินรณรงค์ ก็ไม่มีใครสนใจ เพราะส่วนใหญ่เขาก็ไปทำงานกัน บางครอบครัวเขาก็นั่งดูทีวีกัน ไม่เห็นมีใครออกมาสนใจดูที่เดินรณรงค์”

ผู้ประกอบการร้านค้า, สัมภาษณ์

ภาคผนวก ข

ข้อมูลเชิงคุณภาพ สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา

สถาบัน 1

สถาบัน 2

สถาบัน 3

รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

สถาบัน 1

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การบริหารจัดการ

วิทยาลัยได้มีกิจกรรมการต่อต้านการสูบบุหรี่ สุรา ยาเสพติด ก่อนจะมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ซึ่งเป็นการรณรงค์เพื่อลดปัญหาเกี่ยวกับการดื่มสุรา บุหรี่ และยาเสพติด พอมีนโยบายนี้ขึ้นมาทางวิทยาลัยก็มีกิจกรรมสอดรับได้ทันทั่วทั้ง ทำให้การบริหารจัดการสะดวกขึ้น

1.2 กระบวนการดำเนินงาน

ทางวิทยาลัยมีการสำรวจผู้เรียน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนที่มีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ การจัดกิจกรรมเป็นไปในลักษณะของการจัดการอบรมให้ความรู้ สร้างความตระหนักต่อโทษของสิ่งเหล่านี้ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมกับฝ่ายปกครองของวิทยาลัย มีการประสานกับผู้ปกครองในกรณีที่พบผู้เรียนที่มีปัญหา

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

- การอบรมให้ความรู้กับผู้เรียน โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกในการจัดกิจกรรม

- การรณรงค์เกี่ยวกับการลด ละ เหล้าและบุหรี่ในวิทยาลัย โดยมีการติดป้ายในบริเวณต่าง ๆ

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

อาจารย์ได้มีการติดตามประเมินผลของกิจกรรมทั้งในภาพรวมและกลุ่มเสี่ยง

2. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ นำมาซึ่งประโยชน์ต่อบุคคล ได้แก่ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิด เป็นการฝึกฝนการควบคุมตนเอง และได้รับการปรับแนวคิด ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิด ในกรณีที่สถานศึกษานั้นอยู่ในระดับโรงเรียน และทำการปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับโทษภัยจากการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ให้กับนักเรียนตั้งแต่อายุยังน้อยที่เป็นช่วงรอยต่อระหว่างความเป็นเด็กและวัยรุ่น และเมื่อเขาเหล่านั้นกลับไปสู่วัยผู้ใหญ่ที่เป็นชุมชน แล้วเห็นคนในสังคมนั้นมีพฤติกรรมการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ก็จะเกิดความรู้สึกต่อต้าน เพราะสิ่งที่เขาได้พบเห็นนั้นมีความขัดแย้งกับสิ่งที่ได้เรียนรู้มาจากโรงเรียน นับเป็นการเพาะบ่มทางความคิดที่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรและไม่ควร ซึ่งได้หลอมรวมแล้วตกผลึกกลายเป็นธรรมชาติของตนเอง

2) เป็นการเริ่มต้นด้วยการกำหนดนโยบายที่สถานศึกษาเป็นลำดับแรก ก็มีเหตุผลที่รองรับได้ กล่าวคือเป็นการฝึกฝนการควบคุมตนเอง ด้วยการหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธเหล้าและบุหรี่ ซึ่งเมื่อได้รับการปรับแนวคิดและยอมรับสภาพที่ถูกต้องแล้วจะผ่อนคลายด้วยข้อห้าม นักเรียนหรือนักศึกษาก็คงไม่มีพฤติกรรมการบริโภคหรือเสพสิ่งเหล่านั้นภายนอกสถานศึกษาเพราะปรับตัวได้แล้ว

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

การดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ส่งผลกระทบต่อนักเรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน ได้แก่การลงเสพยาเสพติด การมีปัญหาด้านสุขภาพ โดยที่ศักยภาพและความสามารถในด้านต่างๆ ก็จะถูกลดส่วนลง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) การสูบบุหรี่อาจนำไปสู่การลงยาเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่ง และถ้ามีจำนวนความถี่ในการเสพยาเสพติด ก็จะทำให้ติดยาเสพติดประเภทนั้นได้ แต่การสูบบุหรี่เพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้ยกระดับไปถึงขั้นการเสพยาเสพติด ก็ถือว่าไม่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อผู้เสพเหมือนกับการดื่มเหล้าจนขาดสติ

2) เหล้าและบุหรี่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวกรณีที่เสพอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน คือมีอาการเจ็บป่วย ซึ่งในระยะแรกก็ย่อมทันต่อการเยียวยารักษา แต่บางรายก็มีอาการของโรคที่เจ็บป่วยเรื้อรังในระดับที่รุนแรง จนกระทั่งผู้สูบบุหรี่นั้นไม่สามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้ ซึ่งเป็นการสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของชาติ ด้วยว่าศักยภาพและความสามารถในด้านต่างๆ ถูกลดส่วนลงเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นการสร้างภาระให้กับผู้อื่นที่ต้องคอยดูแล เสียทรัพย์สินในการรักษา และบั่นทอนสุขภาพจิตต่อบุคคลภายในครอบครัว

3) การมีอาการเสพติดตั้งแต่การลองครั้งแรกนั้นมีโอกาสสูงมาก ดังนั้น หากเด็กและเยาวชนเข้าถึงเหล้าและบุหรี่เร็วเกินไปและสะสมมากเกินไป ก็จะนำไปสู่ปัญหาสุขภาพ ดังที่กล่าวในข้อ 2) ลักษณะสังคมที่เป็นกลุ่มเพื่อนที่คบหาก็คงจะเปลี่ยนไป ซึ่งอาจนำไปสู่อบายมุขอื่นๆ ด้วย และในอนาคตก็อาจจะไม่สร้างความพึงพอใจให้กับคู่สมรส จนเกิดเหตุทะเลาะวิวาท โดยเป็นผลกระทบแบบลูกโซ่ที่นำไปสู่ปัญหาอื่นๆ

ทั้งนี้ เหตุปัจจัยที่นำไปสู่พฤติกรรมกรรมการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่นั้น เป็นผลมาจากการตัดสินใจของตัวบุคคล การเป็นภาวะที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แรงจูงใจเป็นไปตามวัยและระดับวุฒิภาวะ และการยับยั้งหรือปฏิเสธได้ ด้วยความเป็นปัจเจกที่สามารถคิดเองได้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) เหตุปัจจัยของการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ เป็นผลมาจากการตัดสินใจของตัวบุคคลที่จะเลือกสิ่งนั้นตามที่ตนเองชอบหรือพอใจ ซึ่งตามแนวคิดที่เห็นว่าเป็นการเลียนแบบพฤติกรรมจากต้นแบบที่เขายอมรับหรือเป็นที่ชื่นชอบ แท้จริงแล้ว เป็นเพราะว่าเขาเหล่านั้นมีความชอบที่เหมือนกัน ไม่มีใครชักจูงใครได้โดยตรง หากแต่ด้วยมีรสนิยมหรือมีวิถีคิดที่เป็นลักษณะหรือแนวทางเดียวกัน

2) การอยู่ในระบบสังคมครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมที่มีสภาวะเอื้อต่อการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ของเยาวชน ซึ่งเขาอาจจะมีท่าทีของการปฏิเสธพฤติกรรมใน 2 ลักษณะคือ 1) ลองบริโภคหรือเสพแล้ว มีความรู้สึกไม่ชอบ แล้วก็ปฏิเสธที่จะบริโภคหรือเสพในครั้งต่อไป และ 2) อีกลักษณะหนึ่งคือ เมื่อลองบริโภคหรือเสพแล้ว มีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ตนเองไม่ต้องการ แต่ก็ก็เป็นเพียงการฝืนใจทำด้วยความจำยอมในเวลาที่อยู่

ในสังคมนั้น เพราะอยู่ในภาวะที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งในเวลาปกติ เขาก็จะเป็นตัวของตัวเอง และไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้น

3) มีความเป็นไปได้พอสมควร สำหรับเยาวชนที่จะเลียนแบบพฤติกรรมจากคนใกล้ชิด แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขาได้รับจากการเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอนและการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานชีวิตของแต่ละบุคคล โดยที่แรงจูงใจในการบริโภคหรือเสพนั้นเป็นไปตามวัย เช่น วัยรุ่นมักจะอยากรู้ อยากรลอง ซึ่งแปรเปลี่ยนไปตามระดับวุฒิภาวะ

4) วัยรุ่นบางคนก็ไม่คล้อยตามทางพฤติกรรมเมื่อเห็นเพื่อนๆ หรือคนในครอบครัวดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ โดยสามารถยับยั้งชั่งใจและปฏิเสธได้ เพราะเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาสำหรับตนเอง ทั้งนี้ วัยรุ่นอยู่ในช่วงชีวิตที่สำคัญ เพราะเป็นวัยอยากรลอง แต่เมื่อลองแล้ว อาจจะชอบหรือไม่ชอบ ก็เป็นการเลือกหรือตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เพราะว่าความเป็นปัจเจกนั้นสามารถคิดเองได้

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

สิ่งที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพของนโยบาย ได้แก่ การตระหนักรู้และการมีมุมมองที่ดีขึ้น การสร้างจิตสำนึกที่ดี การขจัดเงื่อนไขของการก่อตัวทางพฤติกรรม และความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนหรือมีความยืดหยุ่นในเชิงนโยบาย สำหรับในส่วนของประสิทธิผลที่จะได้รับจากนโยบาย ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของปรากฏการณ์ที่เป็นพฤติกรรม คือปลอดเหล้าและบุหรี่ โดยสรุปได้ดังนี้

1) ความเป็นวัยรุ่นมักจะทำอะไรตามใจตนเอง โดยไม่ได้แยกแยะถึงความเหมาะสมแล้วเมื่อเวลาผ่านไป ชีวิตก้าวเดินมาถึงจุดๆ หนึ่ง ก็จะคิดได้ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็น “จุดเปลี่ยน” ที่สำคัญของชีวิตเหมือนพบทางแยกที่จะต้องตัดสินใจว่าจะเสพต่อไปหรือเลิกโดยเด็ดขาด ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าผู้นั้น ต่อมาจะรู้ รับรู้ ตระหนักรู้ และเข้าใจถึงผลกระทบด้านลบจากการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนั้นหรือไม่ กล่าวคือ การมีมุมมองที่ดีขึ้น แล้วอยากใช้ชีวิตตามปกติเหมือนบุคคลโดยทั่วไป ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสู่ผลสัมฤทธิ์ตามนโยบาย

2) กลไกทางจิตสำนึก เป็นเครื่องมือในการกำกับพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ มากกว่าการใช้ข้อกำหนดตามกฎหมายดังนั้น จึงควรพิจารณาใช้วิธีการใดๆ ก็ตาม ที่เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมตามจริยธรรมและศีลธรรม ที่ไม่เป็นการทำร้ายหรือเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น โดยบุคคลสามารถกำหนดพฤติกรรมนั้นได้ด้วยตนเอง และเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืนหรือเป็นการถาวรมากกว่าการใช้ข้อกำหนดตามกฎหมายมาตีกรอบหรือบีบบังคับเพื่อควบคุมพฤติกรรม ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุและไม่มีประสิทธิภาพทางด้านพฤติกรรมเป้าหมาย

ทั้งนี้ การกำหนดนโยบาย ควรพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในภาคปฏิบัติอย่างรอบด้านด้วย ซึ่งไม่ใช่แต่เพียงกำหนดมาตรการควบคุม โดยปราศจากการปลูกจิตสำนึกเพื่อสร้างความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม

3) แนวคิดเกี่ยวกับสถานเริงรมย์หรือสถานบันเทิงในเวลากลางคืน ที่อยู่ในบริเวณใกล้สถานศึกษานั้นมีมุมมองในลักษณะหนึ่ง ที่เห็นว่าการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ก็เป็นวิถีชีวิตของคนกลุ่มหนึ่ง ที่ใช้เวลายามค่ำคืนเพื่อการพักผ่อนในสถานบันเทิงต่างๆ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ควรต้องใช้ดุลยพินิจในการ

พิจารณาตัดสิน โดยแยกประเภทเป็นสถานบันเชิงหรือสถานเริงรมย์สำหรับชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับบุคคลเฉพาะกลุ่ม ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่เป็นคนไทย ซึ่งเป็นความยืดหยุ่นในเชิงนโยบายเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อภาคธุรกิจการท่องเที่ยว

ดังนั้น การกำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติ จึงควรมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้เขาพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยไม่ปิดกั้นหนทางการทำมาหากิน หากเป็นอาชีพโดยสุจริตที่เป็นธุรกิจการค้า เพราะบางกรณีที่มีการสั่งปิดสถานเริงรมย์ เป็นผลให้พนักงานหลายๆ คน ต้องตกงานและส่งผลกระทบต่อหลายๆ ชีวิต ซึ่งเป็นคนในครอบครัวที่ต้องดูแล

4) ชุมชนสามารถเข้ามาเสริมแรงโดยมีส่วนร่วมช่วยในการขับเคลื่อนนโยบาย ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากศักยภาพของชุมชนด้วยการแสดงบทบาท การรณรงค์ให้สังคมได้รับรู้และเข้ามามีส่วนร่วม คนในชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดี และการจัดสรรพื้นที่เป็นเขตปลอดเหล้าและบุหรี่ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

4.1) ชุมชนมีศักยภาพในการเสริมแรงเพื่อช่วยในการขับเคลื่อนนโยบายด้วยบทบาทใน 3 ลักษณะ ได้แก่ จัดตั้งชุมชนปลอดเหล้าและบุหรี่ จัดพื้นที่ภายในชุมชน และความร่วมมือของคนในชุมชน กล่าวคือ

- จัดตั้งชุมชนปลอดเหล้าและบุหรี่ หรือหากไม่สามารถดำเนินการให้ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนได้ทั้งหมด ก็กำหนดเขตปลอดเหล้าและบุหรี่ขึ้นในชุมชน และจัดโครงการลด ละ เลิก การดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ โดยให้มีการลงชื่อผู้เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ พร้อมกับจัดกิจกรรมรองรับโครงการ เช่น มีพิธีสาบานตน ทำสัญญาใจ ฝึกปฏิบัติธรรม และมีการอบรมโดยวิทยากรที่มีความรู้ที่จะแนะนำแนวทางในการลด ละ เลิก ซึ่งเป็นการปฏิบัติได้จริง โดยมีตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว

- จัดพื้นที่ภายในชุมชนเพื่อการออกกำลังกาย เล่นกีฬา และจัดกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เป็นต้น ในกรณีที่ชุมชนนั้นมีพื้นที่ซึ่งสามารถดำเนินการได้ หรือหากชุมชนมีพื้นที่จำกัด ก็อาจประสานขอใช้พื้นที่ของสถานศึกษา บริษัทห้างร้าน หรือโรงงานอุตสาหกรรม เป็นครั้งคราว ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนและเป็นการลดหรือทำให้ไม่มีอบายมุขต่างๆ ในชุมชน

- ความร่วมมือของคนในชุมชน สามารถกระทำในส่วนหรือในขอบเขตของตนเอง ได้แก่ ดูแลสมาชิกในครอบครัวตามบรรทัดฐานทางศีลธรรมและจริยธรรมของการเป็นพลเมืองที่ดี ไม่ประกอบธุรกิจที่ละเมิดกฎหมาย หรือไม่เป็นบุคคลที่มีส่วนของการเอื้อให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงเหล้าหรือเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ บุหรี่ หรือสารเสพติดอื่นๆโดยที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวของชุมชน ประพฤติปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นสมาชิกภายในครอบครัว

ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนและความร่วมมือของคนในชุมชน

4.2) การกำหนดแนวทางในการขอความร่วมมือจากทางร้านค้าและคนในชุมชน อาจขาดความชัดเจนในภาคปฏิบัติอย่างป็นรูปธรรม แม้ว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายสินค้าประเภทนี้ ด้วยว่าผู้ซื้อและผู้ขายไม่ปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายที่ได้มีการระบุไว้ดังนั้น จึงควรมีการรณรงค์ให้สังคมได้รับรู้ด้วย เพื่อการเข้ามามีส่วนร่วมในหนทางที่สามารถกระทำได้ตามสมรรถนะของคนในชุมชนนั้นๆ

ซึ่งดีกว่าเป็นเพียงการนิ่งเฉย หรือไม่ทราบถึงลักษณะของวิธีการขับเคลื่อนนโยบาย และควรดำเนินนโยบายนี้ โดยเริ่มต้นจากสถานศึกษาและสถานที่ราชการ และผู้ใหญ่ต้องกระทำให้ได้ตามนโยบายเป็นลำดับแรกก่อน

4.3) คนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบาย ด้วยการตักเตือนและให้คำแนะนำแก่เด็กและเยาวชนในครอบครัวของตนเองหรือนอกครอบครัวที่รู้จักสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิด ในกรณีที่พบว่าเขาเหล่านั้นประพฤติตนออกนอกกลุ่มนอกทาง โดยมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ หรือมีสุขกันในลักษณะที่มีแนวโน้มสู่การบริโภคหรือเสพสิ่งเหล่านั้น อีกทั้ง คนในชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีและไม่ให้การสนับสนุนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เช่น ผู้ใหญ่ในครอบครัวต้องการดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่แล้วใช้ให้เด็กไปซื้อ การที่เด็กไปซื้อสินค้าประเภทนี้บ่อยๆ จะสร้างความรู้สึกเคยชินให้กับเด็กและผู้ขาย จนในที่สุด เด็กก็จะซื้อมาเพื่อบริโภคหรือเสพสำหรับตนเอง โดยที่ผู้ขายก็จะยินยอมขายให้เพราะเข้าใจว่าผู้ใหญ่ใช้ให้เด็กมาซื้อเหมือนที่ผ่านมา

4.4) การบริหารจัดการเพื่อให้เป็นชุมชนและสถานศึกษาที่ปลอดเหล้าและบุหรี่ซึ่งเป็นสารตั้งต้นของยาเสพติด โดยในเบื้องต้น จัดพื้นที่ให้มีสวนหย่อมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และมีพื้นที่สำหรับการออกกำลังกายและ/หรือการเล่นกีฬา ทั้งนี้ เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา ซึ่งหากสถานศึกษามีพื้นที่จำกัด ชุมชนก็จัดสรรพื้นที่ส่วนหนึ่ง เพื่อให้บริการกับคนในชุมชนเป็นส่วนรวมและเยาวชนจากชุมชนใกล้เคียง โดยกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่ปลอดเหล้า บุหรี่ และยาเสพติด

5) ผู้ประกอบการร้านค้าสามารถมีส่วนร่วมหรือส่งเสริมนโยบาย ได้แก่ การมีดุลยพินิจและจิตสำนึกต่อท่าทีในการขายสินค้า และปรับวิธีการขายให้อยู่ในขอบเขตของมาตรการควบคุม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

5.1) การจำหน่ายสินค้าประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ให้กับเด็กและเยาวชนนั้นได้มีกฎหมายควบคุมอยู่แล้ว แต่ผู้ที่ต้องการบริโภคหรือเสพ ใช้วิธีการให้ได้มาด้วยข้ออ้างว่าผู้ใหญ่ใช้ให้มาซื้อ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ผู้ขายควรมีดุลยพินิจและจิตสำนึกที่จะปฏิเสธการจำหน่ายให้กับผู้ซื้อที่มีอายุไม่ถึงเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด แต่การแบ่งขายบุหรี่ให้กับเด็กนั้นก็ยังมีปรากฏให้เห็นตามร้านค้าทั่วไป และมีข้อสังเกตให้เห็นถึงความไม่จริงจังในการบังคับใช้ข้อกฎหมาย

5.2) แม้ว่านโยบายอาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายเหล้าหรือเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ และบุหรี่ ในประเด็นที่รายได้จากการจำหน่ายจะลดลง แต่ก็ควรเพิ่มมาตรการโดยยกระดับการควบคุม ด้วยการปรับเปลี่ยนเวลาในการให้บริการขายสินค้าดังกล่าว ในย่านสถานบันเทิงอย่างเหมาะสม ได้แก่ เปิดการจำหน่ายเป็นเวลาหรือให้บริการในช่วงหัวค่ำเป็นต้นไป งดการจำหน่ายอย่างเคร่งครัดในวันสำคัญทางศาสนาหรือวันอื่นๆ ซึ่งการลด ละ เลิก ต้องดำเนินการอย่างหวังผลในแบบค่อยเป็นค่อยไป ทีละขั้นตอน จนถึงระดับความเข้มงวด

6) สภาพแวดล้อมหรือสภาวะทางสังคม ย่อมไม่มีอิทธิพลอย่างเบ็ดเสร็จต่อบุคคล ที่จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมการดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่ ทั้งนี้ด้วยปัจจัยของความเป็นปัจเจก ได้แก่ ระดับวุฒิภาวะ ความสมัครใจโดยเสรีวิธีการสร้างความสุขให้กับตนเอง การเข้าใจถึงอาการเสพติดและขั้นตอนของความพยายามที่จะเลิก และการถูกจำกัดขอบเขตจนเกิดแรงต่อต้านหรือแสดงออกในทางที่ไม่สร้างสรรค์ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

6.1) การมีพฤติกรรมการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ย่อมขึ้นอยู่กับระดับวุฒิภาวะที่มีผลต่อการตัดสินใจ และระดับวุฒิภาวะที่สามารถควบคุมตนเองได้ หลังจากบริโภคหรือเสพครั้งแรกไปแล้วด้วยเหตุใดก็ตาม และปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือการมีสติ ที่เป็นสติในการเลือก การยับยั้งชั่งใจ ซึ่งการเสพของมีนเมา ผู้มีวุฒิภาวะอาจขาดสติในช่วงเวลาสั้นๆ แล้วกลับมาควบคุมตนเองได้ในระดับหนึ่ง ผู้ด้อยวุฒิภาวะบางคนนั้น อาจจะอ่อนแอทางความคิด ด้วยขาดประสบการณ์และทักษะในการพิจารณาใคร่ครวญ ดังนั้น ลักษณะทางพฤติกรรมจึงสะท้อนถึงศักยภาพของบุคคล

6.2) บางคนก็อาจมีสันดานดิบที่ตนเองพยายามซ่อนเร้นหรือกดทับเอาไว้ เพื่อไม่ให้แสดงออกทางพฤติกรรมภายนอก แต่เมื่อถึงเวลาที่ชีวิตมีความเป็นอิสระมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นเพราะห่างไกลจากครอบครัว หรือสภาพความเป็นอยู่ในสถานศึกษาใหม่นั้น ไม่เข้มงวดกวดขันในกฎระเบียบ เพราะเห็นว่าการมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ย่อมมีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่และสามารถดูแลตนเองได้ ดังนั้น นักเรียนหรือนักศึกษาจึงเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงออกมา ด้วยการแสดงพฤติกรรมที่เป็นความสนใจโดยเสรี หลังจากภาวะจำยอมตามสถานการณ์ที่ต้องปฏิบัติตามอยู่ในระเบียบวินัยได้หมดไปแล้ว

6.3) กรณีสถานบันเทิงอยู่ใกล้สถานศึกษา ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่าจะส่งผลกระทบต่อ นักเรียนหรือนักศึกษาทุกคน เพราะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลว่ามีความต้องการที่จะบริโภคหรือเสพสิ่งต่างๆ ที่สถานบันเทิงนั้นมีให้หรือไม่ ดังนั้น สินค้าที่เป็นเหล้าหรือเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ บุหรี่ และสารเสพติดอื่นๆ ที่มีขายในสถานบันเทิงนั้น ก็ไม่ได้มีผลทางด้านจิตใจที่จะโน้มน้าวให้เยาวชนทุกคนเข้าไปใช้บริการ แล้วมีพฤติกรรมบริโภคหรือเสพได้ หากไม่ได้เป็นที่ต้องการหรือเป็นสินค้าที่ไม่ใช่สิ่งจำเป็นต่อการสร้างความสุขสำหรับบุคคลนั้น

6.4) กรณีที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ โดยที่กลุ่มคนที่ไม่มีพฤติกรรมดังกล่าวมองว่าบุคคลเหล่านั้นไม่เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชนในครอบครัว ซึ่งอาจทำให้ให้มีพฤติกรรมเลียนแบบในลักษณะเดียวกัน ดังนั้น ผู้ใหญ่ที่มีลักษณะทางพฤติกรรมดังกล่าว ควรอธิบายให้เขาเหล่านั้นเข้าใจถึงเหตุผลในการเข้าสังคมที่ต้องมีการสังสรรค์บ้างตามสมควร หรือหากมีอาการเสพติดซึ่งมีการบริโภคหรือเสพบ่อยครั้งอย่างต่อเนื่อง และยังไม่สามารถเลิกได้โดยทันที ก็ควรแสดงท่าทีว่าอยู่ในขั้นตอนของการใช้ความพยายาม เพื่อให้เขาเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และสร้างความเข้าใจว่า สิ่งที่ตนเองได้บริโภคหรือเสพอยู่นั้น เป็นสิ่งที่ให้โทษและไม่มีประโยชน์ ซึ่งตนเองก็พยายามที่จะค่อยๆ ลดปริมาณและความถี่ในการบริโภคหรือเสพสิ่งเหล่านั้นให้น้อยลงเป็นลำดับ จนสามารถเลิกได้อย่างเด็ดขาดในที่สุด

6.5) สภาพสังคมปัจจุบัน พื้นที่ของชุมชนไม่ได้อยู่กันเป็นกลุ่มก้อน และมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว บุคคลมีความเป็นปัจเจกมากขึ้น ซึ่งเป็นการยากที่ใครจะสนใจหรือเอาใจใส่ใคร และเป็นมารยาทในรูปแบบใหม่ ที่จะไม่ห่วงใยลูกหลานของครอบครัวอื่นที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ร้านค้าก็สนใจแต่รายได้ของตนเอง เยาวชนก็คิดว่าตนเองมีสิทธิเสรีภาพหรือว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว และตั้งคำถามว่าทำไมจึงต้องมาจำกัดขอบเขตของตน ซึ่งอาจทำให้เกิดแรงต่อต้านและแสดงออกในทางที่ไม่สร้างสรรค์ เช่น การมีพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น เพื่อลดความกดดันที่ได้รับจากกฎเกณฑ์ของสังคม

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก และความเป็นปัจเจกที่มีความคิดเป็นของตนเองซึ่งเป็นปัจจัยภายใน จึงมีอิทธิพลต่อทิศทางการตัดสินใจของบุคคล ที่จะเลือกพฤติกรรมที่ตนเองเห็นว่าเหมาะสมหรือเป็นที่พึงพอใจสำหรับตนเอง โดยขึ้นอยู่กับว่าเขาจะโน้มเอียงไปในด้านใดมากกว่ากัน ระหว่างปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายใน

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

3.1 ผลกระทบทางบวก

1) การดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ เป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่อบายมุขอื่นๆ ดังนั้น การกำหนดนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ จึงเป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลม ด้วยการสกัดกั้นหรือขจัดเงื่อนไขของการก่อตัวทางพฤติกรรมที่เป็นอบายมุขโดยขยายผลมาจากเหล้าและบุหรี่ และทางกลับกัน หากไม่มีการควบคุม กล่าวคือ มีลักษณะของการปล่อยปละละเลย หรือไม่มีการตีกรอบตามความเหมาะสม ก็เสมือนเป็นการส่งเสริมโดยไม่ได้มีเจตนา ทั้งนี้ ถึงแม้ว่า การห้ามปรามนักเรียนและนักศึกษาไม่ให้ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ จะกระทำได้เพียงภายในสถานศึกษาเท่านั้น ก็ยังดีกว่าการไม่มีมาตรการใดๆ มาควบคุม

2) นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่เป็นการสกัดกั้นการมีผู้เสพหน้าใหม่กล่าวคือ ทำให้นักเรียนหรือนักศึกษาเข้าถึงเหล้าและบุหรี่ได้ยากขึ้น เพราะวุฒิภาวะของเด็กอยู่ในระดับที่ถูกชักจูงได้ง่าย หากเขาไม่มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เพียงพอ ซึ่งหากไม่มีการสกัดกั้นเหล้าและบุหรี่ในสถานศึกษา ก็จะเป็นต้นทางที่ลูกหลานไปสู่สารเสพติดอื่นๆ ด้วยว่าเหล้าและบุหรี่คือสารเสพติดลำดับแรก หรือเป็นสารเริ่มต้น แล้วส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในวงกว้าง เช่น สุขภาพไม่แข็งแรง การทะเลาะวิวาท การค้าประเวณีในเพศหญิงหรือการค้ายาเสพติดในเพศชาย (เพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในสถานเริงรมย์และบำรุงความสุขโดยมีสารเสพติดเป็นตัวประกอบ) และประการสำคัญ คือ การนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเป็นบทบาทและความรับผิดชอบตามวัย

3) นโยบายเป็นผลดีต่อชุมชน ซึ่งหากผลสัมฤทธิ์ของนโยบายนี้ขยายผลจากสถานศึกษาแล้วออกไปสู่ชุมชน โดยที่ไม่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือเป็นการขายที่จำกัดประเภทของเครื่องดื่ม ที่ให้บริการทั่วไปและในสถานบันเทิงยามวิกาล ก็เป็นการลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น คดีอาชญากรรม การจี้ปล้น การทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุทางการจราจร การเสพและค้ายาเสพติดและด้วยความร่วมมือของชุมชนที่ช่วยกันขจัดเงื่อนไขที่จะสร้างปัญหาต่างๆ นั้น ชุมชนเองก็ได้รับผลดีจากพฤติกรรมการบริโภคและการเสพที่ลดลง และยังเป็นการช่วยเหลือเยาวชนบางส่วน ไม่ให้เข้าถึงเหล้าและบุหรี่ หรือสารเสพติดอื่นๆ ก่อนที่เขาเหล่านั้นจะมีวุฒิภาวะที่สามารถควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบที่สามารถตัดสินใจเองได้ หรืออยู่ในภาวะที่สามารถเลี้ยงดูตนเอง แต่ก่อนจะถึงเวลานั้น ปัญหาก็อาจไปเกิดขึ้นที่อื่นหรือสังคมในวงกว้าง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบาย

3.2 ผลกระทบทางลบ

นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไม่ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อร้านค้าที่มีสินค้าประเภทนี้จำหน่าย ซึ่งอาจจะขายได้ในปริมาณที่น้อยลง แต่ก็ยังขายได้เรื่อยๆ และในกรณีที่ร้านอาหารหลายแห่งจะเข้มงวด โดยห้ามลูกค้าสูบบุหรี่ภายในอาคารของร้าน ผู้ที่ต้องการจะเสพก็พยายามหาพื้นที่หรือมุมเฉพาะของตนเองเพื่อการสูบบุหรี่ ซึ่งคงไม่มีใครสามารถที่จะไปตักเตือนหรือห้ามปรามได้ เพราะเป็นความต้องการส่วนตัวที่คนอื่นจะเข้าไปก้าวก้าวคงไม่ได้ หากเขาไม่ได้เสพในเขตปลอดบุหรี่

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยที่ขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้จริงได้แก่ ในระยะแรกของการดำเนินนโยบายที่จำกัดเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา การปรับสภาพแวดล้อมรอบสถานศึกษา การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับพื้นที่ดำเนินการตามความเร่งด่วน การมีมุมมองถึงความเป็นไปได้ และการจัดการควบคุมการสร้างบรรยากาศของการยั่วยุ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) การขับเคลื่อนนโยบายที่จำกัดเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา ก็ย่อมอยู่ในขีดความสามารถที่จะกระทำได้ ด้วยความร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้ประโยชน์จากสื่อต่างๆ ป้ายประชาสัมพันธ์ และการบอกต่อกัน เพื่อให้เห็นถึงโทษจากการบริโภคหรือเสพ และเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับสำหรับผู้บริโภคหรือผู้เสพที่สามารถเลิกได้ ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นผลดีต่อสุขภาพและเป็นการประหยัดรายจ่ายที่ต้องสูญเสียไปจากการซื้อสินค้าประเภทนี้

2) การปรับสภาพแวดล้อมรอบสถานศึกษา โดยไม่ให้ใบอนุญาตกับร้านค้าในการจำหน่ายเหล้าและบุหรี่ ในรัศมีที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ไม่อนุญาตตั้งแต่แรกเริ่มเปิดกิจการ ไม่ใช่ว่าเมื่อเกิดผลกระทบต่อนักเรียนและนักศึกษา แล้วจึงนำปัญหานั้นมาพิจารณาดำเนินการภายหลัง

3) การบังคับใช้กฎหมายต้องมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีร้านสะดวกซื้อโดยรอบสถานศึกษา และควรใช้กฎหมายและมาตรฐานเดียวกันกับทุกร้านค้าโดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยอาศัยการทำงานของคนหลายฝ่ายที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งประกอบด้วย นักกฎหมายในการร่างระเบียบข้อบังคับและการวางแนวทางการปฏิบัติ ตำรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุขซึ่งจะต้องทำงานร่วมกัน แต่บุคลากรกลับไม่เพียงพอ อีกทั้งการเข้าดำเนินการเพื่อนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมาย อาจถูกมองว่าเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยและไม่ให้ความสำคัญเท่ากับการทำผิดกฎหมายในลักษณะอื่นๆ จึงละเลยเพิกเฉย หรือต่างฝ่ายต่างทำ ขาดการบูรณาการในการทำงานร่วมกัน

4) การจัดลำดับพื้นที่ดำเนินการตามความเร่งด่วน ได้แก่ 1) สังคมครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวเด็กและเยาวชนมากที่สุด 2) สังคมโรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งรายล้อมไปด้วยเพื่อนร่วมห้องเรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่มีความหลากหลาย และ 3) ขยายวงกว้างออกไปสู่ชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่

แวดล้อมหรือมีอาณาเขตติดต่อกับสถานศึกษา ส่วนครอบครัวนั้นก็อาจจะอยู่ต่างชุมชนออกไป โดยทั้ง 3 พื้นที่ ต้องมีความสอดคล้องกันและดำเนินนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน

5) มุมมองถึงความเป็นไปได้ในการขับเคลื่อนนโยบายนี้ มุ่งเน้นที่เยาวชนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ ที่เคยผ่านการปลูกฝังในโรงเรียนด้วยการเสริมในบทเรียน และชุดความรู้ทางสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานทางแนวคิดตั้งแต่วัยเด็ก ส่วนกรณีคนรุ่นเก่าที่เป็นผู้ใหญ่ บางคนก็ไม่ได้เป็นแบบอย่างที่ดี ในการควบคุมตนเองเกี่ยวกับการดื่มเหล้า การสูบบุหรี่ และการหมกมุ่นในอบายมุขอื่นๆ อีกด้วย แต่ก็ยอมรับว่าการที่จะให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเช่นนั้น คงเป็นการยากเพราะได้ทำจนติดเป็นนิสัยแล้ว

6) ภาพปรากฏที่สร้างบรรยากาศของการย่วยุ เพื่อสร้างแรงจูงใจหรือเป็นการโน้มน้าวให้มีพฤติกรรมบริโภคหรือเสพสินค้าดังกล่าว ด้วยการโฆษณาผ่านทางออนไลน์ตามเว็บไซต์ต่างๆ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องเข้าไปจัดการควบคุมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

อุปสรรคที่มีต่อนโยบายนั้นเป็นผลมาจาก เหล้าและบุหรีกลายเป็นสิ่งจำเป็นทางความรู้สึกของผู้ที่เสพติด การมีพฤติกรรมตามแนวทางของตนเองได้อย่างอิสระ การอยากลองและเพื่อเข้ากลุ่มเพื่อน การบังคับใช้กฎหมายไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่หรือในทุกเหตุการณ์ความเป็นเมืองมีสภาพเป็นพื้นที่ทับซ้อนการแสวงหาทางเลือกใหม่เมื่อมีข้อจำกัด การละเลยกฎหมายเพราะมีความเห็นว่าเป็นพฤติกรรมปกติ ความต้องการทดแทนในส่วนที่ขาดหายไปจากครอบครัว ความหละหลวมในการทำตามกฎหมายของร้านค้า และการมีพื้นที่หรือมุมเฉพาะของตนเอง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) การที่จะให้เหล้าและบุหรีหมดไปจากสังคมนั้นคงเป็นการยาก トラบไต่ที่รัฐเป็นผู้ค้าและมีรายได้จากการเรียกเก็บภาษีสินค้าประเภทนี้ อีกทั้งเหล้าและบุหรีก็มีการซื้อและขายกันโดยทั่วไป เพราะจัดเป็นสินค้าประเภทหนึ่งและก็เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตสำหรับผู้เสพติด โดยที่เหล้าและบุหรีกลายเป็นสิ่งจำเป็นทางความรู้สึกส่วนบุคคลของคนบางกลุ่มเท่านั้น และไม่ได้เป็นสินค้าที่จำเป็นสำหรับบุคคลทั่วไป

2) ความคาดหวังต่อความสำเร็จของนโยบายในระยะยาว ไม่มีความเป็นไปได้อย่างแท้จริงในวิถีปฏิบัติของชีวิตประจำวัน เมื่อนักเรียนหรือนักศึกษาอยู่นอกสถานศึกษา โดยมี 2 ความหมาย คือ

- ความหมายแรก เมื่อเดินทางกลับบ้านหลังจากเลิกเรียนในแต่ละวัน เขาได้หลุดพ้นจากข้อบังคับตามนโยบาย จึงมีภาวะที่เป็นอิสระจากทางสถานศึกษา

- ความหมายประการที่สอง เมื่อสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้นไปแล้ว และไม่ได้เรียนหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสถานศึกษาใดๆ ก็ตาม ที่มีนโยบายในลักษณะนี้

โดยทั้งสองความหมายนั้นมีนัยที่เหมือนกัน คือเขาเหล่านั้นสามารถมีพฤติกรรมตามแนวทางของตนเองได้อย่างอิสระ เช่น การดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี ซึ่งเป็นเสรีภาพของบุคคลโดยทั่วไป และไม่ควรถูกตีกรอบด้วยการสร้างข้อจำกัดจากผู้อื่น เพราะเป็นการแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ซึ่งมีผลกระทบต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของบุคคล

3) การดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ในครั้งแรกนั้น เยาวชนส่วนใหญ่ล้วนมีเหตุผลในลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือ ก็ด้วยการอยากลอง หลังจากได้เข้ากลุ่มเพื่อนแล้ว ซึ่งเป็นสังคมแรกของชีวิตวัยรุ่น อีกทั้งการที่จะให้เพื่อนยอมรับ จึงจำเป็นต้องมีเรื่องพูดคุยในลักษณะทำนองเดียวกัน โดยมีเหล้าและบุหรี่เป็นตัวเชื่อมเพื่อการหลอมรวมเป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งจะมีการพบปะสังสรรค์หลังเลิกเรียน ดังนั้น คนที่ไม่เคยดื่มเหล้า จึงต้องดื่มเพื่อการเข้ากลุ่ม มิเช่นนั้นก็จะโดดเดี่ยวในสถานศึกษา เพราะกลุ่มที่ตั้งใจเรียนเป็นพิเศษมีจำนวนน้อยกว่า เมื่อเทียบกับกลุ่มที่คึกคะนองตามวัย

4) อุปสรรคต่อการขับเคลื่อนนโยบาย แท้จริงแล้วคือตัวแปรที่ไม่บังเกิดผลหรือเป็นสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามความคาดหวังต่างๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่รัฐไม่บังคับใช้กฎหมาย ด้วยมีการเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน หรืออาจเป็นด้วยมีบุคลากรไม่เพียงพอกับการดำเนินการตามกฎหมายหรือตามแนวทางที่นโยบายกำหนด และยอมรับได้ว่ามีข้อกฎหมายมากมายที่เจ้าหน้าที่รัฐต้องเข้ามาดูแลเพื่อความสงบเรียบร้อยในสังคม ดังนั้น การดำเนินการจึงไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่หรือในทุกเหตุการณ์

5) ลักษณะประโยชน์ใช้สอย ของอาคารสถานที่โดยรอบหรือบริเวณใกล้เคียงกับสถานศึกษา ซึ่งยากต่อการปรับเปลี่ยน เนื่องด้วยสังคมแคบลงและมีความหนาแน่น เพราะมีความจำกัดของพื้นที่วางในแนวราบ สภาพความเป็นเมืองนั้นขยายตัวในแนวดิ่งและมีความหลากหลายจนกลายเป็นพื้นที่ทับซ้อน ด้วยลักษณะเป็นอาคารรวม (Complex Building) ที่ประกอบด้วย ร้านค้าหรือร้านอาหาร ที่ทำงาน ที่พักอาศัย และเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์เชิงธุรกิจอื่นๆ ดังนั้น จึงไม่สามารถปรับสภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชนโดยรอบสถานศึกษาเพื่อการรองรับนโยบายนี้ได้ เพราะมีข้อจำกัดดังกล่าว

6) เมื่อมีข้อจำกัด ก็แสวงหาทางเลือกใหม่ ต่อกรณีที่รัฐต้องการลดปริมาณผู้ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ด้วยการลดปริมาณการผลิตหรือจัดเก็บภาษีเป็นจำนวนที่มากขึ้น เพื่อส่งผลให้สินค้ามีราคาที่สูงขึ้น ทำให้ผู้บริโภคหรือผู้เสพ จำเป็นต้องลดปริมาณในการซื้อสินค้าประเภทดังกล่าว ซึ่งแนวทางดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ เพราะสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ กลับมีราคาที่ถูกลงกว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศ หรือต่อมาก็จะมีสินค้าตัวเลือกอื่นที่ผลิตออกมาใหม่ภายในประเทศและมีราคาถูกกว่า กล่าวคือ มียี่ห้อแพง ก็มียี่ห้ออื่นที่ถูกลงกว่า หรือในเครือผู้ผลิตเดียวกัน แต่มีสินค้าหลายทางเลือกทั้งราคาและคุณภาพ ดังนั้น ประชาชนที่นิยมการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ก็ยังคงสามารถบริโภคหรือเสพได้เหมือนเช่นเดิม

7) การควบคุมการจำหน่ายเหล้าและบุหรี่ ทางภาครัฐได้มีข้อกำหนดตามกฎหมายอยู่แล้ว ซึ่งเป็นการสร้างข้อจำกัดในการจำหน่ายโดยใช้อายุของผู้ซื้อเป็นเกณฑ์ตัดสิน แต่ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อร้านค้า ด้วยว่าร้านค้าบางรายที่มีเหล้าและบุหรี่จำหน่าย ก็มีวิธีการขายเพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามเงื่อนไขว่าห้ามขายและถึงแม้ว่าทางการจะเพิ่มระดับความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย ก็กระทำได้ในระยะสั้นของช่วงที่มีการรณรงค์ แล้วหลังจากนั้นก็มีการผ่อนปรนโดยอนุโลมหรือเรียกได้ว่าเป็นการละเลยในการปฏิบัติตามกฎหมายทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ซื้อและผู้ขาย เพราะเป็นได้ว่าการดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ และการสูบบุหรี่นั้น คือพฤติกรรมปกติที่แทรกอยู่ในบริบทของสังคมไทย ในส่วนของการใช้ชีวิตและเป็นภาพที่เห็นเคลื่อนไหว

8) สิ่งที่เราควรนำมาพิจารณาเป็นพิเศษคือ เด็กและเยาวชนบางคนซึ่งอาจมีจำนวนไม่น้อย ขาดสิ่งที่ต้องได้รับจากครอบครัวซึ่งเขาเหล่านั้นโยยหาคือ ความรักและความอบอุ่นใจ และเป็นจุดอ่อนที่เป็นการง่ายต่อการถูกชักจูงจากกลุ่มเพื่อนและคนในสังคมที่ไม่ปรารถนาดีหรือแสวงประโยชน์ โดยมีการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมแรกเริ่ม ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมอื่นๆ ที่ไม่เหมาะสม ด้วยเหตุว่าความรู้สึกโดดเดี่ยวนั้นได้สร้างแรงผลักดันที่ทำให้เด็กและเยาวชนต้องการเพื่อนที่ให้ความใกล้ชิด เพื่อทดแทนในส่วนที่ขาดหายไปจากครอบครัว ดังนั้น จึงเกิดความพยายามที่จะเข้ากลุ่มเพื่อน และยอมทำตามทุกอย่างตามที่เพื่อนเรียกร้อง เพื่อไม่ให้เกิดความแปลกแยกและมีการใช้ชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับเพื่อนๆ ได้

ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ดังกล่าว จะได้รับการแก้ไขหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับระดับความใส่ใจหรือการเอาใจใส่ของครอบครัว โดยมีพื้นฐานมาจากรูปแบบวิถีชีวิตซึ่งแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกันและเป็นผลสะท้อนของการอบรมเลี้ยงดู

9) หากมีร้านค้ารายหนึ่งในชุมชนชายเหล้าและบุหรี่ ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์อายุที่อนุญาต ก็จะทำให้ร้านค้ารายอื่นๆ หละหลวมในการทำตามกฎหมายด้วยเช่นกัน โดยใช้เป็นข้ออ้างสำหรับตนเองว่า คนอื่นทำได้ ตนก็ทำได้บ้าง ในที่สุดก็จะเป็นความเคยชินและเป็นเรื่องปกติ และในมุมมองที่กลับกัน หากยึดหลักความถูกต้องตามหลักการของกฎหมายอย่างเข้มงวด ซึ่งบ่งบอกถึงการทำผิดกฎหมาย ผู้ที่ต้องการเสพก็จะแสวงหาสารเสพติดชนิดอื่นๆ เป็นการทดแทน ซึ่งอาจรุนแรงมากกว่าและเป็นการยากแก่การควบคุม เพราะสามารถซื้อได้ในที่ลับหรือตลาดมืดและเรียกเก็บภาษีไม่ได้

**รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ:
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
สถาบัน 2**

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) กระบวนการการดำเนินงาน 3) รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ และ 4) การประเมินผลกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเกี่ยวกับการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาของวิทยาลัยนั้น วิทยาลัยได้ดำเนินการไปก่อนหน้าการกำหนดนโยบาย โดยวิทยาลัยได้ดำเนินโครงการ “วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐมปลอดบุหรี่” จากนั้น เมื่อวิทยาลัยได้งบประมาณสนับสนุนจากทาง สสส. แล้ว วิทยาลัยได้ดำเนินการจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียนในวิทยาลัย ดังตัวอย่างเช่น “โครงการพักปลอดดมะเร็ง” ที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์เพื่อลดปัญหาเกี่ยวกับการดื่มสุรา บุหรี่ และยาเสพติด โดยดำเนินการตามงบประมาณที่ได้รับมา

1.2 กระบวนการการดำเนินงาน

วิทยาลัยได้ดำเนินการจัดทำโครงการตามนโยบาย โดยเริ่มต้นจากการสำรวจนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการ ทั้งกลุ่มนักเรียนทั่วไป กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่ข้องเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ โดยการจัดกิจกรรมเป็นไปในลักษณะของการให้คำแนะนำ การจัดการอบรมให้ความรู้ตามแผนกิจกรรมของโครงการ ดังตัวอย่างโครงการของวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ “โครงการพักปลอดดมะเร็ง” ที่เริ่มจากให้ครูประจำชั้นดำเนินการสำรวจและคัดกรองนักเรียนที่มีพฤติกรรมหรือมีแนวโน้มของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ ทั้งนี้ครูประจำชั้นเป็นผู้ที่ทราบรายละเอียดและมีข้อมูลเชิงลึกของนักเรียนแต่ละคน โดยครูประจำชั้นทำงานร่วมกับฝ่ายปกครองและงานสวัสดิการของวิทยาลัย เช่น การตรวจหาสารเสพติดก่อนเข้าเรียน โดยได้รับความร่วมมือจากทางสาธารณสุข มีการประสานกับผู้ปกครองในกรณีที่พบนักเรียนที่มีปัญหารวมถึงครูประจำชั้นดำเนินการเยี่ยมบ้านของนักเรียนทุกคนเพื่อทำความเข้าใจนักเรียนในเบื้องต้น และมีการจัดประชุมผู้ปกครองของวิทยาลัย นอกจากนี้มีการติดตามผลนักเรียนเป็นระยะ ๆ

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

วิทยาลัยได้ดำเนินโครงการตามนโยบายโดยมีรูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ในลักษณะที่หลากหลาย ดังนี้

- 1) การอบรมให้ความรู้กับนักเรียน โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกและภายในในการจัดกิจกรรม เช่น สาธารณสุข วัด เป็นต้น

2) การติดป้ายรณรงค์เกี่ยวกับการลด ละ เล้าและบุหรีในสถานศึกษา โดยมีการติดป้ายสติ๊กเกอร์ในบริเวณต่าง ๆ โดยรอบวิทยาลัยในทุกพื้นที่ โดยใช้ตัวการ์ตูนเป็นสื่อเชิญชวน การใช้คอมพิวเตอร์กราฟิกที่จัดทำโดยครูที่มีความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3) การสอดแทรกสาระเกี่ยวกับเหล่าและบุหรีในรายวิชาตามหลักสูตรของวิทยาลัย เช่น รายวิชาทักษะชีวิต ที่มีเนื้อหาบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสุขภาพ การบูรณาการเรื่องเหล่าและบุหรีลงไป เนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอน เช่น เรื่องบุหรี ที่ครูผู้สอนได้ให้นักเรียนสืบค้นเกี่ยวกับสารพิษในบุหรี โทษของบุหรี ปัญหาและอันตรายของบุหรี เป็นต้น และมีการประเมินผลการดำเนินงานของนักเรียน และให้นักเรียนไปให้ความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน ในห้องเรียนอื่น ๆ

4) การให้คำปรึกษาและการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยครูประจำชั้นให้คำปรึกษากับนักเรียนที่มีปัญหาหรือมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล่าและบุหรี โดยมีการพูดคุยเพื่อติดตามผล 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ หรือติดตามผลเป็นระยะ ๆ นอกจากนี้ครูประจำชั้นได้เยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่และความเสี่ยงต่อเหล่าและบุหรีและความเสี่ยงในด้านการใช้ชีวิต เป็นต้น

5) การเทศนาโดยพระ โดยวิทยาลัยได้รับความร่วมมือจากวัดไผ่ล้อมที่อยู่ใกล้วิทยาลัยในการมาเทศนา การอบรมสั่งสอนเพื่อให้นักเรียนได้คติเตือนใจในการใช้ชีวิต

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

การประเมินผลกิจกรรมของวิทยาลัยแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นการประเมินผลโครงการภาพรวม โดยวิทยาลัยได้ดำเนินประเมินผลกิจกรรมโครงการด้วยการถอดบทเรียนเกี่ยวกับผลการดำเนินงานโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ ปัญหา แนวทางการแก้ไข และส่งรายงานไปยัง สสส. ส่วนที่สองเป็นการประเมินที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน โดยวิทยาลัยได้พูดคุยและการติดตามผลกับนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล่าและบุหรี ทุก 1-2 สัปดาห์ โดยการให้นักเรียนมารายงานตัว และครูประจำชั้นการพูดคุยกับนักเรียนอย่างไม่เป็นทางการเพื่อนำข้อมูลไปสู่การพัฒนาการเรียนต่อไป

2. ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

การประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี 2) ความตระหนักต่อโทษของเหล่าบุหรี และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน และ 3) ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี

ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรีของวิทยาลัยนั้น พบว่าวิทยาลัยเห็นถึงความสำคัญในเรื่องของเหล่าและบุหรีในวิทยาลัย ทั้งนี้วิทยาลัยได้ดำเนินการตามภารกิจและหน้าที่ของสถานศึกษาอยู่แล้ว ในส่วนของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล่าและบุหรี วิทยาลัยมองว่าเป็นนโยบายที่ไม่แตกต่างจากการดำเนินงานของวิทยาลัยมากนัก ต่างกันเพียงมีการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม

ในบางส่วน หากไม่มีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ทางวิทยาลัยก็ยังคงดำเนินการโครงการเหล่านี้ตามปกติ

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียนที่เกิดขึ้นนั้น พบว่าความตระหนักและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนยังเกิดขึ้นไม่มากนัก หรือเกิดขึ้นแต่ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรค โดยความตระหนักและการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรม โครงการ นโยบาย มีรายละเอียดดังนี้

1) ความตระหนักและการเปลี่ยนแปลงยังไม่ชัดเจนมากนัก ปัจจัยส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากครอบครัวของนักเรียนที่มีผู้ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ หรือนักเรียนพักอาศัยอยู่ในแหล่งหรือบริเวณที่มีเหล้าและสูบบุหรี่ ทำให้นักเรียนจึงมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่พบเห็นได้ตามทั่วไป ไม่ได้เป็นพิษภัยหรือมีผลเสียแต่อย่างใด

2) นักเรียนไม่ได้อยากลด ละ เลิก พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ ทำให้ความตระหนักและการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนไม่เกิดขึ้น เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากความต้องการภายในตนเองและความตั้งใจจริงในการลด แม้มีการดำเนินโครงการในลักษณะหรือรูปแบบใด นักเรียนอาจมีส่วนร่วมในกิจกรรม เกิดความสนุกสนาน หรือมีการติดป้ายรณรงค์ส่งเสริมมากมายในทุกพื้นที่ของวิทยาลัย แต่ก็ยังไม่สามารถลดพฤติกรรมหรือความข้องเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ได้

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ของวิทยาลัยนั้น พบว่า วิทยาลัยยังไม่ทราบหรือขาดข้อมูลที่เพียงพอที่เกี่ยวกับความชัดเจนในเรื่องของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ว่าเป็นอย่างไร และนโยบายดังกล่าวนั้นแตกต่างจากสิ่งที่วิทยาลัยได้ดำเนินการตามปกติอยู่แล้วหรือไม่ ทั้งในรูปของกิจกรรมและโครงการ การสนับสนุนของนโยบายเป็นอย่างไร ในลักษณะใดบ้าง และเมื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแล้ว วิทยาลัยต้องดำเนินการอย่างไร มีกระบวนการขั้นตอนอย่างไร บุคคลใดที่ต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง และต้องประเมินผล และรายงานผลต่อใคร อย่างไรบ้าง ในช่วงที่ผ่านมาวิทยาลัยต้องเรียนรู้ สอบถาม และศึกษาข้อมูลด้วยตนเอง จึงไม่มั่นใจต่อการดำเนินงานโครงการว่าทำได้อย่างถูกต้อง ถูกทาง และตอบสนองต่อนโยบายหรือไม่

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ผลกระทบทางบวก และ 2) ผลกระทบทางลบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผลกระทบทางบวก

ผลกระทบทางบวกของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน จากการทำโครงการของวิทยาลัยนั้น พบว่า ผลกระทบทางบวกคือการที่วิทยาลัยได้ดำเนินโครงการด้วยกิจกรรมและรูปแบบที่หลากหลาย วิทยาลัยให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียน นักเรียนได้รับการพัฒนาและแก้ไข ปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ แม้จะไม่ทุกคน แต่พบความสำเร็จกับนักเรียนส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ ยัง

ไม่พบความชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบทางบวกต่อชุมชน ว่าเกิดขึ้นในลักษณะใดและอย่างไรบ้าง เนื่องจากวิทยาลัยมีการดำเนินการและการประสานกับชุมชนไม่ชัดเจนมากนัก

3.2 ผลกระทบทางลบ

ผลกระทบทางลบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชนของวิทยาลัย นั้นยังไม่พบอย่างชัดเจน พบเพียงผลกระทบของนโยบายที่ทำให้วิทยาลัยต้องดำเนินการรายงานผลการดำเนินโครงการเพิ่มขึ้น ซึ่งนโยบายในลักษณะนี้มีความซ้ำซ้อนกับสิ่งที่วิทยาลัยได้ดำเนินการ และมีนโยบายอื่น ๆ อีกหลายโครงการที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันทำให้วิทยาลัยต้องจัดการและบูรณาการโครงการเพื่อตอบสนองนโยบายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา และ 2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษานั้นมีหลายประการ ได้แก่

1) การประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานสาธารณสุขที่ให้การช่วยเหลือในเรื่องของการคัดกรองผู้ติดบุหรี่ สารเสพติด และการให้ความรู้และข้อมูลที่จำเป็น ให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสุขอนามัย สุขวิทยาส่วนบุคคล นอกจากนี้ยังมีองค์กรทางศาสนา คือ วัดไผ่ล้อมที่อยู่ใกล้วิทยาลัย มาทำการเทศนาอบรมพัฒนาจิตใจให้กับนักเรียน

2) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรณรงค์โครงการให้สำเร็จ เนื่องจากนักเรียนส่วนมากของวิทยาลัยได้ใช้เวลาส่วนใหญ่กับสมาร์ทโฟน สื่อดิจิทัล และเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร และการสืบค้นความรู้ ดังนั้น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นช่องทางที่สำคัญในการนำมาดำเนินการเผยแพร่ ให้ข้อมูลสารสนเทศ รวมถึงการใช้ในการติดต่อประสาน การติดตามนักเรียน เป็นต้น

3) นักเรียนแต่ละคนมีความสนใจ และมีศักยภาพภายในตนที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง และการได้ทำในสิ่งที่สนใจ เช่น ดนตรี กีฬา จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้ นักเรียนใช้เวลาหลักกับสิ่งที่ตนเองรักและสนใจตามศักยภาพของตน เพื่อลดพฤติกรรมเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่ได้

4) การใช้เวลา ความใกล้ชิด ของครูประจำชั้นหรือครูในวิทยาลัย รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ที่ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาหรือการส่งเสริมการลดพฤติกรรมข้องเกี่ยวกับเหล้าและบุหรี่

ของนักเรียน ในการให้คำปรึกษา พุดคุย การแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นรายกรณี การประสานกับผู้ปกครอง รวมถึงการติดตามหรือการให้นักเรียนรายงานตัวเป็นระยะ ๆ เพื่อนำข้อมูลมาแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

5) การมีที่ปรึกษาโครงการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการโดยตรง ทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย ทั้งนี้เนื่องจากครูส่วนใหญ่เป็นครูสายการสอน ปัญหาของนักเรียนบางอย่างต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการช่วยเหลือ ดูแล วินิจฉัย เช่น นักสาธารณสุข นักจิตวิทยา เป็นต้น หากให้ครูแนะแนวเป็นผู้รับผิดชอบและดูแลไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากครูแนะแนวมีหลายภารกิจและการดำเนินการต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน นอกเหนือจากนี้อาจมีที่ปรึกษาโครงการเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมโครงการตามเป้าหมายที่นโยบายได้กำหนดไว้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และครอบคลุม

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษานั้นมีหลายประการ ได้แก่

1) ปัจจัยด้านครอบครัวของนักเรียน ปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้นบางส่วนนั้น เกิดจากปัญหาที่เกิดขึ้นจากครอบครัวของนักเรียนที่เป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตน รวมถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของนักเรียนที่อาจเป็นแหล่งที่มีเหล้าและบุหรี่ เช่น ร้านขายเหล้าและบุหรี่ที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดายตามที่พ้นจากขอบเขตของวิทยาลัยในการควบคุมและดูแลได้อย่างทั่วถึง

2) บริบทของวิทยาลัยแห่งนี้ บทบาทของชุมชนและท้องถิ่นยังขาดความชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน หรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ หากวิทยาลัยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก การขับเคลื่อนนโยบายน่าจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่มากขึ้น

3) ลักษณะของการจัดการศึกษาของวิทยาลัยที่เป็นลักษณะทวิภาคี มีการฝึกงานในสถานประกอบการในสภาพสังคมชีวิตจริง ที่นักเรียนอาจมีความเสี่ยง ทำให้การควบคุม ดูแลนักเรียนที่อยู่ภายนอกสถานศึกษาอาจไม่ทั่วถึง ทั้งการนิเทศติดตาม ดังนั้น จึงไม่อาจควบคุมพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ได้เท่าที่ควร

4) การมีรายได้และการเข้าถึงเหล้าและบุหรี่ เนื่องจากบริบทนักเรียนของนักเรียนบางคนที่มีความสามารถในการหาเงิน มีรายได้ ว่างงานเสริม เมื่อมีรายได้โอกาสในการซื้อหาเหล้าและบุหรี่จึงมีความเป็นไปได้สูงกว่านักเรียนที่ยังไม่มีรายได้

5) ครูหรือผู้รับผิดชอบโครงการขาดความสามารถในการถอดบทเรียน ขาดทักษะในการสรุปองค์ความรู้จากการดำเนินงานโครงการ ขาดการสะท้อนคิดแลกเปลี่ยนบทเรียนซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคคลอื่น ๆ ทำให้ข้อค้นพบในการดำเนินโครงการยังขาดการต่อยอดหรือพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อไป

**รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ:
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
สถาบัน 3**

วิทยาลัยเทคนิคนี้ มีปัญหานักศึกษาสูบบุหรี่เป็นจำนวนมาก ซึ่งการสูบบุหรี่ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการเข้าสู่การติดสิ่งเสพติดประเภทอื่นที่ร้ายแรงขึ้น เช่น เหล้า กัญชา และในปัจจุบันวัยรุ่นสนใจการสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นจำนวนมาก บุหรี่เป็นปัญหาสิ่งเสพติดอันดับแรกๆ ที่พบในสถานศึกษา โดยมีนักศึกษาประมาณครึ่งหนึ่งของวิทยาลัยที่สูบบุหรี่ ซึ่งส่วนใหญ่จะพบนักเรียนแอบสูบบุหรี่ในห้องน้ำ สำหรับปัญหาการดื่มเหล้า ในสถานศึกษาไม่พบปัญหานี้ แต่จะไปเกิดปัญหภายนอกสถานศึกษา เนื่องจากนักศึกษาจะดื่มเหล้ากันภายนอกวิทยาลัย ซึ่งการดื่มเหล้าก็จะนำไปสู่ปัญหาตามมาอีกมากมาย เช่น การทะเลาะวิวาท เป็นต้น

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเกี่ยวกับการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาของวิทยาลัย ประกอบด้วย การมีศูนย์เสมารักษ์ การทำงานของฝ่ายปกครอง การจัดโครงการต่างๆ ได้แก่ โครงการสถานศึกษาสีขาว โครงการอยุธยาโมเดล “เรียนช่างคนละที่แต่ว่าเลือดสีเดียวกัน”(ปรับมาจากโครงการสุขภาพบุรุษอาชีพ) เป็นต้น รูปแบบการทำงานในสถานศึกษาเป็นแบบร่วมมือร่วมกัน ครูร่วมทำงานมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน และมีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

นอกจากนี้ วิทยาลัย เป็นศูนย์ปกครองกลาง ที่ทำหน้าที่ประสานงานการป้องกันและแก้ปัญหาต่างๆ ของนักเรียนนักศึกษาในพื้นที่

1.2 กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินงานภายในส่วนของสถานศึกษา มีฝ่ายปกครองทำหน้าที่ในการทำงาน “ป้องกันปราบปราม บำบัด” โดยงานเน้นหนักที่การปราบปราม

งานป้องกัน มีการห้ามสูบบุหรี่ ไม่มีการจัดพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่ในสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ในวันยาเสพติด และมีการจัดโครงการกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

งานปราบปราม การดำเนินงานที่มีความร่วมมือกับภายนอกสถานศึกษา มีศูนย์เสมารักษ์ เป็นศูนย์กลางการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก มีระบบสารวัตรนักศึกษาซึ่งเป็นเครือข่ายครูอาจารย์จากสถานศึกษาต่างๆ และมีการจัดโครงการอยุธยาโมเดล ซึ่งเป็นโครงการที่มีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก โดยที่วิทยาลัยทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพในการดำเนินการ

งานบำบัด โดยมีความร่วมมือกับโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

งานป้องกัน

สถานศึกษามีกิจกรรมการรณรงค์ในเชิงป้องกันปัญหายาเสพติด การจัดโครงการรณรงค์วันยาเสพติด มีกิจกรรมเผาบุหรี่ และกิจกรรมอื่น ๆ

งานปราบปราม

ศูนย์เสมารักษ์ มีการจัดตั้งและดำเนินงานมาต่อเนื่องตั้งแต่ 20 -30 ปีที่แล้ว โดยเป็นศูนย์ประสานงาน การป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด การทะเลาะวิวาท และการเกิดความเสียหายในเรื่องต่าง ๆ โดยมีการประสานตำรวจเข้ามาตรวจที่สถานศึกษาทุกวันในเวลาเช้า-เย็น มีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกวิทยาลัยในการประสานงานเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ตำรวจ ทหาร สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถานศึกษาอื่น มีเครือข่ายสารวัตรนักศึกษา ซึ่งครูแต่ละโรงเรียนที่ว่างจากภารกิจการสอนจะร่วมกันตรวจตามจุดเสี่ยงต่าง ๆ

สถานศึกษามีการปราบปราม ขอความร่วมมือเทศบาลออกตรวจร้านค้าใกล้สถานศึกษา ไม่ให้จำหน่ายบุหรี่และสุรากับนักศึกษา ถ่ายคลิปและภาพนิ่งของร้านค้าที่แอบขายบุหรี่และสุราให้นักศึกษา แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ศูนย์ดำรงธรรม และการบำบัด

งานปกครองของวิทยาลัย มีระบบการตรวจนักศึกษาที่เข้าออกวิทยาลัย มีระบบการสุ่มตรวจนักศึกษาภายในวิทยาลัย ฝ่ายปกครองสุ่มตรวจบริเวณประตูสถานศึกษา หากผิดสังเกตจะขอตรวจค้นสัมภาระในกระเป๋า ครูร่วมกันสุ่มตรวจตามจุดเสี่ยง เช่น ตามห้องน้ำและสถานที่ต่าง ๆ มีการสุ่มตรวจสารเสพติดเป็นประจำ เดือนละมากกว่า 10 ครั้ง โดยสถานศึกษามีชุดตรวจสารเสพติดในปัสสาวะ มีระบบการทำประวัตินักศึกษาที่มีปัญหาและมีการตัดคะแนนความประพฤติ หากตรวจพบการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งเสพติด (ส่วนใหญ่พบบุหรี่) จะตัดคะแนนความประพฤติ และหากเป็นนักศึกษาที่เคยทำความผิดมาแล้วจะให้โอกาสตักเตือน 2 ครั้ง แต่หากพบการกระทำผิดเป็นครั้งที่ 3 จะเชิญผู้ปกครองมาพบ นักศึกษาที่มีประวัติสิ่งเสพติด ฝ่ายปกครองจะทำประวัติ แยกเป็นแฟ้มประเภทสารเสพติด และประเภทมั่วสุ่ม ซึ่งนักศึกษาต้องมารายงานตัวให้ครบตามที่กำหนด และต้องไปบำบัดฟื้นฟูประโยชน์เพื่อลบล้างความผิด ทั้งนี้หากคะแนนความประพฤติต่ำกว่าเกณฑ์ นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมค่าย “เรียนคนละที่ แต่เลือดสีเดียวกัน” ในโครงการอยุธยาโมเดล

โครงการอยุธยาโมเดล เป็นโครงการที่พัฒนาต่อยอดมาจากโครงการสุขภาพบุรุษอาชีพ โดยเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้นำไปเป็นหลักสูตรต้นแบบสำหรับการป้องกันและแก้ปัญหานักศึกษาอาชีวศึกษาสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั่วประเทศ ลักษณะของกิจกรรมในโครงการเป็นการจัดค่ายสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา ภายใต้แนวคิด “เรียนคนละที่ แต่เลือดสีเดียวกัน” โดยการนำนักศึกษาจากต่างสถาบันในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเข้ามาเข้าค่ายเป็นระยะเวลา 2 คืน 3 วัน โดยมีกิจกรรมละลายพฤติกรรม กิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ เช่น การทำกิจกรรมตามฐานการทำจับกลุ่มสร้างแผนผังความคิด (mind map) ที่มุ่งปรับทัศนคติและพฤติกรรม ลดความเกลียดชังเพื่อนต่างสถาบัน ตระหนักถึงอนาคตของตนเอง สังคม และประเทศชาติ โดยมีเรื่องของการป้องกันยาเสพติดร่วมอยู่ในโครงการด้วย โครงการนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือของหลายภาคส่วน ประกอบด้วย สถานศึกษา ตำรวจ ทหาร โรงพยาบาล โดยผู้ริเริ่ม คือ พ.ต.อ. ภูวเดช ชนะชภัทร์ และมีบุคลากรมาร่วมกันจัดโครงการ

จากหลากหลายสาขาวิชาชีพ เช่น ตำรวจ ทหาร อาจารย์จากสถานศึกษา นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น และมีการจัดกิจกรรมปีละ 1 ครั้ง ปัจจุบันทำมาเป็นปีที่ 11 แล้ว

งานบำบัด

นักศึกษาที่เสเพลสิ่งเสเพลติด เมื่อติดแล้วอยากเลิกแต่เลิกไม่ได้ ครูฝ่ายปกครองจะพาไปบำบัดที่โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

วิทยาลัยมีการประเมินผลจากการจัดทำประวัติต่างๆ ของนักศึกษาที่มีปัญหา และมีการรวบรวมติดตาม และสรุปผลในแต่ละประเด็น รวมถึงมีการจัดเก็บของกลางที่ยึดมาได้จากนักศึกษาเช่น อุปกรณ์สำหรับเสเพลเสเพลติด ซึ่งผลจากการประเมินพบว่า ปัญหาต่างๆ ของนักศึกษากลุ่มเดิมลดลง ทั้งเรื่องบุหรีและยาเสพติดในสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้เสเพลและผู้ค้ารายใหม่เกิดขึ้นทุกปี เข้ามาแทนที่ผู้เสเพลและผู้ค้ารายเดิม ทำให้สถานการณ์การเสเพลสิ่งเสเพลติดตรงตัว ไม่มีแนวโน้มดีขึ้น ป้ายรณรงค์ห้ามสูบบุหรีซึ่งติดที่ห้องน้ำ โคนฉีกเผา ทำลาย

“มันก็เหมือนประมาณว่ามันเหมือนทรงๆนะครับเพราะว่าผู้เสเพลหรือผู้ค้ารายใหม่เขาก็เข้ามาเหมือนมาเพิ่มขึ้นแต่เราก็มีการรณรงค์ตลอดมีการรณรงค์มีการจัดโครงการวันยาเสพติดอะไรแบบนี้เผาบุหรีของอะไรพวกนี้ทั้งหมดมีการจัดโครงการแต่ก็ยังมีเสเพลมีผู้สูบบุหรีใหม่เพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆมันก็ยากเราเข้าใจว่าเรามันปลายน้ำไม่ใช่ต้นน้ำ”

สำหรับการส่งบำบัดในรายที่เต็มใจพบว่านักศึกษาจะมีอาการดีขึ้น แต่ในรายที่ติดหนักมักจะมีพบแพทย์ในช่วงแรก ๆ และหายไปในช่วงหลัง

การประเมินผลโครงการอยุธยาโมเดล มีการดำเนินการประเมินตามลักษณะของการประเมินโครงการโดยทั่วไป นอกจากนี้มีการประเมินผลโดยการประชุมปรึกษาหารือผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องในลักษณะสภากาแฟซึ่งหลังจากการจัดโครงการ พบว่า ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักศึกษาลดลง รวมถึงปัญหาอื่นๆด้วย นอกจากนี้ ยังทำให้ได้เครือข่ายในการป้องกันและแก้ปัญหา นักศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี

ผู้บริหารสถานศึกษาของวิทยาลัย และอาจารย์ในวิทยาลัย รวมถึงผู้บริหารในหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและแก้ปัญหาต่างๆ ของนักศึกษาทั้งเรื่องเหล้าบุหรี ยาเสพติด และการทะเลาะวิวาทและร่วมมือกันในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบอยู่แล้ว เมื่อมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีเข้ามา ในวิทยาลัยก็มีการรณรงค์มากยิ่งขึ้น เน้นย้ำอาจารย์และผู้เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้นให้มีการดำเนินงานอย่างเต็มที่มากยิ่งขึ้น

“ก็จะมีการแข่งขันววดขึ้นนะครับเข้มงวดหมายความว่าก็จะมีจากเดิมครูเขาปล่อยปะละเลยก็จะเริ่ม
นะมันมีนโยบายนี้มานะหนูจะแบบนี้ไม่ได้”

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักศึกษา

จากการดำเนินการของวิทยาลัยในเรื่องต่างๆ ทั้งจากการทำงานของฝ่ายปกครองที่มีความเข้มงวด ซึ่ง
ดำเนินงานทั้งงานป้องกันปราบปราม และบำบัด โดยงานปราบปรามถือว่ามีผลการดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง
นอกจากนี้ การมีศูนย์เสมารักษ์ที่มีการดำเนินงานประสานกับหน่วยงานภายนอกอย่างมีระบบ และมีการจัด
กิจกรรม โครงการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการอยุธยาโมเดล ทำให้ผู้เกี่ยวข้องและนักศึกษามีความ
ตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่มากขึ้น อีกทั้งนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม
การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการดำเนินงานของวิทยาลัยที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้ว ส่วนผล
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาคงเป็น
ส่วนหนึ่งที่เกิดจากการเสริมด้วยนโยบายจากส่วนกลาง

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

อาจารย์ในวิทยาลัยเห็นว่าผู้บริหารและบุคลากรในวิทยาลัยต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญของการ
ป้องกันและแก้ปัญหาต่างๆ ของนักศึกษาอาชีวศึกษาซึ่งถือว่าเป็นที่มีความเสี่ยงในเรื่องต่างๆ สูงอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม
ก็ดี การมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ก็จะช่วยเน้นย้ำและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ/
กิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เกี่ยวข้องมีความตระหนักมากยิ่งขึ้น

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

3.1 ผลกระทบทางบวก

การจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษามีลักษณะเป็นโครงการบูรณาการ
ในการป้องกันแก้ปัญหาและพัฒนา นักศึกษาในมิติต่าง ๆ ซึ่งจากการจัดโครงการทำให้ปัญหาการทะเลาะวิวาท
ของนักศึกษาลดลงด้วย

3.2 ผลกระทบทางลบ

กลุ่มผู้ค้าเสียผลประโยชน์ เข้าก่อกวนสร้างความเสียหายให้โรงเรียน เช่น ให้เยาวชนจากที่อื่นมา
รุมทำร้ายนักศึกษาน้ำสถานศึกษา

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตาม บริบทเงื่อนไขทางสังคม

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1) ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาอย่างจริงจังและสนับสนุนการดำเนินงานทุกด้านอย่าง
เต็มที่ รวมถึงการประสานกับผู้บริหารของหน่วยงานภายนอก

2) อาจารย์ในสถานศึกษามีความสามัคคี ท่วมเททำงานร่วมกันการแก้ปัญหาอย่างเต็มที่ นอกจากภาระงานสอนแล้ว อาจารย์ทุกคนยังร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงานต่างๆ เช่น การออกตรวจนักศึกษา

3) อาจารย์ฝ่ายปกครองมีความเข้มแข็งในการดำเนินการ

“เราก็จะช่วยกันอย่างแรกคือครูด้วยกันต้องทำงานร่วมกันครูต้องเป็นปีกแผ่นเดียวกันก่อนรูปแบบของเราจะได้ไปในทางเดียวกันแต่บางโรงเรียนเขาจะประมาณว่าต่างคนต่างทำมันเลยออกมาเหนื่อยแต่ถ้าเราทำด้วยกันจะไม่เหนื่อย”

4) มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพโดยมีศูนย์เสมารักษ์เป็นศูนย์กลางในการประสานงานการป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด การทะเลาะวิวาท และการเกิดความเสียหายในเรื่องต่างๆ ระหว่างหน่วยงาน โดยมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องจนเป็นงานปกติ

5) มีโครงการอยุธยาโมเดลซึ่งเป็นโครงการที่ประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหาจากหลายภาคส่วน มีเครือข่ายความร่วมมือที่ชัดเจน (มี MOU) และทุกฝ่ายปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มที่ตั้งแต่การรณรงค์เพื่อป้องการ การปราบปราม จนถึงการบำบัดรักษานักศึกษาที่ติดบุหรี่/ยาเสพติดชนิดต่างๆ มีการสร้างนักศึกษาแกนนำ เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วมีการติดตามการดำเนินต่างๆผ่านศูนย์เสมารักษ์ (หากเปรียบเทียบกับโครงการทั่วไป เมื่อเสร็จสิ้นโครงการก็ไม่ได้มีการดำเนินการต่อเนื่อง ต้องรออีกรอบปีจึงจะจัดโครงการอีกครั้ง)

6) กลยุทธ์ในการดำเนินการของอาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ ที่เน้นการใช้จิตวิทยามาแก้ปัญหาก่อนที่จะใช้กฎหมายซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียมากกว่า

“การรณรงค์ติดป้ายว่าห้ามดูดบุหรี่เราที่ห้องน้ำตรงสวนโดนฉีกออกเผาหมดคุยกับผู้บริหารนะครับว่าเราจะเอาอย่างไรกันดีกรณีถ้าเกิดสูบบุหรี่ในวิทยาลัยนี้ฝ่ายจะติดว่าปรับ 2,000 บาทเราจะเอาแบบนี้ใหม่ว่าคนไหนดูดเราเข้าใจว่าเด็กมันไม่มีเงินหรอกแล้วเราก็ใช้จิตวิทยาว่าถ้าเจอเมื่อไรนะเดี๋ยวเราจะเอาผู้ปกครองมาปรับ 2,000 ถ้าไม่มีก็ทยอยจ่ายผ่อนจ่ายถ้าไม่มีก็เหมือนติดหนี้โรงเรียนไปพยายามใช้จิตวิทยา”

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1) การแก้ปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายและต้องร่วมมือร่วมใจกันทั้งระบบ แต่จากบางส่วนงานอาจไม่เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือมากนัก เช่น โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

“เช่นขาสั้นเขาจะไม่สนใจเลยว่าอย่างไรเวลาเราจับหรือว่าเรากำลังควบคุมตัวเด็กอยู่หรือว่ากำลังสอบสวนครูขอความร่วมมือจากเขามามีลูกศิษย์ของท่านมาสูบบุหรี่นะแล้วก็ตีเม้าอยู่ในกลุ่มเขาก็ส่งยามมาผมก็จะไม่ให้ไปเพราะว่าในบัญญัติของสภาคุ้มครองเด็กเราจะถือไว้ถือว่าเราไว้แจ้งให้เขารู้เลยนะว่ากรณีคนที่จะมาจับตัวเด็กต้องเป็นครูเท่านั้นเขาถึงสามารถจับเด็กเราให้ไปไม่ได้จนเขาต้องออกมาพ้อออกมาเขาก็จะทำหน้าไม่ดีต่างๆที่เขาจะไม่มาร่วมกับเรา”

2) สถาบันครอบครัว ซึ่งผู้ปกครองนักศึกษาบางคนก็เป็นผู้ค้ายาเสพติด ผู้ปกครองบางส่วนไม่เห็นความสำคัญในการแก้ปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหาในสถานศึกษาเพียงอย่างเดียวก็ทำให้ประสบความสำเร็จได้ยาก

“ผู้ปกครองครับเข้าข้างลูกตัวเองไม่มองที่ครูบอกเลยว่าลูกเป็นแบบนี้จะเข้าข้างลูกอย่างเดียว ลูกเราต้องถูกนี้ปัญหาหลักเหมือนกันนะผู้ปกครองบางคนไม่เอาเลยนะครับยิ่งเป็นระดับสูงๆหน่อยไม่ยอมจริงๆผู้บริหารเราก็ไม่ใส่ใจอยู่แล้วเป็นอะไรก็ช่างคุณอยู่ที่วิทยาลัยลูกคุณต้องอยู่ในการปกครองของพวกครู”

“ผมเคยจับเคสหนึ่งได้ก็คือว่าครอบครัวเนีย มีส่วนรู้เห็นด้วยครับผู้ปกครองคือเขาจะรู้เห็นว่าจะอย่างไรเราโทรไปว่าผู้ปกครองครับลูกเอากฎหมายมาอีกแล้วเขาบอกว่าอาจารย์จะเอาไปก็เอาเลยที่บ้านเขาเป็นคนค้าอยู่แล้ว”

“แต่ส่วนใหญ่ผู้ปกครองบางคนไม่ทราบเราก็จะพยายามบอกว่าลูกมีพฤติกรรมแบบนี้จะครับมีความเสี่ยงคือการติดบุหรี่เสพติดแล้วกลัวจะเสี่ยงต่อการเสกัญชาแต่ถามว่านักศึกษาที่เสกัญชาแล้วเขาบางทีเขารู้ตัวว่าเหมือนอยากเลิกแต่เราเข้าใจว่าเขายังเลิกไม่ได้เราก็จะไปบำบัดที่โรงพยาบาลพระนครหรืออยุธยาเราจะพาไปพบกับหมอมจิตวิทยาก่อนในการพูดคุยกับเขาที่ฝ่ายปกครองส่งไปที่หลายสิบคน”

3) ความปลอดภัยของอาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ปกครอง ที่ต้องตรวจในจุดเสี่ยงต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย ซึ่งในบางครั้งมีการดำเนินการที่ไปกระทบหรือเกี่ยวข้องกับขบวนการการค้ายาเสพติด แม้ว่าจะมีการประสานหรือส่งต่อตำรวจเพื่อดำเนินการตามกฎหมายซึ่งอาจารย์ไม่ได้ดำเนินการจับกุมด้วยตนเอง แต่ก็ส่งผลถึงความปลอดภัยของอาจารย์เช่นกัน

“ครูทุกคนมีความเสี่ยงอยู่แล้วการป้องกันของเราก็คือต้องเรียกเด็กมาคุยมาทำความเข้าใจก่อนว่าครูไม่ได้ทำอะไรทำไปเพื่ออะไรคือถ้าเกิดเราจะเอาเรื่องกฎหมายเข้ามาจริงๆเขาก็คุกกี้ตำรวจอยู่แล้วนะเอาตรงๆ เราก็จะไปพูดคุยกับเขาว่าอะไรเขาก็จะมีการช่วยเหลือเขาก็จะซอฟต์แวร์ลงไปข้างกรณีที่เขาไม่ยอมเราก็จะรู้เลยว่าบางทีเราฟ้องตำรวจนี่เห็นแล้วนะมันอยู่หน้าโรงเรียน เราไม่รู้ว่ามันแค่นเราหรือเปล่าแต่คือเราเห็นแล้วเราออกไปปั๊บถ้าเห็นหน้าตานี้ถ้าเป็นเด็กเราโรงเรียนเราเราจะไม่รู้ว่าอันนี้ใช้เลยเขาจะพยายามป่วนไม่ได้ทำร้ายเราด้วยนะ ใช้การป่วนเช่นเอาเด็กมารุมเด็กเราหน้าโรงเรียนคือพยายามป่วนให้เราอยู่ไม่สุขในเมื่ออยากทำหน้าที่เต็มที่เลยอยากทำเหมือนทำให้เราเอื่อมให้ได้ก็ต้องมานั่งหาตราแวงระว่างให้กับเด็กเรา เราเลยต้องมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาร่วมด้วยตำรวจจะมานั่งตอนเข้ากับตอนเย็นของเด็กข้างมันจะค่อนข้างเป็นแบบนี้ละครับ”

4) นักศึกษามีวิธีการซ่อนอุปกรณ์หรือสิ่งเสพติดให้ตรวจสอบได้ยาก เช่น แยกชิ้นส่วนอุปกรณ์ ทำให้อาจารย์ต้องเข้มงวดกับการตรวจนักศึกษาให้มาก

“ปรามให้เขาไม่พูดให้เขาเบาลงที่นี้บุหรี่ไฟฟ้ามาแรงแล้วเรื่องบุหรี่ไฟฟ้านี้เวลาผมสอนหนังสือหรือว่าไปบรรยายให้กับนักศึกษาอย่างแรกที่ผมจะพูดเลยคือเรื่องนี้เรื่องบุรุษก็ยุงและบุหรี่ไฟฟ้า เพราะว่าบุหรี่ไฟฟ้านี้เด็กรุ่นรุ่นใหม่เห็นว่าเท่แล้วแต่เดี๋ยวเขาก็จะติดกันเยอะมากทั้งๆที่เขาที่รู้อยู่แล้วว่ามันผิดมันเป็นสิ่งที่ไม่ให้นำเข้าในราชอาณาจักรอยู่แล้วแต่เขาก็ยังพยายามแอบเอามาบางคน

ถึงขนาดมาเป็นกลุ่มแต่แยกชั้นเพื่อจะได้เอาเข้าไปได้เช่นเขาจะเอาจุดไปฝากเพื่อนอีกคนหนึ่งเอาตัวไปฝากอีกคนหนึ่งเอาตัวไปฝากอีกคนหนึ่งแล้วเอาไปรวมกันประกอบที่หลังอันนี้ก็มีผมก็เจอบ่อยเพราะว่าผมเมื่อเข้าห้องน้ำแล้วเวลาตรวจจะเรียกมายืนพร้อมกันก็จะมีคุณครูถ้าเป็นผู้หญิงก็จะครูผู้หญิงถ้าเป็นผู้ชายก็จะมีอาจารย์ผู้ชายตรวจเอ๊ะเจออีกคนทำไมเจอแค่หัวเจออีกคนเจอตัวเขาก็รับว่าเขาแยกชั้นเข้ามาแล้วว่าอาจารย์จะค้นจากข้างหน้าแล้วเจอแล้วจะยึดเข้ามาเรายึดก็มาแบบนี้รับมาเก็บเข้านี้เลย”

ภาคผนวก ค

ข้อมูลเชิงคุณภาพ สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัย 1

มหาวิทยาลัย 2

มหาวิทยาลัย 3

**รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
มหาวิทยาลัย 1**

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การบริหารจัดการ

ไม่มีข้อมูล

1.2 กระบวนการดำเนินงาน

กระบวนการดำเนินงานอยู่ภายใต้โครงการที่นิสิตทำ

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

-กิจกรรมรณรงค์การงดสูบบุหรี่ในมหาวิทยาลัย

-การติดป้ายรณรงค์การงดสูบบุหรี่ จาก ชมรมนิสิต โครงการของนิสิต

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

ไม่มีข้อมูล

2. ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ นำมาซึ่งประโยชน์ต่อบุคคล สถานศึกษา และชุมชน ได้แก่ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ลดล้างเงื่อนไขที่ทำให้หลงผิด สร้างความรู้สึกลดภัย ฝึกการบริหารจัดการกับตนเอง ลดปัญหาความรุนแรงทางอารมณ์ และส่งเสริมสุขภาพให้กับคนในชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ส่งเสริมสุขภาพหรือสุขภาพของผู้บริโภคและช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายอีกทางหนึ่งด้วย ในลักษณะที่เป็นรายบุคคลแม้จะเป็นช่วงเวลาของการใช้ชีวิตในสถานศึกษาเท่านั้น

2) พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นของบุคคลโดยรวมในสถานศึกษา เช่น เป็นการลดมลพิษจากควันบุหรี่ บริเวณพื้นที่สาธารณะที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

3) การขับเคลื่อนนโยบาย เป็นแรงผลักดันที่ทำให้เยาวชนหลุดพ้นจากการแสวงหาการยอมรับจากเพื่อน ด้วยการพึ่งเหล้าและบุหรี่เพื่อเป็นตัวช่วยในการเข้ากลุ่มเพื่อน ซึ่งเป็นการล้างเงื่อนไขทางความคิดที่ว่า “ การเป็นเพื่อนกันได้นั้นต้องทำอะไรเหมือนกัน ”

4) ลดการมั่วสุมในยามวิกาลของนิสิตและวัยรุ่นที่เป็นบุคคลทั่วไป ซึ่งหากเป็นบุคคลภายนอกที่เข้ามาดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ แล้วขาดสติก็อาจจะก่อเหตุต่างๆ ที่ไม่คาดคิด เช่น ทะเลาะวิวาท ล้วงละเมิดทางเพศ หรือชิงทรัพย์ เป็นต้น

5) สร้างความรู้สึกลดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้กับบุคลากรที่ทำงานล่วงเวลาและนิสิตที่ทำกิจกรรมในช่วงหลังเวลาราชการหรือในวันหยุด

6) ผู้ที่จะได้รับประโยชน์โดยตรงจากนโยบายนี้คือ นิสิต ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ (new generation) และเป็นอนาคตของชาติ โดยสามารถบริหารจัดการกับตนเองได้ดี ด้วยการใช้จ่ายเงินและเวลาอย่าง

มีคุณค่า ไม่หมดเปลืองไปกับสิ่งที่เป็นอบายมุข และเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเยาวชนในสังคมอื่นๆ จนถึงเยาวชนรุ่นหลัง อีกทั้ง เสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและทำให้เป็นสังคมที่น่าอยู่

7) ลดปัญหาความรุนแรงทางอารมณ์ในระดับที่อาจส่งผลให้เกิดการทะเลาะวิวาท การก่อคดีความ และการรวมตัวกันที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่นๆ

8) สถานศึกษาที่ปลอดภัยและบุหรี จะเป็นพื้นที่รองรับคนในชุมชนเพื่อเข้ามาใช้ประโยชน์ทางด้านการส่งเสริมสุขภาพ และสามารถจัดกิจกรรมของครอบครัว กรณีคนในชุมชนมีที่พักอาศัยคับแคบและเป็นชุมชนแออัด

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี และสภาวะทางพฤติกรรมของบุคคล

1) ความตระหนักต่อโทษของเหล้าและบุหรีโดยเล็งเห็นถึงผลกระทบต่อเยาวชนได้แก่มีค่านิยมที่ผิดเพี้ยนในมิติทางสังคมขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบสุขภาพถูกกลดทอนลง และอาจมีพฤติกรรมที่บกพร่องทางด้านจริยธรรมและผิดต่อศีลธรรม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1.1) การดื่มเหล้าและสูบบุหรีได้อย่างอิสระโดยปราศจากขอบเขตหรือข้อจำกัดส่งผลให้เกิดค่านิยมที่ผิดเพี้ยนในมิติทางสังคม ซึ่งได้สร้างบุคลิกภาพด้านลบ แม้ตัวผู้เสพอาจมีมุมมองด้านบวกต่อพฤติกรรมดังกล่าว ส่งผลให้เยาวชนคล้อยตามค่านิยมที่ผิดเพี้ยนนั้น มีการแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งการเสพของมีนเมาประเภทแอลกอฮอล์และสารเสพติดในบุหรี อาจนำไปสู่สิ่งเสพติดอื่นๆ ที่มีความเข้มข้นมากขึ้นเป็นลำดับหรืออาจเป็นแรงผลักดันให้เขาเหล่านั้น ถลากล่อมลงไปสู่อบายมุขอื่นๆ ด้วย

1.2) ทำให้เสียทรัพย์ที่ผู้ปกครองจัดหามาให้เพื่อใช้ในการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงการขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว ด้วยการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น

1.3) มีผลกระทบต่อต้นทุนชีวิตที่เป็นสุขภาพ ซึ่งเมื่อถูกกลดทอนลง ก็เป็นการยากหรือต้องใช้เวลาและทรัพย์สินในการฟื้นฟูเพื่อให้สุขภาพที่ดีกลับคืนมาอีกครั้ง ดังนั้น สุขภาวะจึงมีคุณค่ามากกว่าต้นทุนชีวิตที่เป็นทรัพย์สิน และทรัพยากรบุคคลของชาติก็จะไม่เข้มแข็งและด้อยศักยภาพ

1.4) การดื่มเหล้าจนขาดสติ ทำให้เยาวชนขาดการยั้งคิด ขาดการควบคุมตนเองต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และกล้าแสดงออกในทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจทำให้มีพฤติกรรมที่บกพร่องทางด้านจริยธรรมและผิดต่อศีลธรรม เช่น ก่อเรื่องทะเลาะวิวาท หรือก่อคดีอาชญากรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่ออนาคตของตนเอง อีกทั้งเป็นการทำลายโครงสร้างและระบบของสังคมอันดีงาม

2) การเลียนแบบพฤติกรรมจากคนใกล้ชิดโดยที่ คนใกล้ชิด ประกอบด้วย บุคคลรอบข้างหรือบุคคลแวดล้อม บุคคลในสื่อประเภทต่างๆ กลุ่มเพื่อน และผู้ใหญ่ในครอบครัวหรือชุมชนย่อมมีอิทธิพลต่อเยาวชนในการเลียนแบบพฤติกรรม ซึ่งในบางกรณีก็เป็นการสร้างความคิดที่เป็นมุมกลับต่อปรากฏการณ์หรือประสบการณ์ที่ได้รับ ทั้งนี้แล้วแต่ตัวบุคคล ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.1) คนใกล้ชิดที่เป็นบุคคลรอบข้างหรือบุคคลแวดล้อมของเยาวชน ก็มีหน้าที่สร้างความรู้สึกเคยชินหรือคุ้นเคยกับสิ่งต่างๆ ที่เยาวชนผู้นั้นได้สัมผัส จนกระทั่งรู้สึกว่สิ่งเหล่านั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดา ซึ่งใครๆ เขาก็ทำกันทั้งนั้น

2.2) บุคคลในสื่อประเภทต่างๆ ซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นคนใกล้ชิดของผู้ที่เสพสื่อ ที่มีความหลากหลาย ซึ่งหากสื่อมีการคัดกรองในการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริง ให้ความชัดเจน สร้างสรรค์ หรือให้แนวคิดที่ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การเลียนแบบพฤติกรรมด้านบวก ก็จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้เสพสื่ออื่นๆ และส่งผลดีต่อสังคม

2.3) กรณีกลุ่มเพื่อน ชักชวนเพื่อนเยาวชนด้วยกัน โดยสร้างแรงจูงใจให้อยากลองดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ย่อมมีผลเป็นอย่างมาก แต่บางกรณี เพื่อนบางคนก็ไม่มีลักษณะนิสัยที่จะชักจูงให้คนอื่นทำเหมือนกับตนเอง โดยให้อิสระแก่เพื่อน ซึ่งเยาวชนบางคนก็มีจิตสำนึกและความตระหนักรู้ถึงโทษภัยจากการเสพของมีนเมา เพราะสามารถแยกแยะสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ไปแสวงหามาเสพหรือบริโภคและรู้จักการปฏิเสธเมื่อถูกหิบบิ้นให้

2.4) การอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ก็ไม่ได้เป็นแรงผลักดันที่ทำให้ต้องประพฤติตามนั้น หากบุคคลนั้นสามารถดำรงตนเป็นตัวของตัวเองได้ด้วยการควบคุมและจัดการกับตนเอง โดยไม่มีปัญหาในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

2.5) การเห็นต้นแบบที่เป็นผู้ใหญ่ในครอบครัวหรือชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่สร้างความเคยชิน แล้วนำไปสู่การสืบทอดพฤติกรรมจากรุ่นสู่รุ่น เสมือนหนึ่งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมนิยมของครอบครัวหรือชุมชน

2.6) ทั้งนี้ ความใกล้ชิดกับเพื่อน คนในครอบครัวหรือชุมชน และสื่อประเภทต่างๆ แม้จะมีอิทธิพลต่อบุคคลอยู่บ้าง แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือตัวบุคคล ซึ่งเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมให้กับตนเอง โดยอาศัยการมีความคิดเป็นของตนเอง มากกว่าการคล้อยตามสิ่งแวดล้อม

2.7) หากพฤติกรรมการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ มีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ภายในครอบครัว เช่น มีการทะเลาะวิวาท หัวหน้าครอบครัวขาดความรับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายในครอบครัวไม่เพียงพอ หรือเป็นผลให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ด้านลบภายในครอบครัวทั้งสิ้น ทำให้เยาวชนมีความคิดที่เป็นมุมกลับ แล้วปฏิเสธพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัว

2.8) การเลียนแบบพฤติกรรมนั้น จึงขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ในการใช้ดุลยพินิจแยกแยะว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรอย่างไร แล้วเลือกสิ่งที่ดีกว่า หรืออาจจะเลือกสิ่งที่ตนเองรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งหากครอบครัวมีสถานะที่เป็นปัญหาค่อนข้างถาวร ก็จะสร้างแรงกดดันต่อเยาวชนแล้วต้องเก็บกดความรู้สึกนั้นไว้ แล้วปลดปล่อยความคับข้องใจนั้นด้วยพฤติกรรมด้านลบในสถานศึกษา

2.9) วัยรุ่นบางคน มีเหตุจำเป็นที่ต้องคล้อยตามเพื่อนบ้างเพื่อการเข้ากลุ่ม ซึ่งเป็นการแสดงท่าทีว่ายอมรับพฤติกรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงการกระทำนอกบ้านเท่านั้น และจะมีพฤติกรรมเป็นปกติเมื่อเขากลับมาอยู่กับครอบครัว

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนโยบาย ซึ่งสิ่งที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพของนโยบาย ได้แก่มีกลไกในการขับเคลื่อนนโยบาย โดยใช้วิธีการที่ยืดหยุ่นและเป็นที่ยอมรับมีการกำกับดูแลในภาคปฏิบัติซึ่งมีความเข้มงวดและจริงจังกับการดำเนินนโยบาย และได้รับความร่วมมือจาก

ชุมชนโดยรอบ สำหรับในส่วนของประสิทธิผลที่จะได้รับจากนโยบาย ได้แก่ความเป็นรูปธรรมของปรากฏการณ์ที่เป็นพฤติกรรม คือปลอดภัยและบุหรี โดยสรุปได้ดังนี้

1.1) การดำเนินนโยบาย ต้องส่งผลให้มีความเป็นรูปธรรมของปรากฏการณ์ที่เป็นพฤติกรรม และครอบคลุมบุคลากรในทุกระดับ โดยไม่กำหนดบุคคลเป้าหมายเฉพาะนิสิตเท่านั้น และมีผลบังคับใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่มีความเป็นปัจจุบัน อีกทั้งมีการกำกับดูแลและประเมินผลตามช่วงเวลาที่กำหนดอย่างเหมาะสม

1.2) ในภาคปฏิบัติ ต้องกระทำอย่างจริงจัง ไม่ใช่เป็นเพียงการกำหนดแนวทางอย่างลอยๆ แต่ไม่มีการปฏิบัติหรือปราศจากกลไกในการขับเคลื่อนนโยบาย และไม่ใช้วิธีการที่แข็งกร้าวจนรู้สึกว่าคุณกดดันทางด้านจิตใจ คือไม่ใช่มาตรการเชิงบังคับเพียงอย่างเดียว แต่ควรมีวิธีการที่ยืดหยุ่นและเป็นที่ยอมรับได้

1.3) ผู้ใหญ่กับวัยรุ่นนั้นมีช่องว่างระหว่างวัย ดังนั้นการกำกับดูแลเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยปราศจากเหล่าและบุหรี ควรจัดตั้งเครือข่ายหรือตัวแทนในลักษณะของรุ่นพี่ดูแลรุ่นน้อง และเพื่อนช่วยเพื่อน ในขณะเดียวกัน ผู้ใหญ่ที่เป็นระดับผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ควรมีสัมพันธภาพกับนิสิตให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น

1.4) การสร้างความยืดหยุ่นในเชิงปฏิบัติตามนโยบาย ในระยะแรก สถานศึกษาควรจัดหาพื้นที่สำหรับผู้ติดยาหรือบุหรีเป็นการเฉพาะ แยกส่วนระหว่างบุคลากรกับนิสิต แต่ควรเป็นสถานที่นอกเขตอาคารและมีลักษณะเปิดเผย มองเห็นได้ ไม่ลับตา เพื่อไม่ใช่เป็นที่หลบซ่อนในการกระทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมในด้านอื่นๆ

1.5) หากมีความเข้มงวดและจริงจังกับการดำเนินนโยบาย ก็มีความเป็นไปได้ในผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นภายในขอบเขตของสถานศึกษา แต่ไม่สามารถควบคุมอย่างเด็ดขาดกับพฤติกรรมที่ปรากฏภายนอกบริบทของสถานศึกษา เนื่องจากไม่มีอำนาจหน้าที่ในการจำกัดเสรีภาพของผู้ชายและผู้บริหารเอกชนค่าประเภทนี้

1.6) นโยบายของสถานศึกษาไม่ได้เกี่ยวข้องกับชุมชนโดยตรง ด้วยว่าชุมชนอยู่นอกบริบทและไม่ได้เป็นองค์กรของสถานศึกษา อีกทั้งการดื่มเหล้าและสูบบุหรี ก็เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของตัวบุคคลและกลุ่มเพื่อนที่คบหา ซึ่งเป็นการใช้ชีวิตที่เขาเหล่านั้นได้เลือกด้วยความสมัครใจ

1.7) นโยบายนี้ ต้องบังคับใช้กับทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสถานศึกษา โดยไม่จำกัดเฉพาะนิสิตเท่านั้น เพียงเพราะเห็นว่าเป็นผู้ที่ต้องอยู่ในกฎระเบียบเป็นหลักกลุ่มเดียว เพื่อไม่ให้เกิดปรากฏการณ์ที่เลือกปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นภาพที่ขัดแย้งกันระหว่างการเข้มงวดกวดขันกับการปล่อยปละละเลย

1.8) การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ ควรเปิดโอกาสให้ผู้แทนชุมชนได้แสดงความคิดเห็นต่อนโยบายอย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้เกิดเป็นนโยบายสาธารณะ

1.9) บุคลากรและองค์กรระดับล่าง ต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองนโยบายด้วยการปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด ควบคู่ไปกับผู้บริหารระดับบน ที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งมีบทบาทในการควบคุมและกำกับดูแลการปฏิบัติ

1.10) ควรดำเนินนโยบายในลักษณะคู่ขนานระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ซึ่งควรมีการปรับภูมิทัศน์ของชุมชนโดยรอบสถานศึกษา โดยชักชวนให้กรุงเทพมหานคร เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาภูมิทัศน์ ซึ่งมีผลด้านบวกต่อสุขภาพจิตของคนในชุมชน คือการมีความรู้สึกผ่อนคลาย และไม่แสวงหาความสุขจากอบายมุขต่างๆ

2) บทบาทของชุมชนที่มีต่อนโยบาย ได้แก่ การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ ครอบครัวยุคใหม่ในชุมชนดูแลเอาใจใส่บุตรหลานของตนเอง โดยจัดสภาพครอบครัวให้เป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน และมีการแก้ปัญหาในระดับครอบครัว อีกทั้ง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า ปรับแนวคิดในกรอบของนโยบายให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน กับกลุ่มผู้พักอาศัย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.1) การประชาสัมพันธ์ โดยอาศัยการติดป้ายบอกห้ามสูบบุหรี่พร้อมกับพูดคุย ตักเตือน และแนะนำให้ลดปริมาณการบริโภคหรือเสพเพราะในช่วงแรกนั้นคงห้ามโดยเด็ดขาดไม่ได้ โดยใช้ภาษาที่ไม่ก่อให้เกิดการต่อต้าน ด้วยท่าทีของความรักและความห่วงใยต่อสุขภาพ

2.2) การดำเนินนโยบายมีความเป็นไปได้ โดยอาศัยชุมชนผ่านทางครอบครัวที่คอยดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน ซึ่งหากผู้ใหญ่ไม่มีเวลาใกล้ชิดและรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของเยาวชน เขาก็จะแสวงหาทางออกเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทดแทนกับกลุ่มเพื่อน และถ้าหากเป็นผู้ด้อยวุฒิภาวะด้วยแล้ว ก็จะมีขาดดุลยพินิจในการพิจารณาถึงการใช้ชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีภายในครอบครัว ก็เป็นการช่วยเหลือชุมชนแบบแยกส่วน เมื่อหลายๆ ครอบครัวกระทำได้ตามนี้ ชุมชนก็จะเข้มแข็ง ทั้งนี้ เป็นการช่วยขับเคลื่อนนโยบายอีกทางหนึ่งด้วย

2.3) สภาพครอบครัว ก็มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเยาวชน ในกรณีที่คนในครอบครัวดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ก็เป็นการส่งเสริมหรือยกระดับความเข้มข้นของการเสพให้กับเยาวชน เพราะคล้ายกับว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในครอบครัว ด้วยว่าครอบครัวไม่ปฏิเสธการเสพหรือไม่สามารถห้ามปรามได้อย่างเด็ดขาดแบบตรงไปตรงมา เพราะเป็นวิถีชีวิตในลักษณะทำนองเดียวกัน จึงเสมือนหนึ่งเป็นกึ่งให้การสนับสนุน ถึงแม้จะไม่เต็มใจเท่าใดนัก

2.4) การสนับสนุนนโยบายโดยชุมชน ต้องลงลึกในระดับครอบครัว ด้วยว่าสภาพของชุมชนไม่ได้เอื้อต่อการรวมตัวกันเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาใดๆ ที่เกิดขึ้น เพราะถูกมองว่าเป็นปัญหาระดับครอบครัว โดยแต่ละครอบครัวต้องแก้ปัญหาของตนเองด้วยตนเอง ทั้งที่ภายในชุมชนก็มีหลายสิ่งหลายอย่าง ที่มอมเมาเยาวชน ทั้งเหล้า บุหรี่ และอื่นๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อชุมชนในภาพรวม

2.5) การสร้างความเข้าใจในชุมชน ที่ประกอบด้วยกลุ่มผู้พักอาศัยและกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า เพื่อปรับแนวคิดให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เช่นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ หากไม่ให้ความร่วมมือตามนโยบาย ผลสะท้อนก็จะกลับมาที่ตัวเขาคือชุมชนนั่นเอง ทั้งนี้ โดยอาศัยความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนเพราะร้านค้าก็มีความเป็นเอกเทศในการค้า และคนในชุมชนเองก็ต้องขับเคลื่อนภายในครอบครัวของตนเอง ซึ่งเป็นความร่วมมือในกรอบที่สามารถจะกระทำได้

2.6) เมื่อโครงสร้างของชุมชนมีการโยงยึดความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือนกันแบบหลวมๆ ซึ่งความเป็นอยู่ในชุมชนเป็นสังคมแบบตัวใครตัวมัน ดังนั้น ความร่วมมือในภาพรวมของชุมชนจึงเป็นไปได้ยาก เพราะเกรงว่าจะเป็นการแทรกแซงความเป็นส่วนตัวในครอบครัวของผู้อื่น การว่ากล่าวตักเตือนจึงกระทำได้ในขอบเขตครัวเรือนของตนเองเท่านั้น

2.7) การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ เป็นศักยภาพที่ชุมชนสามารถกระทำได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นชุมชนปลอดเหล้าและบุหรี่ โดยขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กับแนวทางสำหรับนิสิต ซึ่งในระยะต้น คนในชุมชนควรได้รับรู้ถึงผลกระทบที่เป็นพิษภัยจากเหล้าและบุหรี่ โดยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการแสวงหาความสุขด้วยการเสพของมีนเมาและสารเสพติด แล้วทดแทนด้วยการเล่นกีฬาและออกกำลังกายในพื้นที่ของ มหาวิทยาลัย ซึ่งในการนี้ยังส่งผลให้เด็กและเยาวชนภายนอกจากชุมชนอื่นๆ ได้เห็นตัวอย่างที่ดี เพราะ มหาวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางของการพักผ่อนหย่อนใจสำหรับบุคคลทั่วไปหลังเลิกงานและเป็นปอดของชุมชนด้วย

2.8) ชุมชนไม่สามารถกำหนดรูปแบบหรือวิธีการสนับสนุนนโยบาย เพราะเป็นความรับผิดชอบโดยตรงที่จะดำเนินการหรือขับเคลื่อนนโยบายโดยสถานศึกษา ซึ่งหากชุมชนกำหนดแนวทางขึ้นแล้ว อาจจะไม่สอดคล้องกับแนวทางของสถานศึกษา ทำให้ชุมชนเสียเวลา ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้ริเริ่มก่อนในการกำหนดความต้องการว่าความช่วยเหลือจากชุมชนนั้นคืออะไรหรือเป็นด้านใด

3) การจำหน่ายเหล้าและบุหรี่ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลโดยรวม ซึ่งมีความรุนแรงมากกว่าผลกระทบต่อรายได้ของร้านค้าที่ได้รับประโยชน์เฉพาะตน และหากมีมาตรการควบคุมที่เข้มงวดเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้าประเภทนี้ให้กับเยาวชน รัฐก็จะสูญเสียรายได้ส่วนนี้ไปจำนวนหนึ่ง แต่ก็ไปเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้กับสังคมในภาพรวม ผลสัมฤทธิ์ที่ดี ก็จะส่งกลับมาสู่ภาครัฐ เช่น การลดอุบัติเหตุทางการจราจรที่เป็นผลมาจากผู้ขับขี่เสพของมีนเมา การเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับประชากรเพราะมีสุขภาพที่ดี ขจัดปัญหาการถดถอยด้านศักยภาพของทรัพยากรบุคคล และการขับเคลื่อนสังคมก็ลื่นไหลอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่สะดุดจากปัญหาเรื่องยาเสพติด เป็นต้น

ดังนั้น ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีเหล้าและบุหรี่ไว้จำหน่าย ควรมีจิตสำนึก การตระหนักรู้ และมีมุมมองที่คำนึงถึงส่วนรวม โดยไม่แสวงหารายได้โดยไม่จำกัด ด้วยการหลีกเลี่ยงข้อยกเว้นในการห้ามขายให้กับเด็กและเยาวชน ตามเกณฑ์อายุที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเข้มงวดในประเด็นนี้โดยอาศัยความร่วมมือจากร้านค้า อีกทั้ง ผู้ประกอบการร้านค้าและคนในชุมชน จะต้องมีความประพฤติที่สอดคล้องกันแล้วร่วมกันส่งเสริมนโยบายนี้ไปพร้อมๆ กัน

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

3.1 ผลกระทบทางบวก

นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ส่งผลดีต่อชุมชนด้วยว่า “ ความเป็นบุคคล ” คือ สมาชิกของครอบครัว และครอบครัวก็เป็นหน่วยทางสังคมซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยของชุมชน ดังนั้น การปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก็นำไปสู่การพัฒนาชุมชนโดยผ่านทาง การพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพและมีคุณค่าต่อสังคม ซึ่งสามารถสรุปแนวคิดในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1) นิสิตแต่ละคน มีความเป็นบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัว และครอบครัวก็เป็นหน่วยทางสังคมซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยของชุมชน ดังนั้น ปัญหาที่สืบเนื่องจากการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ที่เกิดขึ้นกับ นิสิตเป็นรายบุคคล ก็ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวและชุมชนด้วย ไม่ว่าจะคนในครอบครัวนั้นจะมีพฤติกรรมการเสพหรือไม่ก็ตาม

2) ถ้าพิจารณาด้วยใจที่เป็นกลางแล้ว ก็ย่อมเห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากนโยบายอย่างชัดเจน ซึ่งหากบริเวณโดยรอบสถานศึกษา เป็นพื้นที่เข้มงวดอย่างมีเงื่อนไขเกี่ยวกับการจำหน่ายเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ ก็จะช่วยลดปัญหาการทะเลาะวิวาท ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเสพของมีนเมาแล้วขาดสติควบคุมพฤติกรรมตนเองไม่ได้

3) นโยบายจะเป็นผลดีต่อชุมชนอย่างแท้จริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับสภาพครอบครัวของแต่ละบุคคลว่ามีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูอย่างไร ซึ่งในกรณีนี้ นิสิตหรือบุคคลทั่วไป ที่อยู่ในบริบทของสถานศึกษา ก็ย่อมปฏิบัติตนได้ตามกรอบที่นโยบายกำหนด แต่เมื่อเขาเหล่านั้นกลับไปอยู่ในบริบทของชุมชน ที่ไม่มีมาตรการควบคุมดูแลโดยหัวหน้าชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อีกทั้ง นิสิตหรือบุคคลนั้น ไม่เห็นด้วยกับนโยบายที่จำกัดขอบเขต เขาก็คงเลือกความเป็นอิสระที่จะทำตามใจของตนเอง ดังนั้น นโยบายก็อาจไม่ได้ส่งผลเท่าที่ควรต่อชุมชน

3.2 ผลกระทบทางลบ -

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยที่ขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้จริงได้แก่ ความร่วมมือจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารหรือผู้เสพ ผู้ขาย และผู้กำหนดนโยบาย กระบวนการและวิธีการในภาคปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ การปรับเปลี่ยนค่านิยมที่ผิดเพี้ยนเพื่อให้มีทัศนคติที่ถูกต้อง การดำเนินนโยบายแบบทวิภาคีการสร้างความเข้าใจร่วมกัน และการรวมตัวกันทำกิจกรรมรองรับนโยบาย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ความร่วมมือจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารหรือผู้เสพ ผู้ขาย และผู้กำหนดนโยบาย ด้วยความจริงจังในภาคปฏิบัติ โดยที่บุคลากรในสถานศึกษาที่ต้องปฏิบัติในทิศทางเดียวกันด้วย ไม่ใช่เน้นย้ำเพียงเฉพาะนิสิตเท่านั้น และเป็นการขับเคลื่อนในทุกภาคส่วนและทุกองค์ประกอบ ควบคู่กันไปอย่างเป็นกระบวนการ มีความต่อเนื่อง และมีความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ

2) กระบวนการและวิธีการในภาคปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ การกำหนดแนวทางที่ปฏิบัติได้ กลไกในการขับเคลื่อนนโยบาย และการสร้างความตระหนักถึงโทษภัยของเหล้าและบุหรี่ ซึ่งไม่ปรากฏให้เห็นในระยะสั้น แต่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวหรือในช่วงบั้นปลายของชีวิต

3) การคัดสรรกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนค่านิยมที่ผิดเพี้ยน ให้เกิดมีทัศนคติที่ถูกต้องในการสร้างความสุขให้กับตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเหล่าและบุหรี เช่น ส่งเสริมการเล่นกีฬาหรือการออกกำลังกาย ทั้งเป็นการส่วนตัวหรือเป็นหมู่คณะและเนื่องจากสถานศึกษากับชุมชน เป็นสภาพแวดล้อมซึ่งกันและกัน ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนรายรอบ โดยอาศัยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโอกาสอันเหมาะสม และอนุญาตให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นครั้งคราวในเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือต่อกันในระยะยาว

4) การดำเนินนโยบายแบบทวิภาคี ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่าง มหาวิทยาลัย ในบริบทของสถานศึกษา กับกรุงเทพมหานครโดยเขตในพื้นที่ ในบริบทของชุมชน โดยทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้มีการขับเคลื่อนนโยบายตามแนวทางอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมกับประสานความร่วมมือจากกลุ่มจิตอาสาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วม

5) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยจัดการประชุมชี้แจง สำหรับบุคลากร นิสิต และคนในชุมชนซึ่งเน้นเยาวชนโดยรอบสถานศึกษา เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในแต่ละภาคส่วน

6) การสำรวจข้อมูลประชากร เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการรวมตัวกันทำกิจกรรมรองรับนโยบาย โดยเริ่มจากการประชาสัมพันธ์เพื่อขอความร่วมมือและให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับการอบรมเชิงนันทนาการ อีกทั้งจัดทำข้อบังคับเพิ่มเติมที่มีผลต่อชุมชนโดยรอบสถานศึกษา และมีแนวทางสนับสนุนในกรณีคนในชุมชนแสดงความประสงค์ที่จะเลิกดื่มเหล้าและสูบบุหรี โดยให้บริการที่ไม่คิดค่าใช้จ่าย

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ซึ่งทำให้นโยบายไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์อาจเป็นผลมาจากการขาดจิตสำนึกของผู้ที่เกี่ยวข้อง การละเลยโดยไม่บังคับใช้กฎหมาย การผลิตสินค้านี้กระทำโดยรัฐ และสภาพทางสังคมของชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) การขาดจิตสำนึกของผู้บริโภคสินค้าและผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการ รวมถึงการขาดความชัดเจนในการควบคุมกำกับดูแลให้เป็นไปตามนโยบายของสถานศึกษา และเป็นการยากที่จะกำหนดบทลงโทษได้ ซึ่งในปัจจุบัน ก็ไม่มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องนี้ จะทำได้ก็เป็นเพียงการตักเตือนกันในกลุ่มที่มีความคุ้นเคยกันในวงแคบ

2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนี้มีอยู่แล้ว แต่ขาดความเป็นรูปธรรมในการนำกฎหมายนั้นมาควบคุมด้วยการบังคับใช้

3) ต้นกำเนิดหรือแหล่งผลิตสินค้า เป็นการดำเนินงานโดยรัฐ การกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อรองรับนโยบายดังกล่าว จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งเป็นปลายทางคือผู้ขายสินค้าและผู้ซื้อ

4) เยาวชนที่อยู่ในระดับอุดมศึกษา เป็นวัยที่ก้าวพ้นจุดเปลี่ยน (Turning Point) ของชีวิตไปแล้ว จึงไม่อยู่ในเกณฑ์เสี่ยงที่จะคล้อยตามหรือน้อมเอียงไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ด้วยการเข้าใจที่ผิดพลาด

หรือหลงผิดเพราะการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ดังนั้นจึงมีความคิดเป็นของตนเองและเลือกทำอะไรต่างๆ ตามที่ตนเอง
สมัครใจ ซึ่งความรู้สึกที่ชอบการดื่มและสูบบุหรี่นั้น เป็นความพึงพอใจที่ไม่ใช่การหลงผิดที่เกิดจากการชักจูง
แต่เป็นความเคยชินที่อยากจะทำ จนติดเป็นนิสัยที่มีความคงที่แล้ว

5) สภาพทางสังคมของชุมชนที่มีความเป็นเอกเทศ แยกออกจากสถานศึกษาอย่างชัดเจน
เป็นสังคมปัจเจกที่มีความเป็นอิสระ และไม่มีประเด็นที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งต่างจากกลุ่มบ้านที่
อาศัยเส้นทางเข้าออกโดยต้องผ่านพื้นที่ของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับสถานศึกษาแบบพืงพิง ดังนั้น
บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชน ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องลักษณะของพื้นที่อยู่อาศัย ก็จะมีความคิดเห็นต่อ
นโยบายนี้ต่างกันด้วย

**รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ:
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
มหาวิทยาลัย 2**

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) กระบวนการการดำเนินงาน 3) รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ และ 4) การประเมินผลกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การบริหารจัดการ

การนำนโยบายเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่สู่การปฏิบัติโดยตรงในบริบทของมหาวิทยาลัยยังเห็นภาพความเป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการที่ไม่มากนัก แต่มหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นและตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องเหล้าและบุหรี่ อันเนื่องจากมหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระทางวิชาการ และมหาวิทยาลัยก็มีกฎหรือมาตรการเกี่ยวกับสุราและบุหรี่อยู่ที่ยึดถือปฏิบัติอยู่ และควบคุมการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเคร่งครัด และมหาวิทยาลัยมีโครงการรณรงค์ในเรื่องดังกล่าว รวมถึงการเผยแพร่เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่เพื่อสร้างความตระหนักของนักศึกษา

1.2 กระบวนการการดำเนินงาน

มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการตามนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ โดยมีกระบวนการที่สอดคล้องไปกับแนวปฏิบัติของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญและมีเป้าหมายเพื่อสอดส่องดูแลความเรียบร้อยและบรรยากาศของมหาวิทยาลัย โดยมีกระบวนการจัดทำโครงการรณรงค์เรื่องเหล้าและบุหรี่ มีการกำหนดผู้ดำเนินการ กำหนดกิจกรรม กำหนดการประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในส่วนของงานกิจการนักศึกษา

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

มหาวิทยาลัยได้ดำเนินโครงการตามนโยบายโดยมีรูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ในลักษณะที่หลากหลาย เช่น การให้ความรู้กับนักศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือการใช้สัญลักษณ์ ได้แก่ การติดป้ายรณรงค์ส่งเสริมการไม่ดื่มเหล้าสูบบุหรี่ การประชาสัมพันธ์ทางป้ายนิเทศ เอกสาร แผ่นพับ รวมถึงการมีบุคคลคอยสอดส่องดูแลภายในมหาวิทยาลัย และในการจัดการเรียนการสอน ได้มีการสอดแทรกเรื่องราวและประสบการณ์ในชั้นเรียนเกี่ยวกับโทษของเหล้าและบุหรี่ การอบรมตักเตือนนักศึกษาที่ผู้สอนมองว่ามีพฤติกรรมหรือมีแนวโน้มที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่ รวมถึงการให้คำปรึกษากับนักศึกษาที่มีปัญหาชีวิตในเรื่องต่าง ๆ เป็นรายบุคคล

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

การประเมินผลกิจกรรมของมหาวิทยาลัยยังไม่ชัดเจนมากนัก เนื่องจากบริบทของความเป็นมหาวิทยาลัย การกำหนดขอบเขตของการประเมินรวมถึงกลุ่มนักศึกษาที่ใช้ในการประเมินมีความแตกต่างกันตามลักษณะของคณะ ชั้นปี และภูมิภาคอื่น ๆ ทำให้การประเมินเป็นการประเมินในลักษณะภาพรวม หรือการ

ประเมินในเชิงบริบท ประเมินประสิทธิภาพโครงการที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการมากกว่าประสิทธิผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่อธิบายได้ค่อนข้างยากเนื่องจากมีปัจจัยแทรกซ้อนอยู่มาก

2. ประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

การประสิทธิผลของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ 2) ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมศึกษา และ 3) ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ของมหาวิทยาลัยนั้น พบว่า มหาวิทยาลัยได้เห็นถึงความสำคัญถึงปัญหาเรื่องของเหล้าและบุหรี่ภายในมหาวิทยาลัย ที่จะมีผลกระทบต่อสังคมในภาพรวม โดยมหาวิทยาลัยได้กำหนดกฎและมาตรการในการดูแลนักศึกษาอย่างเข้มงวด แม้จะไม่มีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ มหาวิทยาลัยก็คอยสอดส่องดูแล แต่หากมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมและเข้าถึงบุคลากรของมหาวิทยาลัยทุกกลุ่มและนักศึกษา ย่อมเป็นผลดีต่อการบริหารจัดการและการดำเนินการที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักศึกษา

ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักศึกษาที่เกิดขึ้นนั้น พบว่า ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่เป็นเรื่องที่นักศึกษาส่วนใหญ่ทราบถึงโทษและผลเสียหรือผลกระทบของการบริโภคสุราและบุหรี่โดยพื้นฐานอยู่แล้ว ส่วนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาไม่สามารถระบุได้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเป็นลักษณะส่วนบุคคล แม้จะมีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ แต่การดำเนินการดังกล่าวอาจขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่านักศึกษาบางส่วนอาจยังคงมีการดื่มสุราและสูบบุหรี่ทั้งในและนอกสถานศึกษา หรืออาจควบคุมได้ภายในสถานศึกษา แต่ภายนอกสถานศึกษานั้นอาจจะเกิดความสามารถในการควบคุม เพราะเป็นสิทธิและการดำเนินชีวิตของนักศึกษาในแต่ละบุคคลที่อาจมีสังคมกลุ่มเพื่อน ความอยากรู้อยากลอง รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่เป็นปัจจัยที่ทำให้ความตระหนักรวมถึงการปฏิบัติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ของมหาวิทยาลัยนั้น พบว่า มีประเด็นเพื่อการวิพากษ์ที่น่าสนใจหลายประเด็นดังนี้

1) การนิยามความหมายของคำว่า “ปลอด” ว่ามีขอบเขตที่มากน้อยเพียงใด ภายในสถานศึกษา บริเวณรอบสถานศึกษาเพียงใด และสาระรายละเอียดของคำว่าปลอดมีการระบุถึงช่วงอายุ ช่วงวัย ระยะเวลา หรือไม่อย่างไร

2) การขีดเส้นบริเวณของสถานศึกษา ดังนั้น อาจต้องพิจารณาว่าเป็นการแก้ปัญหาที่แท้จริงอย่างยั่งยืนหรือไม่ หรือเป็นการเขยิบปัญหาออกไป ขีดเส้นบริเวณที่มีการจำหน่ายสุราและบุหรี่ ร้านค้าย้ายออกไป

แต่ไม่ได้หมายความว่านักศึกษาจะไม่ตามไป หากนักศึกษาขาดความตระหนัก หรือมีความต้องการบริโภค แม้ร้านอยู่ไกลเพียงใดนักศึกษาก็อาจตามไปอยู่ดี

3) นโยบายควรรมาพร้อมทั้งวิธีการ กระบวนการ ขั้นตอน หรือคู่มือที่มีความชัดเจน และเข้าใจได้อย่างตรงกัน การกำหนดนโยบายอาจมีการให้ข้อมูลจากการศึกษาเบื้องต้นหรือกระบวนการเชิงระบบที่ชัดเจน รวมถึงความยั่งยืนความต่อเนื่องในการดำเนินการ เพราะระบบการให้การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและเป็นต้นทางของการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้ไปในทิศทางที่ดีขึ้น

4) การดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายในเชิงสัญลักษณ์ อาจพิจารณาถึงการดำเนินการที่ชัดเจน เช่น การมีป้ายตั้ง การประชาสัมพันธ์ การมีบุคคลคอยสอดส่องดูแล ให้เป็นกิจกรรมที่ชัดเจนที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาเพิ่มเติมว่าได้ผลหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

5) โครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสุราและบุหรี่ยังถือว่เป็นเรื่องปกติที่ยังมีอยู่ในสังคม และมีการจำหน่ายโดยทั่วไป แม้สถานศึกษามีนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้า แต่เมื่อนักศึกษาก้าวออกจากมหาวิทยาลัยแล้วก็สามารถพบเจอสุราและบุหรี่ยังได้ตามปกติ เพราะสังคมยังมีสิ่งเหล่านี้อยู่ รวมถึงค่านิยม ความคิด ประเพณีที่มีอยู่ในสังคม ดังนั้น การดำเนินการของสถานศึกษาเกิดขึ้นได้ มีการปฏิบัติได้ แต่ไม่อาจคาดเดาหรือรับรองผลที่เกิดขึ้น หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีต่อสถานศึกษาและชุมชน

ผลกระทบทางบวกของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีต่อสถานศึกษาและชุมชน จากการดำเนินโครงการของมหาวิทยาลัยนั้น พบว่า ผลกระทบทางบวกคือการที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามแผนงานของมหาวิทยาลัย โดยมีโครงการรณรงค์ส่งเสริม และการสอดส่องดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิด มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการพัฒนานักศึกษา นักศึกษาได้รับการส่งเสริมและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี แต่ทั้งนี้ ยังไม่พบความชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบต่อชุมชน ว่าเกิดขึ้นในลักษณะใดและอย่างไรบ้าง

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา และ 2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษานั้นมีหลายประการ ได้แก่

1) การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้โครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อาจเป็นความร่วมมือด้านบุคลากร เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญ นักจิตวิทยา กลุ่มบุคคล

ที่มีชื่อเสียงในสังคม เพื่อโน้มน้าว ดึงดูดความสนใจ เนื่องจากนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความเป็นวัยรุ่นและ
 ความเป็นผู้ใหญ่ การสื่อสารจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นมาก

2) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการดำเนินการ เนื่องจากวิถีชีวิตของนักศึกษานั้น การใช้โทรศัพท์มือถือ
 หรือสมาร์ทโฟนเป็นสิ่งที่เข้าถึงนักศึกษาได้เป็นจำนวนมากและอย่างรวดเร็วในการเผยแพร่ข่าวสาร การ
 รณรงค์ การสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ

3) การมีกระบวนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบาย
 สถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรีสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม มีการติดตามเป็นระยะ ๆ มีการรายงาน
 ติดตามผลโดยผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาโครงการหรือการดำเนินการใน
 ระยะต่อไป รวมถึงให้แต่ละสถานศึกษาได้มีการนำเสนอองค์ความรู้ในการดำเนินการเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน
 เรียนรู้บทเรียนที่ดีของสถานศึกษาในแต่ละบริบทที่แตกต่างกัน

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรีสู่การปฏิบัติใน สถานศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรีสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา
 นั้นมีหลายประการ ได้แก่

1) การควบคุมพื้นที่ที่มีเหลื่อมล้ำและบุรีในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย แม้จะมีการกำหนดเขตพื้นที่ที่มี
 การจำหน่ายเหลื่อมล้ำและบุรี แต่หากนักศึกษาต้องการบริโภคก็สามารถไปยังสถานที่ดังกล่าวได้ ทั้งนี้เนื่องจาก
 นักศึกษาในระดับอุดมศึกษามีอิสระทางความคิดและการแสดงออกส่วนบุคคลรวมถึงวุฒิภาวะที่แตกต่างกัน

2) ความชัดเจนของนโยบายสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรีในระดับอุดมศึกษาควรมีความชัดเจน
 อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีบริบทเชิงพื้นที่ที่มีความแตกต่าง
 กัน คุณลักษณะและวิถีชีวิตของนักศึกษาก็มีความแตกต่างกัน อาจมีการระบุนโยบายเฉพาะ หรือกำหนด
 ขอบเขตในเชิงรายละเอียดของนโยบายที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นมาตรฐานและ
 บรรทัดฐานกลางที่ใช้ร่วมกัน

3) สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันที่ยังคงมีเหลื่อมล้ำและบุรีในทุกพื้นที่ มีการบริโภคและการจำหน่าย
 อยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน รวมถึงค่านิยม ความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งดังกล่าว ดังนั้น จึงไม่อาจอนุมานได้ว่า
 นโยบายสถานศึกษาไปลดเหลื่อมล้ำและบุรีจะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงในสภาพของสังคมไทยใน
 ปัจจุบัน

**รายงานผลการประเมินการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ:
นโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่
มหาวิทยาลัย 3**

1. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การบริหารจัดการ

มหาวิทยาลัยมีการจัดกิจกรรมมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่โดยเป็นส่วนหนึ่งของการปฐมนิเทศนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 และมีการจัดกิจกรรมของชมรมต่างๆ เช่น ชมรมเพื่อสุขภาพ นอกจากนี้มีการติดป้ายรณรงค์มหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่

1.2 กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินงานส่วนของ “ป้องกันปราบปราม บำบัด” พบว่ามหาวิทยาลัยดำเนินงานถึงขั้น “ป้องกัน” โดยรณรงค์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ มหาวิทยาลัยมีการทำหนังสือแจ้งมายังคณะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ซึ่งกิจกรรมมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปฐมนิเทศ

ส่วนการดำเนินงานขั้น “ปราบปราม และบำบัด” ยังไม่พบการดำเนินงานอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามมีนักศึกษาบางคนเข้าขอรับคำปรึกษากับอาจารย์สาขาจิตวิทยาเป็นการส่วนตัว เพื่อปรึกษาปัญหาการติดบุหรี่

“ผมว่ามันเป็นขั้นรณรงค์ป้องกันปราบปรามแล้วมาบำบัดพอมันไม่มีชั้น 2 ชั้น 3 ก็เลยหายเพราะมันค่อนข้างเบา นะครับสำหรับที่นี่”

(อาจารย์ คนที่ 1, สัมภาษณ์)

“มันจะไม่เชิงบำบัดเลยคะอาจารย์เพียงแต่ว่าเด็กเขาจะมีกลุ่มจิตวิทยาสมมติว่าเขาอยากจะทำเองอย่างอาจารย์ในจิตวิทยาเพราะหนูสอนเด็กเห็นเขามีพฤติกรรมอะไรเหมือนสัปดาห์เดียวเราเราก็จะถามเขาว่ามีปัญหาอะไรไหมพอเขาบอกเราบางเคสเขาบอกว่าเขามีปัญหานั้นนี่เขาติดบุหรี่แล้วเขาอยากเลิกเขาก็จะเข้ามาปรึกษาเราเองว่าเขามีกระบวนการอะไรที่อาจารย์จะช่วยเหลือเขาได้บ้าง”

(นักศึกษา คนที่ 2, สัมภาษณ์)

1.3 รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้

การจัดกิจกรรมมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่โดยเป็นส่วนหนึ่งของการปฐมนิเทศนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 โดยกิจกรรมเป็นลักษณะการเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ในการปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่

ชมรมมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ โดยอาจมีบางชมรมที่มีกิจกรรมบางส่วนเกี่ยวกับเหล้า บุหรี่ แต่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ทราบในรายละเอียด ยกเว้นนักศึกษาที่ไปร่วมกิจกรรม

“การจัดกิจกรรมนอกมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มันจะไปในนามของชมรม ถ้าเป็นตัวชมรมอันนี้หนูไม่ทราบนะคะว่ามีชมรมอะไรบ้างแต่ว่าอันนี้เหมือนเห็นว่าตัวชมรมนี้เขาจะไปตามชุมชนเพื่อรณรงค์ก็คือแต่ละปีจะมีงานเปิดชมรมจัดค่ายแต่บางชมรมก็อยู่แค่ปีเดียวไม่ได้สานต่อ”

(นักศึกษา คนที่ 1, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้มีการติดป้ายรณรงค์มหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ในบริเวณต่างๆของมหาวิทยาลัยและการสอนของอาจารย์ที่เสริมสร้างทัศนคติต่อการลดละเลิกสิ่งเสพติด

1.4 การประเมินผลกิจกรรม

การประเมินผลการจัดกิจกรรมไม่เป็นที่รับรู้ของนักศึกษาทั่วไป

2. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.1 ความตระหนักต่อความสำคัญของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่มากนัก เนื่องจากเห็นว่านักศึกษามีวุฒิภาวะแล้วและมีความเป็นผู้ใหญ่ในระดับหนึ่งที่จะสามารถตัดสินใจต่างๆด้วยตนเองได้ ทั้งนี้ พฤติกรรมเกี่ยวกับเหล้าบุหรี่ของนักศึกษามักเกิดในช่วงวัยรุ่นก่อนที่จะเข้าสู่มหาวิทยาลัยแล้ว อย่างไรก็ตามนักศึกษากลุ่มใหญ่มีความเห็นว่าปัญหาเหล้า/บุหรี่ไม่ได้เป็นปัญหาใหญ่ในสถานศึกษาของตนเอง

“หนูคิดว่ามหาวิทยาลัยน่าจะรู้ว่าเราโตแล้วอะไรควรไม่ควรมากกว่า”

(นักศึกษา คนที่ 1, สัมภาษณ์)

“เราก็ทำได้แค่ประชาสัมพันธ์มันขึ้นอยู่กับเขาเอง ก็ต้องปลูกฝังว่าโทษของบุหรี่ยังมีอะไรบ้างให้เขาเกิดความตระหนักเอาเองครับ”

(นักศึกษา คนที่ 2, สัมภาษณ์)

“คือเพื่อนที่จบมาจากโรงเรียนเดียวกันเขาก็จะอยู่ด้วยกันตอนมาด้วยกันเขาจะมาพร้อมกันหรือบางคนมาเจอกันก็นั่งมาอยู่หอด้วยกันนะเป็นธรรมดาที่มันจะมีสูบบุหรี่กินเหล้า”

(นักศึกษา คนที่ 3, สัมภาษณ์)

“ด้วยมหาวิทยาลัยความอิสระมันเยอะคะเราคงไม่สามารถไปจับได้ก็ไม่ได้เหมือนโรงเรียนส่วนใหญ่ถ้าเราเป็นครูในโรงเรียนเด็กเขาก็จะไม่สูบบุหรี่คือเขาจะรณรงค์เหมือนเด็กจะไม่สามารถสูบบุหรี่เขาก็จะไปแอบสูบคือโรงเรียนจะมีมาตรการที่เข้มข้นกว่ามหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเหมือนเด็กออกมาอีกโลกหนึ่งแล้วที่เขาจะสามารถเป็นผู้ใหญ่ในอีกขั้นหนึ่งได้เขาสามารถที่จะทำอะไรก็ได้”

(อาจารย์ คนที่ 3, สัมภาษณ์)

2.2 ความตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ตระหนักต่อโทษของเหล้าบุหรี่ และเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียนมากนัก

“จริงๆมันก็ไม่ได้ผิดกฎหมายถูกไหมครับสูบบุหรี่มันแค่ผิดสถานที่ผิดเวลาแค่นั้นเองจริงๆมันก็เป็นสิทธิ์ส่วนตัวของเขาแล้วถามว่างานปราบปรามที่นี้มีไหมยังไม่เห็นปราบปรามเรื่องบุหรี่เพราะมันไม่ใช่ปัญหาหลักๆโดยตรงๆคือมันไม่ได้เป็นปัญหามากกว่าครับ”

(อาจารย์ คนที่ 1, สัมภาษณ์)

2.3 ความคิดเห็นต่อนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

มหาวิทยาลัยและผู้เกี่ยวข้องไม่ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่มากนัก มีการจัดกิจกรรมบ้าง แต่ไม่ได้เป็นจุดเน้นสำคัญ ซึ่งอาจเป็นเพราะนักศึกษาอยู่ในวัยที่มีวุฒิภาวะในการใช้ชีวิตแล้ว อีกทั้งกรณีนักศึกษาที่มีปัญหาเหล้าบุหรี่ ส่วนใหญ่เกิดในช่วงวัยก่อนเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยแล้ว

3. ผลกระทบของนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

3.1 ผลกระทบทางบวก

การนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชนในมหาวิทยาลัยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนมากนัก เนื่องจากพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับเหล้า/บุหรี่ของนักศึกษาได้รับอิทธิพลมาจากเพื่อน และได้รับการหล่อหลอมมาจากการศึกษาและสังคมในช่วงวัยก่อนเข้ามหาวิทยาลัยมาแล้ว

อย่างไรก็ตาม สังเกตได้ว่าการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะมีน้อยลง แม้จะยังมีการสูบบุหรี่อยู่ก็จะทำในที่ลับตา ขณะที่การดื่มเหล้าในงานสังสรรค์ที่จัดภายในมหาวิทยาลัยจากเดิมจะมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ในช่วงปีหลังนี้ไม่มีการเลี้ยงเหล้าเปียร์ในงานที่จัดภายในมหาวิทยาลัยเลย

นักศึกษาที่สามารถลด-เลิกเหล้าบุหรี่ได้ จะส่งผลมีประสิทธิภาพในการเรียนเพิ่มขึ้น มีสมาธิและจดจ่อกับการเรียนเพิ่มขึ้น

ในส่วนผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ รู้สึกว่าตนได้รับการปกป้องสิทธิมากขึ้น

3.2 ผลกระทบทางลบ

ไม่มีผลกระทบทางลบจากนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ต่อสถานศึกษาและชุมชน

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

มีระบบใบทรานสคริปต์กิจกรรม ซึ่งใช้ประกอบการสำเร็จการศึกษา โดยหากนักศึกษากำทำกิจกรรมเกิน 85% จะได้บันทึกกิจกรรมแต่ถ้าจะผ่านหรือเรียบจบได้ต้องมีอย่างน้อย 60% ของกิจกรรม อย่างไรก็ตาม กิจกรรมที่กำหนดไม่ได้มีจุดเน้นเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

การให้ความสำคัญของมหาวิทยาลัยและความร่วมมือของนักศึกษา เนื่องจากมหาวิทยาลัยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่มากนัก โดยไม่มีกิจกรรมหรือการรณรงค์ที่ชัดเจน นอกจากการติดป้ายประชาสัมพันธ์ ในส่วนของนักศึกษาส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรี่ ซึ่งนักศึกษาสาขาที่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเหล้าบุหรีก็ไม่ได้มีการดำเนินการอะไรอยู่แล้ว ส่วนนักศึกษาสาขาที่มีนักศึกษาดื่มเหล้า/สูบบุหรี ก็ไม่ได้มีมาตรการในการแก้ปัญหาชัดเจน และอาจมองเป็นเรื่องปกติ ซึ่งถือว่านักศึกษาเป็นผู้ใหญ่แล้วสามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ สำหรับการดื่มเหล้านักศึกษาที่ดื่มเหล้าก็ไม่ได้ดื่มภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละบุคคล

สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย ที่มีบางส่วนที่เป็นมุมอับ เช่น บริเวณที่จอดรถ บริเวณหลังอาคาร ที่มีคนแอบไปสูบบุหรี

การจัดโครงการกิจกรรมที่ไม่น่าสนใจและไม่ดึงดูดใจสำหรับนักศึกษา โดยนักศึกษามีสำหรับข้อเสนอแนะในการนำนโยบายสถานศึกษาปลอดเหล้าและบุหรีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ดังนี้

การจัดกิจกรรมปลอดเหล้าบุหรีควรมีกิจกรรมที่น่าสนใจที่จะช่วยสร้างความตระหนักของโทษของเหล้าบุหรี เช่น การเชิญผู้มีประสบการณ์/บทเรียนจากเหล้าบุหรี เช่น ผู้ประสบอุบัติเหตุ/ผู้พิการ/ผู้สูญเสีย มาเล่าประสบการณ์ การจัดโครงการ/ค่ายบำบัดสำหรับแก้ปัญหาหนักศึกษาที่ติดเหล้า/บุหรี การมีกิจกรรมบันเทิง เป็นต้น

นอกจากนี้ นักศึกษาเห็นว่าหากนำกฎหมายเกี่ยวกับเหล้า/บุหรีมาบังคับใช้ในสถานศึกษาอย่างจริงจังและเคร่งครัดได้จะดีมาก

“หัวข้ออะไรไรสาระมันน่าเบื่อแค่งฟังน่าจะมีกิจกรรมบันเทิงใจเช่น มีคอนเสิร์ตหลังกิจกรรมนั้น”

(นักศึกษา คนที่ 1, สัมภาษณ์)

“แล้วก็อาจจะเอาคนที่ได้รับผลเสียจากการสูบบุหรีกินเหล้ามาบรรยาย เหมือนว่ากินเหล้าแล้วไปขับรถชนจนพิการเสียอนาคตอะไรแบบนี้หรือคนที่ติดบุหรีจนแบบว่าต้องผ่าคอน่ากลัว”

(นักศึกษา คนที่ 2, สัมภาษณ์)

“ถ้าในความคิดหนูเอาคนที่สูบบุหรีหรือว่ามาเข้าอบรมมาอยู่ด้วยกันโดยที่ไม่ต้องสูบลองไม่ต้องสูบเลยแล้วจะรู้สึกอย่างไรอะไรแบบนี้เหมือนเข้าค่ายเหมือนเอาเขาไปบำบัด คือบำบัดเขาวันนี้ถ้าคุณไม่สูบเลยคุณจะเป็นอย่างไร”

(นักศึกษา คนที่ 3, สัมภาษณ์)

